

XEZEBÀ AZADIYÊ

Laleş Qaso

XEZEB A AZADIYÊ

Laleş Qaso

KomaL

Wepanxane: KomaL
Çapa duduyan: 2009

BEŞÊ YEKÊ

1

Di hikmê pênc-şeş salan de, li Zorava û temamê herêmê gelek kevirên mezin ji cihê xwe leqyan û gelek tiştên ku bi mirov wek dûrî êqilan xuya dikirin hatin guhertin. "Qantir za; şêr û piling li hev hatin û gur û pez bi hev re çêriyan!"

Zoraviyan bi dû girtina Circîs de, êdfî nema bi hev re berberî kirin. Bêyî ku hin wan li hev bînin, bi haweyê ku ro here ava ber bi hev de çûn û agirê nav xwe tefandin. Li hev hatin, lê ewqasî jî bi hev re ne dan û ne stendin. Ji dil û can nebûn dostên hev, lê li xerabiya hev jî ne geriyan. Bi hev re limêj ne kirin, lê silav dan hev. Li malên hev rûne-niştin, lê li navtarên gund rahiştin destê hev. Bêşa ku başçawîşe qereqola Stîlîlê diavêt ser gund, teslîmî Bedrên kirin û rêya xwe ji ser qereqolê dagerandin. Bi qasî ku ji qereqolê dûr sekinîn, ewqasî nêzîkî mirovahiyê bûn. Piştî demekê ew bêş jî rakirin. Hêkên qelandî û goştê elok û mirîşkan jî nema dan çewîş û cendermeyên wî. Di tifaqi-yê de hêza xwe û di hêza xwe de jî hinera xwe dîtin.

Zoravî bi dewlemendiyê daketin. Ê hema hema hemû jî dewlemend bûn. Heso terekorek û texsiyek kirî. Circîs jî du teksî û terekorek. Di wê navê re zarokên wan jî xwendin û bi xwendin û xwendinê welatê xwe û miletê xwe nas kirin.

Reşo û Serdarê lawê Idrîs, xwendina xwe a li zanînge-ha hiqûqê nêvcî hiştin û xwe li kurdahiyê şidandin. Reşo ket nav "Partiya Komunîstên Proleterên Kurdistanê

(PPKK)” û Serdar jî ket nav ”Partiya Kominîstên Gundi-
yên Kurdistanê (PKGK)”. Sarê xwendina Reşo bi xwe ne
xweş anî. Bi sebeba ku Reşo çima ne bû pilot, kirasê xwe
çirand û got:

”Kûçik lawê kûçik, ji Sarê re qereqol fetih kirin, hi! şîr-
heramo, heq û hiqûq û edalet û medaletê dixwîne, tîrrr!
Wê di mehkeman de heqê mîhê li ba gur biparêze, bêna-
mûs lawê bênamûsan!...”

”Pîra delal, wilehî li kurdan pilotî qedexe ye...”

”Baş e, ma qey te nikarîbû mektêbên ku bombe û sîle-
han çêdikin jî bixwenda, hi!...”

Lawê Kenêr Restem û Ê Erol Sînên zanîngeha tibê,
lawê Zibêr Aydin beşê edebiyatê û zimên û lawê Luqmên
Bişêr jî beşê metamatîkê xwend. Gelek xort jî bûn mam-
oste. Bi kurtî, herêma ji xwendekaran tije bû û xwendekaran
gelek rêxistinên kurdî ên nihênî damezrandin. Bi damez-
randina wan re ji gundan berberî û li bajaran jî pêxwasî
rabû. Xelkê nema hev kujt. Her kes bi malê dinyayê daket.
Têkiliyên navbera xelkê, polîs û eskeran bi sînora bûn. Bêş
û xeraca esker û polîsan rabû. Li polîsxana Nisêbîne
êşkence her çiqasî bi temamî ranebûbû jî, bi êşkenceyê
kesek nema hat kuştin. Li qereqola Stilîlê û temamê qere-
qolên gundan lêdan û çavsorî rabû. Çawîş û başçawîşan
xwe xistin çavên xelkê û ji gundiyan re gotin ”yoldaş!”
Başçawîşê Stilîlê Mustafa li qahwê bi zilaman re bi kaxe-
tan û Fatîme xanim jî bi xortan re bi gokê lîst. Vê jinikê
berî xortên herêma, di xwe de şoreş kir. Gava bi xortan re
bi gokê dilîst, mirov digot qey li ber behra Mêrsînê bû,
tena derpî û bi sudyen dilîst...

BEŞÊ DUDUYAN

1

Sal 1977. Kelkela germa havînê ye. Rivîn ji taht û latan diçin. Bêhna êgir ji erdê tê, erd dikele; mîna ku agirekî mezin di binê erdê de hatiye dadan, di qelşan re pêtî dide der. Hawêrdor rewrewk girtine, leylan leylanê hiltîne. Pûş û pelax qemiriye û di bin lingên çûkan de dişike. Piştâ zinaran bûne wek sêlek sor. Çûkan xwe berdane bin sîdaran. Zimanê kûçikan di tûlê de kişiyane; mirov tivingan berde wan ji cihê xwe dernakevin. Cil bûne pişo. Ji rivînan bêvila mirov dişewite, bêhn dernakeve. Çîrûskek dikare deşt û çiyê bişewitîne.

Heso tena bêceme û fanêreyê sertazî li ser kulêv di nav koma pizûriyan de rûniştiye û çayê vedixwe. Sê xortên bi çek derbasî odayê bûn. Dudu jê bi demaçe, yek jî bi keleşkof e. Demaçeya yekî map a ê din astrayeke nehderbî ye. Yek jê simbêlbor, yek simbêlhej û ê din jî simbêlşor e. Şekalên hersêyan jî meqab in; bi çakêt û bi pantor in û li serê xwe jî çefiyên soringî pêçane. Yekî ji wan qazaxekî bi berstik li xwe kiriye. Ê simbêlşor bi qapût e jî. Qapût li qama wî a kin naxwe. Ne dikenin, ne digirîn. Madê wan ne tirş û mikûsî ye, lê pir jî cidî ne. Ji xwêhdanê bûne av. Serê zendika çakêtê xortê ku li ber derî sekiniye, şil bûye. Çavên wan di xwêhdanê de bûne bizot. Hilm ji serê ê pêşî diçe. Çavên wî jî terifi xuya dikin. Çend tayên xernûfê bi piştâ çakêtê xortê qamqutî ve ye. Qilçixên simbilên geni-mî bi qeytana şekalên hemiyar ve zeliqîne. Stirû û qurîncek jî bi wan ve hene.

Çekdaran bi hevdu re gotin:

”Merheba ji civata we re!”

Civat tevخورcilî. Mela berî her kesî rabû ser xwe. Sadiq pêrgî wan çû. Heso dengê xwe bi ser ê civatê xist û got:

”Wey merheba û hezar carî merheba ji we re. Hûn di ser herdu çavên min re hatin. Kerem bikin rûnin. Temo, ji van xortên me ên delal re pêşî xwarinê û dû re jî çayeke giran bîne...”

Piştî ku şekalên xwe eskerkî rêz kirin, hersê jî li kêleka hev û li himberî Heso rûniştin. Ne çakêt û ne jî çefî ji serê xwe kirin. Xortê simbêlşor bi haweyê ku qêpût ji xwe bike, li ê simbêlbor nerî û di cih de jî berê xwe jê guhert. Qapût ji xwe ne kir. Çarmêrkî rûniştin. Zibêr çixare li ber wan gerand, Kenêr çeçmaq pêxist û Miho jî satileke av anî. Yekî ji wan çixare ne dikişand. Heso ew nas ne dikirin. Lê Mela Salar yek ji wan nas dikir.

Heso hinekî devê xwe cût û peyivî:

”Xortino li qisûrê nenerin, lê ez telebên bi sîleh nuh dibînim. Ma ev hûn ji kîjan partiyê ne, eyb nebe?”

Xortê ku simbêlbor bû bi haweyekî kemlan ew bersivand:

”Apo, em ji Partiya Komunîstên Proleterên Kurdistanê ne.”

”Wilehî navê we mîna ku hinekî bi min ecêb hat! Lawo li qisûra min nenerin, ez tiştêkî di dilê xwe de nahêlim. Ez mirovekî deqarû me.”

Piştî ku xortê simbêlşor got, ”şoreşgerî ji xwe ev bi xwe ye, apo” û hema pê re li ê simbêlbor nerî.

Heso da dû a xwe:

”Wek we gelek partiyên telebeyan tên vir û diçin. Her

kes tişteki dibêje. Îcar gelo hûn ê bi çi rêyê Kurdistanê ji bin zilma tirko xelas bikin?”

Xortê ku Simbêlbor bû, pêşî çep û rast simbêlên xwe firkanandin. Dû re jî boqên simbêlan berjêr kirin. Lêva wî a qalind di bin wan de wek sefirneyekê xuya dikir.

”Em ê bi devê tivingê kurd û Kurdistanê xelas bikin, apo!...”

Wî xwest ku dirêj bike, lê Heso rê nedayê. Gelek caran li ên wek wan guhdarî kiribû. Dizanîbû ku gotina wan nebire, ew ê bibêjin û hey bibêjin.

”Ev baş bû. Rast e, ku ne bi devê tivingê be, tişteki safî nabe. Ma lawo navê serokê we çi ye?”

Xortê Simbêlşor:

”Apê Heso, navê serokê me Circîs Bîtîren e, lê em jê re dibêjin Reyis.”

Heso wek hespê ku ji mêr bicefile, rimekê bilind bû. Çavên wî wek du tasan vebûn. Sênga xwe heta bi çongan tewand, serê xwe ber bi wan de bir û rakir:

”Te go çi yabo qurbano? Te go çiii?”

Çekdaran di cih de fêhm kirin ku navê serokê wan li hesabê Heso ne hatiye. Ji nişkê ve veciniqîn, çavên wan lîst û li hev nerîn. Lepta wan ji çavên civatê ne reviya. Zibêr di ber xwe de beşîşî û li hindurê kefa destê xwe ê rastê nerî. Ji bo ku xwe bigire û nekene tîtkî eniya xwe xurand û ruyê xwe gewirand. Dû re jî zimanê xwe ê şilek heta bi qurm kişand, di kefa destê xwe de bir û anî û bi tiliya xwe a îşaretê kefa xwe firkanî. Wî çiqasî firkanî, taxên qilêrê jî ewqasî di kefa wî de civiyan. Qilêr mîna şihîran dibirî û diavêt dera han. Mihoyê enîdoq bi deng kenîya, lê bi awira ku Sêdiq tê firand devê xwe girt û bi hêdî pala

xwe da dîwêr. Nûriyê serşûnikî ji bo ku nekene firînî bi bêvila xwe xist, daxist zengelorkê, bi teqil avêt serşokê û li pelxema xwe nerî bê ka çawa diçe. Karê vî wilo dikir. Li mala walî jî rûništa, miheqeq ew ê dîsa tifi derekê bikira. Tifkirin bûbû xurek û ketibû devê wî. Şêxmûs serê xwe berda ber xwe û nav pišta xwe xurand. Kazim ruyê xwe tîrş kir û kabokên xwe xistin zikê xwe. Lê Qaso mîna şêxekî, kemlan rûniştibû. Xelef dîsa xwe ji bîr kiribû, bi fanêreyê xwe ê sertazî li odayê rûniştibû û her ji kêlîkekê bin çengên xwe difirkandin. Dîsa fişke fişka Simo bû. Ji aliyekî ve bi berçavka xwe a ku di gêrê de bikar dianî, dilîst û ji aliyekî ve jî habela bêvila xwe paqij dikir. Hema hema her tiştê vî mirovî ji qiyasê derbûn. Heta bi nexweşiyên wî jî. Gundî bi bapêşê, ew bi pîrwê diket. Kuxuka wî a "Hawa" bû. Li vê herêmê pizika "Peto" bi tenê di kulîmeka wî de hatibû. Kerîmê ku di bédengiyê de bi serketî bû, tevnediqeliqî. Selîm mîna hespê ku mêşik bike, her ji bêhnikekê stuyê xwe li hev dizîvirand, lêvên xwe dicûtin û diranên xwe bi ser hev de diqiriçandin. Çend roj berê li ba qereçiyên ku li gund danîbûn du diranên xwe ên pêşî çêkiribûn. Qereçiyên li ser diranên wî bafûn pelixandibûn û bi hesabê ku jê re diranên zîv çêkiribûn, tofaneke pere jê stendibûn. Hemo wek keftarekî bédeng sekinîbû. Mela Salar bi haweyê ku wan bêisûliyek ne kiriye kenekî qîç kir û dengê xwe hilda:

“Apê Heso xort dibêjin ku serokekî me heye. Ê di baweriya min de ev jî tiştêkî pir bedew e. Xebat û tevgera bê serok wek pezê bê şivan e, ma ne wilo ye?”

Heso piştî ku tibabekî bédeng sekinî, bi haweyê ku rîha xwe a demekê şeh bike, temamê tiliyên xwe wek mel-

hêbê bi kar anîn û li ser ruyê xwe ê şahîk gerandin. Di sala ku esker û polîsan li Nisêbînê Kazimê dêrcemî di mala wî de kuştibûn û termê wî avêtibûn nav mayinan, Heso jî bi milama ku term nebe nêçîra wawîkan, deh hezar wereqe bi xwe re hilanîbû û xwe avêtibû tor û bextê yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê. Yuzbaşî jî piştî ku pere berdabûn bêrika xwe, hişk bi rîha wî girtibû û li dor bîst deqîqeyan ew li erdê gevizandibû. Heso pir li ber xwe ketibû. Bêhnçikyayî hatibû gund, li ba Sarê çewalek xeber ji Şêx Mahsûmê xiznî re dabûn û bi hevingê kişiyabû ser rîha xwe. Di eslê xwe de wî hîç ne xwestibû rîhê berde; lê ji ber ku dilê Sarê bijiyabû rîha Şêx Mahsûm û rîha wî jî şibiyabû a şêx, rîh berdabû. A wî hemû ev bû.

”Helbet wilo ye seyda helbet, tevgereke miletî bê mezin û sermiyan nabe. Xortên me ên telebe bi aqil in...”

Dema ku Heso dipeyivî, ji kortika qirikê deng dida û giraniya gotinan di qeweta zend û bendan de bi kar dianî. Herdu destên xwe bi teqil dihejandin. Xortê simbêlbor bi zorê xwe beşîsand û çefiya xwe ji serê xwe kir. Hema bi wî re herduyên din jî çefî ji serê xwe kirin. Wî, bi haweyekî kubar peyva Heso birî û peyv ber bi dereke din de gindirand.

”Dewleta tirkan dijminê rîknê miletê kurd e. Kurdîstana bav û kalan kirine çar perçe û bi her haweyî welatê me talan dikin; me dikujin û me di heps û zindanan de dirizînin. Namûs û şerefa xelkê me avêtine bin lingên xwe û insanên me bêşexsiyet dikin. Van tirkan em kurd anîne dereceke wisa ku em ji ber kurdbûyina xwe fedî bikin û li doza xwe xwedî dernekevin!...”

Salar piştî ku got ”birayê me ê Şoreş rast dibêje, em bi

miletî divê li ber xwe bidin”, çixareyeke qalind dirêjî destê wî kir.

Şoreş jî di cih de gotina xwe qut kir û bi rêz rabû ser qerevîzkan, ”tu tim û tim hebî, destê te sax be seydayê delal”, got û ji cihê ku lê sekinîbû dewam kir:

”Kurdistan 700-800 sal e ku di bin darê zilma tirkan, ereb û farisan de dinale! Êdî bes e bes! Heta kengî em ê ji vê xewa mirinê şiyar bibin; di bin seroketiya Reyis de cihê xwe ê bi namûs û şeref bigirin û şerekî serbilind bi tirkteresnan re li dar bixin!...”

Şoreş xwe berdabû ser kabokan. Destê xwe ê çepê mirtal û ê din jî mîna gurzekî dihejand; dengê xwe bilind kiribû û bi hêrs di cihê xwe de diqeliqî.

”Em kurd ne xwediyê xwe û tiştêkî ne. Dest danîne ser her tiştên me. Heta bi namûsa me, yanî jina me ne a me ye. Di êşkencexaneyan de dest avêtin gelek gelek keç û jinên kurdan. Li êşkencexaneyên Riha û Diyarbekirê polîs tecawizî zarokên pazdeh-şazdeh salî dikin. Ma qey bi tenê li van herdu bajarên vê bêexlaqiyê dikin! Li temamê Kurdistanê eynî tiştî dikin. Li van gundên ber hidûd eskerên wan her tim ketine ser zikê pîrek û zilamên kurdan. Tirk miletekî zalim û bêexlaq in. Em ê bi devê tivingê vê heyfê ji wan hilînin...”

Hûto kire niçe niç:

”Xalê telebe çaya te sar bû, pêşî çaya xwe vexwe û dû re ez jî bi we re û em ê bigirin ser qereqola Stîlîlê. Ma te got çî xalê Sadiq?”

”Wilehî tu baş dibêjî Hûto. Lê em hîn bi qasî te û xalên te ên telebe bi namûs ne bûne...”

Civat bi gotinên Hûto û Sêdiq kenîyan û her kesî ji xwe

re tiştêk got. Heso dengê xwe bi ser ê hemiyana de rakir û bi qerf ji Temo re got:

”Kuro zû here bangî wê eskerdijmina pîra dêya xwe bike û bibêje ku sê hevalên te li odeyê rûniştîne!”

Şoreş bi gotinên xwe ên step û girover serdestî civatê bûbû û bêwestan yek ji yekê pêdixist. Mirov digot qey Kurdistana wî ketibû tûrik û tûrik jî di nav lepên gundiyan de bû; tûrik bistenda her tişt diqediya.

Ne hişt ku Heso gotinê dirêj bike, bi lez çixareya xwe a sisêyan jî pêxist û dîsa dest pê kir:

”Îro li dor nod milyonî kurd hene û tev de jî xulamtiyê ji tirkan re dikin. Bajarên Tirkiyê hemû li ser milên kurdan hatine ava kirin. Çopçiyên wan, hemal, sefar, kurtanker, dirûnker û heta bi bekçiyên li ber devê deriyê bar û pavyonên wan jî ji me ne. Zir welatekî wek Kurdistanê ku bi sererd û binerdên xwe dikare temamê dinyayê bi xwedî bike, talan dikin û heqê semsariyê bê çî ye nadin xelkê me! Insanên me bi nan û zikê di karên xwe ên herî bi qirêj de dixebitînin. Li bakurê Kurdistanê li dor şêst milyonî kurd bê doktor dijîn. Ez ji we re dibêjim, hema li bajarekî wek Nisêbînê ku hejmara bajêr digihê heştê hezarî, çend doktor hene? Bi tenê du doktor hene. Yek jê omerî ye û ê din jî ji gundê Reyis e. Ê herdu jî hevalên me ne...”

Civat di bin tesîra gotinên wî de bêpêjin rawestiyabû. Her kesî bêhnêkê mîna ku xwe ne tiştêk bibîne, serê xwe berdabû ber xwe û bi baldarî li Şoreş guhdarî dikir. Ode ji zilaman hatibû dagirtin. Ji pizûriyan bêhtir hûrî di civatê de rûniştîbûn.

Dema ku xwendekar dihatin gundan, hin gundî ji dil û can û hin jî ji tirsê ku zerarekê ji dest wan nebînin, li wan

vedihewiyan. Xwendekaran ne dihişt ku gundî problemên xwe bibin ber destê esker û polîsan. Problem di nav xwe de, carina bi darê zorê û carina jî bi xweşi safî dikirin. Bi gotinên xwe ên xweş û ne xweş û tevgera xwe a civakî, hilfa gundiyan kişandibûn ser xwe û pêşengî ji wan re dikirin.

Şewqedîn çaygerî dikir. Meyroyê dîsa xwe ji bîr kiribû û du-sê kel li çaya xwe xistibûn. Digel ku çaya wê tenik xuya dikir dîsa jî mirr bû.

”Lawê min, çaya te ne xweş hatiye; here çayeke nuh li êgir bike”, Heso got û ziq li Simo nerî.

Sîrac û Simo di ber xwe de bi hev re dipeyvîn. Û ev yeka ha jî ji ber ku mêhvan rûniştibûn, şerm bû. Simo di bin tesîra awirên Heso de bêyî ku bi fikire bê çi dibêje, a di dilê xwe de got:

”Herçi telebe ne dixwazin her tiştî bi hev re bibin serî. Ev ne tişteki baş e. Ji ber ku bi her tiştî dizanin, îcar tişteki jî nizanin; rê nabin ser tişteki...”

Kenêr rê lê girt:

”Simo dixwaze bibêje ku gava mirov bi carekê ve gelek karên mezin dan ber xwe, mirov çendî zana be jî mirov wê heq jê der nekeve...”

Xortekî bêhnçikyayî xwe avêt hindur:

”Çar cendirme tên gund!”

Çavên tirsê dijwar bûn. Sahwa wê jî. Hersê çekdar bi hev re çeng bûn wê navê û bi nav şekalan de pengizîn. Civat bi wan ve rabû. Heso bi ser her kesî de hîlbû:

”Sîleh mîlehên wan veşêrin û wan jî bibin aliyê malê! Zû, wek ku ez dibêjim bikin; gotinê nekin dudu!”

Wilo kirin. Telebeyan jî wilo xwestibû, lê ji xwe fedî

dikirin. Li gora zihniyeta partiya wan, şerm bû ku çekên xwe teslîmî gundiyan bikrana û xwe ji ber eskeran veşartana.

Çar cendermeyên ku ji Stilîlê dihatin, binya gund jî derbas kiribûn; berê xwe dabûn ser rêya Menderê û bi lez diçûn. Pêjina mirovê ku birayê xwe kuştibû, li Çûva kiribûn. Doh jî çûbûn Sarincê. Her roj li gundekî bûn.

Sarê bi çavên xwe ên kul ketibû ber tifikê û dista goştê ku ji mêhvanan re li êgir kiribû tevdida. Qurmiza ku li derdora çavên wê vedabû, ji dera han xuya dikir. Bêhna goştê wê heta bi hindurê odayê diçû û di bêvila civatê de dixulxulî. Çekdaran xwêzî li ser xwêziyê dadiqurtandin. Seyrê di bin çavan re li pelikên xizêma xwe a zêrînî ku bi bêvila wê ve dihejhijî temaşe dikir. Pûç û vala bi dapîra xwe re dipeyivî û morîkên xwe bi dar ve dikirin. Meyroyê di bin banê beragirkê de birxul werbêj dikir. Xelîl her ji bêhnikekê li dêya xwe dinerî û ji nişkê ve tiliya xwe li tuka şîrê li ser êgir dixist. Zarokên cîranan li dor wan bi çavgirtînkê dilîstin û li beroşa Sarê dinerîn. Hûto her kêlik derdiket hewşê; pêşî ziq li Sarê dinerî û dû re jî hildikişiya ser xênî. Garan li nav pirêzên binya gund mexel ketibû. Keçikan ji bo ku dewar rêx bikin, tihêlên dewaran dixurandin. Di nav keçikan de Sosinê pir jêhatî xuya dikir. Him kozîdana xwe ji a her kesî bilindtir kiribû û him jî nîvê kozîdanê ji serkulan dagirtibû. Komek zarok jî di nav garanê de habela li keran siwar dihatin û bi vir de û wir de ker dibezandin. Pîrek li herdu qumaşfiroşên ku li navtara gund sekinîbûn, civiyabûn û qîje wîja wan bû. Karê van pîrekan her ev bû. Nizanîbûn bi hêdî bipeyivyana. Ji xwe gava ku etar dihat, bê bêlo me be! Circîs bi tena serê xwe li nav pirêzên rohi-

latî gund sap dida ser hev. Pîra Hilalê jî hinekî ji wî bi dûr li qelêç, bi xilçê xwe dîsa raserî moristanekê bûbû û genim ji moristanê derdixist. Cêzên genimê şeqilkirî ên li ser bênderên jêr, ji kîlometreyekê xuya dikirin. Mitirban gir-tibûn dora cêzê, yekî ji wan û Hesûk destê xwe pir dihe-jandin û dipeyivîn. Dengê kûke kûka kundê ku ji nav rez dihat û li ser gund belav dibû, Circîs ji şêl û qewetê dixist; her ji bêhnikê berê xwe dida nav rez û dû re jî bi haweyê ku istixfara xwe dianî li ezmên dinerî.

Necîm û Xelef di kêleka hev de rûniştîbûn. Piştî ku herduyan di kerika guhê hev de kirin piste pist, Necîm bêhnekê li Heso nerî û berê xwe da hersê çekdaran:

”Wilehilezîm heger telebe hemû wek we bin, em ê kambaxiyê berdîn dewleta Romê û Kurdistana xwe di bîst û çar seetan de ji dest wan derxînin. Di vî gundê me de jî telebe hene, lê yek jî wek we nabêje ezbenî. Hûn pir dilşe-witî xuya dikin!”

Bedranê hûrî mîna ku ji berê de fikirîbû bê wê çi bigo-ta; çavên xwe kutkutandin û sivik peyivî:

”Serdarê me jî wek wî got û got heta ku ew ji mektebê avêtin. Erê kuro, salek ji ebûkatiya wî re mabû!...”

Gotina wî li hesabê Zibêr ne hat.

”Ma ne wilo li serê Reşoyê me jî kirin. Ê ne bê wê çi ebûkatê mezin jê derketiba!”

Xelefê devkasikî xwe di ber Zibêr re rakir, lêvên xwe lebitandin û berê xwe da çekdaran:

”Birano, ez hêvî dikim ku hûn ê li qisûra min ne nerin, ma gelo tenq û top û teyarên we jî hene?”

Şoreş li hevalê xwe ê simbêlhej ku di kêleka wî de rûniştîbû nerî û bi hêdîka ew niqurçand. Xure xur ji nava

wî dihat. Hin ji civatê di ber xwe de pê dikenyan. Birçîbûyin merceki telebeyan bû û Reyis jî ev merca han tam bi kar dianî.

Sarê li gora adetên xwe çûbû. Heger bizanîbûya ku telebe birçî hatine mala wê, ew li bendî goştê li ser êgir ne dihiştin, çayê ne dişand odayê û di hilm û pifekê de wê ji wan re goşt bibirašta. Telebeyan digel ku çar-pênc şekir diavêtin qedeha xwe, dîsa jî birçîbûyina wan ne dişikest.

”Apê delal, ‘emperyalîzm pilingekî ji qertonê ye!’ Gava ku gelê me rabe ser pêyan, ma tenq û top û teyare li ber çi ne!” got û awirek dijwar di hevalê xwe de firand.

Hinavên hevalê wî ji destê xwarinê mîna coka êş deng dida. Di dawiyê de xwe ne girt, rabû ser xwe û berê xwe da hindama kêzînê. Çend zilam pê ve rabûn.

”Hevalê Çiya bi ku de?” Şoreş got û ziq li devê derî nerî. Bêhna goşt zêde dihat.

”Ez dixwazim avekê vexwim.”

Miho bi lez çû ber serşokê û tas da ber cerê avê. Heso devê xwe dagirt û serê xwe bilind kir ku bipeyive, lê di ber xwe de peyivî:

”Bê çiqasî bi terbiye ne, ew bi xwe radibe avê ji xwe re tîne. Li dor du seetan e mîna feqeyên ku derzê ji seydayê xwe distînin, bi edeb rûniştîne û wek camêran bi civatê re dipeyivin. Eferim ji we re”, got û libên tizbiya xwe hêdî bi hêdî kişandin.

Luqmên bi şerqe şerqa tizbiya xwe bala çekdaran kişandibû ser xwe. Çavên wan ji her kesî bêhtir çûbûn ser wî. Ristika heqîqeyên di stuyê bûka xwe de wek tizbiyê bi kar dianî. Gava ku tizbiya xwe a niv metreyî di kefa destê xwe de dicivand, pê dilîst û hildida, mîna ku birek jin û

mêrên stebolî bidin camcamkan, şeqe req bi hindurê odehyê dixist. Luqmên piştî ku tizbî sê caran li ser hev hilda, di nav destên xwe de bir û anî û eciqand, bi serê tiliyên lingê xwe ê rastê girt û peyivî:

”Erê ma ne ji xwe, em û dewleta Romê hîn ji dema Îsa û Mûsa de dijminê hev in. Telebeno, ez çere mere nizanîm, heger hûn bi a min bikin hema hi ihi, xwe bidin ser hev û em ê êrîşî ser van kûçikbavên eskerên qereqola Qesra bikin. Ma ji vir û pê ve! Ma kê ji me bîra ku rojekê wê xortên me kurmancan rabin ser xwe, bên heta ber lîngên me û doza ku em şer bi qûncilikan re bikin, dibir ha! De werin lawo, îro roja me ye. Hema heçê ku ranebe, çarîka jina wî li serê wî be û hew!”

Luqmanê ku hinekî ziktelêrî bûbû, bi hinc tizbî li erdê xist, destê xwe li sênga xwe da û rabû ser xwe:

”Kuro Nezirî! Zû wê devzirava bavê xwe bîne” got û di hindurê odehyê de çû û hat.

Heso xwe ji dil aciz kir. Gotina lawê wî a bi vî hawayî bi ezbeta hûran re dikarîbû bûba sebebê nexweşiyê ne. Di odeya wî de ji malbata hûran hin xort û zilamên ku ji Luqmên kelgermtir bûn, rûniştîbûn. Heso berî her kesî li xwe qewimand û bi zirt got:

”Kûçik lawê berazan, bitebite û wek insanan li cihê xwe rûne! Ji xwe re lê binerin bê çi zir zilam e û heyvanê aqil di serê wî de tune, kuro! Hûto, binere bê tu çend parsuyên wî naşikî!...”

Hûto tu carî gotina Sarê û Heso li erdê ne dixist. Wan jê re çi bigota wî dikir. Lê gava dihat ser a dawî, gotina Sarê jî ne dida bi a Heso.

Hûto ji nav şekalan pekiya, Luqman xist ber sênga

xwe, zendên xwe lê rapêçan û ew bi ser hev de guvaşt. Barînî bi Luqmên ket û civat bi wan ve rabû. Hûto guh neda tu kesî, Luqman avêt erdê, li ser pişta wî rûnişt û qêriya:

”Xalê Heso, ma ez çi bikim jê?”

”Wî ji hindur biavêje, nehêlê bê civatê û hew!”

Hûto wilo kir.

Mîna ku cenderme di ber Şoreş û hevalên wî re derketibin, behetî mabûn. Çîrokên li ser dêwan ji dapîr û bapîrên xwe bihîstibûn. Ji wan re hatibû gotin ku gava dêw radiketin, dar û devî li ber hilma firnikên bêvila wan dihejhijîn. Dema ku dipîşkiyan ji silûmên çiyar kevir û lat digindirîn. Û dema ku hêrs dibûn, diqêriyan û êrîş dikirin, erd û ezman dihejîya û dinya di nav toz û tirabêlka lingên wan de winda dibû. Li ber çavên wan du dêwan li ser gotina pîremêrekî hejhijî girtibûn hev û dîsa li ser gotina wî dev ji hev berdabûn.

Çiyayê diyarbekirî serê xwe berdabû ber xwe û ji kûr û dûr difikirî. Hemo û Bedrên kevir bi ser dawa Luqmên de berdidan û berdilê Heso digirtin. Çiya ji nişkê ve serê xwe rakir û herdu destên xwe ber bi zikê xênî de bilind kirin:

”Gava ku gelê kurd di bin seroketiya Reyis de bibe yek, tu hêz wê nikaribe pişta wî bide erdê. Temamê emperyalistên dinyayê bi fize, tenq û top û teyareyên xwe êrîşî ser me bikin jî, êm ê karibin bi wan. Gelê me dêwekî hevt serî ye, seriyek here wê seriyê dîn têkeve dewrê û dinyayê bi ser serê dewleta tirkan û emperyalistan de xirîxopan bike!...”

Qaso teşkên xwe radabûn; xwe berdabû ser enîşka rastê û bi dizî ji Sêdiq re digot:

”Ev çi dibêje, hişê min nakişîne? Tiştê ku ez dizanim li Îranê faris, li Iraqê û Sûriyê ereb û li Tirkîyê jî tirk dijminên me ne. Îcar ev emperyalîst kî ne?”

”Hey agir bi mala bavê keto, ev tu çiqasî fêhmkwîrî yî! Ma Reşo, Serdaro, Bişaro û Sînano hindik carî ji me hemiyan re gotin ku di eslê xwe de dijminên me ên herî mezin emperyalîst in.”

”Ero kuro lawo, ev emperyalîst axa ne, beg in, terem-pêl in, hesp in çi tebane ne, weh!”

Sadiq beşîşî:

”Ji Emerîka û temamê Ewropayê re emperyalîst tê gotin.”

”Na loo! Bavê mino heger emerîkî jî dijminên me bin, bi telaq wê yeka me nebe dudu” got û hinekî dengê xwe hilda.

Lêbelê civatê fêhm ne kir bê li ser çi dibêje.

Osmanê çîmteşî ji Sêdiq pirsî:

”Tu mirovekî ku xwe li tiştan diqelibînî û tu bi gelek meseleyan jî dizanî. Îcar lawo ev telebeyên me ji bo van urûsan çi dibêjin gelo?”

”Apo, bi Xwedê di vî warî de min jî tişteke ji wan fêhm ne kiriye. Her ê ku tê bi haweyekî ji me re tişteke dibêje. Tew hin ji wan dibêjin ku pêşî divê em şer bi urûsan û dû re jî bi emerîkiyan re bikin heta ku em bikaribin dewleteke kurdistanî ava bikin.”

”Eehew lawo, ev niha tu bi rastî dibêjî lo! Ma birazî qey em Tecal in ku temamê dinyayê wê bibe dijminê me û me biricimîne! Heger bi rastî wek ku tu dibêjî wilo be, em bibin Restemê Zalê jî em ê nikaribin bi wan”, got û bi qahr destê xwe dirêjî qutiya Remo kir.

Xelef dengê xwe rakir:

”Sadiq ew çî pine pina we ye lo? Birayên me ên telebe rûniştîne, bihêlin ku em ji wan tiştêkî ji xwe re hîn bibin. Heger hebe tiştêkî ku nekeve serê te û Osmên, kerem bikin ji birayê me ê Rûreş bipirsin.”

Heso bêyî ku bikene:

”Xelef, Rûreşê çî kuro! Navê wî Şoreş e, ma te hişê xwe xwariye, weh!...”

”Na loo! Ê hema bi tirba bavê te kim, heta niha min digot qey navê vî birayê me Rûreş e. Yabo ez çî zanim, ez navekî wilo hîn nuh dibihîzim. Ev telebeyên me jî bê çî ecêb in kuro, bê kê bîra ku mirov navê xwe bike Rûreş, dibir!...”

Dasim xwest ku ber bigire, lê ji wî xerabtir kir. Mêrik him devkoxî bû û him jî bi serê zimên û di nav qelşikên diranan re dipeyivî. Ji ber hindê jî tîpa ”Ş” heta ku ji devê wî der diket, dibû ”S.”

”Xwedê jê raziyo navê wî Sores e, Sores!”

Zibêr ji her kesî bêhtir pê keniya:

”De îcar ji xwe re li turlî binerin, hi! Wek turlîyan dipeyive kuro.”

Dasim bi qasî tayiyekî zirav û dirêj bû. Mirov digot qey di hestiyê laşê wî de mejî tune bû; ji nanê tisî û girara rijî pê ve xwarin ne dixwar. Bi pifekê dikarîbû biketa. Gava ku xwe berdida navtarên gund, wek mêşa ku li ber bayê kur bikeve, bêserî bi vir de û wir de disûrikî û diçû. Di ser çilî re bû, lê li gora salên xwe belkî di ser pêncî re jî xuya dikir. Çepildirêj û çavşînî jî bû. Heger ne ji lingên wî ên tapanî û bêvila wî a dirêj ba, belkî jinebiyan ew wek çelengekî mêran qebûl kiribana. Lê dîsa jî ne ku ji dûr ve

lihevhatî xuya ne dikir. Ên ku jê hez dikirin hebûn.

Sadiq beligoşka guhê xwe xurand û dengê xwe hilda:

”Jinikê mala wî xerab kiriye, him her şev wî berdidde ser xwe û him jî ji nan û dew û meyrê pê ve tu kerafiyê nadêyê. Helbet wê bi qasî turliyekî bibe û mîna turliyan jî bixutxutîne, bavê mino...”

Piştî ku Dasim got, ”ê hema bi telaq ez bi qasî te nakim, lê ma lawo ez çî bikim, Xwedê ez wilo çêkirime” û bi hawayê ku alîkariyê ji Remo bixwaze lê nerî.

”Tu rast dibêjî, Sadiq mirovekî fahl e; hiç yextiyar nabe. Erê kuro, mêrik belkî pêncî sal jî kiriye û tayekî sipî bê çî ye hîn ne ketiye porê wî.”

Şoreş di temamê jiyana xwe de nuh beşdarî nav civateke wilo ewqasî vekirî û xeberokî bûbû. Şaşomaşî li dor xwe nerî, fedî kir û serê xwe berda ber xwe. Heso ev aliyê wî ferq kir:

”Dev ji qeşmeriyên xwe berdin û li van mêhvanên me ên ezîz guhdarî bikin...”

Dasim ji Osmên re rêya peyvê vekiribû. Osman mirovekî fedîkoyî bû, di civatê de heta ku peyv ne hatiba ser û zorî lê neba, zû bi zû ne dipeyivî. Dema ku rîhsipiyên gund ji jina wî re digotin ”Pîra Gulê, ma ji te û vî pîrê me, kî ji we diçe ser kê?” Wê digot ”kuro bi telaq ji wê roja ku min ew kiriye û heta niha, her tim wî xwe xistiye bin min û me ew tişt kiriye. Mêrik xerabe ye, heger min jî xwe wek wî kiriba, dunde bi dû me ne diket.”

Osmên piştî ku dev û ruyê xwe firmand û du caran li ser hev xwêziya xwe daqurtand, wek zarokên ku li şekirê di destê mêhvanan de binerin û fedî bikin rahijênê, li çekdaran temaşe kir û ji Dasim re got:

”Dasim, hema bi Xwedê nakeve serê min, eva ku em ê bikaribin bi temamê dinyayê re şer bikin.”

Xelef qube peyivî:

”Berî her tiştî hema bi kêmanî divê sê-çar teyareyên me hebin. Mirov wê çawa bikaribe bi tiving û çifteyan şer bi tenq û top teyareyan re bike! Yabo bi Xwedê nakeve serê min ku em ê bi vî halkê xwe bikaribin şer bi dewleta Romê re bikin!”

Selîm xwe bi ser hev de qurmiçand û di ber xwe de got:

”Hema teyareyekê bidin min û bila evqase dinya rahije tiving û keleşkofan û bên min, bi telaq ez ê hemiyana bikujim!”

Simo piştî ku got ”mirov nikare bê teyare bi ordiyana re şer bike”, Heso peyivî:

”Elîkê Betê bi neh-deh hezar peyayên xwe ve bi tabûrekê re serî dernexist. Çima hûn ê bibêjin, ji ber ku di destên eskeran de top û cebilxane û di destên ên me de jî çend tivingên kurmancî hebûn. Çifte nikare bibe himberê tivingê, ma bi tirtirê ye qey! Divê hin dewlet bi tenq û top û teyareyên xwe alî me kurmancan bikin, yana şer bi tirkan re nabe.”

Hemo bi hêdîka tiliya xwe gihand bûka ku di kanîka çavê wî ê rastê de hatibû, çav girt û bi çavekî peyivî:

”Romî zalim in, dilê wan bi tu tiştî naşewite. Gava ku me kurmancan bê sîlehên herî mezin li xwe qewimand, wî çaxî ew ê jî qismê me ên nêr hemiyana ser jê bikin û ji dinyayê kinêsa me kurmancan bitefînin. Telebeyên me xort in, zilm û zora tirko hîn ne dîtine!..”

Kenêr ji cihê xwe hilqevizî û destê xwe hejand:

”Tu rast dibêjî Hemo, tirk kafir lawên kafiran e! Di

dinyayê de ji tirkan pîstir mexlûq tuneye! Kalikê min bi xwe jî digot, di serhildana Şêx Seîd de eskerên tirko bi hezaran zarok û pîrekên kurdan him ser jê kirine û him jî şewitandine!”

Ji ruyê Şoreşê vevirî xuya dikir ku ne li bendî gotinên wilo bû. Keserek veda û tiliya xwe a girdekê li ser movikên tiliyên xwe ên destê çepê gerand. Movik di destên wî ên piçûk de bel dixuyan. Bêyî ku serê xwe bilebitîne çavên xwe li ser civatê gerandin bê ka civat dixwaze dîsa ew çî bibêje. Pîremêr li vê raberdana wî hayî nebûn, bi hawayê bûblankî bi hev dikeniyan û diwenisîn. Koma xortên ku ji qorziya dîwarê rohilat û heta devê deriyê odeyê seranser girtibûn, eskerkî rawestiyabûn û temamê hişê xwe berdabûn ser keft û lepta çekdaran. Ji bo wan jî ji xwe ew girîng bûn. Xort motorê şoreşê didîtin. Şoreş bi xortan dibû. Li gora zihniyeta wan gotinên bav û kalan, mîna berberiya ku bi sed salan bi hev re kiribûn pûç û vala bûn. Ji ber ku ji zarokên xwe re jiyanekê bi rûmet pêk ne anîbûn; temenê xwe di fitne û fesadiyê de bihurandibûn û malên xwe li devê esker û karmendên dewletê qelibandibûn, hemû jî gunehkar didîtin. Û di rojekê de jî divabû cezeyê gunehê xwe bikişandana. Eskerî ji tirkan re kiribûn û di ber tirkan de hevdu kuştibûn. Welatê xwe pêşkêşî dijminan kiribûn û bûbûn xulamên wan. Dewlet bi qasî çiyayekî bêper mezin û xwe jî bi qasî girikekî piçûk dîtibûn. Çekdaran li der bi çavekî xayinane li bav û bapîran dine-rîn û di civatan de jî xwe ji wan re dikirin erd.

Şoreş, ji bo demeke kurt be jî gihabû armanca xwe. Di odeya Hesoyê de dîwarê partiya xwe bilind kiribû. Hin xort ketibûn bin tesîra wî û xwe ji temamê kar û barê wî re

amade kiribûn. Dilê bav û bapîran bi carekê ve reş bûbû û heyvanê îmanê bi wan re ne mabû, êdî ji xwe hîç pêwîst ne dikir ku ew bi xwe bipeyivya. Dîsa jî xwe ceriband ku çend gotinan bibêje, lê ne got. Bêhnekê serê zimanê xwe cût û pišta stuyê xwe xurand. Xwêhdana ku bi serê wî ê qilêrî ketibû ziwa bûbû. Porê wî ê reş û xelekî mîna pirça gîskeke li hev geriyabû. Bejindirêj û piştqopî bû. Ji nêza zikê wî gîhabû pišta wî, pişt lê bûbû gopal. Ji toz û tirabêlka ku li ser eniya wî tax girtibû, pitikên di eniyê de xuya ne dikirin. Ji qertaya mûyên di hinarkên ruyê wî de dida der ku Şoreşê qosarî, mûçink bi kar dianî. Mû reş û geş û qalindî bûn.

”Hevalê Zinar, ji kerema xwe re de ka hinekî jî tu bipeyive”, got û bi simbêlên xwe list.

Li gora zihniyeta wî jîr û zanayî bi mal û maldariyê li pêş diket. Mirovekî ku di kuçan de mezin bûbû, nikarîbû wek yekî ku di serayan de mezin bûbû jîr û zana ba. Mêrê gundî bi qasî ê bajarî bi aqil ne dihat. Şoreş û hevalên xwe bi van hemiyên dizanîbûn. Digel ku terekto û texsiyên zoraviyan li ber çavên wan bûn, dîsa jî ew kêmaqil û bêaqil didîtin.

Zinarê batmanî jî mîna havizên ku li mizgefta Nisêbînê bi bîst-sîh wereqeyekî cizweke Quran dixwendin, çavên xwe girtin û devê xwe vekir:

”Emperyalîst tirsonek in, ji ber ku zalim in. Mirovên zalim hemû jî tirsonekî ne. Gelê Viyetnamê û Kubayê bi darikên zilana, melhêb û sêgulîkan tenqên wan ji derb dixistin; bi qewsik û koçanîkan êrîşî ser topan dikirin; bi çifte û tivingên kurmancî teyare ji ezmanan dianîn xwarê. Pîremêran di meydana şer de xwe li himber bombeyên

emerîkiyan dikirin mertal û xortan jî bêmefer xwe di kemînên wan de werdikirin...”

Remo beşîşî û bi qerf got:

”Wey bavo! Bê kê bîra ku kurmancên me herin heta bi wan welatan, dibir lo!”

Sêdiq av li aşê wî kir:

”Erê kuro, em di destê qûncilikan de hiştine û çûne ji xelkê re tiving çêkirine(!)”

Zibêr fêhm kir ku Remo û Sadiq qeşmeriyên xwe bi Zinêr dikin.

”Yabo mû bi serê zimanê min ve şîn hat hingî ku min li ser van bav û kalên me ên xerabe got. Mêrikan ne tiştek bûn, ma bi zorê ye qey! Em di destê tirkteresan de hiştine û çûne ji Vîta û Kuda re tiving û bombe çêkirine, kuro”, got û berî her kesî ew bi gotinên xwe hêriya.

Civat bi gotinên Zibêr hîn bêhtir kenîya. Lê çekdaran jî bi hawayê ku Zibêr ji ehmeqîya xwe tîrto-virtî peyivîbû, fêhm kirin. Devjenga bi vî hawayî li hesabê Şoreş hatibû. Li gora wî civat cahil bû û mirovên cahil jî bêfikar dipeyivîn. Ji cahiliya civatê cesaret girt û di ber xwe de bi dizîka ji hevalê xwe re got, ”bi vê tempoyê dewam bike.”

Hevalê wî jî bêyî ku bifikire tam da nav stiriyan û bi vir de û wir de xwe çeng kir:

”Îcar ê me tew di destên me de ne çifte, qewsik û mew-sik, keleşkof, bombe û sarox hene. Kurdistan tije keleşkof, demaçe û tiving in. Ma ku ev gelê me ê qehreman xwe bide ser hev, bibêje ‘erê’ û bide dû Reyis, gelo wê kes kari-be xwe li ber bigire!”

Sîpeyekî ku bi ser bêceme de çakêt li xwe kiribû û aliyekî simbelê wî zirav û yek jî qalind bû, bi hêrs ji nav

şekalan pekiya dera han; "bijî Reyis, bijî Reyis!" got û bi bazdan ji odayê derket.

Şehabo bû ev. Zinêr tiştêk li xwe çênêkir. Ne guh dayê û ne jî bêhna xwe veda. Lê ji keft û lepta Zinêr a bi zirt diyar dibû ku gotina wî, mejiyê wî ê zingirî bêhtir zingirandiyê.

"Ji bilî herêma Nisêbînê hema hema, temamê xortên tirkên û gelê kurd îro dane dû partiya me û mezinahiya me qebûl kirine. Lê çi fêde, ev partîk û martîkên me ên ku bi navê şoreşgeriyê rabûne ser xwe û di bin perdê de bi dewletê re ava serê gelê me germ dikin, di pêşiya me de bûne kelem û nahêlin ku em bi ordiya osmanî-kemalîst-faşîst-milîtarîst û emperyalîst re rojekê berî rojekê şerê namûs û şerefê li dar bixînin!..."

Xeberdana wî bi Kenêr ne xweş hat. Nerehetiya xwe, bi lebitandina birhuyên xwe ên şîn ku mîna firça diranan diyar dikirin, da der:

"Ezbenî wilo xuyaye ku hûn ê di wextekî nêzîk de dest bi şerekî mezin bikin. Lê ez ê tiştêkî din bibêjim" got û li ser hev peyivî:

"Zanyarî û têgihîştina ku we girtiye li gora emrê we, pir li pêş e. We xwe pir zû hînî gelek tiştan kiriye. Hînkirina we û meşa zemên li hev nake. We zeman pir bi dû xwe de hiştiye. We ji bîr kiriye ku çerxa civakê giran digere û civak jî wê tu carî wek we zû hînî gelek tiştan bi hev re nebe û wek we neke. Dinya li ser menfehete ava bûye. Bazirganiyê insan aniye dereceke wilo ku menfeheta birê di birê de tune be, biratiya hev nema dikin. Şerê bi dewletê re şerekî mezin e, ne karê henekan e. Dostên ku bikarîbin devê dewleta tirko biçirînin ji me re lazim in..."

Çekdaran mîna ku zimanê xwe daqurtandibûn, bêhis û pis sekinîbûn û zîq li devê wî dinerîn.

Şoreş bi haweyekî kubar:

”Apê delal, helbet dostên me jî hene.”

Kenêr dengê xwe rakir:

”Kîjan dost?”

”Gelê tirk, ereb, faris û temamê karkerên dinyayê dostên me ne.”

Heso bi ken da ber Kenêr:

”Ma ev gelê tirk, ereb û farisên ku hûn dibêjin qey bi vê wehşeta ku dewletên wan di serê me kurdan de dikin, nizanin hi? Belê belê, baş pê dizanin. Yabo bi telaq ev dostaya ku hûn dibêjin neket serê min.”

Şoreş piştî ku got ”dewleta Çînê û Rûsyayê jî li piştta me ne”, dev li serê zimanê xwe kir û piştta stuyê xwe xurand.

Kenêr bi hêrs da ser:

”Çî we heye ku hûn bidin wan heta ku ew jî li piştta we bin?”

”Em wek hev li dinyayê temaşê dikin û difikirin. Dost û dijminên me û wan yek in. Xwîna me û wan di cokekê de diherike. Biratiya me û wan ji dil û can e.”

Kenêr xwe aciz kir:

”Na, dost û dijminên me û urûsan ne yek in û xwîna me û wan bi cokekê de naherike. Urûs dijminên me ne. Di salên ku Atatirk kurd dikuştin, wan jî alî wî dikir. Ordîyên urûsan li hêla Serhedê, hata bi Kevirê Qul hatibûn û kurd kuştibûn.”

”Apo, ma qey tu sosyalemperyalîstçî yî?”

Kenêr piştî ku bêhnikekê li çavên wî nerî û hişê xwe

berda ser aqilê wî, ”divê mirov hevdu zorga neke”, got û bi hêdîka pala xwe da dîwêr.

Çekdar di gotina wî de ne gihan. Heso fêhm kir ku çekdar kelgermî ne û bi aqilê xortaniya xwe tevdigerin. Pêşî keserek veda, dû re jî destê xwe ê çepê mîna parsekên ber devê deriyê mizgeftên bajêr vekir, li koma xortên ku li ser pêyan sekinîbûn temaşe kir û bi dilsarî got:

”Lo bavo lo! Bi rastî jî em kurmanc miletekî dilkeçikî ne. Her yekî ku ji me re dibêje ‘merheba’, em jî hema jê re derpiyê xwe ji xwe dikin. Di cihê cih de divê mirov ji her kesî hez neke û dilê xwe jê re veneke. Urûs teriya kûçik e, nikare rast bibe. Urûs ne ê ku mirov bibe hevalê wî. Ê a din jî, hevalbahcîmî ne baş e xortino; mirov hevalê xwe aciz nake. Her tim her tişt wek mirov nabe.”

Şoreş soro moro bû. Bi destê xwe ê çepê hişk bi qurmê simbêlê xwe ê rastê girt û bi wahc kişand. Ferşên diranên wî ên reş, di bin lêva wî a kişiyayî de wek ferşikên epiraxan xuya kirin. Heta bi kezebê hilma xwe kişand, di firnikên bêvilê re berda, serê xwe wek ê dîk rakir, li Heso nerî û dîsa berda ber xwe. Piştî bêhnekê bi haweyê ku hîç bêhteng ne bûye, beşîşî û bi fen peyivî:

”Apê delal, pêşî divê mirov bi xwe hebe û bi qeweta zend û bendên xwe karibe li ser pêyên xwe bisekine. Ma gava ku em nebin yek, ji xwe tu dewlet wê alîkariyê bi me re nekin. Helbet di her dostaniyê de menfeheteke heye. Di dema Çar de rûsan dijminayî ne bi tenê bi me kurdan, bi temamê gelê dinyayê re kirine. Ma ordiyên Çar êrîşî kîjan welatî ne kirine gelo? Erdek nemaye ku qetîlam lê ranekirine. Lêbelê piştî ku Lenînê mezin şoreşa karker û gundiyan pêk anî, her tişt ji nuh ve saz bû û karwanê insaniyetê

di bin rêbaziya heval Stalîn de rabû ser xwe û berê xwe da temamê xwîn mij û xwînrijên dinyayê...”

Şoreş hêdî bi hêdî bi ser xwe ve hat û keysa xwe li dev-jengê xweş kir. Lê bêhnek ne ket wê navê, leganên goşt û birincê kişiyên odeyê û kesî êdî nema rê bir ser tişteki.

2

Circîs qesra xwe kils kiribû. Qesra wî a du tebaqe bi êvarkî re ji ser girê Doda diket nav çavê rez, çiyayên Omeriya bi ser de xûz dibûn; hewrên belek belekî diherikîn ser, di xelesa çiyê de gêr dibûn û qesr bi xwe re radikirin ezmên; dar û şinahiyên rez wek kefta di behrê de, kavil û xirbekên gund dinixumand û xwe li qesrê radipêça. Qesr ji aliyê roava de, wek guharekî bi guhê çiyê ve di nivê newalê de dadiliqiya û bi sura bayê dar û deviyên re dihejhijî.

Circîs tena bêceme û fanêrekê xwe ê sertazî û sipî di sênga civatê de li ser doşekê rûniştibû û satileke dew û du nanên tenûrê li ber bûn. Satil bafûnî û piçûk bû. Bi qasî elbikên dimsê Intabê mezin dihat. Ji peşkên dewê ku xwe li derdora wê biçik biçikî girtibûn û qilêra ku di qulpikan re dabû der, xuya dikir ku satil bi lûfik ne hatibû şûştin. Çembilê wê mihyayî û hinekî jî tewyayî bû. Çemçika ku di hindurê satilê de çit sekinîbû, destik dirêjî bû. Circîs ji qelebalixa dora xwe hîn jî loqê nivîşkê ku di nav dew de dilîst, ne dîtibû. Nivîşkê wî mîna ku ê çêlekê bû, zer bû. Ji lîstika loq dide der ku loq, bi qasî libek tiriye werdan mezin dihat. Perîxanê lingekî Circîs danîbû ser kaba xwe, bi destekî tiliyên lingê wî difirkand û destê xwe ê din jî jê

re kiribû bawêşînk û bêwestan mêş ji ser ruyê wî û satila dew difirandin. Circîs rîha xwe hinekî berdabû. Qirşikekî zirav bi cênika wî a rastê ve zeliqîbû; qirşik ji rîha wî a belek ewqasî xuya ne dikir. Lê herdu qilçixên sapê ku bi gevera porê wî ve daliqiyabûn, ji devê derî jî xuya dikirin. Simbêlên wî ên dirêj û hejikî heta bi çenê kişiyabûn. Bi tenê destên xwe şuştibûn. Toza pirêzê li ser birhuyên wî ên reş dibiriqand. Fanêre û bêcemeyê wî bi destan hatibûn dirûtin. Herdu jî lê fireh bûn. Di vê rewşa niha de, tam derbê şêxekî şingalî pê diket.

Kêfa wî li cih bû; şûr simbêlên wî ne dibirî.

Qesra Circîs mîna ku ji der ve de çarçikî xuya dikir, ji hindur ve jî wilo bû. Kevirên wê ên nicirandî xweş li hev dixwarin. Qorzî bi fesal bûn. Mezinahiya hinera qesirbendê omerî, di terkên aqda şibakan de bi her haweyî xuya dikir. Terk veşirtîbûn. Hindurê qesrê bi herdu qubale û refên li himberî hev û kulîna ku di dîwarê rohilat de hatibû çêkirin, fireh diket çavên mirov. Lê ne wek ku xuya dikir ewqasî fireh bû. Di zik hev de, ew jî rûniştî, pêncî-şêst kesek tê de hildihat. Ji hindur û ji der ve de qesr sipehî bû. Lê bi dezgehekî bêmirês jî hatibû raxistin. Qerqotka sindoqa Perîxanê a ku hîn ji bûkaniya wê de mabû, hema li hindama derî avêtîbû. Ji pîrekan bêhtir zarok lê diterpilîn. Zilam bi solên xwe derbasî hindur dibûn. Neqşên di kulavan de, bi carekê ve kelpitîbûn. Kulavên ku çend meh berê ji Mêrdînê kirîbûn, bi erdê ve bûbûn paçik. Li hindur gelek mêş hebûn. Û pêşî jî. Xwe bi dîwaran ve datanîn; dîwarên kilskirî ji pîsiya wan pitpitkî bûbûn. Ristikên hermela darvekirî çarhawêr daliqandîbûn. Çend sûret jî hebûn. Kulîn bê perde bû. Û livîn jî hema wilo

gelşikî hemû rapêşî ser hev kiribûn. Perdeyek li ber qubala roava hebû. Belkî ew jî ji bo stara demaçeya Circîs bû. Baqek gwêriz, qevdikek simbilan û pûnga ku kî dizane bê ji kîjan salê de, li dera han bi bin zikê qesrê ve daliqandîbûn. Paceyek ne derizî yan ne şikestî di vî hindurî de tune bû.

Perîxanê piştî ku çîmê Circîs bi çîmê wî ê din ve guhezt û dîsa dest bi firkadinê kir, berê xwe da Serdêr:

”Ka xwe berde xwarê û binere bê bavê te ji odeya Hesoyê me ne hatiye mala xwe gelo. Heger hatibe bila wê mîha ku bi simbilan ketiye bigurîne.”

Serdêr destê xwe wek ê zarokan hejand û bi zarokî jî got:

”Bavê min kengî ji civata pêxwas û mêxwasan vedigere malê. Zilamên Reyis hostê derewan in. Di nîvê çilê çil de ji mirov re dikarin biharê bînin kabokê. Xweş dizanin bi aqilê ên wek zoraviyan bilîzin.”

Circîs piştî ku awirek tûj tê firand, li Perîxanê nerî:

”Ma qey dîsa telebe hatine gund?”

Serdar berî dapîra xwe got:

”Erê kalo, lê ev telebe ne ji wan telebeyên ku tu wan nas dikî; gur in û postê mîhê li xwe kirine. Fêhl û finasên vê dinyayê hemû li ba wan in!”

”Ka bise bise, bide û bistîne, hêdî bi hêdî. Ev Reyis kî ye te got?”

”Ez çi zanim, yekî ji Rihayê ye û kes nizane bê bezê bin guhê bavê wî ji ku ye.”

Circîs keniya:

”Lawê bavê min, tu ji bîr dikî ku mezinê te jî diyarbekirî ye. Gava ku ê we ji Diyarbekirê be, bila wî çaxî jî ê

wan ji Rihayê be, ma çi xem e qey. Erê tu çima ji min re nabêjî bê ev navê wî Reyisî çî ye?"

Serdar zorî da xwe û kenê xwe di kûraya dilê xwe de girt. Lê dîsa jî kenê wî di herdu çavên wî re dida der. Piştî ku destê xwe danî ser devê xwe û bi dizî got:

"Kalo navê wî jî Circîs e", rabû ser xwe. Ji bo ku tişte-kî li xwe çêneke û bapîrê wî çewt fêhm neke, ber bi pacê de meşiya.

Circîs bi kêf got:

"Ê ma ji vî navî xweştir! Heger bi rastî navê mezinê wan Circîs be, bi telaq naxwe em kurmanc ketin dana Xwedê! Ew li ku bin, divê ez jî herim civata wan."

Mîrzoyê Mitirb bi dengêkî bilind keniya. Devê xwe dagirt, lê Serdêr gotin ji ber girt:

"Kalo paşnavê wî jî Bîtîren e, Bîtîren!"

"Yanî çî?", Circîs got û ziq lê nerî.

"Yanî dibêje ku ez ê we kurdan bi carekê ve xelas bikim!"

"Ê baş e, ê ma ji vê çêtir! Ma ne hûn jî dixwazin ku em kurmanc rojekê berî rojekê ji destê romiyan xelas bibin, lo."

"Kalo, min xweşik tu li ber ne xist. Bîtîren bi kurdî 'qedandin e'. Yanî mêrik wê miletê kurd bi carekê ve biqedîne, îcar te fêhm kir?"

Mîrzo hîn bêhtir keniya:

"Apê Circîs, bi telaq ebûkatê me rast dibêje. Zilamên ku navê wan Circîs be, ecêb in! Ma ne ji xwe, bê kê bîra ku mirov ji kîsên genim fanêre, bêceme û derpiyan çêke dibir, lo!"

Di salên ku dewletê, ji bo çandiniyê bi kîsan genimê

maksîkayê li herêmê difirote xwedî erdan, Circîs jî ji wan kîsan ji xwe re derpî, bêceme û fanêrekên sertazî çêdikirin. Du sindoq dagirtibûn. Pêrxanê bêceme û derpî jê re didirût, lê fanêre wî bi xwe difesiland. Piştî ku binê kîs ji qinabê vedirşant, çep û rast du qul di kîs de vedikirin û xwe tê re derbas dikir. Gava ku radibû ser xwe, kîs li binya kabokan disekinî jê re dibû kiras û gava ku rûdinişt jî lê dibû fanêre. Wî bi vê yeka han pir kêfa xwe dianî û digot "min bi kevirekî du çûk kuştine, ma kî wek min jîr heye!" Circîs bi sixlet û diruvê xwe ji Heso bêhtir bi ser êzîdîyan ve çû bû. Mîrzo yê Mîtirb ji tîrsa wî stirana Seyrê û Eliyê Mamed ji kodika ribaba xwe avêtibû. Heta navê neviyekî xwe jî kiribû Şêx Hadî. Lêbelê Şêx Hadiyê wî xortekî fesad û zikreş û ewqasî jî tirsonek bû. Ne tu dûnde bû.

Bi gotinên Mîrzo re, tev li Circîs pirqînî li temamê civatê ket û tev de qasekî kenîyan. Mîrzo piştî dît ku gotina wî ji her kesî bêhtir li hesabê Circîs hatiye, gotin domand:

"Ê erê, kuro ma ne ji xwe, Circîsê me ê menderî jî gundî xistibûn qelaqê, hûn hemû pê dizanin, lo. Baş bû ku lawên wî zû pê ve gihan, zilam derketin û mezinahiya malbatê ji dest girtin. Tew, ma qey ji xwe kes dikare behsa Circîsê tinatî bike! Tinata ku li dor pênc sed malî mezin dihat, hemû ji ber wî bi nav tirkan de terqîyan!"

Hesûk ji dera han, "Mîrzo, îcar tu çima di ser bavê min re diqulipe", got û li bavê xwe nerî.

"Hesûk, tu nikarî bi wî serê xwe ê wek gundorê dû xefkê, min û apê Circîs bîne himberî hev. Hema ez ê ji te re bibêjim hi, yekî ji wan circîsan jî nikarîbû li toza apê me Circîs bixista!"

Circîs hîn bêhtir keniya. Dev ji nan û dewê xwe berda û pala xwe da balîfê. Circîs bi qasî Heso neba jî, pir jê hez dikir. Di sala ku dengbêjê wî li ser qaçaxê hatibû girtin, dinyayeke pere lê xerc kiribû heta ku ew berdabû.

Mîrzo di sala 1971ê de vê carê jî tajî hînî qaçaxê kiribûn û bi wan qaçaxî dikir. Di eslê xwe de a wî ne qaçaxî bû, ji Serxetê xwarin dişand Binxetê û ji wir jî vexwarin dianî gund. Mehê çend carekî li newqa her tajiyeke xwe kîsikek liqûm dişidand û bi mêja eşayê re tajî rêyî gundê Doda dikirin. Li wir jî pismamê wî, xelefê liqûman çend kilo çayê bi tajiyan re lê vedigerand. Bi vî hawayî çarpênc mehan qaçaxî kiribû û li gundiyan çayê kiribû ava çeman. Lê çima rojekê yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê bi vê konebaziya Mîrzo nahise. Bi komeke eskerên xwe ve dikeve kemîna tajiyan û li ser têlên mayinan li wan girêdide. Bi teqîna pêşî re tajiyeke wî di cih de tê kuştin û ê din jî birîndar xwe ji nav lepên wan xelas dike. Dû re jî hema pê re, yuzbaşî derdikeve taqîbata Mîrzo û bi pêncî-şêst eskerî ve diavêje ser gund. Lê tajî ji terempêlên wî xurtir derdikeve, bêhnçikyayî xwe digihîne Mîrzo û bi hev re berê xwe didin çiyê.

Bûblanî di gundên xwe de û omerî jî di çiyayên xwe de li Mîrzo xwedî derketibûn û serî ji êşkenca yuzbaşî re dananîbûn. Lê liberxwedana wan mehekê dom ne kiribû. Yuzbaşî jina Mîrzo rakiribû tabûrê û ji bêçareyî Mîrzo jî xwe teslîm kiribû. Yuzbaşî piştî ku tiliya dirêj a destê Mîrzo ê çepê jê kiribû û ji Circîs û Heso jî tam pêncî hezar wereqe stendibûn, Mîrzo berdabû. Mîrzo di civatê de digot û digot, "heger ne ji apê Heso û Circîs baya, bi telaq wê yuzbaşî heta bi dest û lingên min jî jê kiribana û gun-

dorkî ez bi ser jinêkê de şandibama!”

Bi dengê qelebalixa ku ji hewşê hat, Circîs kenê xwe sekinand. Çend feqeyên torî ji xwe re genim didan hev. Ji nav civatê kesek bi wan ve ne çû, lê hema piştî bêhnê dengê wan jî nema hat.

Etman bi qerf got:

”Necîmo, ma qongera we çawa derbas bû, lo? We û wan telebeyên bi keleşkof we çi xist serê hev? Ma em û eskerên romê em ê kengî li hev biteqînin, hi?”

Porê Necîm heta bi jora cênîkan weşiyabû. Kortika serê wî hinekî bi hindur de kupyayî bû. Li gora hevtê û du saliya xwe pir kal xuyanî dikir. Bejina wî a dirêj lê bûbû bar û ew li hev gerandibû. Gava serê xwe radikir, çermê di navbera çenê û qirikê de dibû tax, dikişiya û rehên wî ên qalind mîna qarotên beqdûnisê şîn diyar dikirin.

”Wileh Etmano ez nizanim bê ez ê çi bibêjim, agir ji devê wan diçû agir! Kuro bi saloxdanan dinya hemû bûye hevalê telebeyan, em di guhê gê de mane. Hindik maye ku em kurmanc jî bibin dewlet, dewlet!” Piştî ku destê xwe baş hejand, vê carê jî berê xwe da Serdêr:

”Lawo Serdaro, ma ne tu jî ebûkat î kuro, hey lawê nizam çi, te çima ev xeberên wilo xweş ji me re ne digotin?”

Etman çav da Mîrzo û bi haweyê henekpêkirinê peyivî:

”Her çi ebûkatê me û hevalên xwe, ên roja qewamê ne. Mêrên çê sergirana û devgirtî ne û temamê hinera xwe li bendî roja qewimandinê dihêlin.”

Serdêr gotina wî bi xwe ne xweş anî:

”Yanî çi apo! Ma ev aqil e ku di vê nîvrojê de mirov bi

keleşkof li gundan bigere. Hema ez ji te re dibêjim, qereqola Stilîlê di bin guhê me de ye û eskerên wê her roj li ser rêyan e. Ji xeynî vê jî, eskerên hidûd bi cemseyên xwe rojê du-sê carî di Zorava û tamamê van gundên me re derbas dibin. Baş e, ku ew û zilamên Reyis li hev rast bên û li hev biteqînîn û eskerek-dudu bên kuştin, dewlet wê çi bi serê we de bîne, tu pê dizanî hi?"

Remo xwe kir darikê hewdelê:

"Apo tu nikarî pê, tu ji bîra dikî ku mêrik ebûkat e; wilehî wê tiştinan bibêje ku tu rêya ber lingên xwe nebînî. Yabo tu jî tiliya xwe di her qulê radikî, wilo nabe; her gep nayê daqurtandin..."

Circîs ji nişkê ve destê xwe bilind kir:

"Ebukatê me ê jinan zana ye, ha! Na lo."

Zoraviyan jî wek omerî û toriyan pir li jinên xwe dixistin. Serdêr ew yeka han bi xwe ne xweş anîbû û qencxerab, heq-neheq hevaltiya pîrekan dikir. Ji tirsê wî gundiyeke newêribû li jina xwe xista. Circîs jî navê wî kiribû "Ebukatê Jinan."

Apê wî peyivî:

"Serdaro tirtirekî ebûkata ye. Ma hûn nabînîn ku mûyên sipî çawa avêtine serê wî. Qaşo ew jî bûye rêberekî me kurmancan û wê me ji nav lêpên zilma romiyan xelas bike, hi! Lawê bavê xwe sîr û pîvazê dixwe û bi jini-ka tirk, bajarî û xwenda re radizê(!)"

Serdar endamekî komîta merkezî bû. Xortekî ne kin û ne dirêj, navince bû. Çepil û zendên wî li gora qilafetê wî hinekî dirêj û destên wî jî baş mezin bûn. Rûgirover û bêvilpehnî bû. Ji aliyê bejin û balê de bi ser bapîrê xwe de çûbû, lê xwînsêrîni bû. Porê xwe wek ên şivanên herêmê

bi jor de şeh fikir. Digel ku zanîngeha hiqûqê ne qedandi-
bû, dîsa jî di nav gundiyan û heval û hogirên xwe de wek
ebûkatekî tirtire dihat qebûlkirin. Lê li gora Circîs ew
ehmeqekî Xwedê bû. Kitêba Lenîn a "Du taktîk" wek
qelemê her gav bi xwe re digerland.

Di sala ku Partiya Komunîstên Tirkiyê, endamên xwe
ên jin bi mebesta ku xortên kurdan bi wan re bizewicin û
di Kurdistanê de cih bigirin, bi her aliyê welêt de şandi-
bûn, Serdar jî li Nisêbînê bi yekê ji wan re zewicîbû. Jini-
kê li lîseyê mamosteyî fikir. Ne jineke xweşik bû. Bi ser
de jî qamqutî bû. Lê zanayê gotinê, zarxweş û devnermî
bû. Sekseke bajarî têkilî nav romantîzma marksîzmê fikir
û bi seetan dipeyivî. Tu carî mirov ji gotinên wê aciz ne
dibû. Devjeng û rexne di mista wensê de dibir û dianî û
mesele safî fikir. Di demeke kurt de, gelek xortên
nisêbîniyan di destê wê de bûbûn wek hevîr. Çawa dix-
west wilo şikil dida wan. Ahû û Serdar piştî ku li Nisêbîne
bi hawayê tirkî zewicîbûn, hema bi du mehekî jî hev du
berdabûn. Dû re jî ji tirsî ku Serdar derbekê lê nexîne, revî
revî xwe gihandibû Enqerê û nema hatibû Nisêbînê. Di
asasê xwe de heger jinik ewqasî ne dilbijokê ramûsanên û
kewîşiyê têkiliyên cinsî bûya, bi rêya mêrê xwe dikarîbû
gelek xort bikirana endamên partiya xwe. Lêbelê gava ku
lê dibû şev, ji her du çavan hitim dibû; marksîzm bi care-
kê ve li ber dibû seks, eşq û sefa û hestên wê ên pîrekî
digihan bandevê. Binçengên xwe ên hilmgenî di parfûmê
de şil dikirin, bi memikên xwe dev û ruyê Serdêr dinixu-
mand û radiza. Serdar jî ji ber parfûma wê her tim bapêşî
bû. Li gora ku Serdêr digot, Ahû bixwedakirina parfûmê
wek jê hezkirinekê dîtibû û xwestibû ku mêrê wê jî ji wê

yeka han re rêz bigirta. Lê mêrik fêhm ne kiribû ku jinik bi qisûr bû û jinikê ew qisûra xwe bi qisûreke din vedişart. Di vî warî de Serdêr serê xwe pir êşandibû û bi balkêşî dîsa kitêba Lenîn a "Du taktîk" xwendibû. Bi fen û taktîk rabûbû, lê dîsa jî bi serneketibû. Çend şevêkî sîr û pîvaz xwaribû û bi jinikê re ketibû nav livînan. Jinik jî ew haweyê wî wek heqareteke mezin dîtibû û di dawiyê de hevdu berdabûn.

"Kalo, keça tirk nikare bibe jina lawê kurd. Min sed carî ji te re gotiye ku min bi zanatî ew zewac kiribû. Min bi wê zewacê xwest ku ez careke din ji gelek hevalên xwe ên ebûkat, textor û mihendiz re bipeyitînim ku kurd û tirk wê tu carî nikaribin bi jin û mêritî bi hev re bijîn. Îcar hewcenake ku tu wê yeka hanê wek kêmaniyeke min e mezin bînî ber bêvila min. Ma ez ew ê ku bi keçeke tirk re bize-wiciyama, ma tu min ewqasî kêmanî dibînî! Min lênerîneke hin hevalên xwe ceriband û min ew hemû li derewê qelibandin û weselam."

Circîs bi bênfirêhî û hêdî bi hêdî got:

"Lawê bavê min rast e, te xwendiyê lê tu û hevalên xwe hûn hemû bêaqil in. Mirov dikare bibe jina tirkan, lê ew nikarin bibin jina mirov. Deka hema xweha xwe bide yekî tirk û te jê tune be; bi telaq wê mêrik her roj lêxe, deh zarokan jî jê çêke û xweha te jî wê hîç dengê xwe neke."

Mîrzoyê kenok hîn bêhtir keniya. Şikeftika devê wî xuya dikir.

"Wey apê Circîs bi Xwedê tu rast dibêjî, ev bîst-sîh sal e ku çawîşê Stilîlê bi qîza Mala Baho re zewicî ye û rojekê jî jinik ji ba mêrê xwe nexeyidî ye. Mêrik hindur tije law kirine, kuro. Ê hema bi telaqê jinberdanê ku ew

xanim-efendî jina yekî ji me baya, wê ser me tije keçik kiribana!”

Hesûk:

”Kuro qey ê wî hingiv pê ve ye, hingiv.”

Necîm:

”Na kuro tu xelet tefsîr dikî, hingiv di jinikê bi xwe de ye.”

Perîxanê bi haweyê ku êdî divê ew jî tiştêkî bibêje keniya:

”Na na na, hûn hemû jî çewt dibêjin; tov beran e. Ji nêriyan bizin çêdibin.”

Osmên:

”Eehew Perîxanê, ew çi gotin bû! Ê hema bi telaq te devê me hemiyan çirand, lê!”

Vê carê jî hinekî ruyê xwe tîrş kir û got:

”Ma qey ne xebera min e, we gişan a xwe li lêwik kiriye yek û hûn êrîşî ser dikin.”

Ruyê Serdêr bi gotinên dapîra wî re wek gulekê vebû. Wî devjengeke bi vî haweyî ne dixwest. Di hindurê qesrê de birek zilam rûniştîbûn û hemiyan jî bi seetan li çekdaran guhdarî kiribûn. Li gora wî, civat bi carekê ve xeşîm û cahil û çekdar jî jîr û zana bûn. Mirovê zana bi çend gotinên girover dikarîbû mirovê cahil bixapanda û ew di zinaran de werkiriba. Çekdar piralî bi wan re peyivîbûn û tesîr li ser wan kiribûn. Ê bi ser de jî çekdar zilamên Reyis û Reyis jî ajanê MÎTê didît. Bi xwe hisiyabû ku divabû hîn ji serî de rê nedaba wê yekê, ew bi xwe beşdarî devjengê bûbûya û nehişta ku mejiyê alîgirên partiya wî bi depûzê Reyis çelq bûbûya. Kerî ji guran re berdabû û dû re jî bi xwe zor dianî. Hiş û aqilê wî hinekî bi ser ê xalê wî Temo

de çûbû. Piştî ku diterpilî bi xwe dihisiya û koncal didît. Partiyê bawerî pê anîbû û bi mebesta ku herêmê ji zilamên Reyis biparêze, herêm bi temamî teslîmî wî kiribû.

Piştî ku Serdêr sivik sivik got:

”Ew telebe ne ji me ne, gur in û postê mîhê li xwe kirine. Muxbirçiyên dewleta Tirkîyê ne. Mezinê wan li Enqerê rûniştîye û bi MÎTÊ re kar dike”, rawestiya û guhê xwe da ser civatê.

Osmên:

”Lawo tu çima wilo dibêjî? Ew xort ji min û te çêtir bi kurmançî dizanin. Û tiştên maqûl jî gotin. Yabo bi telaq diruvê muxbiriye hîç bi wan nakeve.”

”Ma ne çefiyên pêşmergeyan jî li serê wan pêçayîbûn”, Cimo got û bi lez hilmek li çixareya xwe xist.

Serdêr jî di vê navê re pizika ku di serê bêvila wî de hatibû, diperçiqand û nêm jê der dikir. Bêvilê bi qasî pelîkekî erbanê kew vedabû.

Celîl ji dera han:

”Telebe baş in, lê bi tenê min exlaqekî wan ne heciband. Ax ne ji wî exlaqê wan ê zarokî baya! Tişteki zêde zêde ji hev didexisînin û dev diavêjin hev. Li tifaqiyê digerin û ew bi xwe bi hev re ne bi tifaq in. Her partiyek wan serê werîs ber bi xwe de dikişîne û dimeşe. Wilo nabe, divê hûn pêşî li hev bikin Serdar. Ma ku hûn li hev nekin, em ê çawa bidin dû we û li himberî vê dewleta kafîrbav rabin, hi!”

Serdêr bi destê xwe ê rastê serê bêvila xwe girt û bêvil kişand. Piştî ku tiliyên wî di xwîne de şil bûn û tilî bi devdelingê pantorê xwe ê qedîfe paqij kir, destê xwe hejand û tena tena peyivî:

”Apo, helbet heqê we ye ku hûn doza tifaqê li temamê partiyên me kurdan bikin. Bêşik, tiştê ku hatiye serê miletê me hemû jî ji destê bêtifaqiyê ye. Sebebê ku heta roja îro Kurdistan azad ne bûye û em kurd ne bûne xwediyê tiştêkî, bêtifaqî bi xwe ye. Di vî warî de xelkê me pir êş û cefa kişandiye. Miletên dinyayê ên bindest bi tifaqê, xwînwarên xwe têk birine û bûne mezinên xwe. Lê divê mirov vê jî bizanibe, bi kê re tifaqî? Ma bi xayinan re dibe? Na. Bi bêbext û hevalkujan re? Helbet nabe...”

Cîmo gotina wî birî:

”Ma qey wan telebeyan hin ji hevalên we kuştine?”

”Na. Lê wê bikujin. Ên ku bi xayintî bikaribe hevalê xwe bikuje, wê bi rehetî bikaribe min û te jî bikuje. Ew ên ku we bi seetan li wan guhdarî kiriye, heta niha tam nozdeh hevalên xwe kuştine. Berî ku dewlet wan derxîne holê, di nav temamê rêxistinên kurdan de devjeng û rexne hebû. Her kes dihat ba hev, pev dişêwirîn û alîkarî bi hev re dikirin. Bi derketina wan re kuştin ket Kurdistanê, devjeng, rexne û alîkarî ji nav me rabû...”

Circîs temamê hişê xwe dabû ser gotinên wî û li keft û lepta wî dinerî.

”Baş e, ew xerab; hûn ev ên din çima bi hev dadikevin û dev diavêjin hev? Di vî gundî de pazdeh-bîst telebe hene û yek jî li ba yekî rûnane. Mîrzo, ma ne wilo ye tu bi qedirê Xwedê kî?”

”Apê Circîs, ew ji me çêtir dizanin. Wan xwendiyê û ew li dinyayê geriyane. Kar û barê îro bi mirovên xwenda û geryayî dimeşe. Dema te û apê Heso çû, we dewra xwe bi berberiyê qedand. Çi xerabiya ku ji destê we hat we di serê vî gundî de kir. Hema telebeyên me çendî dijminên

hev bin jî, wê tu carî bi qasî we nikaribin vî gundê şênî xerab bikin û hew.”

Zarokê ku di qorziya qesrê de serê xwe xistibû kulîna livînan û bêdeng digiriya, bala Mîrzo kişandibû. Gotina xwe kin birî û ber bi lêwik de çû:

”Bavkê mino, tu çima digirî? De ka ji min re bibêje bê kê li te xistiye?”

Ew hîn wilo dipeyvî, Ridwan bi lez derbasî hindur bû û wek dînan li derûdor nerî. Li lawê xwe digeriya. Civat bi hatina wî hayî ne bû, hemû digel hev bi Serdêr re dipeyvîn. Lê bêhnêk ne ket wê navê, her kes bi qelebalixa Mîrzo û Ridwên sekinî û bi Ridwên re xeyidîn.

”Erê kuro, bê çî ji xwe fedî nake! Lawik di nav lepê min de ye û ew jî dixwaze li lêwik bide.”

”Çima qey lêwik singê golik rakiriye?” Circîs got û li bendî bersiva xwe sekinî.

Mîrzo pir jê aciz bûbû; destê xwe dihejand û bi hêrs dipeyvî:

”Gava ku Idrîs mîhê ser jê dike, lawik jî dibîne. Ji xire xira mîhê û xwîna ku ji qirika wê dibeliqe, ditirse. Ê wê bitirse, lawik hîn pênc sal ne kirine, weh! Tiro jî bi xwe ne xweş aniye ku çima lawê wî ji xwînê tirsiyaye. Mêrik xwe qeraseyekî mêran dibîne hi! Ev telebe divê pêşî ji me dest pê bikin...”

Ridwan li nêzîkî Circîs rûniştibû. Mîrzo destê xwe ber bi pê de vekir:

”Êh, ji xwe re li qerpalkên wî û simbêlkên wî binerin, wê bi wî ji min re Kurdistan û mirdistan xelas bibe, hi!”

Ridwên jî mîna ku tiştêkî baş kiribû, wek her kesî wî jî tizbiya xwe dikişand û bi gotinên Mîrzo dikeniya.

Serdêr dîsa xwest ku bi fen û taktîkan here civatê. Piştî ku got, "mirov dikare bi tiliyan zilamên Reyis bihejmêre; hemû li ser hev ya bîst kes hene yan tunene", rabû ser xwe û ber bi satila avê de meşiya.

Baş bû ku civat hîn jî li ser bûyera berî niha dipeyivî, hişê kesî ne li ser bû. Lê dîsa jî gotinên wî ji guhên Circîsê ku di berberiyê de guh bi qasî ên roviyekî bel kiribûn, ne reviyân.

"Hûn jî wek me nikarin hev du tehamil bikin. Bi bêbextiyê mirov mezin nabe, lawê min. Berf dihile zibil xuya dike, gîha di bin tahtan de namîne."

Serdêr fêhm ne kir ku kalikê wî jê re dibêje "civatê piçûk nebîne û gotinan bi vir de û wir de neteriqîne; biza-nibe bê tu çi dibêjî."

"Kalo, dewletê her tişt bi zanatî kiriye."

Mîna ku li Emerîkayê di mehkemeyê de be, ji cihê ku lê av vexwaribû pê bi pê meşiya, serê xwe rakir û danî, xwe li hev zîvirand, ji jor de li civatê nerî, bi teqil destê xwe hejand û domand:

"Dewleta tirkan pir fenbaz e. Her gava dîtiye ku mile-tê me tevgeriyaye û dest bi xebateke kurdistanî kiriye, ajana-nên xwe xistine nav wan û doz têk biriye. Tirkan di rape-rîna Şêx Seîd, Agirî û Dêrsimê de wilo kirin û bi serketin. Ji sala 1960î û vir ve, dîtin ku xelkê me bi tevgera xwen-dekarên xwe hêdî bi hêdî ji temara mirinê şiyar dibin û xwe wek kurd hîs dikin, îcar çi kirin?"

Xeberdana wî li telê Haco ket, qevizî ser kabokan:

"Tu ne rast dibêjî, em ne bi telebeyan şiyar bûne û ne jî me bi wan kurdîtiya xwe nas kiriye. Hema ji sala ku ez heme û heta niha ez dizanim ku esker tirk in û ez jî kurd

im. Tu carî rehma mêrê tirk ne ketiye dilê min û ez wek we bi tirkî jî ne peyvîme, hi!”

Circîs xwe avêt pişt:

”Min bi qasî giraniya te pere dane berzaniyan û heta min sîleh jî ji wan re kiriye. Di sala ku Atatirk fermana gergerekên kurmancan rakiribû, bavê min jî di nav wê fermanê de bû. Apê min di qelaçên Sirêçkê de pazdeh-bîst esker kuştibûn û em koçmal binxet bûbûn.”

Perîxanê piştî ku kitana xwe ediland û bi zimanê xwe lêvên xwe şil kirin, çavên xwe hinekî firkandin û peyvî:

”Erê lawê min, di sala ku Circîs beg û Heso axa dîsa şer derxistibûn û di wî şerî de Etman ji mirinê filitîbû, em pir desteng bûn û zilamên Berzanî jî li hûkê digeriyan. Du zêrên min ê reşadî hebûn, min ew herdu jî dan wan.”

Mîrzo:

”Rast e, ma qey nayê bîra we, li ser wê hûkê çawîşê Stilîlê çend carekî apê Heso jî biribû qereqolê û lê xistibû.

Serdar rûniştibû û ji ber dixana danûyên ku di sê niqiriyên de pîrekan li hewşê dikeland, di cihê xwe de habela diqeliqî. Car carê destê xwe dida ber devê xwe û dikuxuya. Çixare jî dikişand.

”Partiya me baş pê dizane ku ji Colemergê heta bi Dêrikê û Serê Kaniyê jî xelkê me welatperwer û tirkdijmin e. Ji ber vê yekê jî qîmetekî hêja dide wan. Nexasim di nav hevalan de gava behsa van çend gundên me tên kirin, her kes bi çavekî mezin li wan dinerin û hêviya qencî û mezi-nahiyê ji wan dikin.”

Hesûk xwe nepixand, simbêl badan û giran giran pey-ivî:

”Biraziyê min rast dibêje, di wê dema ku ez bi xwe re

biribûm Serê Kaniyê, hevalên wî ez ji destên hev direvan-
dim. Danê sibehê yekî, nîvro û êvarî yekî ez dibirim mala
xwe û ez diezimandim. Ha, li wir jî digotin ‘çend zilam-
kên Reyis ketine nav karkerên çiftlikê û ha ha teşqeleyan
derdixînin.’ Gelo nebe ku hikûmetê ew şandibin vir jî, ji
bo ku em dîsa xwe bi xwe bi hev kevin, hi?”

Sebrî mîna ku ji xewê şiyar bibe, nehişî peyivî:

”Ma çima qey em mîh in ku em bidin dû her kesî û li
ser tiştên pûç û vala dîsa bi hev re berberiyê bikin! Ew
xort helbet hinekan ji vî gundî nas dikin.”

Serdêr bi qahr got:

”Rast e, hevalên Reşo ne. Wî ew şandine gund. Reşo
rehet nasekine, li kalikê xwe Heso çûye. Qîma me nayê ku
vî gundî ji destê partiya me derxîne, em ê wilo jê qebûl
nekin!”

Circîs xwe hinekî aciz kir. Perîxanê berî wî li xwe
qewimand:

”Civat li te guhdarî dike, beroçeçî nepeyive!”

Mîrzo vê carê jî mîna şêxên serhanî peyivî:

”Telebe hemû jî baş in. Di hersên mehên havînê de bi
feqîr û fuqran re diçin tevrika pembo, perekên xwe didin
wan û ji wan re li ser kurdîtiyê dipeyivin. Dilê xwe bi
belengaziya wan dişewitînin. Li cihekî wek Mêrdînê bi
hezeran li hev dicivin, xwe di kaxet, qerton û paçik maçi-
kên kes û sor zer de radipêçin û xeberan ji dewletê re
didin. Bi telaq mêrên wek wan tune ne! Berberî ji nav me
gundiyên beredayî rakirin, ma ji vê xweştir! Ax ku îcar
wan xwe bi xwe bi hev re berberî ne kiribana!”

Osmên da ber Mîrzo:

”Tu rast dibêjî. Ma li ser vî qelenî kî û kî nemêr ne bû,

lo! Qelen rakirin qelen! Li ser dilketinê, îro ne mirov tên kuştin û ne jî malê kesî talan dibe.”

Circîs keniya:

”Bê çi pê nakeve, tir di qûnê de ne maye, ha. Erê çima tu nabêjî mane eyb e ku bi tirkî bi hev re dipeyivin û kaxetk maxetkên xwe bi şeldim beldimkî ji me re divîsînin? Lê tu...”

Hesûk jî a xwe got:

”Ma ev telebe, mela ne ku henekên xwe bi araqvewxarina ên wek Erol Efendî dikin û nahêlin ku araqê vexwin? Li Nisêbînê gelek kesan li ser araqê mala xwe bar kirin.” Piştî ku li Serdêr nerî û keniya, tam da nav:

”Li Serê Kaniyê hevalên Serdarê me, bi milama ku çend hevalên wan ji çixareyên qûnpembo hez dikirin ji partiya xwe avêtin. Ma niha ev a kirinêye hûn bi qedrê Xwedê kin, lo! Ew ‘antî-şoreşger’ ilan kirin û qiyamet bi wan de anîn! Çend kes jî li Nisêbînê li ser lixwekirina bedilan û cilên sipehî ji nav xwe avêtin. Ê, belkî mêrikan ji xwe fedî dikirin ku kevnekotk li xwe kiribana.” Vê carê jî li Circîsê ku lê guhdarî dikir, nerî:

”Yabo, li ba wan paqijî eyb e ha (!) Porê xwe jî nikarin dirêj bikin. Bi çavên tolazan li pordirêjan dinerin. Yabo, ma te zanîbû ku ev telebe goştê pez û dewaran wek xwarina axa û began jî dibînin? Simbêl, şekala meqabê û cilên pînekirî nîşana şoreşgeriya wan e. Di civata wan de cihê simbêlboqan pir bilinde, yabo. Mirovên wek te simbêlboq bi qasî Marqs, Lenîn, Stalîn û Mao mezin dibînin!”

”Îcar ev Maqs û Mayo kî ne, Hesûk?” Circîs got û pê re jî beşişî.

”Mezinên wan in.”

”Ma gelo li ba wan rîh jî qaçax e?”

”Na yabo. Ji hevalên xwe ên bi rîh re pir hîmetê digirin.”

”Ê ev mela ne naxwe, yabo qurbano. Ma Reşo jî wilo ye gelo?”

Serdarê ku bi gotinên Hesûk tengijîbû, sivik sivik û li ser hev got:

”Reşo ji me jî pîstir e pîstir e!...”

Cîrcîs tam aciz bû:

”Reşo ji te û temamê sûlala te jî çêtir û mêrxastir e. Bê çî ehmeq e kuro! Li ber destê min mezin bûye û hîn jî nizane du gotinên maqûl di civatê de bibêje, bênamûs lawê bênamûsan!...”

Serdar wek pilingekî ji cihê xwe çeng bû û bi lez xwe berda hewşê. Bêhnek ne ket wê navê, deng bi texsiya wî ket û teksî bi ser rêya Menderê de wek mêr sûrikî. Toza bi dû xwe de rakiribû heta ku Menderê derbas kir jî ji hev qût ne bû.

BEŞÊ SISÊYAN

1

Mîna ku ro bi derbên şûr û rîman ketibû zerikê. Di mextela wê de mirov digot qey xwîn bi ser dinyayê de dinisilî, mextel tîştîşî û sor û mor bûbû. Ezman mîna sîmê bû. Bi tenê hew çend stêran xuyanî dikirin. Ji heyvê re hîn pir divabû ku derketa. Sirûşt tevdigeriya; bi lez xwe ji qêlik derdixist û bêhneke xweş difûrand. Deng bi çirçirkan ketibû. Bê ne didêrand, lê dîsa jî dinya hênik bû. Xortên serek malbatên gund defa sêngê û keçan jî qûntara memikên xwe difirkandin; xortan bi lewentoyê û keçan jî bi gulavê porê xwe şeh dikirin. Keçên xatûnan ku newqa xwe ji xezalan dizîbûn, keziyên xwe wek fitlên maran dabûn ser hev û xwe di misk û emberê de hiştibûn. Zilfên perî bi ser ruyê gewherî de bûbûn kevan. Serê memikên wan di bin fîstanê şîrîkî de wek du lib hersim bel bûbûn. Kember di bejin û bala bilind de bûbûn xelek. Mirov digot qey sênga wan dikanên zêringeran bûn, ji xwe re û me re diçirîsandin. Qirika gewr û boz wek berfa şevnivistî ku xunava baranê digirt ser, xwêh dabû û dilopên xwêhdana borana eşqê hêdî bi hêdî di coka memikan re dihatin xwarê. Memikên hinarî, bêvila çilagî û çavên wan ên xumarî û şîn, di bin birhuyên heyva yekşevî de, mîna komikên stêran xuyanî dikirin. Mijankên ku ji tîrên nijdevanan jî diwartir bûn, li kilê sîphanî xistibûn û bêwestan di cihê xwe de diqelqilîn. Lê şevê hîn jî xwe tazî ne kiribû û stêran ne dilîstin. Ji ser Hewdê Bîrxulan dîsa kewekî berê xwe dabû goristanê û mîna ku waz li miriyan dikir,

qebqeba wî bû. Dengên çûkên beytik ne dihat. Teyrekî mirîşkan mîna ku dixwest li ser darên behîvan bilûsta û ji xwe re li cihekî bi star rast ne dihat, ha ha xwe datanî û difiriya. Garanê ji zû de xwe berdabû gund. Lê herdu keriyên pez hîn jî di çêra xwe de bûn. Piştî çêra dawî li guherên rêya Bamidê wê ketibana mexel û şevder bimana. Gundiyani bi dorê şevîn dikirin. Bin berqefên bestê reşxeriqîbûn û mîna tabiyên eskeran xof didan! Terempêla ku ji Nisêbînê rêwî dikişandin Stilîlê a dawî jî derbas bûbû. Kenêr bi haweyê ku ji hewarê dihat û wê biçûya dawetê, bi lez kera xwe diajot. Ji nav bîstanê xwe ê ku bi danê sibehê re qurifandibû, dihat. Xurcika xwe dîsa ji petêxên destarkî dagirtibû. Kûçikan xwe berdabûn navtarên gund û mîna ku şêwrek digerandin, dudu dudu-sisê sisê dabûn ber hev û diçin û dihatin. Ji şewqa terempêlên li ser rêya Îpekê xuya dikir ku reşayî ketibû dinyê, di pişt şewqê de çavên mirov terempêl xweş ji hev ne difesilandin. Pisîka Simo û a Fesîh li binya mizgeftê cardin bi hev ketibûn. Dengê nire nira wan di ser gund re derdiket. Xortan dîsa bi qewsikê du teyrik li ber birka avê kuştibûn, lê hîn jî xwe ji bin herdu darên tuyan ne dabûn alî. Gulên berbero di nav bîstanên nêzîkî xeta mayinan de, mîna eskeran xuya dikirin.

Her kes derketibû ser xaniyan. Keç û jinan livîn rast kiribûn. Çîtê ku jina Kerîm li textê xwe pêçabû, bi sipîbûna xwe li temamê çîten xwedî textan ferq dikir. Mirovê ku nizanîba, wê bigota qey mêrê wê axayê gund e. Li ser hin xaniyan erzêl hebûn û dora erzêlan yekser çeperkirîbûn. Zarokan hêdî bi hêdî xwe berdidan ser benderên binya gund; haziriya xwe û "çirê" dikirin. Lê çen-

dên ku li ser tingê jora gund bi lagan dilîstin, hîn jî dev ji listika xwe bernedabûn. Hînan jî li gasînan çirtvîtk didan. Mirov digot qey li vî gundî mêt tune bûn, ji her aliyê gund dengê pîrekan dihat. Ji ser xaniyan û ji vê û wê navtarê bi hev re dipeyivîn. Bergîla Heso dîsa ketibû nav bîstanê Circîs. Circîs jî bi dilşewatî lê nerîbû û bi lawê xwe de xeyidîbû. Lêw bergîl rapêşî xwe kiribû û ew ber bi mala Heso de dianî. Hesûk rahiştibû keleşkofa xwe û ji ser qesrê nîşan li dîrekê elektirîka ku ji Nisêbînê ber bi Mêrdînê de diçû, digirt. Ne zilaman êdî ewqasî lê dînerîn û ne jî zarokan destên xwe didan ber guhên xwe. Her êvar wilo fikir û fîşek ne diteqand. Di vê gavê de jî Serdar û hevalên xwe bi neqebên odeya Heso ve hildikişiyên. Heso ji ber xortan rabû û rahişt destê wan:

”Hûn di ser herdu çavên min re hatin; kerem bikin li vir rûnin.”

Ji xort û zilaman rê û rêwanî li ser odeya wî ne mabû. Serdar û hevalên xwe li himberî Şoreş û hevalên wî di sênga civatê de rûniştin; xwe ji devjengê re amade kirin û di lûla tivingê re li wan nerîn. Ên din jî wilo li wan dînerîn. Di vî gundê şênî de ji temamê rêxistinên kurdan xwendekar hebûn. Û ji bilî Reşo hemû jî beşdarî vê civatê bûbûn.

Kelecaneke mezin girtibû gundiyan û heryekî bi ê kêleka xwe re dikire piste pist. Bêsebir di cihê xwe de diqeliqîn; mîna guran li devê xwendekaran temaşe dikirin bê ka wê ji hev re çî bigotana û ew ê jî ji xwe re hînî çî bûbana.

Aydinê ku mezinekî Partiya Sosyalîstên Memûrên Kurdistanê bû, piştî ku li Sînên nerî û di bin simbêlan re

beşîşî, bi haweyekî hişk got:

”Komunîzm îdeolojiyeke proleterî ye û xwediyê vê îdeolojiyê jî karker û ronakbîr in. Çênabe ku partiyeke komunîst ji komik û momikên cihê cihê pêk bê. Lê mixabin partiya Reyis ji du-sê grûbkên ku kes nizane bê kê temsîl dikin, pêk hatiye” û dengê xwe birî.

Tev li Serdêr û hevalên wî, her kes di cihê xwe de cemidî û bala xwe da ser Şoreş. Zinêr xwe aciz kir û xwest ku wek wî bipeyive, lê Şoreş berî wî got:

”Rast e, Partiya Komunîstên Çînê jî ji çend grûbkên ku heryek ji wan lawê papaz, axa, komprador, feqîr û belengazan bû pêk hatibû. Lê ji ber ku wan hêzeke nuh temsîl dikirin û ew hêz jî proleterya bi xwe bû, bi serketin û bûn mezinê Çînê.”

Aydin bi benikê qerewata xwe girt û kişand. Dû re jî qerewat li stuyê xwe sist kir û ji karmendekî bêhtir wek aqilmendekî peyivî:

”Li Çînê tu carî partiyeke komunîst çênebû heta ku komunîst bi ser bikevin. Çan Kay-Şek û Vang Cîng-Vey ji Mao û partiya wî pêşverûtir bûn. Mao jîr û zanayên welatê xwe kuştine û bûye mezinê cahil û pêxwasan. Navê birakujiyê ne serketin, binketin e.”

Şoreş mîna ku henekê xwe pê bike, keniya:

”Mirovên axa û burjuwazî çawa dikarin pêşverû bibin! Çan Kay-Şek û Vang Cîng-Vey axa û burjuwaziyên Çînê temsîl dikirin û welatê xwe pêşkêşî emperyalîstan kiri-bûn...”

Sînanê ku mezinekî Partiya Reel Komunîstên Kurdistanê bû, ferq kir ku ew rê lê nebire, wê ji bo partiya wî jî baş nebe.

”Belê ezbenî, di salên ku Cen Du-Sîyu sekreterê Partiya Kominîstên Çînê bû, wî jî bawerî pê anîbû ku di pêşerojê de wê şoreşa wan şiklê cumhûriyeteke burjûwazî bistîne. Û ji ber wê yekê jî ji meqamê xwe bû.”

Xwest bibêje ”piştî ku Mao dibe desthilatdar, wî û hevalên wî hemiyar dikuje”, lê Restemê ku mezinekî Partiya Maoîstên Kurdistanê bû, ew sekinand. Destê xwe hejand û bi qahr got:

”Yanî çi! Cen Du-Sîyu bi nexweşiya oportunîzma rast ketibû; karker û gundî piçûk didîtin û parlamentarîzm diparast. Dixwest ku li Çînê kapîtalîzm tam bigiha û li parlamentoyê li heqê karker û gundiyan bigeriya. Partiya we jî ji bo milletê kurd wilo difikire...”

Aydin henekê xwe pê kir:

”Yanî Maoyê te ew jî kuşt, ne wilo?”

Serdêr:

”Buharîn jî wilo fikirîbû”, got û sekinî.

Piştî ku Şoreş got ”lê ew jî hat kuştin”, vê carê jî Bekirê hevalê Serdêr peyivî:

”Heq kiribû. Kamenev û Zînovyev jî heq kiribû.”

Bekir sîh salî bû. Bi qasî tayikekî dirêj û zirav bû. Bi porê wî ê reş, şahîk û dirêj mirov tê derdixist ku dixwest xwe bişibîne Ernesto Chguera. Gava dipeyivî jî serê xwe wek serê wî ê ku li ser tîşortan bû radikir, ji jor de dinerî, awir vedidan û dipeyivî. Lê simbêlên wî hinekî qalind bûn. Ji Diyarbekirê bû.

Berpirsyarê Partiya Herî Komunîstên Kurdistanê ê Enqerê Bişar, bi dû ku hilmek li çixareya xwe xist û bêyî ku dixana xwe hemî berde, bi simbêlên xwe list û got:

”Can Guo-Dao jî bi nexweşiya oportunîzma çep keti-

bû; wî jî gundî piçûk didîtin. Ketibû xeta Tiroçkîstê sosyal-faşîst. Li Ernawîtê komunîstê mezin Enwer Xoce jî...”

Heso beşîst:

”Bavên mino hêdî hêdî, we hîn Çîn safî ne kiriye û hûn berê xwe didin Ernawîtê, wilo nabe!...”

Her kesî heq da Heso û bi gotina wî kenyan. Bişar jî li pêşiyên xwe çûbû. Xortekî zirav î dirêj bû. Hema hema temamê mêrên bûblaniyan dirêj û bi dar û ber bûn. Bi ser Gird Elî ve çûbûn. Gora Gird Eliyê ku li Zivinga Bitû li ber windakirinê bû, tibabekî dirêj bû. Mîrov xof dikir lê temaşe bikira. Qisûra Bişar a herî mezin ruyê wî hinekî dişibiya ê mîhê; dengê wî jî. Lê kuxuka wî tam lê ê wê çûbû.

Berces zû pê ve danî, xwe aciz kir û berê xwe da Bişar.

”Tu çawa dikarî ji komunîstekî wek Troçkî re ku her tiştê xwe di rêya jîr û zanahî û mirovperweriyê de feda kiribû, sosyal-faşîst bibêjî! Tu di derbarê Tiroçkî de çi dizanî? Te çend kitêbên wî xwendine? Kî ye û ji ku ye? ew Troçkiyê ku Stalînê we ji tîrsa wî newêribû raketa. Gramsî bixwînin da hûn alimtiya Stalînê xwe fêhm bikin!...”

Serdar ji cihê xwe çeng bû û bi herdu destên wî girt:

”Berces, ez ricayê ji te dikim bisekine! Bi minaqeşeyê yek ji me ne himberî te ye. Lê divê tu jî me fêhm bikî, mesele cidî ye. Heger tu jî wek me xwedî partî ba, wî çaxî te çi bigota heqê te bû. Te hinekî serê min jî tev li hev kiriye. Hey me hemiyan daye dû Stalîn, îcar bihêle bê ka em ê di kîjan newalê re derkevin.”

Berces piştî ku got, ”hûn ê di newala Waweylê re derkevin”, piştî xwe da balîfê û li Kenêrê ku kêfa xwe bi gotina wî re anîbû û dikeniya, nerî.

Bercesê nisêbînî li rohilatî Ewropayê piştî ku sosyolojî xwendibû, çûbû Swêdê û li wir bi cih bûbû. Mirovekî esmer, kin î zeîf û devnerm bû. Zimanê kurdî baş bi kar dianî. Lê hin dengdêrên wî dengê swêdî girtibûn. Xwe tiroçkîstekî kurdan didît. Lê li gora telebeyan ew evulusyonîstekî swêdî bû. Dîsa li gora wan, qisûra wî a herî mezin ku marksîzm bi kultura sosyaldemokratên skandînavî rave dikir û ji şerê çekdarî direviya. Û ji ber wê yekê jî kesî pê re hevaltî ne dikir. Bi mêhvanî car carê dihat welêt û têkiliyên xwe bi telebeyan re xweş dikir. Berces mirovekî ji xwe razî bû, lê ji yekî ji xwe razî jî ne dihenitand. Bi vî haweyê xwe kubar û şêrîn dibû. Dixwest têkeve çavên civatê; lê hew tenê bi zimanê xwe. Ev yeka ha jî ew di qada telebeyên zana de tahl dikir. Reşo car carê jê re digot, "ax ku ne ji vî aliyê te ê megolomanî ba, ê ne bê tu ê çiqasî şêrîn ba. Gava tu êrîşî Stalîn dike, bêyî ku tu bi xwe bihisî tu dibî heyranê Troçkî, ezbenî. Dîsa jî baş e ku megolomanîzma te hema pasîv e."

Rojekê yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê bi mebesta ku qaça-xçiyar dîsa li hidût xistibû, tê gundê Dala; gundiyan derdixîne ser benderan û li wan êşkenceyê dike. Bercesê ku bi mêhvanî hatibû gund, bi haweyê ku Dala gundekî Swêdê ye û li himber yuzbaşiyekî swêdî rawestiyaye, bi zimanekî kubar li ser heq û hiqûqê insên bi ê yuzbaşî re dipeyive. Yuzbaşî jî hema di cih de dev û diranên wî dipe-xîne, wî radike tabûrê û piştî bîst û neh rojan wî berdide. Li gora ku dihat gotin, Berces ji destê êşkenca ku xwaribû du mehekî li nexweşxana Diyarbekirê raketibû.

Circîs jî bi haweyê ku bala civatê bi aliyê xwe de biki-şîne:

”Ev hûn çima behsa Berzanî nakin, lo? Berzanî di bin guhê me de ye û hûn diçin heta bi Çînê”, got û qut kir.

Kesî guh nedayê. Telebe bi carekê ve li dijî Berzanî bûn û ew zilamê emperyalîstan didîtin. Lê ji ber ku gundiyan jî qîmeteke mezin didan Berzanî, newêrîbûn têketana vê mijarê.

Sînan mîna ku Circîs tiştek ne gotibû, tena tena û cidî peyivî:

”Tarîxa, qaşo, komunîstên çîniyan(!)tarî ye. Wan tim û dayim demokrasiyeke eskerî bi kar aniye. Ew li ser cendekên welatperwer û demokratan bilind bûne. Hevalên xwe bi xayintî kuştine û dû re jî ew ajanên emperyalîzmê ilan kirine.

Di salên ku partiya Mao bi Guomîndang re li himberî milîtarîzma japonî cephe danîbû, îdeologê partiya wî Vang Mîng jî bi çavekî mezin li vî cebheyî dinere û ji bêbextiyê direve. Bêbextî dibêjim, çimkî piştî ku Mao îşê xwe bi cebheyê diqedîne, ên ne wek xwe hemiyan ser jê dike. Mao vê lepta Vang di qalibê oportunîzmê de digire û wî jî ajanekî emperyalîstan ilan dike. Wek wî bi hezaran kes hene, lê pêwîst nake mirov navê hemiyan bibêje. Di vir de a girîng xêzik e, gerek mirov li ser vê bisekine.”

Sêdiq ji dera han zend û milên xwe hejandin û herdu destên xwe bi hev re bilind kirin:

”Kuro Sîno, ka bise ka bise! Ê hema bi telaq min ne hişt ku tu li ser xêzê bisekinî heta ku tu di derbarê wî zilamî de tiştekî ji me re nebêjî. Erê ew Mao ye bê çî ye, çî bi serê wî zilamî kir, kuro? Lawo hema xwedê bike wî jî nekuje.”

Kerîmê ku navê gelek serokên dewletan dizanîbû ji

dera han peyivî:

”Sadiq hewce nake ew bibêjin, zilamê ku bikaribe jina xwe têxe hepsê, îcar bifikire û hew!”

Zibêr piştî ku got, ”kuro qey jinikê jê re ne dihişt”, dev li serê zimanê xwe kir û li Aydinê lawê xwe nerî. Aydin jî lê nerî, lêbelê dengê xwe ne kir.

Şoreş ji nav civatê bi çavê ê herî zana li xwe nerî û bi teqil peyivî:

”Partiya komunîstê mezin Mao, careke din peyitand ku serketin û neserketina partiyeke siyasî, bi rastî û ne rastiya xêzikên hatine danîn ve girêdayî ye. Xêzika rast her tim bi xêzikên çewt re di nav têkiliyên dijî xwe de dimeşe; bi wan re tekoşînê dide û li pêş dikeve. Gava ku dizê malê ji malê be mal xerab dibe; oportunîzm nexweşiyê hindurî ye û her ganêrê malê jî dikare bi vê nexweşiyê bikeve. Vang Mîng di salên dawiyê de ketibû bin tesîra felsefa Konfuçyus û Mençîyus û endamên partiye ber bi îdealîzmê de dibirin. Heq kiribû.”

Aydin bi helwesteke temam:

”Li gora zihniyeta totalîter rast e, heq kiribû.”

Bişar bi haweyekî ji xwe razî:

”Li Ernawîtê Seyfullah Maleşova jî bi nexweşiya wî ketibû. Di kongra 1946an de bi zimanekî vekirî digot ‘gerek ev sîstema me a demokratîk wek demokrasiya burjûwazî bixebite, da reqabet têkeve nav insanên me û welatê me dewlemend bibe.’ Ajanên emperyalîstan inçex dikarin van gotinan bikin. Baş bû ku komunîstê mezin Enwer Xoce zû rê li ber girt û ew ceze kir.”

Sînên destê xwe hejand:

”Baş e, ew ajanê emperyalîstan bû yan na me fêhm kir,

ma bi dehan ên wek Koçî Çoçe jî ajanê emperyalîstan bûn ku Enwer Xoceyê te îşê hemîyan qedand, hi?"

Restem bi dû ku got, "ajan bû û ajanekî pir mezin jî bû! Koçî Çoçe û Pandî Krîsto troçkîst bûn", li Berces nerî û di cih de gotina xwe birî.

Aydin hema bi peyva wî re:

"Îcar ji Bihemd Şêxo re tu ê çi bibêjî?"

Mela Salar veciniqî:

"Te got çi? Çawa dikarin Bihemed Şêxoyê ku pêşmerge bi stiranên wî êrîşî ser kozikan dikirin, bikujin!" got û xwe aciz kir.

Serdêr bi qerf:

"Seydayê delal, gerek tu zanibî ku ew Bihemed Şêxoyekî din e. Bihemed Şêxoyekî wan jî hebû. Ma ne ew jî misilman in, wey."

Gotina wî li telê Kenêr ket:

"Ez dixwazim pirsekê ji we bikim", got û li bendî bê ka ew ê çi bibêjin ne sekinî.

"Partiya Hoybonê li ku û di kîjan salê de avabû û serokê wê kî bû?"

Hemîyan di bin çavan re li hev nerîn.

Kenêr dîsa pirsî:

"Mîr Celadet Bedirxan kî ye?"

Şoreş:

"Apê me jî pirsnan wisa ecêb dike ku kesek ji me nizanibe."

Serdar:

"Em zanibin wê bibe çi yanî (!) Ji me re çi kirine? Dev ji wan berdin."

Heyva ku di nav devjenga wan re hilatibû, bejneke

bilind bûbû û mîna xincereke soranî xuya dikir. Stêran ne diçirisandin. Şewqa heyvê di tahtên qesrikê de xwe dabû ser kavlên Sirêçkê û di qesra Girdo de gihabû hev. Qesra wî mîna hêkê sipî xuya dikir. Sîha xaniyan, di kendalên bestê de wek pozê zinaran kişiyabûn. Hindurê bestê mîna teniyê bû. Zarokan bi tûştê dilîztin û xwe di ber taldeyên dîwaran de vedişartin. Kûçikan mîna ku hîn jî li hev ne kiribûn, di navtaran de piyasê dikirin. Heger ne ji wan dusê kûçikên ku kêfî direyan bana, belkî ji zû de jî li hev kiribana. Çend kûçikên dengnas wê her ji bênikekê bireyana û ên din jî hemû têketana nav hev. Ne dengê pîrekan û ne jî dengê giriyê zarokekî ji dergûşekê dihat. Sirûştta ku bi şevê pir comert dibû; di nav bayê xwe ê hênik de bêhneke xweş difûrand.

Serdêr û Sînên bi haweyekî hişk rahiştibûn hev. Lê piştî ku civatê bi devjenga wan nerehetiya xwe da der, wan jî ji mecbûrî wek ku civatê dixwest kir. Êdî mîna berê ne xwe zirzitanandin û ne jî mîna qereçiyên derdora Nizîp û Rihayê bi ser hev de kirin şîqe şîq.

Şoreş got:

”Mesela şoreşê a herî bingehîn ku desthilatdariyê bi dest bixîne. Û ev yeka han jî incex bi rêya sîleh dibe. Marksîzm û lenînîzm vê diparêze. Ên ku vê rastiyê qebûl dikin şoreşger û ên ku nakin jî ne şoreşger in, ewqas.”

Aydin û Sînan bi hev re gotin:

”Marksîzm û lenînîzim ne dogmatîzm e. Li gora şertên welatan bi kar tê. Desthilatdarî li welatekî dikare bê sîleh û li yekî jî bi sîleh bê stendin.”

Serdêr ji dil got:

”Hûn sovyetî ne. Li gora îdeolojiya we gerek welatên

sosyalîst û emperyalîst, karker û burjûwazî bikaribin wek biran bi hev re bijîn. Gerek em bi a Krûsçev û Birejnevin bikin û Politîka-Detant bi kar bînin û bi sînoren Rohilata Navîn nelîzin. Gerek em bi tirkan re şer nekin heta ku tirk bibin insan... Her şoreş bi devê tivingê dibe...”

Sînan:

”Helbet em wek we ne şerxwaz in. Gelê me bi rêya aşî-tiyê dikare heqê xwe bi dest bixe...”

Bişar henekên xwe pê kir:

”Yaho hûn li çola Sehayê li berfê digerin, hayê we ji dinyayê tuneye. Ji vê dinyayê tu dikarî nimûneyekê bidî min ku karker û gundiyan bê şer desthilatdarî filan stendî-ye, hi?”

Sînên nimûne neda, lê bêdeng jî nema:

”Karker û gundiyan dinyayê û bi taybetî jî ên Ewropa-Roava tu carî ne bûne marksîst heta ku bikaribin bê xwîn desthilatdariyê zêft bikin...”

Aydin xwe di ber re rakir:

”Mesele şîlî. Alende bê xwîn desthilatdarî zêft kir, lê heq jê derneket.”

Ji bilî Sînên hemû pê kenîyan. Hin gundî jî bi kenê wan kenîyan.

Restem:

”Zaradov û Sûslovê we bila pê ve biçûna. Mêrik ‘Detant politîka’ a wan bi kar anîbû. Başkan Mao bi derewan ne gotiye ku ‘îqtîdar di devê tivingê de ye’ Kî xurt be paşa û siltan jî ew e.”

Seyitxan ji dera han:

”Rast e, ku ne bi darê zorê be mirov nikare here ba jina xwe jî!”

Civat tam keniya.

Mîrzo di bersiva wî de:

”Bi telaq ku jinikê ji te re bihişta te wilo ne digot, lo!”

Civat ji kenan li piştê ket. Hin ji ber kenên xwe pir kuxuyan.

Remo xwe avêt pişt Mîrzo:

”Ma wê çawa jinik jê re bihêle bavê mino, mêrik har e. Jinik ji hev de xistiye. Ma hûn nabînin bê xanima wî çawa şahto mahtî dimeşe!”

Xelef qaşo xwest ku rê li henekpêkirinan bigire. Lê bi gotina wî re civat tam ji ser xwe çû û ji ken derbasî hoqe-boqê bû.

”Bavo ne hewara qu...ê jina we ye, ka bihêlin bila birayê me Rûreş ji me re bipeyive, weh!”

Di vê carê de gotina wî tam li hesabê Heso hatibû. Piştî ku li Sêdiq guhdarî kir, dîsa keniya û çavên xwe zîvirandin ser Xelef:

”Kuro Xelef, Xelef, lawo navê wî ne Rûreş e, Şoreş e weh!...”

Berces di cihê xwe de diqeliqî. Di dawiyê de xwe ne girt:

”Ev partiyên sovyetî ne felsefeya marksîzmê û ne jî tarîxa marksîstên ewrupî dizanin. Ma Roza Luksembûrg, Karl Lîbnet û temamê spartakusiyên dest avêtibûn sîlehan ku emperyalîstan ew di xwînê de fetisandin, hi? Na... Komunîstên macarî bi haweyekî barbarane hatine kuştin!... Li temamê Ewropayê komunîst hatine kuştin... Îcar dema ku komarparêzan li himber faşîzma Franko şer dikirin, Stalîn jî ajanên xwe şandibûn Spanyayê û troçkîst dikuştin.” Piştî ku bi keder got, ”bi rastî jî halê me kurdan

wek hewa Swêdê ye”, civat ji wan re berda û keserek veda.

Kûçikan li ser bereta mîha ku li bestê bû pevdiçinîn û bi pevçûn û pevçûn ber bi benderên pişta gund ve dihatin. Zarokan jî dev ji listika xwe berdabû, li wan kom bûbûn û ew hîn bêhtir li hev sor dikirin.

Dengê zarokan bala Şoreş kişandibû. Çixareyek pêxist û bi civatê re peyivî:

”Erê, hûn dibînin bê zarok çawa bang kûçikên xwe dikin? Navê kûçikên wan Zinar û Çiya ye. Howeh li vê ecêbê, em miletekî ku ji destê zilma tirkan newêrin navê kurdî li xwe bikin, îcar em li kûçikên xwe dikin û partiya PSMK û PRKK jî wê bi metodên aşitiyê doza vî miletî ji van zaliman re bînin zimên!”

Sînên bi xwe ne xweş anî:

”Tu demagojiyê dikî. Di programa me de şerê çekdarî jî heye. Lê me ew avêtiye plana dawî. Berî şer, pêşî divê em xelkê xwe jîr û zana bikin û temamê rêyên demokratîk bi kar bînin. We marksîzm-lenînîzm çewt fêhm kiriye. Kurdistan ne Çîn e ku hûn bi zihniyeteke Maoyî rabûne ser xwe. Partiya te û Serdêr, Bişêr û Restem bi şerekî hindurî daketiye û kurdan berdidin pêxêla hev...”

Piştî ku Aydin got ”ê me, em tu carî nabin hevalê şer; ji ber ku şerê herî piçûk jî dikare welatekî herî mezin xerab bike; şer mirov bi ser barbariyê de dibe”, Şoreş peyivî:

”Şoreşa kominîstên Çînê, ji sala 1921ê heta sala 1949an tam di çar merheleyên tarîxê re derbas bûye. Bîst û heşt sal girtiye. Merhela pêşî bi haweyê şerê hindurî dest pê dike û agirê şoreşê pêdixîne, a duduyan şoreşê bi şerê

reforma erdan disincirîne, a sisêyan şoreşê bi şerê li himber milîtarîzmê diqemirîne û a çaran jî, şoreşê bi şerê ji bo bidestxistina desthilatê dikelîne. Ev lênerîneke stratejîk e. Lê wek ku Başkan Mao û Reyis jî dibêje, di pratîkê de şerê van herçar merheleyan gerek her tim bi hev re bimeşe. Wî wiha kiriye û bi ser ketiye. Em jî divê wiha bikin.”

Aydin:

”Tu û partiya te hûn ji bîra dikin ku welatê me bi her haweyê xwe ji Çînê cihê ye. Li Çînê Çankay Şeyek hebû. Çîn nîv dewlet bû û zimanekî çînî hebû. Li Kurdistanê tiştêkî wilo tuneye. Dewleta tirkan bi qasî ku dijminê min û te, ziman û kultura kurdî ye, ewqasî jî dijminê axa, beg, şêx û melayên Kurdistanê ye. Doza me miletî ye, divê em deriyê şoreşê ji her kesî re vekirî bihêlin. Û heta ji qehbikan re jî!”

Serdar:

”Helbet şerê me miletî ye. Lê divê mirov vê jî tu carî ji bîra neke:

Li Çînê mirovên burokrat, komprador, axa û keşe her tim li himberî şoreşê sekinîne û digel emperyalîstên japonî heta bi dawiyê şer kirine.”

Şoreş bi haweyekî devlikenî:

”Rast e, teza ku di labratowara şoreşê re derbas bû, hiç pêwîst nake mirov careke din bîne labratûwarê. Axa, beg, şêx û burokratên kurdan tim û dayim bûne xayin bûne!”

Mela Salar bi wahc û bahc got:

”Na, ez vê yekê qebûl nakim! Qadî Bihemed alimekî maqûl û heta hûn bibêjin jî kurd bû. Wî tu carî xayintî bi miletê xwe re ne kiriye û di ber miletê xwe de hatiye kuştin.”

Serdêr ne hişt ku Salar peyvê bidomîne:

”Rast bû, hate kuştin lê di ber axa û began de hate kuştin. Stalînê mezin bi sebeba ku ew jî bibin insan, dewleteke kurdî ji wan re çêkir...”

Şoreş dizanîbû bê wê dû re çî bigota. Xwest ku ew mazinahî ji wî re be. Xwe nepixand û bi lez got:

”Heger Qadî Bihemed erd li gundiyan belav kiriba, yanî toprak reformî çêkiriba, tu carî dewleta wan têk ne diçû. Lê...”

Piştî ku telebeyan hemiyan gotina wî sediqandin, ew jî bêhtir ket çav xwe û xwe lê berda:

”Berî dewleta tirkên faşîst, em divê bi axa, beg, şêx û melan re şer bikin. Ji xelkê me re tişteki bi rûmet ne kirine.”

Restem da xwe:

”Îcar heval di vir de em wek we nafikirin. Ji ber ku sosyal-emperyalîzma sovyetî bi lez li pêş dikeve û bûye emperyalîzmeke serekî, berî dewleta Tirkiyê gerek pêşî em bi vê emperyalîzmê, axa, beg û şêxên Kurdistanê re şer bikin.”

Bişar hîn mezintir peyivî:

”Na, em wek we nafikirin. Ji ber ku emperyalîzma emerîkî û rûsî herdu jî pir bi hêz in û bi hev re dinyayê tazî dikin, gerek em jî bi herduyan re şer li dar bixînin...”

Circîs xwe ne girt:

”Kuro hûn tiştinan wilo ecêb dibêjin ku aqilê mirov qet nikare qebûl bike! Berzaniyê ku temamê kurdan dabû dû xwe û bîst-sîh salî bi dewleta Iraqê re şer kiribû têkçû, îcar em ê çawa bê tenq û top û teyare bikaribin bi Urûs û Emerîkayê re şer bikin! Ev hûn çawa insan in, we aqilê xwe

xwariye, mejiyê we leqiyaye, çi bi we hatiye!...”

Civat jî li hêviya bersiveke wilo bû.

Heso da ber Circîs:

”Li vê dinyayê ji mêrê ereb gendelîtir mêr tune ne. Berzanî nikarîbû bi wan re serî derxista, îcar em ê çawa bikaribin serî bi gunmezin û ganêreyên wek...”

Restem mîna ku li çûra kaban bixîne, nehişî peyivî:

”Hûn ‘eskî kafa’ne, apo. Êşaxên emperyalîstan hûn çavtirsandî kirine; heqê we heye ku hûn van gotinên neşo-reşgerî dikin...”

Heger Kenêr ne gotiba ”apê Heso û Circîs jî fikira xwe dibêjin”, Restem wê bi dest û lingan bida nav û pîsiya emperyalîzmê di ruyê temamê civatê de bidaya.

Ji her kesî bêhtir Şoreş kêfa xwe bi gotinên wî anîbû. Tiştê ku wî dixwast û nikarîbû bigota, Restem gotibû. Li gora wî, Restem dilê civatê ji telebeyên gund sar kiribû û civat ber bi wî de ajotibû. Dilê wî sivik lê dixist. Di bin simbêlan re dikeniya û bi haweyê ku wê çawa bikaribe Serdêr li koncalê biqelibîne, bi çavekî dijminane lê dinerî.

”Li gora marksîzmê her komunîst, gerek pêşî ji gundê xwe dest bi her tiştî bike”, got û dengê xwe birî.

Bekir çarmêrkî rûnişt, serê xwe bilind kir û destê xwe ê rastê hejand:

”Wisa ye. Pêşiyên me jî tişteki bi rûmet ne kirine, ev jî wisa ye; lê we ji xelkê me re çi kiriye gelo?”

”Gerek hûn vê pirsê ji xwe bikin. Baş e, ez ji we re dibê jim, we heta niha çend xayin û ajan kuştine, hi?”

Serdêr di bersiva Şoreş de:

”Hema berî niha bi şeş-hevt rojan me li Nisêbînê Dim-soyê Erebecî kuşt. Ajan bû.”

”Me jî eyarfiroşê omerî ku xelkê şika muxbirçiyê jê dikir, li kolana Qijlê kuşt.”

Bişêr berê xwe da Şoreş:

”Tu derewan dikî, ê ku eyarfiroşê omerî kuştiye partiya me ye!”

Restem sor û mor bû û bi hêrs destê xwe li ba kir:

”Îcar hûn çima behsa kiryara partiya min nakin, ev çawa şoreşgerî ye, yaho! Temamê nisêbîniyan pê dizanin ku me, dikana wî zêringerê kevneperest tazî kiriye...”

Stêrkan xwe ji dor heyvê dabûn alî û ji dûr ve pê re dilîstin. Elektirîkên Nisêbînê û Qamişlê bûbûn yek, Nisêbînê wek bajarekî mezin diket çavên mirov. Ji ser odeya Heso, elektirîkên Amûdê winda bûn; lê mehsera bajêr mîna agirê Newrozê di ezmên de xuya dikir.

Serdêr û Şoreş wek du kewên şingalî dabûn ber hev û civatê jî bêdeng li wan guhdarî dikir. Yekî ji yekî danedixwar; car carê xwe ji hev aciz dikirin û bi ser hev hildibûn.

Şoreş piştî ku bi kenekî xemgîn got ”we, li Xanika Cizîrê qaz û ordekan hevalbendên me kuştibûn. Ma mirov çîçik û mîçik û mirîşkan dikuje!” li Cîrcîs nerî.

Serdêr ruyê xwe tîrş kir:

”Mirîşk dibe, çi dibe bila bibe, li gora marksîstê mezin heval Stalîn, tiştê ku zerarê bide malê gel, divê bê kuştin. Qaz û ordekan ava gola gund dilewitandin.”

Berces bi qerf got, lê wan fêhm ne kir.

”Îcar kê ji we şêxê Bizgûrê kuşt?”

Şoreş xwe nepixand û eniya xwe xurand:

”Me ew cahş kuşt!”

Bekir xwe jê bêhtir nepixand:

”Me jî şêxê Enkafê kuşt!”

Lê gundiyan baş pê dizanîbûn ku şêx, li nav rez ji ber wan ber bi gund de reviyabû û bi rê de dilê wî sekinîbû.

Restem bi haweyê ku ji dawetê maye û hindik maye dawet xelas bibe:

”Tam di neqeba ku ber bi Heskîfê de dadikeve, me li Şêxataullahên batmanî girêda, lê çi fêde zû bi me hisiyen û xwe ji texsiyê avêtin...”

Bişar tiliyên xwe di hev re derbas kirin û bi dengêkî pêt peyivî:

”Me jî çend meh berê li Enqerê, miftîyekî kevnepereşt kuşt.”

Mela Salar piştî ku çavên xwe kutkutandin, bi ruyekî sar û qermiçî di ber xwe de got, ”hema Xwedê bike ew miftî tirk be”, xwêziya xwe daqurtand û li ezmên nerî.

Dengê wî çû wan, lê tiştêk jê re ne gotin.

Sînên bi qahr:

”A ku hûn dikin ne pêkanîna şoreşê, têkbirina şoreşê ye. We dest dirêjî erdê axa û şêxan jî kiriye û hûn li gundiyan belav dikin.”

Bekir rabû ser herdu kabokan û bi teqîl peyivî:

”Ma ku em ji niha ve erdê axan li gundiyan belav nekin, em ê kengî vî karî safî bikin, efendim! Şoreşa me demokratîk û milî ye. Aliyê wê ê demokratîk xwedî erdan û aliyê wê ê milî jî milîtarîzma tirkan hedef digire...”

Serdarê ku tiliya xwe xistibû devê xwe û nenûka xwe dikoja:

”Me xwest ku em li Batmanê erdê Mala Çelqê li gundiyan belav bikin. Lê esker anîn ser erd. Par bi qeweta eskeran çandinî kirin, me jî agir berdayê. Îsal jî beyar maye. Ne em dikarin û ne jî ew dikarin biajon.”

Şoreş bi haweyê ku qerfê xwe pê bike tevgeriya, lê wî jî wek wî got:

”Me jî li Hîlwanê axayekî sax ne hişt; heta bi zarokên wan jî me kuşt. Îcar piştî ku gundiyan li ser erdên wan girêda, bi hezaran esker kişiyên ser erdan û gundî hemû girtin. Ew erd ji ber ku îro bêxwedî mane, dewletê jî hemû kirine malê xezîneyê. Kes nikare biajo. Bi kurtî ez dikarim bibêjim ku me li Hîlwanê şoreşa xwe a demokratîk qedandiyê. Di pêşerojê de gava me dewlet bi carekê ve ji wir derxist, em ê bi hêsanî bikaribin wan erdan li gundiyan belav bikin.”

Heso bi haweyê ku şîretekê li wan bike peyivî:

”Bi xwedî erdan, axa, şêx û esnafan re şer nekin; ev welat bi wan heye. Ew hevalên kê bin, ew ê bi ser bikevin. Îcar hema Xwedê aqil bide we û hew!”

Aydin ji gotinên Heso cesaret girt. Piştî ku dîsa qerewata xwe ediland û dengê xwe rakir:

”Apo, ev macaracî ne! Felsefeya wan a xerabkirinê ye. Heger di demekê de lê bê û wek wan bibe, wê ev zir welat bi carekê ve xirîxopan bibe û nan ji tu kesî ji me re nemîne”, zor bi qirika wî hat û zimanê wî ê piçûk nema çerx kir.

Civat pê keniya. Hema pê re ew jî rabû ser xwe û çû.

Dengê Aydin û qilafetê wî ê girs li hev ne dikir. Dema ku dengê xwe hildida û bi hêrs dipeyivî, dengê wî dibû wek ê zarokan, mirov digot qey henekan dike. Bi serê xwe ê mezin û lêvên xwe ên qalind, dişibiya fêrisên kurdan. Ji dûr ve tam kubar xuya dikir. Ji nêzîk ve jî wilo bû. Li gora zihniyeta partiya wî qerewat, sembola medeniyetê bû. Û her endamên partiyê jî mecbûr bû ku bi vê simbolê him

bigeriyana û him jî di civatan de rûniştibana.

Şoreş gotina Aydın cidî ne girt. Berî ku hin tişteki bibêjin, wî berê xwe da Serdêr:

”Hûn araqê vedixwin û cilên xweşik li xwe dikin.”

”Tu derewan dikî! Me jî araq qedexe kiriye, lê hin heval carina bîrayekê-duduyan vedixwin. Û cilên li ser hevalên me jî dibin ku mîna ên we ne ewqasî bi pîne bin, lê hemû kevnîk û mevnîk in.”

”Hûn çixareyên Marlboro, Samsûn û Maltepe dikişînin.”

Serdêr dîsa a berî niha got:

”Tu derewan dikî! Em jî wek we çixareyên bitlîs, birîncî û tûtîne dikişînin...”

”Gerîla pezê xelkê ser jê nake û naxwe; lê hûn bi gun-diyan pez ser jê dikin.”

”Ev jî derew e! Li gora qerara partiya me jî, ji hevtê carekê endam derdikevin çiyê, xwe berdidin ber çeman û mar, beq, kosî, kevjal û kêzikan dixwin.”

Serdêr ava han rast gotibû. Çend hevalên wî li ber çemê Bonisra çend kosî, beq û kêzîkên gûgerîn xwaribûn û hemû jî bi jahî ketibûn. Yek ji wan miribû.

”Hûn diçin aşxaneyan û goşt, kebab û pîrzola dixwin.”

Serdêr destê xwe lê hejand:

”Tu bextê xwe xerab dikî! Partiya me berî a we ji zû de aşxane li endamên xwe qedexe kiriye.”

”Esker û polîsên tirkan her roj sê-çar kesên kurd duku-jin û hûn jî di dawetan de direqîsin”, Şoreş got û çavên xwe li ser civatê gerandin. Guhên civatê ji Serdêr bêhtir li ser wî bûn.

”Tu mirovekî derewîn î! Me wek we, li gelê xwe dawet

hîn qedexe ne kiriye, lê em di dawetên wan de nareqîsin jî.”

Şoreş bi haweyekî ji xwe razî:

”Li ser pêşniyara Reyis, partiyê zewaca hevalan qedexe kiriye.”

Sînên xwe aciz kir:

”Hûn klînîk in, pêşî herin ba psîkolojan xwe tedawî bikin. Ma ku keç û xort bi hev re nezewicin”, a bi dû de negot û bi wahc ji civatê rabû.

Serdêr piştî ku jê re got ”heger em klînîk bin, hûn jî zir klînîk in. Tirk gergedan e û hûn jî ji vî gergedanî doza heq û hiqûqê însên dikin” û berê xwe da Şoreş:

”We li ser navê me nameyek ji Sebriyê nisêbînî re şandibû ku Sebrî, keça xwe bi êvarkî re ji we re bîne bin pira Eleman.”

”Tu bêbextiyan dikî!”

”Na, ez bêbextiyê nakim, me hevalên we li bin pirê girtin. Şahidên me pir in.”

”Heta niha we nozdeh hevalên xwe kuştine, ma ev jî bêbextî ye?”

”Erê bêbextî ye, û tam jî bêbextî ye. Me hin kujtibûn. Lê me ne nozdeh, me neh hevalên xwe ên ku dev ji partiyê berdabûn, kuştine. Bi rastî hemiyan jî ew kujtin heq kiribû. Mirov di nivê rê de dev ji hevalên xwe bernade û nareve. Him a wa ne rev jî bû, mêrikan ajan bûn...”

Bûbû derengî şevê. Lê gundiyan dîsa jî dev ji civatê bernedidan. Destê wan jê ne dibû. Dewlemendiya ji salên 1970î û vir ve û tevgera telebeyan, stûnên kîn û dexsa sed salan di zindana mejiyê wan de xistibû û bi vê devjenga îşev stûn hêdî bi hêdî rabûbûn ser xwe. Kengî diçûn mala

xwe! Her kesî bi meraq li wan guhdarî dikir. Car carê wan jî a di dilê xwe de dikirin qerf û digotin, lê telebeyan jî qet rû ne didan wan.

Kenêr rabû ser xwe ku here malê. Heso û Circîs bi hev re jê pirsîn:

”Ma aqilê te ji dîwarên qesrê birî?”

”Dîwar bi zilaman lêdibe”, got û bi lez xwe di neqeban re berda.

BEŞÊ ÇARAN

1

Zorava ku di serê dimdim de hatibû ava kirin, ji aliyê bakur bi qelêç û ji aliyê başûr ve jî bi deştê re dibû yek, bûbû qada şerê PKGK û PKPKê. Ji aliyê roava û rohilat ve gund bi dimdim re bilind dibû û ji herçar aliyan ve diket derba tivingê. Ji dûr ve qesra Celîl û Circîsê ku mîna du hêkan di valahiya ezmên de sipî diyar dikirin, bi arpi-ciyeye efrîkî jî dikarîbûn bihatana hilweşandin. Heta bi guleyên eskeran di salên şestî de ji vî gundî pîrejinek û ji Sirêçkê û Sarincê jî du zarok bi şev li ser xaniyan hatibûn kuştin. Ev gund ji Tûgaya Mêrdînê 60 kîlometreyekî dûr bûn. Sînorê Serxet û Binxetê di ber van gundan re derbas dibûn û li ser sînoran jî bi sedan esker seraqet hebûn. Û ji xwe ji tabûra Nisêbînê heta bi Zorava jî çend kêlik bûn. Lê digel vî haweyî dîsa jî amirhêzên herdu partiyan, ev gund cihekî stratejîk dîtibûn û bi qeweteke giran kişiyabûn van gundan.

Di hikmê sê salan de bûblaniyan jî wek omerî û toriyan ji kultura xwe a eşîrî gelek tişt wînda kiribûn. Bûblaniyan ji dawetan hez dikirin, lê dawet rabûbûn. Guheztina bûkan bê xêlî, teqîn û şahî dibû. Keç û xortan dê û bavên xwe bêminet kiribûn; wan hevdu diheciband. Û bi ser de jî li pêş çavên dê û bavên xwe diçûn civanên hev! Piçûk û mezinan her kesî ji hev re digotin "heval." Lê gava yekî negota jî ne sûc bû. Keç û xortên malmezî û malpiçûkan bi hev re dizewicîn û piştî du-sê mehekî jî hevdu berdidan. Hin jinan bi çavên jinên bajariyan li xwe dinerîn; sergira-

nî li mêrê xwe dikirin û bi gotinên çort diajotin ser wan. Heta car carê şekal jî di wan werdikirin. Di paqijî û sixlet, xawrin û vexwarin, lixwekirin û dan û stendina wan de wek hevî pêk hatibû. Bi dorê her roj li mala gundiyeke taştê, firavîn û şîv dixwarin. Def û zirne, ribab û tembûr qedexe bûbûn. Çekdaran Bihemed Arifê Cizîrî, Kawîs Axa, Îsa Berwarî, Meyremxanê... bi mebesta ku avêtibûn ser axa û begên kurdan "kurd-xayin" ilan kiribûn û kasetên wan şewitandibûn. Gundî her şev li mala yekî diciviy-an û li ber dengê erbanê û tenekeyê bi dorê dûrikên qehremaniyê digotin. Stiranbêjiya di vî warî de hema hema bûbû mecbûriyetek.

Şerma li ser zimanê tirkî rabûbû. Tirkî li temamê gundan serbest bûbû û bi ser de jî wek zimanê jîr û zanahiyê hatibû naskirin. Keç û xort li himberî dê û bavên xwe bi tirkî dipeyvîn. Şêxan ji ber şêxitiya xwe û melan jî ji ber melatiya xwe ketibûn ber fedyê. Dijminên wan ji ên Ebû Sufyanê ereb jî pirtir bûbûn. Beg û axan ji tîrsa ku neyên kuştin nalet li beg û axatiya xwe dianîn. Gavantî û şivantî jî mîna bangdana mela ji gundan rabûbû. Her kes diçû ber heywanên xwe. Xwedî erdan çandinî dikirin û çandiniya ku ji wan re dihat jî bi cîranên xwe re li hev par ve dikirin. Sîleh û fişekên gundiyan bûbûn malê herdu partiyan. Cîranên ku nikarîbûn demaçeyek bi dest bixistana, wek xwedî erdan hemû bûbûn xwedî keleşkof. Ji ferqekê pê ve tu ferq di nav wan de ne mabû. Ê ew ferq jî ev bû: Şêx, mela, maqul, axa û beg, dizanîbûn kubar bipeyivyana, ewqas.

Guhertineke mezin ketibû Zorava jî. PKGK û PKPK li gora marksîzma xwe gundî beş bi beş kiribûn: Ji hinekan re "pêşverû" û ji hinekan re jî "paşverû" digotin û bi

haweyê pêşverû û paşverûtiyê bi wan re dimeşyan. Navê Mihoyê ku ji ser sifreya xwarinê goşt didizî, bûbû "Proleter Mihê." Mala wî jî ji xaniyên kelpîçî kişandibûn mizgefta gund. Ji Birehîmê ku temamê erdê xwe bi tahmtîtkên etaran firotibû re "Karker Birehîm", ji Zibêr re "Apê Zibêr" digotin û qedrekî mezin didanê. Heso û Circîs bûbûn "tîrsonek" û Luqman û Hesûk jî bûbûn "qehreman." Li Mela Salar, Erol û Sêdiq bi çavekî xayinane dinerîn. Erol mîna salên berê, nema dikaribû li gund araq vexwara. Xwe ji gund vedidizî, diçû Mêrdînê û li sûka kurtankeran vedixwar. Sarê ji gund reviyabû Cizîrê û li ba zavê xwe dima. Kenêr mala xwe barkiribû Nisêbînê. Partiya Reşo û Serdêr, digel xortên ji xwe razî, henûn û kemlan, temamê xortên ku li sûka Nisêbîne tolazî, dizî û pêxwasî dikirin jî, xistibûn nav xwe û navê wan kiribûn "proleter-komunîst." Kuştina hin kesên ku ji teref xelkê ve bi rastî muxbir dihatin zanîn, belekir û barûteyên bajêr xistibûn ber fediye û ew ajotibûn nav refên şoreşgeran. Şoreşgerên ku xelkê di demekê de bi çavekî mezin li wan nerîbû, ji kesên ku di belediyên de paqijîya bajêr dikirin "proleter" û ji ên ku nalbendî, etarî, beqalî û berberî dikirin re jî digotin "zavalli-proleter." Li her derê herêmê proleter-komunîst û zavalli-proleter bûbûn mezinên civatê.

Dewlemendên herêmê milk û malên xwe bi carekê ve berdabûn û bi nav tirkên de beziyabûn. Hin ji wan jî hatibûn kuştin. Herdu partiyên her ji çendeyekî dikandar cirm dikirin û bi mebesta ku dikandar dewletê protesto bikin, dikanên wan digirtin. Li Nisêbînê bi êvarkî re xelk diketin hinduran, lempeyên xwe vedimrandin û di nav livînan de nobet li xwe digirtin. Bi roj di kolanên bajêr de her kes

mîna eskerên ku ji îzbatan direviyan, li derdora xwe dine-
rîn û bi lez û bez dimeşîyan. Xort, keç, jin û mêr di nava
sûkê de dihatin kuştin. Polîsan sûk, bi şev û rojê ji herdu
partiyan re berdabûn. Endamên wan mîna eskerên hidûd,
ji aliyekî ve digrtin ser malan û di hindurê malê de mirov
dikuştin û ji aliyekî ve jî bi mal û pereyan ew cirm dikirin.
Bêhna mirinê ji bajêr difûriya; şîn û girî girtibû her malê.
Mirov ji tirsra ku nehatana kuştin, newêrîbûn derketana ser
goristanan û miriyên xwe veşartana. Her kes ji yekî yek ji
her kesî ditirsiya. Proleter-komunîstan agir bi ser Nisêbînê
de dibarandin! Qîr û hewara dayik û bavên bû! Ew
Nisêbîna ku bûbû dergûşa xwendekaran û ew di himbêza
xwe de mezin kiribûn, di destên partiya Serdêr û Reşo de
dinaliya.

Li Zorava jî proleter-komunîst û zavalli-proleter di
qorzîbirên navtaran de bi sîleh disekinîn û kitêbên Mao û
Stalîn ji hev re dixwendin. Zoravî dîsa hemû bûbûn dijmi-
nên hev û di bin nîr û kulaban re li hev dinerîn. Çûn û hati-
na eskerên tirkan ji ser gund hatibû birîn. Ne çawîşê Sti-
lîlê û ne jî komutanên hidûd dihatin gund. Bi rastî jî ji
hêlekê ve Zorava bi haweyekî mîletî tevdiqerîya û serbix-
we dijît. Qedexeyên ku dewletê li vî gundî danîbûn, hemû
jî binpê bûbûn. Ji Rihayê, Diyarbekirê, Batmanê û Cole-
mergê gelek xort li gund bi cih bûbûn û li her derê gund bi
keleşkof û G3 digeriyan. Hoqeboqa keç û xortan bû. Keçi-
nan mîna keçên ewrupîyan, bi qasî ku dikarîbûn her şev bi
yekî re razana, xwe serbest û azad didîtin. Ji wê kultura
bav û kalan hema hema tiştêk ne mabû.

Ezman wek qubeke ji qirîstalê bû. Pelên dar û deviyana di bin tîrêjên roka ku mîna mirariyan bi ser dinyayê de belav dibûn, dibiriqandin. Mêw ketibûn zeharê. Bihar kabokekê rabûbû. Ceh seridî bûn. Nîsk zer bûbûn. Genimê sorgul û rûtik bin zikê hespên kihêl dialast. Simbilan şîrik girtibûn. Dengê qebe qeba nêrkewên margirosî di newalan de li hev vedigeriyan. Dar û devî bi bayê biharê re direqisîn û xuşînî bi newalan dixist.

Serdêr û hevalên xwe ji bo tetbîqatê, xwe di rext û fişekan de girêdabûn û bi dûrbînê li tetbîqata ku Reşo û hevalên xwe li qelêç dikirin, dinerîn. Li gora peymanana ku di nav xwe de danîbûn, Reşo divabû her roj seet li duwazdehê nîvro qelaç ji wan re berda. Lê ji dengê navtêdanên Luqmên, bombe, deremêt, arpicî û fişekên ku bêwestan diteqiyana, xuya dikir ku Reşo wê dîsa li qelêç asê bûba û şerekî wek şerê şeş roj berê mezin derxistiba.

Hevalên Serdêr duryana gundê Qûzo û ên Reşo jî duryana gundê Cibiltînê zêft kiribûn û li cûzdanên gundiyan temaşe dikirin. Ji sibehê û heta êvarî karê wan ev bû. Birkoyê omerî û jîna xwe jî ji gundê Xerêb dihatin û li kemîna Bekir rast hatibûn. Xerêb gundekî omeriyan bû. Gund têra xwe ava bû.

”Hûn kî ne, ji ku tên û hûn ê herin ku?” bi hev re gotin û bi hev re jî berê sîlehên xwe bi wan vekirin.

Xwîn li herduyan jî vemirî. Jinikê xwe li tena ne girt, rûnişt û hema pê re jî xwe li erdê veziland. Mêrkujekî ji van xof jê girt û bêhemdî xwe di ser wan re sê fişek berdana. Piştî ku Birko kire ”hewar hewar!” û mêrkujan jî ajo-

tin ser, Bekir qêriya:

”Na na, wî nekujin!”

Vê carê bi a wî kirin, ew ne kuştin. Fîşek jî ne teqandin. Birko jî wek şivanê ku birûsk li tahta ber xîne, sênga xwe bel kiribû, herdu destên xwe nêvcî hildabûn, behetî li wan dinerî û behetî jî diqêriya:

”Ez ji Êstilê me, Êstilê!”

Êstilê bajarekî mihelmya bû û diket herêma Torê.

Mêrkujekî xwe aciz kir:

”Qûzo li ku û Êstilê li ku! Bênamûs, ma ne eyb e tu derewan dikî, zimanê te omerkî ye!”

”Ê hema ez xêrê ji zarokên xwe nebînim ez mihelmî me, mihelmî!...”

Mêркуjo xwe aciztir kir û bi hawayê ku lê xîne, qûnda-xa keleşkofa xwe bilind kir:

”Baş e, madem tu mihelmî yî bi mihelmkî bipeyive!”

Rebenê Birko bi mihelmî gotinek jî nizanîbû. Tam ji ser xwe çûbû, bêyî ku bifikiriya bi zimanekî teriqî dipeyivî. Pêşî devê xwe tev bir û anî, dû re sekinî û serê xwe berda ber xwe:

”Kekê mino, wilehî û bilehî ji tirsan min zimanê xwe ji bîr kiriye; li min negirin. Ez xwedî birek kuflet û feqîrekî Xwedê me. Bihêlin da ez bi rêka xwe de herim...”

Mêркуjo di nava xwe de keniya, lê neda der.

”Zû bibêje bê tu ji kîjan partiyê yî?”

Li herêma Omeriya xelk bûbû du bend, bendek hevalê partiya Reşo û yek jî hevalê partiya Serdêr bû. Li herêma Torê jî wilo bûbû. Ê Birko jî alîgirekî partiya Reşo bû. Bekir ew nas dikir. Lê wî Bekir nas ne dikir.

”De îcar ji xwe re li gotina wî binerin; ez û partî ha! Ez

yekî wilo me ku ez nikarim pê li gêrikekê bikim, îcar ez ê çawa bikaribim bi mêrxasên wek we re berberiyê bikim! Ez di bextê namûsa we de dev ji min berdin!...”

Bekir xwe hêrs kir:

”Qeşmer, zû bibêje bê tu ji kîjan partiyê yî!” û destê xwe lê hilda.

Birko ji ser a xwe ne hat xwarê:

”Ez ne ji tu partiyê me, ez ker lawê kerê me”, got û melûl melûl li jina xwe nerî.

Mêrkujekî piştî ku çend kulm li dev û ruyê wî xistin:

”Dua ji jina xwe re bike, me tu da xatirê vê pîrekê. Lê heger me tu careke din zefî kir û tu hîn jî ne bûbe hevalê me, ji xwe bizanibe ku Melkemot bavê te be jî tu ê ji nav destên me xelas nebî!...”

Birko xwe avêt destê wî ku maçî bike, lê wî destê xwe vekişand. Wî jî dilê xwe ne girt û bi lez û bez da pêşiya jina xwe. Heta ku qelaç jî xelas kirin li dû xwe dinerîn. Wê biçûna Zorava, lê dabûn ser rêya gundê Sarincê.

3

Deng ji tetbîqata ku eskerên hidûd jî lê temaşe dikirin, bilyabû.

Bêhna barûdê têkilî hewa biharê bûbû. Teyrikan niki-lên xwe bi qahr di erdê de dibirin û dianîn û neperûşk ji serê xwe didan. Deng ji tiltivîkan ne dihat. Çêlkewên ku nuh ji hêkê derketibûn, di bin baskên mêkewan de xwe bi ser hev de qurnisandibûn; mêkew bi ser çêlkewan de xil-maş bûbûn. Zelore û zinzinîk hîn jî ne hatibûn ser hêlînên xwe. Şalûran mîna çûkan ji ber perên ezmên xuya dikirin.

Dengê wan bi zor dihat. Keroşk ji mexelê xwe reviyabûn. Mar bi tirs ji qulên xwe derdiketin. Minminîkan li hewa ne dilistin; lê kêzik difiriyan. Gîhayê ku di sirta qelêç de gamekê bilind bûbû, bi bayê xerbî re mîna pêlên behrê di ser hev re diqulipî û diçû. Bêhna şewt û barûdê hawêrdor difûriya.

Hevalên Reşo xwe berdabûn aşkê Cinan û di kemînê de rûniştibûn.

Aşkê Cinan ji Zorava xuya ne dikir, lê ewqasî jî ji gund ne dûr bû. Navbera vir û cihê ku Reşo lê "tetbîqat" dikir, li dor kîlometreyekê incex digirt.

Şeş çekdar ji wan bi keleşkof, yek jî bi G3 bû. Sê bombe û çar qezetore jî bi wan re hebûn. Yek jin bû. Ji bilî komutanê wan Kenan Arikan, hemû jî kurd bûn. Xeca diyar-bekirî dibistan ne xwendibû, lê bi tirkîya sikakê dizanîbû. Ji herpênc xortan sisêyan jê lîse qedandibûn. Ji herduyên din yekî jê bi tirkî hema hema xwe xelas dikir û ê din jî digel tirkî hinekî bi mihelmkî jî dizanîbû. Ev nisêbînî bû. Ji herçarên din dudu jê qosarî, yek xerpêti, yek jî rihayî bû.

Mîrov digot qey têgeha paqijiyê ji bîr kiribûn, ji her der wan hilma genî difûriya. Xwêhdana piştê, mîna sînoren împaratoran li qutikê wan vedabû. Him jî ji dûr ve xuyanî dikir. Di lingên hemiyan de solên meqabê hebûn. Sola Qadirê xursî ji a hemiyan kevintir û a Kenan jî ji a hemiyan nuhtir bû. Çefiya wî jî ji ên hemiyan sipehîtir bû. Qutikê hevirmêrş, ji wî pê ve li ser kesî tune bû. Şerwalê Xecêya ku pênc-şeş meh berê mêrê xwe kuştibû û beşdarî nav refê partiyê bûbû, bi navran bû. Xecê wek balîfka mêr qut û qalind, piştpehnî û rûbizinî bû. Tilmîqûnên wê

dişibiyar tekerê texsiyan. Memikên wê wek du eyarşîrkan bel bûbûn. Ne ji memikên wê ba, mirov tê dernedixist ku jin bû. Di kêleka Qêdir de li ser qerevîzkan rûniştibû û destê xwe danîbû ser ferşê kaboka wî.

”Hiş dengê xwe nekin, bila tam di kemînê kevin”, Kenanê bi G3 got û hemiyar bi hev re keleşkofên xwe xistin zikê wan.

Hemoyê kelehî û Reşîtê cizîrî bûn. Ji gundê Şahbanê hatibûn Cibiltînê, li çolbirê xistibûn û wê biçûna Zorava ba Serdêr. Kazim ew bi qasidiyekê şandibûn. Reşît pênçî û yek salî, qut î girover, çavkizwanî û rûçaroxî bû. Serê wî jî li gora serê ên xelkê herêmê mezin bû. Lê Hemo xortekî çîçelaskî, dirêj û esmerekî xwînşêrînî bû. Xeta simbelan nuh rast kiribûn. Di sala çûyî de beşdarî nav refên PKGKê bûbû. Xortekî kelgerm û ewqasî jî mêrxas bû. Careke din jî li Qosarê ketibû kemîna hevalên Reşo û bi teqîn û teqînê xwe xelas kiribû. Lê di vê carê de feleka wî çewt zîvirîbû, ji xafil de ketibû kemînê û bi xwe re ne gihabû ku dest biavêta keleşkofa xwe.

Piştî ku Kenanê deftereke piçûk ji paşila xwe derxist, rahişt qelemê û got ”ê xort ji dest û lingan girêdin” û hevalên wî jî ew di cih de bi şerîtan girêdan, berê xwe da xortê nisêbînî û bi tirkiya xwe a delal dewam kir:

”Min ji te re çî got, tu ê jî wilo bikî, tamam?”

Mûsoyê ku li Nisêbînê bi Hemo re du sal orte okûl xwendibû ”tamam”, got û çik sekinî.

Kenan ji dûr ve kinekî giroverî dixuya. Lê mirovekî ne kin û ne dirêj bû. Bi simbelên xwe ên qalind, rîha xwe a melkesî û porê xwe ê evorî dişibiya homoseksuelên Bas-mehana Izmîrê. Lê tevgera wî ne a homoseksuelan bû;

mîna generalekî bi disîplîn tevdişgeriya û liblibî dipeyivî. Jîr jî bû. Têra xwe "marksîzm û lenînîzim" dizanîbû. Xwe mîrsînî nîşan dida, lê Adapazarî bû. Di nav xelkê de "dêya min laz û bavê min kurd e", digot û kêfa xwe bi dê û bavê xwe ducelebî re dianî. Ew jî ne wilo bû. Dê û bavê wî herdu jî tirk bûn. Her tim mirêkeke destan pê re bû. Belkî jî ji ber ku hejêkirina xwe şanî Reyis bida, ev mirêk bi xwe re digerland. Sûretê Reyis bi piştî mirêkê ve zeliqandibû.

Kenên piştî ku dest û lingên Hemo bi qetîk girêdan, pê li sênga wî kir û dengê xwe hilda û hilda:

"Tu ajanê polîsan, yan jî wek Serdêr, ê yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê yî?"

"Ez ne ajan im."

Kenên ji Mûso re:

"Bi gunên wî bigire û babide", got û awira xwe berda ser gunên lêwik.

Wî wilo kir.

Liberxwedana Hemo deqîqeyek ne girt. Xwe him kir ajanê polîsan û him jî ê yuzbaşî. Di vê bêhnîkê de Hemo ji cewrikekî bêhtir fikir kûze kûz , heger Kenên xwesti-bya, ji sedî sed wê wî xwe kiribaya serekê ajanên Tirkîyê û heta belkî ê CÎAyê bi xwe jî. Lawik bi carekê ve ji desthilanîn ketibû û habela xwe diavêt tor û bextê wan. Lêwik xwe kiribû ajan, dest û lingên wan ha ha maçî fikir û dîsa jî fêde ne kiribû.

Kenên piştî ku ji hevalên xwe re got "cezê mirovê ajan çî ye?" û hevalên wî hemîyan jî bi hev re gotin "kuştine", meqesek ji ber rextê keleşkofa xwe kişand û da destê Mûso.

Meqes bi qasî qelemeke hibrînî dirêj dihat. Meqes

kevin xuya dikir. Qulikên doxikê mihyayî bûn. Serik jî hinekî kelpitî bû.

”Serê wî hişk zeft bikin!”

Wan wilo kir.

”Memika guhê wî ê rastê jê bike!”

Mûso bi hawayê ku ricfa destê xwe ji hevalên xwe veşêre, ji nişkê ve meqes avêt bin çengê xwe û bin çeng xurand. Dû re jî bi hêrs meqes avêt guhê wî û hinek kerik jî bi memikê re revand. Hemo dikir hewar hewar. Hevalê wî jî li dera han wek pepûkê serê şikêran, rûniştî xwe dabû ser hev û qîq sekinîbû.

”Heta bi hestî, bêvila wî jî jê bike!”

Mûso bêyî ku bi bêvila wî bigire, bêvil ji jêr ve da ber devê meqesê. Ev yeka han ne ji ber jîrekiyeke wî filan bû, ewqasî dizanîbû. Lê heta ku çimê serê bêvilê jê kir, meqesê xwe jî sê carî di birînê de bir û anî. Barîniya gayekî ji Hemo dihat!

Dema ku ew li ser pişta Reşît dişidandin û ji serê wî ê xilyayî xwîn bi nav bihara Zorava de diherikî, Hemo hîn jî li ser hişê xwe bû.

4

Seet duduyê rojê bû. Xortekî bejintîtalî li odeya Heso di nav koma zilaman de rûniştibû û şewir û mişewra kuştinê digerland. Mil û zendên vî terlanê xortan, lihevhatî bûn. Sênga wî hinekî bel bû. Stuyê wî ê dirêj di bin porê wî ê tarî de, weke şevên zivistanan ku di banga sibehê de dinya diçirisan, xuya dikir. Bêvila wî bi ser a omeriyan de çûbû; piçekî qulingî bû. Çavên wî ên şîn û mezin tam li ên

pêşiyên bûblaniyan hatibû. Mirov digot qey lawê Gird Elî ye. Ruyê wî gewrekî bi ser esmeran de bû. Lê simbêlên wî ên qalind û komirî, wî bi carekê ve gewr didan dest. Çepil li qamê bûn. Tiliyên maşikî li ên dê çûbûn. Lêvên wî jî. Şana di gwîzeka qirikê de, wek heba tiriye ku di zimano-ka şaqûlê de, li ser dara şînokê teyrikan nikilandibû, şimamî dixuya. Çena wî bi fesal bû. Mijankên wî ji ên Seyrê jî dirêjtir bûn. Serê wî bi qasî ê beranekî bû. Eniya wî li eniya serokên serhildanên kurdan çûbû, keverî bû. Diruvê maqûlan pê diket. Mîna wan jî dipeyivî. Ev Reşo bû.

Piştî Şoreş, bê dilî xwe li ser daxwaza Reyis hatibû gund. Reyis ew di şûna Şoreş de kiribû mezinê herêmê. Lê di eslê xwe de a wî ne mezinahî emirberî bû. Li gora talîmnameyên Reyis tevdişerîya. Her ji du-sê rojan diçû Nisêbînê û bi telefonê pê re dipeyivî. Hîn hevt rojên wî li gund ne qediyabûn, du şerên giran bi Serdêr re kiribûn. Lê di herdu şeran de jî Serdar jê bi serketîtir derketibû. Zilamên wî hindik hatibûn kuştin. Bi ser de jî Serdêr carekê êrîşî ser kozika wî kiribû û ew ji derb xistibû. Heger fişeka Luqmên ruyê Serdêr şîş ne kiriba û Serdar gêj nebûya, Reşo di şerê pêşî de miheqeq dihat kuştin. Serdar bi wê kiriyara xwe di nav gundiyan de bi qasî Restemê Zalê mezin bûbû. Nav û dengê wî li temamê herêmê belav bûbû. Ji ber wê mêrxasiya wî, Reyis jî ji Reşo pir hêrs bûbû û çar arpici jê re şandibûn.

”Hevalino, li gora dîtina min, şerê di gund de wê ji ê li qelêç baştir be”, Proleter Mihê got û li çekdarên sereke nerî.

Dizanîbû ku çewt dibêje.

Çekdarên herdu partiyan piştî çar şerên ku di gund de

li dar xistibûn û di wan herçar şeran de jî agir bi hin malan ketibûn, di nav xwe de li hev kiribûn ku êdî wê di qelaçan de şer kiribana.

Rizgoyê şirnexî kurmanckî li bûyerê nerî:

”Şerm e heval! Ma ne me peymanek di nav xwe û cahşan de danîbû ku em ê li gund tu carî tivingê neteqînin.”

Tîmûrê xerpêti îdeolojîk fikirî û got:

”Ji bo partiya me çawa baş be helbet em ê wisa bikin. Menfehete wê di ser her tiştî re ne. Di ser her tiştî re ne dibêjim, ji ber ku heta bi Kurdistanê bi xwe bi partiyê heye.”

Mahmûdê adiyemanî:

”Hevalê Rizgo rast dibêje. Him peymanê li dera han bihêlin, ji bo zarok û pîrekan jî mabe gerek em di gund de şer nekin...”

Dengê erbaneya ku ji aliyê malê dihat, hinekî bala civatê dikişand.

Nedîmê sêwregî di bin tesîra erbaneyê de piştî ku got ”Reyis rast dibêje”, hema pê re bi xwe hisiya; dev li zimanê xwe kir, gotina xwe bi haweyê ”hevalê Tîmûr rast dibêje” serast kir û bi tirkî domand:

”Heval, bêyî xwendin û zanîne ji diyalektîk tarîxî materyalîzmê dipeyive. Diyalektîk materyalîzm ne bi tenê ‘ontolojîk’, di heman wextê de ‘epîstemolojîk’ e jî. Di marksîzmê û lenînîzmê de tişteki neguhêz tune. Her tişt bi qasî xwe û bi haweyê xwe di liv û tevgerê de ye û bi hev re dikoşe. Ji ber vê yekê jî tişteki her tim nikare wek xwe bimîne. Marksîzm, heta mantiqekî wilo ye ku di tu qaliban de xwe bi sînor nake. Dazanîneke dualî pêşkêşî me dike.

Bi tenê li temamê fenomenên di hindurê prosesa derbasbûyî de nanere, ji aliyê pêşerojê de îzaheta bê wê ew fenomen çawa şikil bigirin jî dide me. Diyalektîk tarîxî materyalîzma Marks, bi haweyekî ilmî tevliheviya di heqîqeta tiştan de, merheleya pêşketin û paşketina di ‘mûtlaq’ û ‘îzafiyetê’ de, têkiliyên di navbera guhertin û neguhertina ruhberan de rave dike. Bi kurtî, yanî gotina doh bi hêsanî îro dikare derbas nebe. Ev qanûneke diyalektîka Marks e. Gerek em lênerîna heval Proleter Mihê di ber çavan re derbas bikin”, got û mîna berdûşên derdora sûra Diyarbekirê ku li kerxaneyê, zewqa di pîrekê de nuh keşif kiribe, li memikên Seyrê nerî.

Memikên vê xîpşa zinaran jî, mîna du sêvên xelatî xwe dabûn kirasê etlesî û kiras bi bejin û bala bilind re rakiribûn qada cengê. Ruyê vê xezala ku di bin sîha van mêrkujan de wek lempeya nîvê şevê pêketibû, eşq û sema dipijirand. Gava ditewiya, biskên wê ên tarî bi ser dêman de mîna xinceran dikişyan. Bi tepsiyê qedehên çayê ve hatibû odeyê. Nedîm ne bi dilekî, bi duwazdeh dilan dil ketibûyê. Lê hay û bayê Seyrê jî jê tune bû. Rojekê li xaniyê malê, ew sêngvekirî dîtibû û qederekî bêdeng serxweçûyî li erdê rûniştibû. Nedîm bala Reşo kişandibû. Piştî ku Reşo li seeta xwe nerî, seet sisê û çarîkek bû, bi haweyê ku giraniya şer hemî li ser milên xwe hîs bike, ji kûraya kezebê hilmek kişand:

”Şewqedîn, ji dêvila xweha xwe ve çayê bigerîne!” bi zirt got û dewam kir:

”Menfehetên partiyê çî dibin bila bibin, fişkek bê çî ye di gund de nayê teqandin...”

Dema ku Seyrê bi meşa qitikê ode diterikand, Nedîm jî

wek lemê ku mirov hêdî bi hêdî ji kokê bike û lem bi rehi-kên xwe ên ziravik hîn jî xwe ji axê bernedabe, bi çavekî xilyayî li bejin û bala wê qulinga zozanên Serhedê temaşe dikir.

Zibêr xwest ku sêlê bisincirîne:

”Pêşiyên me jî dibêjin ‘tişteke wek xwe namîne.’ Gelo ev Marks ne kurd be, lo?”

Yavûzê meletî ji mêrxasî û jîritiya Nedîm didexisand. Di şerê sê roj berê de heger ne ji Nedîm ba, Yavûz jî wê bihata kuştin. Nedîm, li ê ku li wan girêdabû, kuştibû. Yavûz ne hişt ku civat bi gotina Zibêr bikene, çixareya xwe bi lez pêxist û çî hat ber devê wî got:

”Lenîn di kitêba xwe a bi navê ‘Mataryalîzm û Ampîrîokrîtîsîzmê’ de, mataryalîzma frensî a qernê hevdehan mehkûm dike. Locke bi teoriyên xwe ên sensualîst temamê ronakbîran xistibû bin tesîra xwe. Bi rastî Lenîn û Reyis derbeke mezin li Hobbes, Spînoza û Locke xist...”

Di eslê xwe de ev lawik ne wek niha wilo teriqîbû. Car carê bi xwe difikirî; ewqasî ne girêdayê Reyis bû. Di sala ku PKPKê di nav alîgirên xwe de def û zirne, tembûr û ribab qedexe kiribû û alîgiran jî dest dirêjî erbaneyan kiribûn, Yavûz bi haweyekî hişk li himberî wê yeka han derketibû û heta ku ne hatibû Zorava jî ji ser a xwe ne hatibû xwarê. Proleter Mihê xweş li erbaneyê dixist û xweş jî di ber re digot û diavêt ser Reyis. Yavûz ketibû bin tesîra erbaneya wî.

Reşo bi gotinên Yavûz hîn bêhtir aciz bû. Dîsa li seetê nerî, seet sisê û nîv bû. Qadir û Mûso hatibûn gund û li odayê rûniştibûn. Lê hîn jî behsa bûyera xwe a çend seet berê ne kiribûn. Reşo piştî ku destê xwe zer kir qutiya

bapîrê xwe û ji hevalên xwe re dîsa bi kurdî got:

”Sosyolojî di tarîxa materyalîzmê de her tim bûye beşekî felsefeyê. Û Marks jî ev yeka han girîng dîtiye û li ser sekiniye. Têkiliyên sinifî tiştê in û kultura civakî tiştê e. Helbet her tişt kultur e lê ez tiştêkî din dibêjim, hevalino. Min fêhm bikin. Belkî dibe ku mirov bi carekê ve bikaribe pê li temamê têkiliyan bike, lê çênabe ku mirov bi carekê ve pê li kultura miletekî bike. Kultur serweteke gelêrî ye. Têkbirina kultura civakî, karekî dûdirêj digire. Hinekî jî divê mirov bi exlaqî, ew jî carina, li hin meseleyan binere.”

Vê carê jî berê xwe da Nedîm û wek doktorê ku bi nexweşê xwe re bipeyive peyivî:

”Hevalo, fetîşîzm bi têgehên felsefî bincil nabe. Tiştê ku di dilê te de derbas dibe, di ruyê te de xuya dike. Him jî tam bi haweyekî vekirî. Ji bîr neke ku di nav miletê me de, ruhberên metayî hîn jî milkî ne. Piçekî ji dilê xwe dûr bikeve. Ez dîsa dibêjim, em ê di gund de şer nekin heta ku ew bi me re şer dernexînin. Dema ku derxistin jî em ê wan bikişînin çiyê, ewqas.”

Dengê qide qida mirîşkan û erbana ku Xelîl lê dixist, bala çekdaran hîn bêhtir belav dikir. Civat diqeliqî. Ji êxur, mîna ku hemiyar di nav xwe de peyman danîbin, yekê bi dû yekê de diqidqidand. Dengê mirîşkekê pir qalind dihat.

Nedîm ji destê hizn û cemala ku Seyrê dabû hindurê odeyê hîn jî baş bi ser hişê xwe ve ne hatibû. Bi haweyê ku hirmeta xwe şanî Reşo bike, serê xwe berdabû ber xwe û li Seyrê difikirî. Heso jî li ser kulêv çarmêrkî riniştibû; bêbalîf pala xwe dabû dîwêr û mîna pûtekî grêkî ji kûr û dûr difikirî.

Dilê Reşo xuşûş girtibû. Berê xwe da Mûso û tene tene got:

”Kenan û hevalên din çima ne hatin? Ma ne divabû hûn hemû seet li duduyan li gund bana?”

Mûso hîn jî ji tesîra bûyera ku kiribû derneketibû. Ji tirsan pîr westyayî xuya dikir. Bi qûndaxa keleşkofa xwe dilîst û li derdora xwe dinerî. Reşo pîrsa xwe dubare kir, wî dîsa fêhm ne kir.

Qadir peyivî:

”Kenan em şandin gund û wekî din jî tiştêk ji me re ne got.”

Dengê tenekeyê hat, guhên hemiyar miç bûn. Wan lêdana tenekeyê bi hawayê şahiyê fêhm kiribû. Dema ku çekdarên Reyis li erbaneyan dixistin, direqisîn û di ber re dûrik digotin, benda din jî ji qayişa wan re li tenekeyan dixistin û distiran. Lê vê carê wilo ne bû. Bêhnek ne ket wê navê û her der bi dengê devziravan hejiya!

Heso xwe ne girt, beşirî û got:

”De here ha, bi telaq Maqsê wan qûn li Maqsê we qetand!”

Mêrxasên civatê li bendî emirê ku wê Reşo dabaya ne sekinîn; wek berê tivingê di derî û taqeyan re firiyar hewşê û li derûdorê belav bûn. Sadiq û Qadir berî her kesî derketibûn û ji ber dîwarê hewşê li qesra Cirçîs girêdabûn. Mîna ku tu xwê biavêjî nav agirê pizotan, bi ser mala Heso de çaralî gule dibariyan. Nobedarê li ser odeyê bi gulê pêşî re ketibû erdê û dikir hewar hewar! Nedîm pê ve çû. Reşo ji ber deriyê malê bang kir:

”Na na, dev jê berde!...”

Hîn gotina wî di devê wî de bû, ji kêleka Nedîm a rastê

xwîn herikî û bêserî ji neqeban de hat xwarê. Reşo keleşkofa xwe danî wê navê û pê ve beziya. Ew kir ber sênga xwe û hêdî hêdî anî hindurê malê. Nedîm bêlept sêkinîbû, lê hinekî diniriya. Ji ser hişê xwe jî ne ketibû. Meyroyê balîf xist bin serê wî, li ber rûnişt û wek baranê hêsir gindirandin. Reşo bi lez tentîryot anî. Pembo di tentiryotê dakir, da dest Seyrê ku di birîna wî bide û dîsa xwe avêt hewşê. Lê Nedîm miribû.

”Xwe ji hewşê berdin û bi qelêç de birevin, birevin!”
Reşo got û ber bi Sêdiq de bazda.

Qadir bi qahr peyivî:

”Ma tu nabînî ku rê nadin me! Ma em ê çawa xwe ji gund berdin!”

Reşo bi haweyê ku ji her kesî re bibêje:

”Ma ji çend aliyan de li me girêdane?”

Ji bilî ku ji nav gund berdidan wan, ji sê aliyan de jî li wan girêdabûn. Ji bestê, ji nav rez û ji dimdimê rêya Dêrê bêwestan gule dihatin. Reşo piştî ku arpiciyek li ser qesra Circîs kir û sê-çar saniyan ji qesrê deng biliya, ”çar çar li nav gund belav bibin!” got û bi keleşkofê ve berî hemiy-an pekiya wê navê.

Qadir û Sêdiq jî dan ber. Reşo bi guleyê ku di nav şeqên wî re firiya, kumişî erdê. Pê re jî xwe çeng kir ber taldeya dîwêr. Heger ne ji dîwêr ba, av ne digiha ser.

Çekdarên herdu partiyên ku xwe li mezinahiya milletê kurd girêdabûn, bi şerê gerîlayî di navtarên Zorava de hevdu birin û anîn û li ber hev veteqilîn. Guleyên ku ji devê G3 û keleşkofên sincirî difiriyan, mîna sersotan di dîwarên kevirî de agir vedidan. Dîwaran mîna malikên richayê kort kortî xuya dikirin. Li sikakan dîsa xort dina-

liyan. Kesekî newêrîbû xwe berda ser cendekên wan. Dîsa zarok behetîbûn û qîr û hewara dayikan bû. Li vî gundê ku tije ker bûn, kerek jî ne diziriya. Kevokan ji zû de boran-gehên xwe terikandibûn. Herçar kewên ku ji ser vî xanî difiriyan ser xaniyên din û bi qebe qeba dengê wan re kaviên Zorava mîna guharekî bi guhê herêmê ve dihejiya, bi çolê de terqiyabûn. Mîrzo ketibû taya wan. Ne dengê bilûra Cemşîtê ku keç û xortên dildar di borana evînê de difetisand û ne jî dengê ribaba Mîrzo yê ku heta bi zarokên di zikê dayikan de, bi hinera ribaba xwe re direqisandin, dihat. Gelek jinan bi stiranên wî ên evînî, zozo ber girtibûn. Ê îro jî hêkên hesinî xwe berdabûn malzaroka wan. Çekdarên bang dikirin hev û ji hev re "cahş" û "ajan" digotin. Mîna guran xwe ji ber vê starê diavêtin ber stara din û li hev direşandin. Pirên kûçikan ji gund reviyabûn. Ên mayî jî xwe di axuran de veşartibûn. Ji wan werê dîsa eskeran girtibûn ser gund. Dîkan di hindurê koxikan de serê xwe xistibûn bin baskên mirîşkan. Bi tenê zîxanan dixutxutandin. Ew jî di bin cîcerkan de. Ji herdu mêşdanên di gund de mêş ne difiriyan. Moz û mozqirçkan xwe dabûn ber qulên kewaran. Ji dengê "ax" û "eman!" û "cahş" û "ajan" û xurmîn û teqînê pê ve, dengê tiştêkî ne dihat.

Di vê navê re jî usteymenê ser xeta mayinan, bi eskerên xwe ve hidûd zeft kiribû û ji ser girê Qesra bi dûrbînê li gund temaşe dikir. Terempêlên ku ji Nisêbînê ber bi Stîlîlê de diçûn, li hindama Menderê disekinîn. Newêrîbûn derbas bûbûna. Qadir arpiciya duduyan jî berdabû qesra Circîs, lê herdu jî li qesrê ne xistibûn. Yek li sêncê û a din jî li kadînê ketibû. Dixan ji kadînê diçû. Heso û Circîsê ku

ji bav û kalan de hevdu kuştibûn û ji hev xwîn vedirşiyar, di qada vî şerê "cahş" û "ajan"an de xuya ne dikirin. Herdu jî di hindurên xwe de mîna hêlanê diçûn û dihatin û li aqilê dewletê û xwendekaran difikirîn. Qelebalixa pîrekan ji binya mala Cemşît dihat. Pîrekên herdu bendan jî li wir kom bûbûn. Dixwestin ku mîna salên berê dîsa hemiyar bi hev re çarikên xwe biavêtana ser zilaman. Dengê Perîxanê li ê hemiyar zêde dikir. Çekdarar berda bûn wan jî. Pîra Hilalê û jina Sebrî di xwînê de sor bûbûn. Ji zendê Redayê pir xwîn diherikî; her bêhnîk dikarîbû bimira.

Reşo bi hawayê ku dijminên wî jî bibihîzin bê dixwaze çî bike, bi dengê bilind bang hevalên xwe kir:

"Hevalino pîrek tên kuştin, ev çî bênamûsî ye, ji ber wan rabin! Dudu dudu hevdu bigirin û şer derxînin çiyê, çiyê!..."

Bi gotina wî re ji aliyê din ve jî teqîn sekinî. Lê Proleter Mihê dîsa bi a xwe kir û guleyek berda Perîxana ku li wê navê bi neperûşkan bi ruyê xwe ketibû û habela digot:

"Hema lawo Reşo û Serdar, ez kî...ê we û mezinên we di dêya hev kim! Bênamûsino, madem hûn ev mêr in, de berê xwe bidin qereqolê ez we bibînim hi!..."

Keleşkofa Proleter Mihê zêde zêde sincirîbû; guleyê ku ji hikmê nîşanê ketibû, êretî çûbû.

Herdu alî jî ji ber hev vekîşiyar. Reşo û hevalên xwe di bestê re û Serdar û hevalên xwe jî di piştta gund re bi bazdan berê xwe dan qelêç. Herdu aliyan jî bîr ne biribûn ku dane ser rêya çewt û bi vê şopê wê li hindama tahtikan bigihana hev. Navbera kozikên ku li newala Kunhefvarê çêkiribûn û tahtikan, hîn kîlometreyek hebû. Li vir li hev

teqandin û bi teqîn û teqîn hevdu ber bi goristanê de birin. Serdêr sirt û berpalên qelêç, Reşo jî best û berqefên Qesrikê zeft kiribûn. Goristan di neqeba wan de mabû. Serdêr dîsa Reşo xapandibû. Di şerê tivingê de kê sirt û berpalên çiyê zeft kiribana, ew bi ser diket. Îcar di destê wan de tew ne tiving, G3 û keleşkof jî hebûn. Heger armanca Serdêr ne bi saxî girtina Reşo baya, dikarîbû ew bikuşt. Reşo jî mîna wî tamamê kitêbên bi navê "taktîkan" xwendibûn. Him bapîrê wî Heso belkî pêncî carî jê re gotibû, "binere lawê min, eman di newalan re ne bimeşe û ne jî razê!" Serdêr di cihê xwe ê raser de eman ne dida Reşo. Arpicî pê re tune bûn. Heger hebana, yek ji wan jî sax bernedida.

Bi dengê terempêla ku ji aliyê Stilîlê dihat, Serdêr teqîn sekinand û bi tamamê hevalên xwe ve ber bi diyarê Sada de bazdan. Reşo cihê xwe berneda, lê ne teqand jî. Docek û cîbeke eskerî bû. Yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê ji gundê Herbê dihat. Çûbû li qereqola ku nuh hatibû çêkirin, temaşe kiribû. Yuzbaşî bi haweyê ku hîç tiştê ne qewimiye, li bayê beza xwe çû.

5

Perîxanê termê Bozên û Bedirxên di ber hev re dirêj kiribûn; dikir hewar hewar û porê xwe dikişand:

"Li min pepûkê Sarê, ez nizanim bê ez ê porê xwe bi ser kê de kur bikim! Yek lawê min, yek jî biraziyê min e. Porkurê Sarê, tu ê çawa debar bikî! Tu ê çawa bikaribî xwe li ber vê êşê bigirî!..."

Qîrên Perîxanê zingînî bi guhên Heso dixist. Lê hîç jî di eynê xwe de dernedixist. Mirov digot qey dilê wî qet-

ran pimpe dikir, ruyê wî reş xeriqî bû. Di odeya vingîvala de xwe li ser derzika piştê ramidandibû û li aqilê xwe û Sarê difikirî. Lempeya dilê wî vemiribû. Jîna bê jin qet li hesabê wî ne hatibû. Heso wek simaqê li her tiştî dinerî. Di vê bêhnikê de Sarê ji xwe bi aqiltir didît. Helbet bawerî bi darê zorê ne dibû. Û Sarê jî ji ber wê yekê dev ji mala xwe berdabû. Baweriya sixte ruh sivik û silûk dikir û şexsiyeteke pûç bi xwe re dianî. Mejiyekî bi sawêr, di cih de dikarîbû poşmanî raber bida, xwe bicerisanda û car caran jî serî hilda. Wilo bi serê Heso hatibû.

Meyroyê li aliyê malê hîn jî digiriya. Qey giriyê wê têra du xortên çeleng ne kiribû; îcar zendên xwe jî bi gezan terişandibûn. Temo gazî mela kiribû ku wan bişo û di cih de bidefinîne. Lê ji ser rêya Menderê reşê mela bi zor xuyanî dikir. Şewqedîn û Seydo di şer de bûn. Doguj ji nêza dikir kûze kûz. Di kasika wî de av jî ne mabû. Hûto xwe berdabû navtarê. Proleter Mihê bi hosteyî demaçê berdabû gurçika çîmê xwe ê rastê û xwe di êxur de veşartibû. Guleyê demaçeya simîtweso gurçik şîş kiribû. Pêjna Zibêr ne dihat. Şer jî ne kiribû. Hesûk bi keleşkofê di nav koma pîrekan de sekinîbû. Circîs tena kirês, barşewala û xwas, bi haweyekî serxweçûyî ji vê navtarê bazdida navtara din, bi herdu lepan li sênga xwe dixist û ax bi ser serê xwe dadikir. Dixan hîn jî ji kadîna wî diçû. Mîrzo li ser termê lawikê çolemêrgî sekinîbû û wek zarokên çardeh mehî giriyekekî bi qîje wîj dikir. Lawikê hevdeh salî mû ji Mîroyê wî bernedabû.

Temo bi bêrê li hewşa xwe a zixurî li axê digeriya da bi ser xwîna kuştiyan dakira. Dîkekî sor û şilûfekî bi kumçik hilkişiyabûn ser dîwarê beragirka Sarê, berê xwe

dabûn aliyê malê û mîna ku terqîn dixwendin, bang didan.
Bala Heso kişandibû.

Kerîm bi lez xwe avêt hindur û bêhnçikyayî got:

”Apê Heso, xwîn li sikakên gund diherike, xwîn!...”

Heso bi qahr li qûn rûnişt û xwe daqûl kir. Di salên dawî de ji daqûlkirinê hez ne dikir. Gava xwe daqûl dikir miheqeq ya wê qirika wî hilata û yan jî wê bikuxuya. Piştî çend deng kuxuka hişk:

”Lawê kerê apê çî! Ji min re heval Heso bibêje!” got û gopalê xwe têwerkir.

Gopal lê ne ket. Heger lê ketiba belkî ewqasî ne tirsiy-
aba.

”Apo, apo, ev te aqilê xwe xwariye! Çi bi te hatiye!...”

Mîna ku mela bi nivîştê devê Heso girêdabû û şêx jî bi bazbendê sêhr têk biribe, bi gotina wî re hewrên reş û tarî xwe ji ser mejiyê wî dan alî, rabû ser xwe û vê carê jî wek mîrekan peyivî:

”Lawê min, ma tu dizanî bê Circîs li ku derê yî?”

Di vê gavê de jî Circîs xwe radikişand Hesûk. Keleşko-
fa wî di nav destên wî de badida û gotinên çort pê re diki-
rin.

”Li navtarên gund tirabêlkê bi ser serê xwe dadike.”

Bi berzûrên Meyroyê kela girî ketibû qirika Heso. Di dawiyê de xwe ne girt û wî jî dest bi girî kir. Lê giriyê wî dişibiya giriyê jinên mîr û began; bêdeng hêsir dibarandin.

”Em bi haweyekî divê xwe bigihînin hev”, got û ruyê xwe ji hêsiran paqij kir.

Ji girî gotinên wî qurmiçî derdiketin.

Dîsa got:

”Ev wek kulî ne; kulî heta ku şînayê neqedînin xwe ji

ser şînayê nadin alî. Mexlûqekî ehmeq e, bîr nabe ku gava şînayî biqede, ew ê jî biqedin. Heger ez û Circîs em tişte-kî di nav xwe de nekin, ev sêwlek wê kinêsa me vemi-rînin!...”

Kerîm wek kera ku mêşik bike, ji newqê û berjêr de xwe li hev dizîvirand û bêtebat li wê navê diçû û dihat.

”Rast e, wek te ye apo. Gotinên te ji Quranê ne. Reşo û Serdar herdu jî sosyal-faşîst in!”

Sala ku Heso û Hemo çûbûn Stilîlê gilî û li vegeerê Heso, bi Simo û Kenêr deremêt xistibûn bin xaniyê Circîs, Kerîm jî berî bûyerê, di civatê de gotibû ”min di xewna xwe de dît ku birûsk li xanyê Circîs diket...” Ew xewna wî bûbû sebebê ku pîrek wî mirovekî ”nexalî” bibînin. Lê piştî ku Seyitxanê zoravî xwe diberizîne Kerîm û Kerîm jî nîfirekê li lawê wî dike û dêya lawikê hevt salî, dîsa seet li nehê şevê du hêkan di rûnê malê de diqelîne, dide lêwîk û wî dike xew û lawikê ku bi jehrî ketiye, ne vedirşînin, ne aveke sar pê dadikin û ne jî wî radikin doktor û dimire, temamê pîrekên herêmê Kerîm mirovekî avzel dibînin û tên tewafa wî. Digel ku Kerîm henekê xwe bi aqilê wan fikir, wan dîsa jî porê wî wek nivîstekê bi milên zarokên xwe vedikirin.

Rojekê di gundê Dêrê û Dala re xwe berdide Nisêbînê; pîrek rêya wî dibirin û wî mîna rês di nav lepên xwe de vediçîrînin. Heger ne ji mirovekî dêrî ba, dibû ku pîrekan ew biselixandana jî. Li gora ku ê dêrî digot, hema çend deqîqeyekî dereng maba, wê pîrekan ‘îşê’ Kerîm biqedandana. Wî şilftazî dikin û ji porê wî û heta ku digihê mûyên tiliyên wî ên lingan, hildikin.

Telebeyan navê wî jî kiribûn ”Evlîya Kerîm!”

Heso guh nedayê, bê gopal di derî re derket û mîna kewekî baskokirî bi nav gund de sûrikî. Heger wî wek niha bi vê taqeta li ser xwe bizanîbuya, miheqeq wê bi gopêl ne geriyaba.

Heso berê xwe dabû Circîs û wek ku difikirî jî ha ha dipeyivî. Him jî bi dengekî bilind. Xeberdana wî a bi deng, ew bi cesaret kiribû. Ax ku berê jî hema piçekî wek eva niha dengê xwe rakiribaya û ji aqilê xwe bipeyivya!

”Na na na, ne ez ‘ajan’ û ne jî Circîs ‘cahş’e. Ajan û cahş ew bi xwe ne! Dema ku min û Circîs me hev dikuşt, bi sedan esker dihatin gund û em bi lêdanê tirek dikirin! Tiştên nemayî di serê me de dikirin! Erê çima esker nayên gund? Çawîşê Stilîlê çima li me napirse? Ji bo çi şûba eskeriyê gazî van xortên ku wextê eskeriya wan derbas bûye, nake? Tişteke di vir de heye, tişteke! Lê ev tişt çî ye? Divê ez vî Kenêrî bibînim.

Erê kuro, hemû bûne derwêş û li erbanan dixînin! Reyisê wan şêx e ya, mirîd jê re lazim in; şêx û mirîdan xwîna me arast û her tiştê me temirandin!...”

Di esasê xwe de lêxistina erbaneyê ne ji bin Reyis derketibû. Erbane estrumentekî derwêşan bû û derwêşî jî ji zû de ji herêmê rabûbû. Xelkê, derwêş ji bîr kiribûn û xortan jî nizanîbûn bê erbane çî ye. Lê qedexa li ser tembûrê, ribab û def û zirneyê, xelk ajotibûn ku li hin aletên muzîkê guhdarî kiribana. Îcar piştî ku xelk dest diavêjin erbaneyan û di ber erbaneyan re jî hin alîgirên PKPKê dûrîkan diavêjin ser Reyis û ew yeka han li hesabê Reyis jî tê, Reyis li Mêrdînê û li Rihayê dikanên erbaneyan vedike.

Heso li ber kidasa li navtarê sekinî; bi wahc hejek çilo kişand û bi hej raperikî ser kidasê bû. Piştî ku tibabekî bi

hejikan re pevçinî, destê xwe avêt bêrîkan. Li çeçmêq digeriya û çeçmaq jî ne li ser bû. Heger çeçmaq pê re hebûya ji sedî sed, wê kidase bişewitanda. Di vê dema ku bi dengê xwe ê herî bilind digot:

”Em ji wan bi aqiltir û mêrxastir in, lê çima ew bi me dikarin? Wey li aqilê min û bavê min be, ma ne rê jî dabûn ber me! Mêrîkan digotin ‘tifaq û tifaq.’ Deh mirovên bi tifaq dikarin bi deh hezar mirovên bêtifaq!’ Qeweta wan ne ji jîr û zanatiya wan, ji tifaqa wan tê. Çi roja ku min bi a vî Kenêrî ne kiriye ez li xisarê bûme”, pîrekan jî lê temaşe dikir.

Di dawiyê de Perîxanê dev ji kuştiyan ber da û ber pê de çû:

”Li min evdalê, Hesoyê me gewşe bûye! Ew jî dîn kirin, çira mala bavê min tefiya, li min evdalê!...”

Hesoyê ku ji kînê reşxerîqî bû wek hirçekî birîndar êrîşî ser kir:

”Srbavquza heram!” got û bi hej ew da ber hev.

Circîs jî ji binya darên tuyê li wan dinerî. Heso piştî ku dev û ruyê Perîxanê di xwînê de hişt, bi bazdan xwe li Circîs girt. Circîs ji ber wî qûna qûna bû; herdu destên xwe bilind kirin û bi hêrs hejandin:

”Kuro lawo ma qey tu ê li min jî bidî! Weh, ev tu xurifi yî, çi bi te hatiye!”

Heso dengê xwe bilindir kir, herdu destên xwe ber bi ezmên de vekir û bi hawayê ku bi Xwedê re pevbiçine got:

”Rast e, em herdu jî xurifi ne. Ma ku em ne xurifi bana me dida dû van santorên ha, looo!”

Circîsê ku porê xwe di mezinahiyê de sipî kiribû, di cih de ji Heso fêhm kir ku dijminê wî lihevhatinê dixwaze.

Ew jî minêkar bû, lê li xwe danetanî ku gotina pêşî ji wî ba.

”Hema tu çawa dixwazî ez ê wek te bikim û hew!”

Kes li dora wan tune bû, lê her kesî jî li wan dinerî. Bi hawayê ku dengê wan neçe tu kesî, hevdu xewle kirin û bi lez dan ser rêya Qesra. Di rê de bîreke li dor bîst-sîh metre-yekê kwîr hebû. Navbera bîrê û gund qey du sed metre-yek digirt. şeş pîrejin ji nav koma pîrekan veqetiyên û bi dû wan ketin. Perîxanê jî di nav wan de bû. Lê heta ku pîrejin gihan çala Ehmed, Heso û Circîs bîra devvekirî derbas kiribûn jî.

6

Circîs û Heso heta ku gihan ser rêya Îpekê yek ji yekê pêxistin; ji dil û can li hev guhdarî kirin û bi telaqên jinberdanê sûnd xwarin ku ew ê heta bi mirinê bi hev re bin û tu carî xayintiyê bi hev re nekin. Herduyan jî xweş ji hev fêhm kiribû ku gava wan a xwe kiriba yek, li gund ew ê bûbana ên herî mezin û her tişt li gora destûr û rêbaza wan bimeşiya. Herduyan pir baş fêhm kiribûn ku heger destên xwe nedabana hev û li dijî telebeyan serî hilnedabana, wê kinêsa wan tefiyaba û mal û milkên wan av û av çûbaya. Li gora Kenêr ji xwe hîn ji serî de divabû eva han kiribana. Herduyan jî him aqilê telebeyan wek ên zarokan dîtibûn û him jî dabûn dû aqilê telebeyan.

Circîs bi a Heso kir. Li Nisêbînê pêşî çûn ba Kenêr û pê şewirîn. Li ser gotina wî dilekçeyek nivîsandin û dan qeymeqêm. Di dilekçeyê de xwestibûn ku mifrezeyek esker bê li gund bi cih bibe û bi esker re li himberî dijimi-

nên xwe ên telebe şer bikin. Lê piştî ku dîlekçeya wan bê bersiv ma, hersêyan hema berê xwe dan Cizîra Botan ba Sarê da cepheyê xwe qewîn bikin. Sarê a rojên giran bû û pêşeroja wan jî ji rojên giran li dev bû. Bêyî wê nikarîbûn tiştê kiribana. Bi rêya Cizîrê de wilo difikirîn û xwe li dergahê wê girtibûn.

Sarê gava ku herdu dijminên hev ên kevnare bi hev re dîtîn, ji kêfan hew mabû bifiriya! Gotin nekir dudu, bi lez û bez xwe kar kir û ketin rê. Çûna wan a Cizîrê û vegera wan a Zorava qey hemû sê seetek kiribû.

Hersê xwênîyên zaroyên xwe, li Zorava li mala Dasim çong berdan erdê. Xaniyê Dasim li binya gund bû û li jêra wî jî tu xanî tune bûn. Li gora wan, xanî di cihekî stratejîk de bû. Pêşî bi xweşî çûn Dasim. Lê Dasim digel ku wek wan difikirî, xwe da erdê û xanî bi dest wan ve berneda. Circîs lê da tivingê. Dasim teslîm bû û bi ser de jî li ba wan rêz girt. Hîn du rojên wan ne qediyabû, Kerîm û Qaso jî bûn hevalên wan. Heso û Circîs bi Kerîm piştî xwe tam dan tahtê. Pîrekên ku Kerîm wek ewliyayekî didîtîn bûbana hevalên kê, miheqeq wê wan qezenc biki-
ra. Ew jî wilo difikirîn.

Circîs û Heso herduyan jî di xortaniya xwe de, bi tivin-
ga xwe derzî ji erdê hiltanîn. Du sekmanên di ser xwe re bûn. Di hikmê tivingê de tiştê ji ber wan xelas ne dibû. Çawa dixwestin, wilo jî lê dixistin. Çavên Circîs hîn jî heta bi reşê li ser girê Qesra ji hev difesilandin. Lê Heso bi zor odeya xwe û Hemo ji hev nas dikir. Reşo û Hesûk jî sekman bûn. Lê sekmaniya wan hîn xav bû. Circîs yekî wilo bû ku dikarîbû bi rojan raneketiba. Û gava ku radiket jî bi zor ew ji xew radikirin.

Van mirovan piştî ku bin zikê xênî qul kirin, di vê qulê re derbasî jor bûn û ji kelpîçan li ser xênî, li ser şeş qoran kozikek çêkirin. Reka kozikê jî hemû bi heriyê dagirtin. Pişt re jî, Cîrcîs bi tivinga xwe a ingilîzî di kozikê de rûnişt û bi Reşo û Serdêr û zîlamên wan re şer li dar xist. Wî bi devê tivingê û Heso jî bi şîretan li wan şidand.

Heso bang dikir û digot:

”Lawo Reşo, kalikê te bûye beraz, zû teslîm bibe! Kuro hûn nikarin bi me, ehmeq! Ez bûme Emerîka û Cîrcîs jî bûye Rûsya. Pîrika te Sarê dibêje ku bila ew ê tirk bikuje, ez ê wî efû bikim. Di dêya xwe, tobe estexfirullah, zû derbekê lêxîne û me hemiyan ji vî halî xelas bike. Kuro emîrşesifiyo, hema vê carê bi a kalikê xwe bike, hi! Lawo wilehilezîm min pir tahb bi te re dîtiye, lo! Kuro heta bi bin te jî min paqij kiriye. Qewad lawê qewadan, tu ne li min, li Reyisê xwe çûyî...”

Sarê:

”Bêşeref lawê bêşerefan, ma mirov bêvil û guhên zarokên xelkê jê dike, kûçik lawê kûçik!...”

Kenêr:

”Gelî gundiyan, mezinên Reşo û Serdêr ji teref dewletê ve hatine xapandin, bi a wan nekin. Kurd û Kurdistan bi şêx û axan, mela û mitirban li ser lingan maye û partiya Reşo û Serdêr jî dijminahiyê bi wan re dikin. Dewlet li bendî ku em qira hev bînin sekiniye. Ji ber vê yekê têkilî me nabe. Xwedî erd hemû bîn kuştin jî tu erd bi we nabe. Partiya Reşo li Hîlwanê û Sêwregê û a Serdêr jî li Batmanê xwedî erd tev de kuştin û dewletê jî erd kirin malê xezîneyê. Erd ne dan gundiyan. Hişê xwe bînin serê xwe. Binerin hûn ê dû re poşman bibin û naletê li xwe bînin ku

we daye dû zarokan...”

Kerîm:

”Birano, sosyal-faşîst û sosyal-emperyalîstên herî mezin Serdar û Reşo bi xwe ne. Heger ne sosyal-ajan bana, em bi hev ne didan kuştin! Heger bi rastî kurd bana, wê wan berî her kesî yekîtî di nav xwe de pêk bianiyana. Derew bi me re kirin; dane dû mezinên xwe ên sosyal-îşbîrlîkçî û em bi dostayî kirine nêçîra eskeran...”

Qaso:

”Ma kuro lawo, ne qaşo we ê şer bi Urûs û Emerîkayê re kiriba (!) Ma kî ji me bûye hevalê wan ku hûn me dikujin, weh! Cahş û ajanê mezin Kenan Arikan e, wî bikujin!...”

Hemiyana jî gurbûna şer bi Kenên ve girêdidan. Li gora wan Kenan zîlamê dewletê bû û bi dostayî zarokên wan bi hev didan kuştin.

Circîs, Qaso, Kerîm û Dasim bi destpêka şer re, nobedar ji ser xaniyan avêtin. Di hindurê seetekê de Circîs sê keleşkof di şer de fik kirin. Keleşkofa ku di destê Tîmûrê xerpêtî de bû, perçe kir. Di pencereya qesra xwe re berda zendê Serdêr, li gurçîka zendê wî ê çepê xist. Serdar nema wêrbû ji hindur derketaya. Di adin î rojê de destê Mûso nîşan girt û berdayê. Gule tiliya wî a girdekê revand. Berda Bekir û li bazinê lingê wî ê rastê xist. Bekir rakirin nexweşxaneyê Diyarbekirê. Xecê li hesabê kurmanciya Heso çû û ji ser odeya wî bi dûrbînê li hêla Dêrê nerî. Circîs guleyek berda wê jî. Guleyê wî herdu tilmiqûnên wê şîş kirin. Sarê pir dixwest ku ew hatibaya kuştin, lê Circîs ji xwe fedî dikir. Dema ku Circîs nav di xwe dida û diteqand, ji aliyekî ve Sarê û Perîxanê û ji aliyekî ve jî ji nav

gund, pîrekan jê re dilîlandin. Circîs bûbû agirê dogehê, çar alî agir dipijiqand! Sarê du beran kiribûn setqe ku Kenan Arikan hatibaya kuştin. Lê Arikan jî bûbû kevirê binê bîrê, bi roj hîç ji hindur dernediket. Dabû dilê Circîs, li kuştina wî pir digeriya.

Reşo û Serdêr bi kalikên xwe re şer ne kirin. Lê kalikan jî ji dil bernedan wan. Li gund şerê herdu partiyên betal bû. Li qelêç jî dev ji hev berdan. Meyro û keça Circîs Şemsîxanê, rojê sê caran xwarin û vexwarin anîn mala Dasim. Gotin jî birin û anîn. Dilê gelek gundiyan ji pîremêran re dixwest. Heger Bozan û Bedirxan ne hatibana kuştin û bi kuştina wan re dijminahiya malbata hûr û pizûran nuh nebûya, wê herdu hêlan jî li ba pîremêran cih bigirtana û temamê çekdaran ji gund biqewirandana. Bi sistbûna Reşo re, Serdêr hewl da ku koma xwe ji gund rake. Çekdaran nikarîbûn bi wan. Heger mêrxasî û pêhlewaniya Reşo û fenên Serdêr ên şer û pevçûnan bûba yek, belkî bikarîbûna bi kalikên xwe. Lê ew jî ku Kenêr ne bi kalikan re baya. Heta Kenêr tune ba, dîsa jî dibû ku pîremêr serketî derketibana. Ji ber ku gundî li piştê wan bûn. Zeman ji aliyekî ve bi ser çekdaran de vedirşiya û ji aliyekî ve jî bi melhema xwe birînên Heso û Circîs rehet dikir. Her roja ku derbas dibû, pîremêran neqebek herêmê zêft dikir û bêyî ku bizanibin bê çi dikin, neqeb di qada tarîxê de wek kemînê bi kar dianîn. Welatê xwe bernedidan û bi nav tirkên de ne diterqiyên. ”Koç û jibîrkirina zimên windabûn e!” Kenêr ji Heso re gotibû. Heso, ”bi kurdkujiyê mirov nabe kurd!” Circîs, ”dijminê me ê herî mezin bêti-faqiya me ye”, gotibû û heta bi kuştina lawên xwe jî di çav xwe rakiribûn. Sarê dev ji limêja xwe berdabû, bazarî bi

Heso û Circîs re kiribû û gotibû, ”çi dibe bila bibe, heger dinya xerab bibe û heta bi Xwedê jî ji ezmanan dakeve erdan, divê hûn ji ser a xwe neyên xwarê û wan santoreyan ji gund derxînin!” Li ser wê bazarê hatibû gund. Lê Heso û Circîs jî xayintî pê re ne kirin û tu carî jî ji ser a xwe ne hatin xwarê. Bi vê yekê herdu jî di çavên Sarê de bûbûn qeranên zemên.

Serhildana wan, di wextekî kurt de li herêmê deng veda. Hin maqûlên gundan ew ji xwe re nimûne girtin û serî hildan. Li Fafê Gepoyê etmankî û Kopoyê mahmûtkî, di qesra xwe de asê bûn û şer bi herdu partiyan re kirin. Di vî şerî de piştî ku jina Gepo hat kuştin, birek gundiyan li ba wan sef girt û di navtarên gund de şer sincirandin. Herdu partiyan jî heta êvarê, bi zor xwe di kozik û çepe-ran de girtin û bi reşaya şevê re filtî filtî reviyên. Li Talatê jî wilo bû. Lê li Hildehê serhildana maqûlan hinekî bi qolinc dest pê kiribû. Hamidê ku lawê wî mezinahî li çekdarên PKPKê dikir ji teref lawê xwe hatibû kuştin...

7

Danê êvarê bû. Sura bayê esirê di guherên gund de li hev dizivirî û lemên bîstanan dialast. Hênkayê dabû petêxan, tirozî cemidandibûn. Zebeşên alqoskî mîna qeşîrê li ser zimanê zarokan dihiliyan.

Di vê bîstika ku gund tevdigeriya, Circîs jî li ser xêni ketibû kozika xwe û êretî tiving berdidan. Heso bi Perîxanê û Sarê re diwenisî. Dasim kerê xwe êm dikir. Kenêr ji bo axurê zikberdayî ketibû heyra peydekirina kutekî û stûnekê. Qaso raketibû. Wê bi şev bisuhiriya. Kerîm dîsa

henekê xwe bi aqilê Reşo û Serdêr dikir. Jina Dasim xwe bi ser teştê hevîr de xûz kiribû. Hevîrê wê tirş bûbû. Lê nikaribû nan pêveda. Ta girtibû. Zarokên wê li hewşê bi bizineke kasaxî re dilîstin. Darik di nav parxwanên wê radikirin. Bizin jî piştî ku du-sê gavan bazdida, xwe çitîkî li erdê dixist û di cih de diket. Zarok jî pê dikeniyên. Xort û pîrekên gund ji ser xaniyên xwe bi Cîrcîs re dipeyivîn. Cîrcîs ew li himberî mêran sor dikirin. Keç û xort ji pîrekên bêhtir bi gotinên wî dikeniyên.

Hin xortan bangî Cîrcîs dikirin:

”Çima Apê Heso dernakeve ser xêni? Dixwaze te bide kuştin û her tiştê te bi xwe bihêle, Apê Cîrcîs.”

Ji bilî Arian temamê çekdaran jî ji Heso hez dikir. Bi çavên festîwalê li Heso dinerîn. Li gora wan her tişt li ba peyde dibû. Gava ku xeberên çort didan, dîsa jî pê dikeniyên û ew hîn bêhtir li xeberan sor dikirin. Lê ew jî ne hindik bû, bi qasî şahirekî navdar xweş dizanibû li hev bianiya û bigota.

Cîrcîs di bersiva xortan de:

”Ma lawo, hey jina min xweha wî ye. Hema ez bêm kuştin jî bila ez bêm kuştin, jinik pê namîne. Him bimîne jî wê bi kêrî çî bê yanî. Min tişteke tê de ne hiştiye”, got û ji nişkê ve bi aliyê malê de qêriya:

”Heso, Heso, zû were vir!”

Heso bêhnçikyayî hat.

”Çi ye?”

”Min Kenano li ser xaniyê te dît. Ji xortan re xweş bike û car caran jî bi tirkî biavêje ber Kenên, binere bê ez wî nexim devê tivingê”, got û di nîşangehê re li ser xêni hûr bû.

Heso ji vir û wir da ser hev û belav kir:

”Lawo Reşo, ma ne te doza yekitiyê li me dikir, kuro! Lawê qûnekê, na na dêya te ne qûnek e, bavê te bênamûs e, ê em ji serî de yek bûn; we yekitiya me xerab kir. We da dû partiya ker û ehmeqan û we em jî kirin bergîl û hûn li me siwar hatin. Hûn bê hişim in. Ma mirov pê li urf û adetên bav û kalan dike, hey Xwedê emir qesifando! Lawê kûçik, ma ji bo çi tu nafikirî bê çima eskeran destên xwe ji nav me kişandine?”

Rizgoyê şirnexî ji hewşa Zibêr bang kir:

”Apo, ma esker li himberî me çi ne, em ê devê wan biçirînin ku bên gund!”

Heso xwe ne girt:

”Oxlûm kes! Ûlen Arikan, mademkî erkektir, asanî sîke...im çiq meydane!”

Bi vê gotinê re ji ser odeya wî arpicîyê agir pijiqand. Sarox di qormaxa xaniyê Dasim de belav bû. Qêrîn bi Xezalê ket. Pîjekî keviran li serê lawê wê ê çar salî ketibû. Lawik bêhiş li erdê vezilîyabû û xwîn ji serê wî dihat. Perîxanê lawik xist ber sênga xwe û bi bazdan xwe berda ser rêya Menderê. Circîs dît. Dîn û har bû! Piştî ku nav di xwe da û got ”ez bavê xezebê me, ma ne ez ê yekî ji we li ser lingan nehêlim”, xwe di xênî werkir û di tabiya xwe de veket.

Tabî qederê deh gavekî ji xênî dûr bû. Ji tabiya wî xaniyên Heso bi carekê ve xuya dikirin. Di vê navê re jî Serdêr û hevalên xwe li xaniyê Heso û Proleter Mihê girêda bûn. Heger ne ji wî ba, dibû ku rewşa Circîs pir xerab bigeriya. Circîs û hevalên xwe ji ber ku ne li bendî bûyereke bi vî haweyî bûn, ewqasî jî xwe ji wan ne dihefizan-

din û di vî warî de haziriyeke bi rêk û pêk ne kiribûn. Ew jî hemû sûcê Heso bû. Heso bawerî bi Reşo anîbû ku wan çiqasî ji dil berdabana Reşo û hevalên wî, Reşo jî ji dil tu carî wê fîşekek bernedaba wan. Ewqasî berberî kiribû û dîsa jî bîr ne biribû ku di pevçûna gundîtîyê de teqîneke bi henekan, dîkarîbû bûba sebebê şerekî mezin û di vî şerî de jî serê werîs ji destê şerkêşan derketiba. Ne şerê ordiyan bû ku her tişt bi dengê pêpîkê û borîzanan bimeşiya. Ê wan şerekî berîberdan bû.

Perîxanê hîn bi serê dimdim ne ketibû, Seyrê li texsiya Seydo a reno siwar hat û texsiya reş wek mêr herikand. Çarhawêr agir bi ser de dibariya; dikarîbû bihata kuştin. Digel ku Reşo bikaranîna arpiciyê di gund de qedexe kiribû jî, li ser emirê Arikan çekdaran du sarox jî avêtibûn qesra Cîrcîs. Saroxekê ji aliyê rohilat ve qorziya qesrê hilweşandibû.

Cîrcîs bangî Serdêr kir:

”Lawê kerê, rê bidin min ku ez wî zeft bikim!”

Arikan xwe xistibû taldeya kîsên nikarê; car carê serê xwe hildida û fîşekek-dudu berdidan. Cîrcîs ew nas dikir. Hema ku bêhnekê Serdêr ne teqandibaya, wê Cîrcîs ew têxista devê tivingê. Hemiyan jî nizanîbû şer bikirana. Di destê Cîrcîs de wek zarokan bûn. Di şerên dest bi dest de, ji mêrkujan re zîrekî û sekmanî lazim bû. Ê ev herdu tişt jî li ba wan tune bûn. Her derê wan ji Cîrcîs xuya dikir.

Sarê ji aliyê başûr ve xwe dabû ber dîwêr û her ji bêhnikê digot:

”Cîrcîs, eman tu xortan nekuji, naşî ne!”

”Keçê bi wir de here! Tu bala min belav dikî! Bihêle ku ez berdêmê, weh!”

Serdar li ser gotina Idrîs bêhnekê rawestiyabû. Arikan ketibû zefta Circîs, lê Sarê ew xelas kiribû. Deqîqeyek ne ket wê navê, Arikan bi qasî bihustekê dîsa serê xwe rakir. Circîs pê li lingê tivingê kir û di cih de jî ling berda. Lepta Arikan bi haweyê saniyan bû. Lê Circîs jî li gora mêrkujên sêwregiyan divabû lêxista. Di şerê tivingê de mêrê ku xete ne kiriba, zû bi zû ne dihat kuştin. Mêrê ku bi tivinga xwe bi kêrhatî bû, xeta herî piçûk di hindurê saniyê de bi kuştinê dawî lê dianî. Ji bo sekmanan saniye girîng bûn. Sekmanên sêwregî, wilo li meseleyê dinerîn.

Sarê dîsa peyivî:

”Circîso, ma ev tu nabê ji bo çi Reşo li we diteqîne? Ev lawik ne ewqasî bê nan û xwê bû lo, çi pê hatiye?”

”Keça kafirbavan, bihêle ku ez Kenanko bikujim! Mêrik dikeve zeftê, tu bala min belav dikî!”

Sarê devê xwe girt û hinekî jê dûr çong berdan erdê. Bêhnek ne ket wê navê, bi qurpîniya tivinga Circîs re, barîniya gayekî ji ser xaniyê Heso bilind bû. Gule qirika Arikan ji aliyê rastê ve şîş kiribû. Bi barîniya wî re ji sê niqteyan wek axê gule bi ser Circîs de bariyan. Serdêr jî bi haweyê ku ser kalikê xwe sivik bike, ji hevalên xwe re got:

”Heta cercûr biqede, hemû bi hev re û bêsekin li wan bireşînin!”

Wilo kirin û heta hinekan çend lib ji cercûrên duduyan jî teqandin.

Di vê bêhnika ku di hindurê saniyan de bi sedan gule ji devê çekên PKGKiyan derdiçûn, Zorava jî mîna kodika eş di nav toz û dixanê de dihejhijî. Camên gelek pacan ji dengê çekên wan şikestibûn.

Bîstikekê deng ji aliyê din biliya. Dû re wan jî teqand, lê liblibî teqandin. Di wê navê re jî Reşo bi sê çekdarên xwe ve li nav rez rûniştibûn û li şerê wan temaşe dikirin. Ji Nisêbînê hatibûn.

Reşo bang hevalên xwe kir:

”Şer bisekinîn heta ku ez têkevim gund!”

Li ser gotina wî piştî bêhnekê hevalên wî nema teqandin. Ên din jî rawestiyên. Ji xwe minêkar bûn. Reşo ket pêşiya çekdaran; da ser xaçerêyekê û ber bi gund de beziya. Ên pê re jî beziyan. Ew li kevirekî yeklepî likumî û deverû çû erdê. Heger keleşkofa xwe ji destê xwe bardabûya, miheqeq wê ne enîşka wî bizelhitiya û ne jî xwîn ji bêvilê bihata. Bi ketina xwe ne fedî kir û ne jî sekinî; li bayê bezê bi qutikê xwe bêvila xwe paqij kir.

Dema ku Reşo derbasî odeya kalikê xwe bû, Arikan hinekî bi mitale û paldayî bû.

Reşo bi zirt jê re got:

”Ev şerê ku dîsa di gund de qewimiye, ji bin me yan ji bin wan derketiye, hi?”

”Ji kalikê xwe bipirse, ezbenî”, Arikan got û xwe da ser hev.

Wî û Reşo mîna du vagonên trêne ku bi hinc li hev kevin, li hev dinerîn. Ode ji zilaman mirmirî bû. Ji bilî çend kesan hemû jî bi vî şerê îro mahddayî bûn.

Reşo berê xwe da Sêdiq:

”Xalo, ma kes birîndar bûye yan hatiye kuştin?”

Sadiq bi keder lê nerî û bê dilî xwe peyivî:

”Ez çî zanim bavê mino, gerek tiştêk bi kesî ne hatibe”, got û sekinî.

Piştî ku bêhnekê bêdengî kete nav hemiyan, Proleter

Mihê serê xwe ê zelût dorhawêr xurand, serê wî wek petêxê ku di nav beyaran de mezin bûbû, çewloxwarî bû, keleşkofa xwe hejand û bi hêrs çû ser Reşo:

”Heger wilo bimeşe em ê hemû jî bên kuştin! Ev bû du car ku ji xafil de li me direşînin...”

Vî mirovî gotina ku digot her tim nêvcî dihişt; nêvcîhiştin ji xwe re kiribû tebihet. Xwest ku bibêje ”te dest û lingên me girêdaye”, Reşo qêriya. Dengê qêrîniya wî li odeyê veda:

”Wê keleşkofê deyne û biceheme!”

Belkî ev cara pêşî bû ku Reşo di civatê de qêriyabû û bi vî hawayî erza hevalbendekî xwe şikenandibû. Di civatê de mezin bûbû û terbiyeke civatî girtibû. Gotinên fahş qet li wî ruyê wî ê sipehî û sergiraniya wî ne diçû. Civat ji wê lepta wî hinekî sar bûbû.

Mihê bi hêdîka keleşkofa xwe danî wê navê û rabû ser xwe. Bêhna Reşo hîn daneketibû.

”Rext û demaçeyê jî!”

Mihê bêkip ode terikand. Di vê navê re jî mîna ku her kesî zimanê xwe daqurtandibû, deng ji tu kesî ne dihat. Arikan piştî ku bi destmala li ser birîna xwe hinekî lîst, bi bêhnfirehî got:

”Ma Reyis tu not ne şandine?” û ji Seydo taseke av xwest.

Reşo nota ku Demoyê xelfetî li Nisêbînê gihandibû destên wî, hîn ne xwendibû. Not ji bo Arikan bû û Demo jî ji bîr kiribû ku jê re bibêje, ”ev nota heval Kenan e.”

”Na!”

”Çawa na yaho!”

Arikan cîgirê Reşo bû; lê li ba Reyis jî di partiyê de

zîlamê duduyan bû. Ne Reşo û ne jî tu endamên komîta birêvebir bi vê yeka han zanîbûn. Di temtêla Arikan de du kesên din jî hebûn.

”Li gora prensîpên partiyê, ji bilî notên ku Reyis bi nav bike û bişîne, mezinên herêmê her notê dikarin bixwînin. Vê meselê bigire, ewqas!” Reşo got û dîsa peyv serguherî şer kir:

”Kê pêşî di gund de teqand?”

Luqman keniya:

”Kalikê te ê xurifî û hevalê te ê guhjêkir pêşî li hev teqandin û me jî da dû wan, bavikê mino...”

Reşo fêhm kir ku mesele dîsa ji Arikan derketiye. Awîrek tûj tê firand û bi qahr rabû ser xwe. Piştî ku li nav solan hinekî sekinî, bi haweyê ku bêhtengiya wî derbasî kederê, keder jî bûbe kul û di kûraya dilê wî de rûniştibe, kire niçe niç û rast berê xwe da hindurê malê. Xelîl dîsa rahiştibû erbaneya Proleter Mihê û di ber erbaneyê re li ser Reyis dûrik digotin. Reşo bi erbaneya wî girt û bi hinc li erdê xist. Eyarê wê çiriya. Xelîl piştîkî ku derwêşkî li kekê xwe nerî, derwêşkî jî giriya û ji hindur derket. Meyroya ku li ser gotina Temo goşt li êgir kiribû û goşt tevdida, xwe aciz kir:

”Birayê te dînikî ye, te erza wî şikenand, de here li ber bigere...”

Reşo deng ne bir xwe. Ji Nêrgizê hinekî dûr li ber paceyê rûnişt. Destê xwe avêt bêrika şerwêl, lê not di bêrika qutikê wî ê çepê de bû. Pir xwe tev neda. Dît û bi hosteyî not ji zemqê kir.

”Birêz Kenan, min nota te xwend. Bi rastî jî tu di nav

êgir de yî. Her tişt wek dilê te nameşe, ez pê diêşim û ez te fêhm dikim. Lê divê tu jî min fêhm bikî; mesele pir girîng e! Heger di van herpênc rojan de ne hate kuştin, îcar tu dikarî wî bihêrî.

Serketinê ji te re dixwazim, Reyis.

06 29 79”

Xwîn li Reşoyê ku heyranê Reyis bû vemirî û dinya li ber çavên wî reş xeriqî. Gêj bû. Xwe paş de vekişand û bi hemd pala xwe da dîwêr. Wî tu carî fikir ne kiribû ku di rojekê de Reyis wê ava serê wî jî germ bikira. Bi rastî ji aliyekî ve ji bo ku li ser vê yekê bifikirîya, ji xwe tu sebeb tune bûn. Ji serî de wek xulamekî wî tevgeriyabû û bi her tiştê xwe ve ketibû xizmeta wî. Wî jî li ser gotina Reyis mîna Şoreş, Zinar, Çiya û gelekên wek wan dev ji mal û milkê xwe berdabû. Dikarîbû bûba tirtireyekî ebûkatan; bi qasî hevalên xwe ên sereke jîr û zana û bi cesaret bû. Derew li bapîrê xwe kiribû ku zanîngehê dixwîne; bapîr her meh tibabek pere jê re dişandin û wî jî ew pere li Reyis û hevalbendan xerc dikirin.

Xwe birçî hiştibû; ji devê xwe kiribû û dabû hevalan. Li sûkên Enqerê bi cilên pînekirî geriyabû. Rojekê Serdêr ew li kolana Kizilayê dîtibû û çakêtê li ser xwe dabûyê. Kêfa xwe bi wê raberdana wî anîbû û di ber xwe de gotibû, ”Serdar şoreşgerekî tamam e lê çi fêde, di nav rêza cahşan de cih girtiye.” Di eslê xwe de ew gotina han jî ne a wî bû, Reyis wilo gotibû. Lê weke fala qereçiyê li hev rast hatibû, di wê bêhnîkê de divabû qenciya wî bi haweyekî maqûlane bibersivanda.

Reşoyê ku xwe li ba Reyis mîna şerekî zozanan dihe-

siband, niha jî xwe wek pisîkekî didît. Berî ku beşdarî nav xebata kurdayetîya Reyis bûbû jî mêrxasekî di ser xwe re bû. Li gora terbiya eşîra wî, mirovê dema ku li hidûd bixista, di şikeft û qulan de raketibûya û bi şev li nav goristanan rûniştibûya, mêrxasekî mezin bû. Û Reşo jî bi tena serê xwe du caran li hidûd xistibû û li eskeran jî teqandibû. Bi şev di nav goristana Pîr Kemêl de raketibû. Di çiyayên Omeriya de şikeftek û qulek ne mabû ku ne ketibûyê. Ev mirov bi cesaret bû. Digel ku vî mirovî ew cesareta xwe a bê sînori ji qeweta Reyis ne stendibû, dîsa jî xwe ne tiştekek didît û ji tirsan mîna pelên çilo diricifî. Di hezaza mejî de li xwe digeriya û digeriya. Di bêhnika ku hema hema fikir bi ser xwe ve bihata, keda wî dihat bîrê û dilê xwe bi xwe dişewitand. Bi qasî ku dilê xwe bi xwe dişewitand, xwe ewqasî jî piçûk dixist û bi ser Reyis de digeriya. Di kultura wî de pir şerm bû ku zilêm av ji bo serşuştina jinê germ kiriba. Lêbelê wî li Qosarê av ji Reyis û jina wî re germ kiribû û bi ser de jî kêfa xwe bi wê yeka han anîbû. Heta xwestibû ku serê Reyis jî bişo. Reyis kêfa xwe anîbû, lê jina wî qebûl ne kiribû. Wî jî wek temamê hevalên xwe pir dixwest ku Reyis hema jê re bigota, "tu heyranê min î." Heta bigota "tu koleyê min î" jî, wê ji kêfan serxweş ketibûya. Zinar serxweş ketibû. Li ser gotîna Reyis xeber bi dê û bavê xwe re kiribûn. Berizîbû Sarê. Niqufîbû dilê wî ku di rojekê de Reyis bianiya gund û xweha xwe Seyrê şanî wî bikira. Li aliyê din jî ji ber ku Hecî Serhanê nisêbînî, şêxên binxetî anîbûn mala xwe û keçên xwe pêşkêşî wan kiribû, qeşmeriyên xwe bi Hecî kiribûn. Ji şêxan re "narsîst" û ji sofî û mirîdan re jî gotibû "zir narsîst." Seyid Hesênê eferî "pîsikoz-narsîst" û

mirîdên wî jî "pîskopat" dîtibûn.

Reyis gava ku fermana çekdarekî xwe bi têbiniyekê radigihand qesês, car carê xwe ji bîr dikir û digel navdêrê yan lêkerê re pronav jî dinivîsand. Di karê wî de belkî kêmaniya wî a herî mezin ev bû. Heger "hêrandin" bi serê xwe ba, Reşo wê daqurtanda. Dibû ku wek Zinêr danequrtanda jî. Dema ku Zinêr li Sêwregê komutanî li çekdaran dikir, şepalê ku bi destê Demo bûbû "hilm!" têbiniya ku wê bigihanda Alpaxû dabû destê Zinêr. Zênêr jî mereq kiribû û têbinî xwendibû. Di têbiniya wî de bi tenê "Alpaxû, bihilîne!" hatibû nivîsandin. Lê Zinêr dîsa fêhm kiribû ku Reyis dixwaze bi Alpaxû wî bide kuştin. Zinar jî hema di cih de reviyabû û berê xwe dabû Rihayê. Li bajêr piştî ku gelek kes bi xwe hisandibûn, çûbû polîsxaneyê. Li gora ku digotin, cendekê Zinêr di bin Pîra Şehwelêtê de hatibû dîtin. Pir di navbera Wêranşehîrê û Qosarê de bû. Lêbelê têbiniya Şoreş tam bi hawayê a Reşo bû, pronav li lêkerê siwar kiribû û gotibû "wî bike pîşo!" Lê Şoreş dîsa jî fêhm ne kiribû. Yildirim, Şoreş li Batmanê di nav gidîşa genim de şewitandibû.

Reşo piştî ku qederekî paldayî ma, hêdî hêdî bi ser xwe ve hat û rabû ser xwe. Bîstikekê di cihê xwe de sekinî. Dû re bi lez dev û ruyê xwe şûşt û bi lez jî dîsa li cihê berê rûnişt. Rahîşt keleşkofa xwe; saxtî kir û dû re jî cercûrên xwe hejmartin. Pênc cercûr li ser rextê wî bûn. Cercûr temam bûn. Li çep û rastê xwe nerî, demaçeya xwe a belçîkî jî dît. Demaçe hevtderbî û nuh bû. Bi qebza wê ve bi qasî nenûka tiliya navê mezin xelekeke zîv daliqyayî bû. Wî demaçe ji kîsikê paçîkî kişand û pê li pişkoka cercûr kir. Fîşek ne kêmbûn. Bi hêdîka cercûr ajotê û fîşek

xist derbê; eminyeta wê ne kişand û demaçe kir cihê berê. Bi haweyê ku birepîne dijminê xwe tevlerizî û rabû. Lê mîna ku cin wî zeft bikin, hema pê re jî rûnişt û henûn henûn li dora xwe nerî. Nêrgizê bi tenê li hindur bû. Tiba-bekî çavên xwe ji ser danegerandin. Nêrgiza ku di hêwin de qehwe dikuta, lê hayî ne bû. Reşo ji nişkê ve keniya. Nêrgizê lê nerî. Di dawiyê de wê jî xwe ne girt. Lê kenê wê hinekî kubar bû.

”Erê erê, xebera kalikê min e, em ker û kûçik in!...”

Heso pir jê hez dikir. Rojekê soz jê stendibû ku wê jê re çîrokek bigota û ew ê jî jê nexeyidîba. Reşo soz dabûyê û wî jî dest bi çîroka xwe kiribû:

”Di çaxê Harûn Reşît de, Seyid Hesenekî wek ê me, xwe li şêxitiyê diceribîne û di demeke kurt de jî bi ser dikeve. Şêx piştî ku bi hêz dibe, îcar çima xwe pêxember jî ilan nake!...”

Bi kurtî rojekê Harûn Reşît gazî wî dike û li ser ku xwe pêxember ilan kiriye pê de dixeyide. Şêx, bi haweyekî Harûn Reşît qanîh dike û wî tîne tekiya xwe. Mirîdan li hev dicivîne û ji wan re dibêje ‘Bizirin! Her kes dizire. ‘Bireyên!’ Her kes direyê. Û dû re jî berê xwe dide Harûn Reşît:

‘Ho padîşahê min, ez ne ji wan pêxemberên ku tu dibêjî; ez pêxemberê ker û kûçika me.’

Lawo Reşo, heyvanê zilamtiyê bi we re ne maye!”

Reşoyê ku qeşmeriyên xwe bi aqilê Heso û çîroka wî kiribû, di vê bêhnîkê de jî bi bêaqiliya xwe dikeniya:

Di her tiştî de hidûdek heye. Û ji ber vê yekê jî gava ku li min teng dibe ez hinekî bi Xwedê bawer dikim. Madem kayinat çêkirineke, divê hidûdê wê jî hebe. Ya gelo ji ber

ku hidûdê têgihîştina min aqilê min derbas dike, ez wilo difikirim? Dibe. Erê ji bo çi min bêpîvan ji Reyis hez kir? Hidûdê hejêkirinê jî divê heba. Heye, lê ez beredayî me! Di vî warî de psîkologan bi dehan kitêb nivîsandine. Û qaşo min hemû jî xwendine(!) Mirîd, gava ku xwe li himberî xwedayê xwe çendî piçûk bikira, xwe ewqasî jî mezin didît. Ez mirîd im. Heger vî mirîdî bizanîbûya ku Xwedê li ser piçûkkirina wî bilind û ew jî nizim dibe, wê xwe ewqasî piçûk bikira gelo? Na. Ez piçûk im. Insan ruhberê kî ku dikare biafirîne; ji ber ku difikire. Ez difikirim lê ez nikarim biafirînim, çima? Qey ji ber ku ez serbixwe nafikirim. Temam, ev rast e. Ez di bin tesîra Reyis de difikirim. Ez ji xwe dûr ketime, ez bi nav ez im...

Meyroyê şîv hazir kiribû. Teştâ girarê da dest Şewqedîn û got:

”Lawê min Reşo, civat li ser şîvê li bendî te sekiniye.”

Reşo bêyî ku lê binere bi herdu destan û sivik sivik:

”Yadê, dilê min naçe şîvê, bila şîva xwe bixwin”, got û ji cihê ku lê mabû dewam kir:

Li gora Hegel afrandêrê tarîxê Xwedê û li gora Feuerbach jî afrandêrê Xwedê tarîx bû. Tarîx bi mexlûqekî çênabe. Îcar insanê gava ku ji xwe dûr biketa, miheqeq xwedayekî wî jî divê heba. Ez ji xwe dûr ketime. Insan divê bêhn bike û tahm bike. Hejêkirin û dexs ji insên re lazim e. Û ev hemû jî bi fikara azad ve girêdayî ne. Qey ez sofî me? Na. Ji ber ku min ew ji xwe mezintir dîtiye min bi a wî kiriye, ewqas. Ev ne tu bersiv e. Ka ez li ku me, hi? Navê min Reşo, ê wî jî Reyis e. Ez bi navê xwe, tu bi navê xwe û ew bi navê xwe heye...

Vê carê jî Sadiq hat pey wî:

”Reşo, çênabe ku tu neyê şîvê, hin dikarin te engirî bibînin. Şîva xwe bixwe û dîsa were ji Seyid Hesênê xwe re têkeve silûkê.”

Di salên ku deng bi Seyid Hesênê eferî ketibû, Reşo hîn naşî bû. Seyid bûbû şêx, lê bê cibe digeriya. Şêx bi xwendin û nivîsandinê nizanibû. Di dest pêkê de mirîdên wî zilam û pîrek bûn. Piştî ku Seyid di herêmê de tam cî digire, îcar ji xêzika dînê mihemed derdikeve û wek wî nake; berdide zilaman û bi tenê pîrekan li dor xwe dihêle. Stilîliyan jê re digotin ”Şêxoquzo.” Di dawiyê de hingî ku Seyid dest dirêjî jinên mirîdên xwe dike, ji teref mirîdekî xwe tê kuştin.

Qesîdên wî wiha bûn:

”Bizinê za karik anî, mîhê za berxik anî
Kûçikê za cewrik anî, kerê za dahşik anî
Hespê za qantir anî, çêlekê za golik anî
Xwedê ji we re Mêhdî anî, hûn bûn helala vî canî

Hûn guh nedin mêrê xwe, werin ba Mêhdiyê xwe
Tev de xwe tazî bikin, sênga sipî jê’r vekin
Memikan serbest bikin, bihişta baqî heq bikin!...”

Qesîdeyek wî jî bi vî hawayî bû:

”Gayê bi rê do, bizirê di xurcîkê do
Xeta di xetê do, Seyid di kozîkê do...”

Dûrikên ku Proleter Mihê jî di ber erbanê re li ser

Reyis digotin, wilo bûn:

”Hayê hayê hayê, welat ketibû reşayê
Reyis rahişt çirayê, şewqê da me ji Rihayê...”

Zibêr û hin çekdaran ji vê dûrika Proleter Mihê pir hez dikirin:

”Reyis rabû ser çongê, tirko daye ber sêngê
Xwe çeng kir zengelorkê, xwîn herikandî cokê...”

Sêdiq jî navê Reyis kiribû ”Seyid Hesenê Rihayî.” Henekê xwe bi aqilê Reşo dikir û car carê li ba wî dev dia-
vêt Reyis. Lê henekên xalê li hesabê xwarzê jî dihatin; bi
xalê xwe re dikeniya.

”Xalo hûn bixwin; ez bi Seyid Hesenê te daketime.
Hema bêhneke din ez ê bêm”, got û nema peyivî.

Bi peyva wî re ruyê Sêdiq mîna gulekê vebû û di cih de
fiskiland xwe.

Mîrov çawa dikare bi van çend sîlehkên xwe, di vî
qelaçkî de tetbîqatê bike? Esker çima têkilî me nabin? Ma
qey bi rastî em ji wan xurtir in? Na. Em çima şer bi hev re
dikin û hevdu dikujin, hi? Sebebê vê ne ez im. Naxwe kî
ye? Belkî Reyis, belkî jî îdeolojiya min e. Kî dibe û çî dibe
bila bibe, bi birakujiyê yekitî nabe û em hevdu dikujin. Ev
ne baş e. Bi vî hawayî tu mîletî serxwebûn bi dest ne xis-
tiye. Gundî ji tirsan bûne hevalên me. Dîwarê tirsê zikdayî
ye, her gav dikare bifeşkile. Em çima wilo dikin, tiştêk di
vir de heye, çî ye ev tişt? Qey bi rastî wek ku Arîstoteles
digot ‘navenda fikarê dil e’, wilo ye gelo? Heger ne wilo

be jî, nîvê wê rast e; min bi a dilê xwe kiriye û daye dû Reyis. Lêbelê Reyis ne jin bû, Freûd derew kiriye. Na. Eşq her tim ne mê ye; dikare nêr jî bibe. Erê, erê. Lê eşqa min a welatî di şexsê Reyis de li hev geriyaye. Ji sedî sed wê ev rast be, ji ber ku ez xwe nas dikim; ez bi xwe dizanim bê ez çiqasî kurd im.

Destê xwe avêt bêvila xwe û serê bêvilê hinekî dewisand. Bêvila wî a tengijî werma xwe dabû der, dixuriya. Bi lez çixareyek xist nav lêvên xwe. Bitlîs dikişand. Dikarîbû samsûn û marlboro jî bikişanda. Ji hingama ku bi Arikan re kiribû, çeqmaqê xwe li odeyê ji bîr kiribû.

Qêriya:

”Nêrgizê, Seyrê, Şewqedîn, Seydo, Xelîl, yadê, yabo ji min re êgir bînin!”

Meyro hema li ber wî bû û çaya piştî şîvê li êgir dikir.

”Lawê min ruyê te gewiriye, çavên te çûne xwar, tu ne rehet xuya dikî. Here ji der ve bêhnekê ji xwe re bistîne”, got û çixat da dest.

Sê darik di çixatê de hebûn. Darikek jê bê qûnik bû. Wî rahişt wî darikî. Tiliya wî şewitî, lê çixara xwe jî pêxist.

Erê çima heta ku Reyis min naxe devê tivingê ez bi sofîtiya xwe şiyar nabim? Qey bi rastî ez narsîst im, ji ber vê yekê? Ez neheqiyê li xwe dikim: Narsîst pozbilind, bi paye, qure û pivikî ne; xwe di ser her kesî re dibînin. Ez tu kesî wek heywên û tiştin din nabînim. Insan her tim li ba min insan e. Hi i, min kêm got, ez xwe dixapînim, ev bi tenê çimekî meseleyê bû. Xulamtî, pesinvedan, bixwenebawerî û herwekî din, ev jî narsîzm e. Niha ez heyranê vî zilamî bûm yan na? Erê ez heyranê wî bûm. Naxwe ez narsîst im. Ê ne ez ê kirasê xwe biçirînim!

Ji Heso, Circîs û Sarê ez kê hilbijêrim gelo? Dema ku min da dû Heso û wek wî hema li ser netîca bûyeran fikir kir û min got ‘li pişt her eskerekî ordiyek sekiniye’, ez ê wî çaxî jî nikaribim tu tiştî bikim. Baş e, ez ê çima bi a Circîs ne kim? Xwe ji dijminê xwe re deynim û bigihêm meqseda xwe. Ev hîç nabe, bêşexsiyetî ye!

Peyivî:

”Temam, Sarê mifte ye. Gava min bi cesaret da ser bûyeran, wê aqilê min derkeve pêş û zihniyeta Heso û Circîs jî alî min bikin”, got û hêl da xwe.

Dema ku Reşo berê xwe da odayê, her kes hîn di ser şîvê de bû. Zibêr xwest ku ji ber rabe û wî di teniştta xwe de bide rûniştandin. ”Na na, ez xulamê te me apo, keysa xwe xweş bike”, got û li kêleka Seydo eskerkî çong berdan erdê.

Seydo ji ser sifreyê rabû. Fedî dikir ku bi kekê xwe re xwarin bixwara. Rebenekî Xwedê bû. Di salên derbasbûyî de gava ku Reşo carina lê dixist, Heso jî xwe aciz dikir û digot:

”Lawo Reşo, ma ev belengazê han ê lêxistinêye kuro! Mirov wî di ser jina xwe de bibîne jî divê mirov pê re deng neke!...”

Reşo, li Mersînê ew carekê bi xwe re biribû kerxaneyê û ew dabû destê jineke şatir û çikçikî. Lê digel ku jinikê ew tev li şerwêl jî qebûl kiribû, Seydo dîsa jî jê vekîşiyabû, ”Bacim birak beni” gotibû û ji nav destên ”Bacî” bazdabû.

Seydo berî ku bibe PKPKî, PMKî bû. Lê di eslê xwe de ew her tim hevalê her kesî bû. Reşo ew bi darê zorê kiribû hevalê xwe. Jê re gotibû ”ez ê nehêlim tu xwarinê

bixwî heta ku tu nebî hevalê me.” Seydo jî bi carekê ve teslîm ne bûbû; heta danê nîvro li berxwe dabû. Bi ser de jî Reyis ew kiribû nûnerê xwe ê Dêrikê. Bi rastî jî dêrikî pê xenê bûbûn. Di dema wî de, li Dêrikê bûbû dewra ”Mêhdiyê axir zeman” û ”gur û mîh bi hev re diçêriyan!” Lê belkî jî ji ber wê milayimtiya wî bû ku Reyis, ew ji wir surgonî Hîlwanê kiribû.

Li Hîlwanê dilê birêvebirekî Reyis pê şewitîbû û ew şandibû Qosarê. Li Qosarê jî şer hebû, lê ne bi qasî ê li Hîlwanê dijwar bû. Di rojêke ku Seydo û hevaleyê xwe î dibistanê, hevalê wî PKGKî bû û Seydo jî pê dizanîbû, li sûka darfiroşan di pişt dar û beran de bi hev re diwenisin, PKGKî dor wan zêft dîkin û wî hêsîr digirin. Şensê wî hebû ku di wan rojan de jî Serdar li wir bû. Piştî ku Serdêr ew azad kiribû, ji hevalên xwe re jî gotibû, ”ev mirov we bikuje jî eman hûn pê re deng nekin, ha!”

Li gora gotina Serdêr, gava ku wî mehkeme dîkin, ew xwe aciz dîke û xeberekê ji Salihê hevalê xwe re dide:

”Ehmeq, ma mirov xayintiyê bi destbirakê xwe re dîke!”

Xeberên wî hemû wilo bûn. Gava ku pir û pir aciz dibû, ”heram” jî bi ”ehmeq” ve girêdida.

Di mehkemekirina wî de Serdar heq dabûyê û pê şewitîbû:

”Ji ber vê bêbextiya ku bi te re hatiye kirin, em cezeyekî çawa bidin Saliho?”

”Bila rojêke xwarinê nexwe.”

Lê kêlikek ne ketibû wê navê, Seydo li gotina xwe poşman bûbû:

”Na na guneh e, taştê bidênê lê firavîne nedênê.”

Dema ku Reşo li Nisêbînê bê pere dima û diçû qehwe-xaneyê, Seydo jî bi xwe re dibir. Piştî ku çaya xwe vedixwar û karê xwe didît, îcar ew li wir rehîn dihişt û derdiket. Lê jî venedigeriya. Dîsa carekê Reşo ew bi tena serê wî, seet ji yazdehên rojê heta şeşê êvarê, li qehweyê hiştibû. Di dawiyê de çayger di heqê çaya xwe de bihurîbû û berdabûyê.

Arikan berî her kesî ji ser şîvê vekîşiyabû û çixareya xwe jî pêxistibû. Civat di ber xwe de ji vir û wir dipeyivî. Dengê reqîniya kefçiyar dengê wan ê nizim, nizimtir dikir. Ê li vî seriyê sifrê ji ê li wî seriyê sifrê fêhm ne dikir. Mirovên ku di navê de rûniştîbûn, belkî jî ji ber tengaya cih bû ku ewqasî ne dipeyivîn. Destmal li ser milê Şewqedîn bû û li ber destên wan diçû û dihat. Bêhna xwêhdana wan, hilma şîvê fetisandibû. Yekî bêhnokî gava ku ji der ve de bihata, wê nizanîba ku şîva wan goşt û girar e. Hindur bi qasî ku luks pêxistana, hîn tarî ne bûbû.

Ji bo xayinekî gotina herî sivik ku ê li himberî xwe bi xayintiyê, ji bo qewadekî ku ê li himberî xwe bi qewadiyê û ji bo qehbikekê jî ku a li himberî xwe bi qehbitiyê tawanbar bikira. Arikan di vê çarçoveyê de bi Reşo re peyivî:

”Reşo, tiştên ku tu dikî ji ên ku partî dike pir dûr in. Bêyî ku ji dilê mirov bê, tu bi zorê şika mirov dikişînî ser xwe.”

”Çawa yanî?”

Gava ku Heso dihat bîra Reşo, di wê gavê de jî kê çî gotina xerab jê re bigota, wî di eynê xwe dernedixist. Bêhna xwe fireh dikir û bi nermî dipeyivî. Li gora Heso, bêhnfirêhiya herî baş di dema herî teng de bû. Heger di wê

gava ku di civatê de dijminê te xwîn vedirşiya û te jî bi zimanê xwe hingiv binisilanda, tu neheq jî ba civat wê hevalê te ba. Reşo fêda vê gotinê di santrala Nisêbînê de dîtibû. Ketibû gerîneka avê û tam di wê kêlîka ku ew ê bixeniqiya, gotina bapîrê wî hatibû bîrê. Ne ketibû kelecane û di wê bêhnîkê de tiştê ku wê bikira fikirîbû. Helbet di ava goleke sekînî de ba jî, gava ku lingê mirov hema li darîkekî biketa û te ev darîk wek marmasiyekî an mexlûqekî din li ber çavên xwe mezin kiriba, tu ê ji desthila-nîn biketa û bifetisiya. Di binê gerînekê de jî av ne digeriya û mirov serdestî avê dibû. Reşo xwe berdabû binê gerînekê û bin av û bin av xelas bûbû.

”Mesele, tu nahêlî em şer bikin; te dest û lingên me girêdane. Digel ku em ji caşan xurtir in, em pir li dawî ne.”

”Birayê min Kenan, ma gelo pêşmergeyên Berzanî caş bûn ku heta gundiyeş me jî caş bin?”

”Ew tiştêkî din e. Lê ma tu jî Berzanî yî ku tu erza endamên partiyê, di nav civatê de dişikînî?” Hinekî dengê xwe bilindtir kir, ”tu bi kîjan cesaretê dikarî tekoşerekî wek Proleter Mihê ji sîlehan bikî, hi?”

Reşoyê ku di vê bîstîkê de mîna keftarekî bêhna xwe fireh kiribû, çixareyek pêxist. Li dixana çixareya xwe nerî û peyivî:

”Berzanî kurdperwerekî mezin û ewqasî jî mêrxas bû. Lê mixabin ew anîn lîstîkê. Proleter Mihê ji malê ye. Yanî bi nanê Heso mezin bûye. Him sîlehê ku li ser, ne ê partiyê, ê malbatê bi xwe ye.”

”Ev çi gotin e! Ne bi tenê sîleh, her tişt malê Kurdistanê ye û malê Kurdistanê jî ê partiyê ye.”

Remoyê qesirî rê li peyva wî birî û bi haweyê ku giha-
ne dawiya şer:

”Weh, ev çî bazar e bavikê mino, malê Kurdistanê ye çima. Min li dor salekê li Stenbolê wek keran karê vî û wî kir heta ku min ew keleşkofka xwe kirî. We dest daniye ser keleşkofa min û hûn niha jî dibêjin, malê Kurdistanê ye. Bê çî bazara we xweş e wileh, lo!” got û li Reşo nerî.

Arikan guh nedayê. Dizanîbû ku wî cidî bigire, wê yekî din ji wî mezintir bipeyiviya. Ên di temtêla wî de gelek hebûn. Devê xwe dagirt û berê xwe da Reşo, lê Xelef zûtir pê ve danî. Kevçiyê xwe avêt, kevçî ket ber Selîm, wî ne dît.

”We demaçeka lawikê min jî jê stendiye, demaçeka me jî bidin...”

Reşo ji dil keniya. Arikan ev haweyê wî ferq kir û dîsa bi hêrs got:

”Provakator wê tu carî nikaribin partiya ku bi xwîn û xwêhdana gelê me kurdan ava bûye, têk bibin...”

Reşo piştî ku sivik sivik got ”hop hop, bise bise, tu çî dibêjî!” berê xwe da Şewqedîn, ”ji nav lingên me vê xwarinê zûka rakin!”

Bi tenê Zibêr li ser sifreyê mabû. Wî jî dev jê berda.

”Terbiya min rê nade ku ez di mala xwe de, bikaribim gotineke çort bi te re bikim. Îcar hema aniha her kes bila xwe bide ser hev û em ê herin nav rez. Li wir çend gotinên min bi te û partiya te re hene û hew! Ha, wan çekan jî deyne!”

Arikan mîna meşka ku mirov bayê wê bifisîne, di cih de xwe ji çekan kir û pê re jî got:

”Hevalê Reşo, ev îcar partiya min û te çî ye? Partî a me

hemiyane. Tu dixwazî çî bikî ji min, hi?”

”Devê xwe bigire û min çî got wê bike, ewqas!”

Partiya Reyis zêde zêde eskerî bû. Gava ku komutanan radihiştin hev, eskeran jî ya wê serê xwe berdana ber xwe û li wan guhdarî bikirana û yan jî wê wir biterikandana. Di devjenga Reşo û Arikan de çekdar ne peyivîbûn. Lê dilê hemiyane jî ji Reşo re xwestibû. Heta bi dilê Xecê jî.

8

Piştî devjengê bi deh-pazdeh deqîqeyan, Reşo hemû dan dût xwe û li piştê bena rez komikî rûniştin. Mexrib bû, lê hîn jî reşayî ne ketibû erdê. Ji wîze wîza çûk û teyrikên ku li ser darên behîvan dilûsiyan, xuya dikir ku bîstikeke din wê di şûna ronahiyê de reşayê girtibaya dinyayê. Ji koma pizûriyan bêhtir çekdaran û ji çekdaran jî bêhtir Arikan mereq dikir ku wê Reşo ji wan re çî bigota. Mîna ku hemiyane zimanê xwe daqurtandibû, bêdeng sekinîbûn û ziq li devê amirhêzê xwe temaşe dikirin. Ji wan hema bi wê de marekî reş di ser tahtê re hêdî bi hêdî bi vir de û wir de diherikî. Hemo berî Simo û Seydo mar dîtibû, lê bawer kiribûn ku mar wê bi aliyê komê de ne hatiba, dengê xwe ne kirin. Çar texsiyên ku li hindama Qesrikê sekinîbûn, digel ku ji çekdaran dihatin naskirin, dîsa jî pir bala wan kişandibû. Textsî ên pizûriyan bûn.

”Endametiya min a partiyê li vir qediya. Êdî ez û partiyê em nema tişteki hev in. Ez ê ne dostê wê û ne jî dijminê wê bim. Ne partiyek bi şexsekî û ne jî miletek bi partiyekê azad dibe...”

Heta bi vir jî dilê çekdaran jê re xwestibû. Lê piştî ku

got:

”Reyis partî zeft kiriye û bi hin kesên cahil û xayin birêvebirên partiyê dide kuştin”, çekdar veciniqîn û Arikan jî paxav girt.

”Kekê Reşo, em dizanin ku Arikan heqaret li te kiriye, lê pir şerm e ku tu jî heqaretê li yekî wek Reyis dikî! Reyis bavê milletê kurd e, em hemû bi wî hene”, Qêdir got û serê xwe berda ber xwe.

”Reyis em weritandin hevalino, a wî heta bi serê cêr bû. Îcar îro jî lê digere bê wê çawa ji me xelas bibe...”

Arikan piştî niyeta wî fêhm kir û dît ku çi bibêje wê jê re bimîne, bi simbêlên xwe girt û got:

”Mirovên ajan wek te dikin. Lê wê ev ajantiya te jî ji te re nemîne.”

Reşo li ser pêyan sekinîbû; ber pê de meşiya. Çelq li komê ket. Sadiq pê ve rabû. Wî destê vî heliqand. Kevir di kaboka Xelef de rabû, wî bi kaboka xwe girt. Hemo destê xwe bire ser demaçeyê. Şewqedîn Mahmûd di nav çavên xwe rakir û bi dizî ew xist devê lûleyê. Selîm bi nîşangeha tivinga xwe lîst. Simoyê ku ji pisîkê jî pêhlewantir bû, diranên xwe sûtin. Kazim dîsa hêrs bû û keleşkofa ku di nav lepên wî de bû wek kodika bîçerê ricifî. Luqmên bi simbêlê xwe girt û qûndaxa tivinga xwe bi erdê ve dewisand. Meshûd demaçe ji qewlik kişand û hişk bi qevda wê girt. Sîrêc keleşkof xist zikê çekdaran. Çekdar behetîn û li derdora xwe nerîn. Seydo serê xwe bilind kir û çavên xwe li ser hemiyar gerandin.

Bêhna mirinê difûriya. Di vê kêlikê de bi lihevketina du keviran re mesele diqediya; miheqeq bîst mêr li erdê vediziliyan. Lê Reşo hîn jî li civatê hakim bû. Bi zirt got:

”Li cihê xwe rûne! Her kes li cihê xwe rûnin! Nepeyivîn!”

Rûniştin û ne peyivîn.

Vê carê jî xwe bi ser Arikan de daqûl kir:

”Heger ne ji bo van xortan ba, min ê keleşkof bida destê te û em ê ji hev re derketana ‘meydana kerxesînan.’ Lê...”

Tam di vê kêlîka ku Arikan ji tirsan bûbû wek lepekî, ew zir marê berî niha di ber wan re derket û xwe li nav koma wan qeliband. Pêl li hemiyana ket. Reşo fişek ajot derba keleşkofê, pê re jî bi dengê xwe ê herî bilind:

”Heçê rabe ser xwe, ez ê wî bikujim! Mahmûd tevnelebite!” got û devê keleşkofê xist sênga wî.

Mahmûd rûnişt. Lê mar jî çûbû. Tev li Zibêr jî temamê pizûriyan ji Reyis û çekdarên wî of bûbûn! Keft û lepta Reşo pir li hesabê wan hatibû. Wî jî dizanibû ku piştrast e. Hindik mabû ku Temo dest û lingên lawê xwe maçî kiribana. Sadiq ji kêfan re dikir bifiriya. Seydo jî li dera han serê xwe berdabû ber xwe, darikê xwe di erdê de dibir û dianî û bi aqilê Reşo dikeniya.

”Hevalino ez ji we hez dikim, ez naxwazim hûn tiştêkî bêrê bikin. Ew çar texsiyên ku li ba Qesrikê we dîtin, xwe berdane newalê û li bendî we sekinîne. Hûn ku bixwazin şifêr jî wê we bibin wir. Bê vir de û wir de, ez naxwazim li tu kesî ji we guhdarî bikim, yek bi yek sîlehên xwe deynin ber xwe!”

Tîmûr rebenkî got:

”Heval, ma ez dikarim bibêjim ku sîleh ên partiyê ne?”

Dengê wî bi ser ên ordekan ve çûbû. Her gava ku dipeyivî, pirqînî bi Simo diket. Lê vê carê pê ne keniya.

”Dirêj neke! Ji arpiciyekê pê ve tu sîlehên partiyê li vî gundî tune ne û ez ê wê jî nedim!”

Reşoyê ku bi salan di nav hêza Reyis de têkoşabû, hevalên xwe ên ku di ser temamê malbatê re girtibûn, sisê sisê li sê texsiyan siwar kirin. Arikan bi tena xwe di texsiyekê de bû. Reşayê girtibû newala Pîr Kemêl. Bayê ku li pûşê bi goristanan ve dixist, hinekî sahw dida û bêhemdî xwe mirov dibire dinyayêke din. Gava ku di her texsiyê de du pizûriyên bi çek rûniştibûn û texsiyan berê xwe dabûn Qesra Qenco, Reşo jî digiriya û pala xwe dabû kêleke bi nav kirî.

BEŞÊ PÊNCAN

1

Ji her kesî bêhtir Sarê, Heso û Circîs bi reva Reşo kêfxweş bûn. Sarê û Kenêr reva wî wek mêrxasiyekê û ên din hemiyan jî wek tirsonekiyê dîtin. Heso û Circîs xwe nepixandin û gotin:

”Lawê berazan xwestin ku şoreşê li me bikin, lê me devê wan çirand!...”

Kerîm jî bi haweyekî serxweçûyî ji Qaso re digot:

”Ê ne bi telaq, di ser qayîşa sosyal-ajanan re, hema sibehê ez ê xwe berdim Mêrdînê, him araqê vexwim û him jî herim kerxanê...”

Reşo piştî ku Reyis bêminet kiribû û zilamên wî ji gund derxistibûn, nameyek jî ji Serdêr re nivîsandibû:

”Serdar, em hev nas dikin. Di şoreşgeriya te de tu şika min tune. Heta ez te ji xwe jî bêhtir şoreşgerekî kurd dibînim. Lê ez giham wê qenahetê ku sereketiya partiya min jî wek a te, ji rêya kurdayetiyê xericî ye û bûye piyonê dijminan. Ji ber ku meqседа ragihandina nameya min ne ve e, di vî warî de ez ê bi te re nekevim devjengê jî.

Ez bi carekê ve ji partiya xwe veqetiyam û min hevalên xwe hemû şandin cihê ku jê hatibûn. Ji îro pê ve heta demeke dirêj ez ê neyêmin gund. Lê bi wî şertê ku tu jî koma xwe ji ser gund rakî û tu nema têkilî gundiyan bibî. Heso û Circîsê ku me lawên wan kuştibû, ji me pir pir bi aqiltir in!...

Bi silavên şoreşgerî, Reşo”

Li gora Serdêr tarîxê rev qebûl ne dikir û tarîxa ku Reşo jî pê rabûbû nêvcî mabû; serê xwe ji Reyis re danîbû û reviyabû. "Gerek ew kuştiba", Serdêr bi niçe niç digot.

Serdêr piştî vê nameyê, ji aliyekî ve bi veqetina wî kêfxweş bû û ji aliyekî ve jî bi mebesta ku Reşo partiya wî jî wek a xwe 'piyon' dîtîbû, xwe aciz kir. Lê dîsa jî di heman şevê de, bêyî ku bi tu kesî bişêwire, hevalên xwe hemû dan ser hev û ji gund derketin.

Bi reva herdu partiyan re Heso û Circîs, temamê gundiyan dan ser hev û li hev anîn. Piştî vê lihevhatinê, li ser gotina Heso, Circîs her kes ji sîlehan kir û sîleh jî li xewlecîhekî di bin erdê de veşartin.

Heso bi dû ku tîfek di Proleter Mihê de werkir û erza wî şikenand û Mihê jî xwe avêt tor û bextê wî û destê wî maçî kir, di Mihê bihurî û dîsa bi çavên gundîtîyê lê nerî.

Sadiq çend şiqam avêtin Zibêr. Zibêr jî dengê xwe ne kir û bi xwe re hilanî.

Dema ku Mahmûdê adiyemanî demaçê berdabû Sînên, Erol jî ew yeka han bi xwe ne xweş anîbû û ji gund bar kiribû. Erol mala xwe dîsa anî gund. Sînan ji girtîgehê derketibû û birîna wî jî rehet bûbû.

Kazimê pizûrî bi milama ku jina wî serdestî lê kiribû, zimanê jina xwe bi bistê dax da.

Sîrêc zendekî jina xwe şikenand. Binê lingên wê jî bi daran teqand.

Birehîmê hûrî şûjin avêt çavê jina xwe; hindik mabû çavê wê bipelqîjiya.

Keça Hemoyê ku bavê xwe bêminet kiribû û ji bo qasîdiyê bi tena serê xwe çûbû Qosarê cem Reyis, li ser

gotina Sarê, bi destê bavê xwe hat kuştin. Nav hatibû ser. Heso li himber derket û ji Sarê bexişandina keçikê xwest. Lê dîsa jî urf û adetên pîrê, destneda bexişandinê. Û Ezîza bejinçinarî û porxelek, di banga sibehê de, li binya zinarê Mêşê bi du gulên demaçeya çardeh derbî re bê can li erdê vezilandin.

Çend keçên ku ji gund bazdabûn çiyê, hatin bexişandin. Lê hemû jî bi pîremêran re zewicandin.

Li ser gotina Circîs, Remoyê hûrî du şev û du rojan xwarin neda lawê xwe şehabo. Sêdiq jî Eshedê xwe, rojekê li ser alifê kerê girêda. Lê Cibranê lawê wî gihabû Reyis.

Mela Salar ji bo têkçûna herdu partiyên, li dor sê seetan bê navbir bang da. Mela Ehmedê omerî jî hilkişiya ser qesra Hesenê Hecî û ji danê sibehê heta danê êvarê qesîde gotin.

Luqmên ji kabên golik û beranan tizbiyeke dirêj ji xwe re çêkir.

Li Sêwregê, Batmanê û herêma Mêrdînê, şoreşa ku axa û begên kurdan dabûn pişt xwe û bi axa û began re şer kiribû, bi temamî têk çûbû. Axa û begên têrmal li hev hatibûn; şêx û mela û esnafên bajaran jî dabûn dû xwe û li himberî herdu partiyên serî hildabûn. Li gora wan, serhildanê jîr û zanahî bi xwe re anîbû. Bi qasî ku serê xwe hildabûn û li ber xwe dabûn, ewqasî jî qencî û xerabiya herdu partiyên ji hev fesilandibûn; di xwariya wan de rastiya xwe, di xerabiya wan de qenciya xwe û di qelsiya wan de xurtiya xwe fêhm kiribûn. Heger bi wî haweyî li himberî eskeran jî serî hildana, ji sedî sed wê xwe tam nask kiribana û ji ber koletiya xwe fedî kiribana. Hin ji wan wilo difi-

kirîn. Liberxwedanê ew ber bi şexsiyeteke gelêrî de biri-
bûn. ‘şoreşê’ mîna ku Kenêr digot, ”telebeyan bi me da
zanîn bê em çiqasî bi hêz in”, hêza wan raxistibû ber
çavan. Gundiyani bawerî bi xwe anîbûn ku di rojekê de wê
bikarîbana li dijî dewletê jî rawestiyana.

Eskerên dewletê piştî têkçûna ”şoreşa telebeyan”, xwe
dan pişt axayên herêma Sêwregê, Hîlwanê û Batmanê. Bi
wê destekê, axayan jî li gundiyan şidandin. Hin gundiyan
zêc û zarên xwe ji wan re berdan, xwe li çiyani girtin û bûn
eşqiya. Hin bi nav tirkani de reviyani. Li Sêwregê eşîra
bûcaqani û çekdarên PKPKê û li Batmanê jî dîsa çekdar û
remiyani hevdu pir êşandibûn. Mihê bûcaqî du çekdar bi
saxî avêtibûn patozê. Wan jî çavên Osmanê bûcaqî xeri-
mandibûn û kêr û gunên wî jê kiribûn. Bareşê PKPKî du-
sê bombeyên gerîlayî li Batmanê di bin gora lawê axayê
remî de bi cih kiribûn; bombe teqiyabûn û gelek remî hati-
bûn kuştin. Lê şerê ku PKGKê li Batmanê bi reşkotiyani re
kiribû, bi kuştina du kesan dawî lê hatibû. Heger PKGKi-
yani li Nisêbînê neavêtana ser gundê Şanîşê, çend zarok û
pîrekeke din jî ne kuştibana, belkî xelkê herêmê ew bi qasî
ên din ”serserî” ne dîtibana.

Nisêbîna ku di wextekî de bi qasî hindurê tabûtekê
teng bûbû, bi têkiliyên dewlemend û esnafên ku li bajêr
vegeriyani, bi qasî mezinahiya dinyayê fireh bû. Sûkê bi
fêkiyê Bûnisra û tiriyê Omeriya bêhna biharê fûrand.
Bajar bû wek beşçeyekî ku di çola Sehrayê de be û tema-
mê teyr û tilûrani xwe lê bigirin, ji her derê welêt mirov
hatin û lê bi cih bûn. Zemanê ku mîna çemekî bi hêl û mêl
diherikî, pûş û pelax diavêt qiraxani û dar û ber bi xwe re
dibirin; di bin stûnên bajarê Nisêbînê de gêr bû û bi

peşkên xwe ên zelal gemara bajêr paqij kir. Agirê ku di dilê xelkê de hil bûbû, di hêsirên çavan de tefîya. Her kes bêtirs û sahw çû ser mezêl û gorên "şehîdên bêmirad" û di gul û beybûnan de xemilandin. Bi dawet û dengê lîle lîlan, Nisêbînê dîsa hejiya. Zarokan di kolanên bajêr de bi kêf xwe zer kirin hev û lîstin. Kezîzer û kezîreşan hepirî û lefahî ji serê xwe avêtin; di nîvê sûkê de dan ber hev û awir di xortan firandin. Cewzoyê bûblanî qîza xwe di 'senene' de ziqziqand û ji vî aliyê sûkê û heta bi wî alî pê re meşîya. Hin xortan qutikên xwe ên zendikdirêj şewitandin; qapût û çakêtên ku di kelkela germa havînê de li xwe kiribûn, bi ser ker û bergîlan dakirin; li bendava bajêr êdî nema bi pantor û şerwalan, bi mayo ketin avê. Kolanên Qijlê, bi bêceme, şerwal û fanêreyên li ser keçan, mîna kulîlkên biharê xemilîn.

Hersê sînemeyên bajêr jî hatin vekirin. Xwediyê sînemeya Qijlê Bilal, cara pêşî bû ku li Nisêbînê filîmê seksê xebitand û xort belaş derbasî hindur kirin.

Bihemedê Araqfiroş, bi vekirina dikana xwe re, wek setqe, pêncî şûşe araq li zilaman belav kir. Hin kesên ku belkî tu carî malboro ne kişandibûn, sisê sisê-çar çar xistin devê xwe û bêyî ku çixareyan pêxin, li nav sûkê piyase kirin. Li her derê bajêr çixareyên samsûn û maltepe bûn çirik. Pîremêr bi tizbî li qehwexaneyan rûniştin û bi qeremaçan lîstin. Ji her aşxanê dixana kebaban bilind bû. Her kesî li çavên hev nerîn, "ji xwe fedî" ne kirin û kebab û pîrzola xwarin. Henekpêkirina li ser kirîna goşt rabû. Qesaban bê "eyb û fedî", laşê mîh û berxan bi çengelan ve daliqandin. Digel ku bi haweyekî biha goştê xwe difirotin jî, di hikmê seetekê de heta bi hestiyên jî diqediyên...

BEŞÊ ŞEŞAN

1

Di duwazdehê îlona sala 1980î de yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê bi sê cemse esker ve girt ser Zorava. Di wê gavê de Heso bena rezê xwe lêdikir û Circîs jî xwe berdabû nav bîstanê Mendera Kevin. Eskeran ji Heso xuyanî dikir.

Yuzbaşî piştî ku gundî derxistin ser benderên binya gund û doza sîlehan li wan kir, refek eskerên xwe jî bi nav gun de şand. Eskeran jî xwe dadan hinduran û li tişt miştê qaçax geriyan.

Sarê qêriya:

”Faşîstino, kominîstino, emperyalîstino, sosyalîstino, ajanino, hûn hemû kûçik in!...”

Temoyê lawê wê nexweşekî di nav livînan de bû û eskeran jî bi qûndaxên G3an ew ji nav livînan radikirin. Sarê jî xwe avêtibû ser lawê xwe û bi tirkîya ku ji telebeyan hîn bûbû êrîşî wan dikir. Di dawiyê de eskerekî qûndaxek di defa sênga wê de jî werkir û ew da nav lingan. Lê eskerekî ew yeka hevalê xwe bi xwe ne xweş anî û Sarê ji nav lepê wî xelas kir.

Li tara jêr jî birek esker di mala Mîrzo yê Mitirb de civiyan û mal serûbinî hev kirin. Di eslê xwe de heger Mîrzo ji jina xwe re negota:

”Keçê wê demaçê veşêre!” û deng ne çûbaya eskeran, belkî ewqas lêdan jî ne xwariba.

”Zû demaçê derxîne!”

Mîrzo li xwe da mandelê:

”Qomandarên min, wilehî we şaş fêhm kiriye, yaho!

Min ne demaçe, kemaçe gotiye...”

Di dawiyê de demaça xwe wek kemaça xwe bi eskeran da qebûl kirin.

Eskerekî di mala Erol Efendî de kitêba Lenîn a bi navê ”Sol komunizm bir çocukluk hastaligi”, dît û xwe çeng kirin Erol. Lê Erol jî bi tirkiya xwe a delal, ê esker li berxist ku kitêb a doktoran e û ji bo nexweşiya zarokên gund, li ba wî ye.

Kenêr jî di wê hingamê de kitêbên Cegerxwîn avêtin tenûra dadayî. Lê dîsa jî ji destên wan xelas ne bû. Onbaşiyekî piştî ku şekirek da neviyê wî ê hevt salî, nevî jî onbaşî bir ser tenûrê û jê re got:

”Kalo, aha di vir de Quran şewitand.”

Dev û ruyê Kenêr jî li vir felişandin.

Di saxtîkirina gund de, eskeran ji gelek malan pere, xişr û xal û xeml û xêzên pîrekan dizîn. Jina Selîm li ser bazinên keça xwe berizî wan. Him lêdaneke pîs xwar û him jî bazin paş de venegerand.

Yuzbaşî, Kerîm bi dû Heso û Hûto jî bi dû Circîs de rê kiribû da wan bînin gund. Kerîm jî mîna Hûto hîn jora gund derbas ne kiribû li Heso diqêriya û digot:

”Apê Heso zû were eskeran gund li hevhilanînnn!...”

Heso jî çakûçê xwe bi hinc li erdê dixist û digot:

”De ji xwe re li vî zir ehmeqî binerin, dibê qey ez Elîkê Betê û Hemê Gozê me, kuro! Bê çawa xwe diçirînî û bang min dikî!” Piştî ku Kerîm xwe gihand ba:

”Lawo Xwedê xêr neke, dîsa çi qewimiye?”, got û rûnişt.

Ditirsiya. Him jî pir. Dilerizî. Devê wî jî sist bûbû. Kerîmê bêhnçikiyayî mîna ku ne bi qasidiyekê hatibû, xwe

ji bîr kir û pê re kete devjengê:

”Çawa dîsa çî qewîmî ye, ma qey tu di guhê gê de yî, apo? Generalan şevê din li Enqerê derbeyeke eskerî kirine. Dest danîne ser meclisê û dane bin hikûmetê...”

Heso ji radyoyê bi meselê hisiyabû û dizanîbû ku wê eskeran bigirtana ser gund. Her gava ku generalan hikûmet têk dibirin û dest datanîn ser desthilatdariyê, digirtin ser temamê gundan; li gundiyan êşkence dikirin, hin digirtin û wekî din jî ew bi pereyan ceze dikirin. Heso bêtî malîyên xwe, bi Sarê re temamê xaniyan saxtî kiribûn û li kitêbên Reşo geriyabûn. Piştî ku kitêb bi carekê ve di tenûrê de şewitandibûn, kêfa xwe anîbû, ”Sarê, me ixbarçiyên xwe hemû şewitandin, êdî tu dikarî bê kul û xem razê”, gotibû, ji tirsê eskeran xwe ji gund dabû alî û şevder mabû.

Ji êrîşên eskeran ên bi şevê pir ditirsiya. Bi giştî eskeran mirovê ku bi şev ji mal derdixistin, dikuştin û termên wan jî diavêtin nav mayinan. Bi wî hawayî ji herêmê gelek kes hatibûn kuştin.

”Îcar çî yaho, ewliya Kerîm! Hema ji wî wextê ku tê bîra min û heta bi niha, li vê herêmê her roj derbeya eskerî ye. Esker her roj devê me û hevşev bavê me diçirînin!”

Xwe aciz kir û bi hêrs herdu destên xwe hejandin:

”Erê kuro li vê ecêbê, em hîn ji bin derba Reyis xelas ne bûne, vê carê jî qomandaran derbe li me kirin! Em nema dizanin bê em ê ji ber van derban bi ku derê de birevin! Em xwe di qu...ê kerê kin, di ku kin, yaho!”

Peyvika ‘yaho’ bi derketina telebeyan re ketibû zimanê gundiyan. Pîremêran peyvik bi hawayê henekpêkirinê bi kar dianîn.

”Apo tu meselê di çavên xwe de pir mezin dikî. Ji bo revê sed rê hene. Mesele em dikarin erdên xwe bifroşin û mala xwe bibin Izmîrê. Û weselam.”

Heso hîn bêhtir aciz bû. Dev ji lêkirina dîwarê benê berda, dewaran bena rezê wî ji aliyê bakur ve xerab kiribûn, kevirê girover di kefa destê xwe de hişk zeft kir û destê xwe bilind kir. Xwest ku lêxe. Di cih de poşman bû û mîna ku bi rastî li ser rêya Izmîrê ne qêriya:

”Beraz lawê berêz, ma bi me dikeve ku ez û Sarê em bi vî porê xwe ê sipî bi şeldim beldimkî bi hev re bipeyivin! Em ê ‘ji ber şirikê herin ber mezirîbê’ ha! Em ê herin nav ‘sîkerim’ û ‘qoyerim’ ha! Lawê tirê ewliya ye jî...”

Kerîm li ber xwe ket.

”Min nizanîbû ku tu ê ewqasî aciz bibî, min ne ji tiştêkî got apo...”

Di eslê xwe de Heso ji telebeyan aciz bûbû, îcar kerbê xwe di serê Kerîm re derdixist. Dema ku çav li eskeran diket, Reşo û Serdar dihatin bîra wî û bêhna wî teng dibû. Li gora wî, temamê kurdan bûbûn hevalên partiyên wan û wan jî kurd berdabûn pêxêla hev.

”Erê kuro niha tu bi çi karî hatiye vir, ewliyayê jinan?”, got û bi lez û bez berê xwe da gund. Kerîm bi gotina wî re şiyar bû, xaşomaşî lê nerî û bêyî ku tiştêkî bibêje hema da dû. Zû xwe gihandin gund, lê Circîs berî wan xwe gihan-dibû.

Heso pêşî xwe berda nav koma pîrekan. Sarê, pîrekên gund di navtarê de li hev civandibûn. Jina Erol jî hatibû.

”Heso, binere tu ji wan bênamûsan danexwî, ha! Ma te ew sîleh di ku derê de veşartine?”

”Keçê sîlehên çi, tirkdijminê, hiş dengê xwe neke!”

Sarê devê xwe tije kir, lê gotina xwe paş de vegerand. Çavên wê bi jina Erol ketibûn.

”Heşî Erol Efendî û jinika wî, tirk hemû bênamûs lawê bênamûsan e. Ma ne hey wek hev e, di hikmê çar-pênc mehan de deh-pazdeh mêr li vî gundî hatin kuştin, hema bila deh-pazdeh mêrên din jî ji me bikujin û em ê serê xwe ji wan re netewînin û hew! Heso, me li himberî wî qomandare teres piçûk nexîne, wek wî bipeyive, tamam, ne?”

Dema ku Heso berê xwe dabû ser benderan û ber bi yuzbaşî de dimeşiya, mirov digot qey mîrê mihelmiya ye, kubar kubar û tena tena diçû.

Di kêleka Circîs de, ew jî wek her kesî li ser pêyan sekîn.

Yuzbaşî darê xwe hejand û bi zirt got:

”Heso axa, dewlet baş bi we dizane ku heta bi jinên we jî reysiî ne. Û reysiî jî terorîst in. Îcar bê lam û cîm bila her kes sîlehê xwe teslîm bike!...”

Wê hîn bigota lê Heso rê nedayê:

”Dewlet baş pê dizane ku Heso axa, zilamên Reysiê terorîst ji vî gundî qewirandine...”

Piştî ku Circîs jî got ”Heso axa, bi qeweta Circîs axa ev yeka han kiriye”, Heso ji cihê ku lê sekînibû dewam kir:

”Dema ku me û terorîstan di vî gundî de hev dikuşt, dewlet hîç ne dihat hewara me.”

Gotina wî li telê yuzbaşî ket. Bi hinc darek li zendê wî ê rastê xist. Darê duduyan bilind kir, Circîs destê xwe da ber dêr û dar circirand. Wî darê xwe vekişand. Darê wî ê dirêj û qalind li ser ruyê Kêzim ket. Kêzim hişk bi herdu çavên xwe girtin û xwe da ser qerevîzkan. Kanîka çavê wî ê çepê reş û şîn bûbû. Hinekî jî werimîbû. Di wê navê re

eskeran jî G3ên xwe di wan werkiribûn û fişek ajotibûn derbê. Zoraviyan rêz girtibû lê ne ketibûn temenê. Yuzbaşî şîretkirî hatibû gund. Li gora Hesen bînbaşiyê ku li tugaya Mêrdînê piştî demekê wê rutbeya wî daketa yuzbaşiyê û heta ku bimra jî terfiya wî bilind neba, yuzbaşî divabû li Heso û Circîs ne xistibaya. Kumutanan wilo emir dabûnê. Li temamê herêmê pêşî wê bi qeweta maqûlên gundan sîleh bidana hev, dû re pere û dû re jî him maqûl û him jî mirovên ku av tê de digeriya bihatana girtin.

Circîs bi wê lepta xwe, di çavên Heso de bi qasî çiyayekî mezin bûbû. Heso di bin perê wî de ji ser xwe çû, tirkî ji bîra kir û bi kurdî dabelişandê:

”Tu çi xwe dizirzîtî! Heger tu dewlet bî ez jî millet im; tu qanûn bî ez jî wetendaş im; tu şûr bî ez jî mertal im. Ez bi te û tu jî bi min heyî, kerê çolê!”

Yuzbaşî qed ne li bendî bersiveke bi wî hawayî bû; qed lê ne fikirîbû ku wê di rojekê de hin gundî bikarîbana bêtirs li himberî zalimên wek wî bipeyivyana. Li herêmê û heta li temamê bakurê Kurdistanê bêemriyeke bi wî rengî ne hatibû kirin, heger hatibe kirin jî her tim bi lêdaneke pîs, girtin û kuştinê dawî li wê yeka han hatiye. Li Zorava bi vî hawayê niha ji xwe tu carî bêemriyeke wilo çênebûbû. Yuzbaşî mîna quşûfê zer bûbû. Destên wî jî hinekî dilerizîn.

”Heso axa kurdî qedexe ye, bi tirkî bipeyive”, got û dengê xwe birî.

Heso ji ser venekişiya:

”De îcar ji xwe re li gotine baq, hi! Çawa yasaqtir yaho, ben tirkî bilmîyordir...”

Bi peyva ‘gotine baq’, yuzbaşî li paş xwe nerî. Piştî ku

bi qûna xwe ve tiştêk ne dît, tiştêk jî li xwe çênekir û dîsa guh da ser.

Kîn û mereza ku di hinavên Hesoyê de gihabû hev, di canê wî de dabû der. Canê wî mîna pelên çiloyê diricîfî. Yuzbaşî ev aliyê wî ferq kiribû. Jê daxwar. Di eslê xwe de hiç pêwîst ne dikir ku li vê herêmê mirov bi esker û polîsan re têketa devjengê. Hesoyê jî di vê baweriyê de bû. Li gora wî divabû mirov tu carî neketa qirika "mêrikê bi sîleh." Lê di vê bêhnîkê de jî tam pê de çûbû. Bi qasî ku yuzbaşî gotin di ber xwe re berdabûn, ew jî ewqasî li gotinê degel bûbû û dabû nav.

"Heqê me jî û xeberdanê heye. Em salyana xwe didin dewletê û em li dayîrên wê jî bi zimanê we dipeyivin. Vir ne dayira dewletê û ne jî qereqola Stîlîlê û polîsxaneyên Nîsêbînê û Mêrdînê ye. Vir gundê min e û mala min e. Ji xwe re li vê ecêbê binerîn kuro, kes nizane bê bezê bin guhê bavê wî ji ku derê ye û lawê kîjan qûnê ye û di mala min de ji min re dibêje 'tirkî qoniş' yaho! Sen de getir tercûman! Hema ez qonişmîş nabim û çî ji qûna te tê textsîr neke!"

Yuzbaşî emir da eskerên xwe ku li terempêlên xwe siwarên. Kîna Hesoyê gihabû serê bêvilê û ji wî jî xuya kiribû. Di vê bêhnîkê de tam çûbû ser dîna Sarê û her tişt dabû ber çavên xwe. Cîrcîs jî wek wî fikirîbû. Heger yuzbaşî jî xwe wek wî kiriba, Hesoyê wê li gund biqêriya, piçûk-mezin her kesî dest biavêta çekan û êrîşî ser eskeran kiribana. Bi rabûneke wî dibû ku temamê herêmê jî li bin guhê hev keta. Hesoyê jî Cîrcîs ne bi tenê di çavên zoraviyan de mezin, di çavên serokeşîr û maqûlên herêmê de jî mezin bûbûn. Her kesî li wan nerîbû û li ber xwe dabû.

Qertelê ku di sênga zinarê çiyayê Gorgîs de hêlîna xwe çêkiribû, şevder mabû. Dara hejîra di nav çavên zinêr de, bi sura bayê sibehê re ji xwe re û mere direqîsî. Tîrêjên rokê di qelîşteken rizdên zinêr re xwe dabûn ser û di ruyê wî de mîna stêran vedabûn. Ji hindama şirtika mezelê hebîsiyan, pozê zinêr di nav komikên hewran de zikê ezmên dialast û weke heyva êvarê xuya dikir.

Xuşîniya dar û deviyana û xuşe xuşa co û cobarên Kuri-kê bi çemê Stilîlê re di newala Hebîsê de gihabû hev, bi ser silûmên çiyê de bilind bûbû û di guhên wî de dengê ribaba Mîrzo-yê Mitîrb dabû. Pê sihurîbû û di xew re çûbû. Xewnek wî, li ber tembûra Qasimê Omerî ku hema di binya wî re li Hebîsê rûdinişt derbas bûbû û yek jî li ber ribaba Mîrzo-yê Mitîrb. Qasimo û Mîrzo ew ji wê dawetê rakiribûn daweta din û hata sibehê ew reqîsandibûn. Dema ku Qasimo berî xatûna xwe rabûbû û pez bi çiyê de rast dikir, ew jî ketibû milê wî û bi xurfanî dawîşandibûnê. Di xewa xwe a şêrîn de car carê keniya bû û teyrikên ku li derdora wî li ser şaxên daran lûsiyabûn, cefilî bûn. Ji serê zinêr, newal û sirt û pehnavên çiyayên derdor, mîna gwêşiyekî tirî di destê vî qeranê raketî de bû. Çawa bixwesta wilo dikarîbû bixwara. Çûkek jî bifiriya ji ber xelas ne dibû.

Agir ji devê keleşkofan pijiqî; çiya hejiya û ji rizdên zinarê ku bûbû asîgeha mêrxasên omeriyan û di vê neqebê re rê ne dabûn eskerên Lîwayê, zixur bi newalê de gindirîn. Gur bi teyr û tilûran ket û temamê tebyan nehişî ji mexelên xwe reviyana. Keroşka ku ji mextela Têlo rabûbû,

berê xwe dabû gund û di ser hev re diqulipî û diçû. Mex-
tel, berqefa di binê zinêr de bû. Eskerên Lîwayê Têlo
kuştibûn.

Lê ne ketibû. Bi wî haweyî tu carî jî wê lê ne ketiba.
Her tim di sênga civatê de rûdinişt. Li qehwexaneyan pişt
xwe dida dîwêr. Bi şev di rêyan re ne dimeşiya. Û gava ku
li deştê radiza, erd dikola û li çiyê jî di hindurê qul û qulêr,
qelîşteq û rizdên zinaran de lat ji xwe re dikirin tabût.
Heger ne dest bi dest ba, di livînê de jî ne dihat kuştin.
Wan li berqefê girêdabû û ew jî di qelşeke zinêr de raketi-
bû. Mîna pilingekî ji pilingên çiyayê Mava xwe da ser hev,
bû lepek û ji cihê xwe firiya.

Cibranê lawê Sêdiq nas kir. Li ser danî, lê di ber re
berda. Qadirê xursî xwest ku piştê jê bistîne, li zinêr zîvi-
rî. Wî rê nedayê. Di vir de gelek fişek berdan. Bêhna wî
teng bûbû. Heger Qadir hema pêyeke din biçûya, wê di vê
carê de bikuşta. Mûsoyê nisêbînî bi fişeka duduyan re ji
şer fik kiribû. Mûso keleşkofa xwe avêtibû û reviyabû. Wî
jî ne xwestibû Mûso bikuje.

Reşo bi fen çû wan. Bi haweyê ku wan bîne ba hev, ji
ber vê starê çeng bû ber stara din û star û star vekişiya.
Piştî ku Cibran û Qadir di pişt tahtê de gihan hev, Reşo
cercûrek di ser wan re berda û xwe di nav dar û deviyên
de winda kir.

Di vê navê re jî sê-çar cemse eskerên ku ji tugaya Mêr-
dînê hatibûn Stilîlê û ji wir jî wê bi nav omeriyan de hil-
kişiyana, koçmal stilîlî derxistibûn gasînan û êşkence li
wan dikirin. Yuzbaşiyê ku dotira rojê girtibû ser zoraviy-
an jî bi wan re bû. Gelek kes bi daran ve daliqandibûn.
Pîrekê xwe avêtibû ser termê lawê xwe û xeber ji eskeran

re dabû. Komutên ew jî kuştibû. Çend kesên hatxî bi teqîna ku li çiyayê Gorgîs bûbû, ji gund reviyabûn. Lê komutanê ku ji stilîliyan re digot "hûn hemû reyîşçî ne" û goştê canê wan bi derbên daran re revandibû, ew deng ne bihîstibû û eskerên xwe dernexistibûn çiyê.

Ev cara sisêyan bû ku Reşo ketibû destên çekdarên Reyis û ji xetera mirinê xelas bûbû. Li gora Reyis, Reşo dikarîbû rêxistineke kurdperwer dameziranda û di wextekî kurt de bûba xwedî hêzeke mezin. Heta navê "Fedayên Kurd" jî bi dû xistibû. Ji ber hindê ew mirovekî pir talûke dîtibû û bi çî haweyî diba bila bûba, Reşo divabû bihata kuştin. Lê Reşo jî Reyis zilamekî tarî dîtibû û têkbirina wî jî bi sazkirina rêxistineke tekoşer ve girêdabû. "Berberî bê pere nabe", gotina Heso xistibû serê xwe û çûbû Stenbolê. Li wir hin hevalên xwe ên kevin ku ji ber Reyis bazdabûn û çend kurdên xeracwirên pavyonan li hev civandibûn û dest bi tazîkirina dikanên zêringeran kiribûn. Bi devê demaçeyê du benqe jî tazî kiribûn.

Piştî ku bi hevalên xwe re li hev kiribû, vegeryabû welêt, çend keleşkof û tibabê barek fişek kiribûn û ketibû çiyayê Omeriya. Di çiyê de li bendî hevalên xwe bû ku rojekê berî rojekê bihatana û dest bi şerê gerîlatiyê bikirana. Li gora planê ku danîbû, pêşî wê li qereqola Axreşka çiyayê Mazî xistiba û piştî ku li herêma Xerza û Botanê li çend qereqolên din jî xista, wê li bajarên Tirkîyê şer bisinciranda. Bi rabûneke wilo, wê xelkê herêmê li dor rêxistina wî biciviyana; bi alîkariya xelkê rêxistin li ser lingan bisekiniya û di wê navê re jî PKPK û PKGK ya wê bi ordiyê re şer kiribana û yan jî wê bihiliyana. Wilo bawerî pê anîbû ku heger çepên tirkan yan hêzeke biyanî û heta

”kafir” jî bûbana, bi ordiya Tirkîyê re şer li dar bixistana, wê ji gelê kurd desteka xwe a herî mezin bistendana. Lê hesabê wî ê sûkê û malê li hev derneketibû...

3

Yuzbaşiyê ku bêdeng ji Zorava dabû rê, bi wê tevgera xwe zoravî bêhtir qutifandin. Gundiyar ew yeka wî delalêta nexêrê dîtî û gelek xwe ji gund dan alî. Heso û Circîs jî hema di eynî rojê de sîlehên ku veşartibûn hemû dan ser hev û berê xwe dan tabûrê. Yuzbaşî sîleh qebûl kirin, lê hindik dîtî. Bi zimanekî xweş bi wan re peyivî û bi mebesta ku hîn sê çewal sîlehên din û pênc sed hezarî jî bînin, şandin gund. Heso û Circîs wek ku yuzbaşî xwestibû kirin. Îcar yuzbaşî jî piştî ku giha armanca xwe, herdu bi lêdanê nermijandin; xistin ber çend cendermeyan û berê wan ber bi tûgaya Mêrdînê de vekir.

Li êşkencexaneyê Circîs li ber xwe da û tîman lê şidand. Piştî ku di felaqeyê de çend tiliyên wî ên lingan şikenandin, serê zimanê wî dax dan û guhên wî çirandin. Circîs ne peyivî. Ben bi kîr û gunên wî ve girêdan û ew bi dû xwe de kişkişandin, Circîs dîsa ne peyivî. Tîman vê carê jî Sarê anîn û li himberî wî şilfîtazi kirin. Dîsa tiştek ji wan re ne got. Lê di wê navê re Heso jî ji wî û Sarê re ha ha digot: ”Sarê xem nake, fedî neke, qu...ê jina wan jî heye. Her kes dikare her teresbaviyê di mirovên hêsîr de bike. Ma ev jî mêrxasiyeke qey!...

Kuro Circîso, dev ji vî aqilê xwe ê beredayî berde û her tiştî ji wan re bibêje. Ma me çend carî ji hev re gotibû ku mezinê çekdaran û ên eskeran hevalê hev in? Ma nayê bîra

te ku me dîlekçeyek dabû qeymeqamê Nisêbînê û qeymeqêm xwe kerr kir? Ma dibe ku em li ser Reyis û zilamên wî lêdanê bixwin? Mêrika mîna kose û berkoseyên Diyarbekirê li me kirine. Ezîz Belayê mêrdînî ne ev. Kuştin bû me hevdu kuşt; sîleh bû me da wan; pere bûn me ew jî da. Îcar jî doza ku em ‘reyisî’ ne li me dikin û dixwazin em van kaxetkên wan imze bikin. Imze bike, hey bêaqil!..”

Circîs ji ser a xwe ne hat xwarê. Tîman di dawiyê de bi zorê tiliya wî di hibrê dakirin û li ewraqên ku li gora serê xwe hazir kiribûn xistin. Lê digel ku Heso li gora dilê wan peyivîbû jî, dîsa têra xwe lêxistibûn û ser dev û ruyê wî pelixandibûn.

Eskeran ji bilî Kenêr, Hemo, Sadiq, Kerîm, Dasim, Qaso, Mela Salar, Mîrzo û Erol Saticî, hin gundiyên din jî girtibûn. Hemû jî piştî ku li tûgayê li dor du mehekî hiştin, li ser maseyekê babet bi babet sîleh danîn, ew wek çekdarên Reyis dan televizyonan, Seydo û Sarê berdan û ên din rêyî mehkemeya eskerî a Diyarbekirê kirin. Mehkemeyê yek ji wan jî berneda.

Gava ku li tûgayê û li temamê qereqol û polîsxaaneyan ji girtiyan rê û rêwanî ne mabû, çend cemse eskerên tûgaya Mêrdînê û tabûra Nisêbînê jî kişiyabûn çiyayên Omeriya û li Reşo digeriyan. Ew û Reşo bi êvarkî re di neqeba Herbê û Cinata de li hev rast hatibûn û li hev girêdabûn. Ro ketibû pişt çiyê û berpala û newala ji dar û deviyana tarî bûbûn. Reşoyê ku sekmanekî di ser xwe re û gurê şevana bû, belkî wîlo bi hêsanî ji dest wan xelas nebûya. Lê heger bi wan re ketiba şer û cendek bi ser cendekan de biqulipanda, dibû ku ew koma girana bişikendana jî. Di dilê komutanan de bi qasî pilingekî sahw dabû!

BEŞÊ HVTAN

1

Piştî derbeya eskerî, Serdêr jî mîna gelek birêvebirên rêxistinên kurdan xwe berdabû Sûriyê. Li dor mehekê li Qamişlê mabû û dû re jî bi çend hevalên xwe ve hilkişiya başûrê Kurdistanê. Partiya wî wilo qerar dabû. Di bin sîha Partiya Komunîstên Iraqê de, li herêma Bahdînanê di kêleka çemê Xabûrê de meqerek vekiribû. Komunîstan bi her haweyî alîkarî bi wan re dikirin. Heta çend arpîcî û keleşkof jî dabûn wan. Lê di eslê xwe de alîkariya herî mezin Serdêr bi wan re dikir. Ji sînore Bahdînanê û heta ku digiha Cizîra Botan, alîgirên PKGKê hebûn û Serdêr jî ew hemû xistibûn xizmeta komunîstan. Alîgiran her jî çendeyekî karwanên komunîstan derbasî Binxetê dikirin.

Serdar li herêma Botan wek serokê partiya xwe dihat naskirin. Wî bi xwe jî rê dida vê yeka han. Partiya Komunîstên Iraqê çend nakokiyên cidî xistibûn nav endaman, partî ber bi Sovyetê de kişandibûn û endam berdabûn pêxêla hev. Pirên endaman qanîh bûbûn ku dev ji dîtina xwe a çakdarî berdîn; lê li ser ku dewleta Sovyetê ji sosy-alîzmê derbasî komunîzmê bûbû, li hev ne kiribûn. Li gora hinekan, dewletê komunîzma Marks a li ser kaxetê bi carekê ve pêk anîbû û heta derbas jî kiribû. Di eslê xwe de grûba ku Sovyet ji "merheleya pêşî a komunîzmê" derbasî merhela dawî kiribû û a ku digot "na hîn li ser xetê ye" li hev kiribana, belkî her tişt safî jî bûba. Li ser ku bê kî bêhtir komunîst e, tişteki zêde bi hev daketibûn û xwe rakişandibûn hev. Li Binxetê birêvebirekî xwe kuştibûn.

Endamekî komîta wan a navendî ku xelkê jê re digot "Textor", li dor sed kesekî alîgirên partiyê dabûn dû xwe û di çiyê de herimî bû. Di rojên ku hema kirî wê li eskerên tirkan biteqandana, birêvebirên partiyê bi haweyekî ew qanîh kiribûn û ji çiyê daxistibûn.

Dema ku Serdêr li Bahdînanê bêyî partiya xwe biryara şerê çekdarî dabû, bi dizî kar û barê xwe dimeşand û cara duduyan bû ku sê hevalên xwe bi hewara Reşo ve gihandibûn, çiyayên Omeriya jî bi qasî ku nema bikariba Reşo bistiranda, piçûk bûbû. Li Stenbolê hevalên wî hatibûn girtin û armanca ku pê rabûbû berav û berav çûbû. PKGKî hemû ketibûn tolaqa canê xwe û desteka wan ji ser qut bûbû. Ji tirsê zilma eskeran, gundiyan ku alîkarî pê re dikirin, piştî xwe dabûnê û bê kes û kûs li wan navan mabû.

Agirê hovitiyê li çiyayên Omeriya dilîst; ne dengê kew, şalûr û bilbilên ku dar û devî direqisandin û ne jî bêhna gul û rihan û nêrgizekê dihat. Berqef bûbûn kemîn, rizdeyên zinaran bûbûn asîgeh, qulên teban bûbûn tabî, şikeft bûbûn qerergahên zilmê. Û xortekî ku xetên simbêlan rast kiribûn, mîna teyrikekî di nav de dipêpitî. Roj lê bûbûn şev û şev jî lê bûbûn roj. Mirov digot qey gur bû; bi rojê xwe vedişart û bi şevê jî xwe berdida gundan. Bi dizî diket malên ku çavên wî jê dibirî; nan didizî û bi rêya xwe de diçû. Bi wê diziyê gava ew bidîtana jî belkî dengê xwe lê ne kiribana. Li Sîtê şevê ketibû mala mamosteyê gund. Mamosteyê azîb jî mal jê re hiştibû û bi qîr û hewar xwe bi nav malan de berdabû. Li Hebîsê jî ketibû mala Qasimê dengbêj. Qasim ew dîtibû; dilê wî bi halê wî şewitîbû û li ser giriyabû. Li gora ku Reşo digot, ji wê şevê û pê ve Qasim mîna ku xêra miriyan bide, her şev teşteke nan û

selikek mewîj jê re li devê derî danîbû. Ji malekê du solên derbê dizîbûn, lê herdu jî takêş bûn. Û bi ser de jî yek piçûk û yek mezin bû. Goştê lingên wî bi lat û tahtan ve mabû, dikuliya û bi teqil diçû. Ew çavên wî ên wek tasan çûbûn xwarê, ew bejina titalî lê bûbû bar; mîna gopalekî li hev geriyabû. Ji neh-deh gavan bêhna genî jê difûriya. Dujîn mabû. Sipî ketibûnê. Bîrovê girtibû nav şeqên wî. Carina difikirî ku xwe bikuje lê xeyalên wî ên mezin rê ne didan kuştinê. Heger tarîxa dinyayê û di hindurê vê tarîxê de zilma ku bi serê mirovatiyê de hatibû nizanîba, dibû ku xwe bikuşt. Şeva ku dîsa ji bo dizîya nên hatibû Zorava û ketibû mala xwe, Sarê pê hisiyabû û tahn dabûnê, "ka qaşo te ê ji me re keleh fetih kiribana, li vê birekê her kes dizane ku tu bûyî dizê nên!..." Ranehiştibû nên û heta ku piştî rez jî derbas kiribû mîna zarokan giriyabû. Ji xwe re digot û dibiland:

"Sebebên vê rezîltiya ku ez ketimê çi ne? Belkî jî wek Aydın bû, sebebê vê rezîltiyê ev G3a di destê min de ye. Heger min jî wek wî kiriba ez ê niha ne di vê rewşa xerab de bama. Na, ne wek wî ye! Hobbes bi derewan ne gotibû ku 'insan gurê insên e. Insan insên, heywan heywên dixwe.' Insan hinekî bûne insan lê tirk hîç ne bûne insan heta ku ez jî bikaribim vî sîlehî biavêjim. Aydino jî ji min re rewşenbîr e qaşo; gur û berxê ji hev nas nake(!) Tirk xwe gur û min jî berx dibînin. Heta ku xwarina gur goştê berxê be, gur kedî nabe. Ma berx dikare gur hedayet bike? Na. Gur bi qewet e yan berx? Gur. Naxwe wî çaxî jî zalim wê nikaribin bibin maqûl û xwedî merhemet.

Erê ev çima ez ewqasî ji derb ketime? Belkî jî karê ku ez pê rabûbûm zêdî qeweta min bû, ji ber hindê. Ez zarok

bûm û min xwest ku ez mezinahiyê li bav û kalan bikim. Zarok û siyaset, ha! Lêbelê ew bav û kal ji min jî zaroktir bûn. Divabû hinekan ji me li xwe biqewimandaya. Dibe ku min çewt kiribe, lê cezeyê wê çewtiyê jî divabû ne ewqasî dijwar baya! Em kurd nikarin bibin insan. Na, ê ne insan ez im. Gelo ez ê bi çi haweyî xwe ji vê kûçkaniyê xelas bikim? Hema a herî baş ku ez xwe teslîm bikim û di girtîgehê de çend salekî rakevim. Offf, ez çawa dikarim wilo rezîl bifikirim! Na. Heta bi dawiyê ez mecbûr im li ber xwe bidim. Ev doz wilo ye. Rêya şoreşê bi çiv, kaş û newal e û di her derê wê de jî kelem hene. Divê ez çivekê wilo bidim xwe ku ez bikaribim xwe ji ser van keleman dagerînim. Xwe li ber bigire. Wê hin mîna dapîra min tahnana li min bidin, mîna Qasimê hebîsî hin li ser min bigirîna, mîna Selmanê hatxî hin cihê min bizanibin, bi lêdana eskerên tabûra Nisêbînê xwe bidin kuştin û min nedin dest. Û wê hin xwefiroş jî li kuştina min bigerin. Kurd jî miletek e. Ji bîr neke ku qencî û xerabî bi hev re dijî. Ez bi xwe jî ji xulqiyeta qenc û xeraba me. Ez hebûneke pir sebebî me. Insan ev e. Tişteki mikemel tune. Li ber xwe bide, rê hene lê tu bi ser venabî, ehmeq. Erê ezbenî bi vî haweyî tekoşîn nabe, ez di nav êgir de me. Îcar çi yanî? Fîlozofê îtalî Bruno Gîordono jî çaxê ku li himberî dêrê derketibû, Engîzîsyona Romayê ew heşt salan girtibû. Piştî heşt salên girtîgehê, Bruno dîsa jî ji ser a xwe ne hatibû xwarê. Dema ku Engîzîsyonê ew bi saxî avêtibû nav êgir, wî jî ha ha bang kiribû, ‘ê ne ez ê neyem ser îmana we!...’ Ê ne ez ê jî tu carî teslîm nebim, pevçûn!...”

Li Kurdistanê çerxa zemên xerab dizivirî; zalim xurt bûn û ew jî bi tena serê xwe bû. Ji tirsê pê ve di aqilê wî

de tişteki tebût ne mabû. Carina ji sîha xwe jî ditirsiya. Ji destê tirsê ji bîr kiribû ku têkiliyên insên bi qasî mezinahiya dinyayê fireh bûn. Rewş çî diba bila bûba, helbet dîsa jî rêyeke serketinê peyde dibû. Bi tirs radibû û rûdinişt, dixwar û vedixwar û difikirî. Heta bi xewa wî jî hemû bi kabûsan derbas dibû. Şevêkê dîsa di xew de xwe li nav birek esker qelibandibû û bêmefer bazdabû. Cefilîbû; eniya xwe li çimê tahtê xistibû û bêhemdî xwe qêriyabû! Ji şensê wî re ku esker li çiyayê din veketibûn. Çermê eniya wî li ser movikekê qelişibû.

Mirîşkê pîsî dinikiland û insên jî goştê wê dixwar. Gur goşt xwir û ker jî giyaxwir bû. Lê gur hûrik û ker jî girs bû. Yek ji van jî ne dihat bîra wî. Kê dizanîbû, heger giraniya temamê welêt li ser milên xwe hîs ne kiriba û bi tenê lixelaskirina xwe geriyaba, belkî jî ewqasî ne ketiba tolaqa canê xwe; ji hesaban bireviya û wek ku dixwest tevbigeriya. Helbet şer û pevçûnê mirov bi ser hev de dişidand û mêrxasî dida mirov. Dibe jî ew mêrxasiya wî a demekê ji wir dihat. Lê ûjdanê wî rehet bû. "Mirina zanayekî mirina welatekî" bû û wî jî bi wî çavî li xwe dinerî. Serdar ne diket serê wî. Partiya wî gundî didît û li gora wî jî gundî nikarîbûn bûbana mezinê welêt.

"Serdar gundiyeke wek Mao ye", digot û dibiland.

Helwesta wî a li himberî Reyis di warê felsefeyê de jî guhertineke mezin pê re çêkiribû. Mao û Stalîn herdu jî cahil û barbar didîtin. Di eslê xwe de ji ber ku Reyis ji wan hez dikir, wî jî nefret ji wan kiribû. Û ew nefreta wî rê dabû ku kitêbên wan careke din bixwîne û bi seriyekî serbixwe wan nas bike. Bêyî ku troçkîzm xwendibû ji Troçkî hez kiribû. Kî dizane heger Reyis ewqasî heyranê Atatirk

ne dîtiba, belkî bi wê êcêbê ji Atatirk jî aciz nebûya.

”Serdar jî wek Maoyê destbixwîn dixwaze ku şer ji gundan ber bi bajaran de bibe. Belkî li Çînê dibû, lê li Kurdistanê hîç nabe. Him a me ne ew e jî. Bi şerê xwe em ê Tirkiyê xerab bikin ku tirk ji welatê me derkevin. Partiya Reyis li Hîlwanê axa têk birin û dest danî ser erdên wan; lê dewletê jî dest danî ser her tiştî. Çepên tirkan jî divê ku pêşî ji bajaran dest bi şer bikin. Ew teoriya Lenîne ku digot ‘pêlê şoreşê ji rohilat ber bi roava de diçe’, çewt e. Heta ku sosyalîzm li welatên Ewropayê pêk neyê, li welatê gundiyan wê tu carî pêk neyê û her tişt jî têk here. Gundî wê çawa bikaribin mezinahiyê li welatan bikin(!) Ewrupiyên dewra xwe a gundîtiyê derbas kirine, hemû bûne bajarî û xurt in. Teknîk û ilim li wir e. Gundî kî ne ku bibin mezinên bajariyan, bibin mezinê dinyayê (!)...”

Seydo carekê duduyan pê ve çûbû. Lê piştî ku esker bi çûna wî hisiyabûn, ew jî mehkûm bûbû. Di dawiyê de dîsa bi gotina Reşo rabûbû, berê xwe dabû Stenbolê û ji wir jî wê xwe gihandibaya Swêdê. Lê koseyên stenbolî piştî ku qeflek pere jê stendibûn, ew teslîmî koseyên îzmîrî kiribûn. Wan jî piştî ku bi carekê ve ew ji pereyan xalî kiribûn, li Kûşadasi du şev û du rojan di embara keştiyê de veşartibûn; dû re jî li giraveke Yûnanê berdabûn û jê re gotibûn ”aha vir Swêd e, de heydê oxir be ji te re.” Seydo jî bi hawayê ku li Swêdê daketibû, ji xelkê pirsra polîsxaaneyan kiribû. Li polîsxaaneyê têgihabû ku hatiye Yûnanê.

Serdar bêyî ku têkiliyên xwe bi hin dewlet yan partiy-
an re deyne tevgeriyabû û haziriyên xwe ên şer qedandi-
bûn. Ji komunîstan çend qenas û arpicî dizîbûn. Bi rêya
pêşmergeyekî ji "caşan" sê doçka, çend bikîsî, tivingên
birno, smînof û reşaşbrêm kirîbûn. Topek piçûk jî bi dest
xistibû. Top bi nîv heqekî kirîbû. Serdêr ji çekên giran
bêhtir baweriya xwe bi xelkê Botanê û Reşo anîbû. Li
gora wî, xelk çekê herî giran bû; her tişt bi xelkê dibû,
dimeşiya û diqediya. Û Reşo jî mêrxasekî zîrek bû. Di eslê
xwe de ji mêrxasiya wî bêhtir heyranê zîrekiya wî bû.
Reyis şeytanî bû û şeytên jî dikarîbû alimên herî mezin
bixapanda. Wilo li bûyerê dinerî. Di wê dema ku ew şerê
dijwar bi hev re kiribûn, çend carekî Reşo ketibû ber devê
tivinga wî û dîsa jî taqet ne kiribû wî bikuje. Bawerî pê
anîbû ku wê dijminê wî di rojekê de dev ji partiya xwe
berda û bigiha partiya wî. Lê Reşo jî her tim partiya wî
eşîr û ew jî axayekî vê eşîrê dîtibû.

Dema ku Serdar di çileyê çil de bi dû Reşo de hatibû
herêma Omeriya, Reşo jî nivê şevê di besta Çûva re li
eskeran teqandibû û xwe berdabû binya xetê. Lê zilamên
Reyis ew li wir jî rehet bernedabûn. Li cem mixaberatan
ixbara wî kiribûn û mîna kulmozê lê der bûbûn. Heger ne
ji zîrekiya PKGKiyan ba, wê çekdaran Reşo li Qamişlê di
mala yekî bûblanê de kuştibana. Bi qasî ku çekdar û mixa-
beratan dabûn dû, PKGKiyan jî ewqasî nahtorî lê kiribûn.
Lê hay û bayê Reşo jî ji wê hofka ku li ser kuştina wî hati-
bû gerandin, çênebûbû. Piştî ku PKGKî ew ji malê revan-
dibûn û jê re gotibûn "tu ê bi tena serê xwe tu carî nikari-

bî li vir bijî; tu mecbûrî ya bibî hevalê me û yan jî bibî hevalê partiyêke din”, Reşo dîsa sipasî wan kiribû û teqezê li hidûd xistibû. Di vê carê de esker pê ne hisiyabûn.

Bayê kur serê çûkan dibiraşt; bi sariya sibehê re rabûbû û temamê hewran xêz vêz kiribû. Dilopên ku ji rizdên zinaran diniqutîn, di qelîşteken lat û tahtan de qeşa girtibûn. Av di hewdan de bûbû kelpîç. Lapûşkên teyran erd ne digirtin. Teyrik ji ser tahtan dixijiqîn. Gelek zinzinîk qerisibûn. Felqeyên zemzelîqê mîna şûr û rim û mertalan di pozê zinarê Dojderê de kişiyabûn. Bayê ku di sirtê de difikand û di newalê de jî dikwîtand, di qorzîbirên şikefta Şikefstûnê de li hev diciviya, kurkê Reşo mîna meşkekê dinepixand û lê dizîzikî. Teyrikan bi lez û bez çêra xwe dikirin. Ro bi ser çiyayê ketibû û tîrêjên wê meyl û veketî dihatin erdê. Qeşa ku bi keziyên dar û deviyayê girtibû mîna qesebê dibiriqand. Lê dîsa jî her der sar bû. Serê garana sarinciyan gihabû qûça Mirarîkê, lê garana gundikeyan hîn jî goristana gund derbas ne kiribû. Pez ji zû de ketibû newala Dojderê.

Reşo dengê Serdêr nas kir. Ruyê wî mîna gulekê vebû. Ji dema ku saloxdanên wî hilanîbûn, qûna wî erd ne girtibû. Bi kêf ji cihê xwe çeng bû û ber bi devê şikeftê de bazda. Piştî ku got ”li qisûra min nenere, min ne dixwest ez bihatama Gurik civanê te; çawîşê Stilîlê li ser min gurikî pir êşandine, min fedî dikir ez li ruyê wan binerim”, hevdu himbêz kirin û di taldeya latê ku di nêzîkî devê şikeftê de tibabekî bilind bû, rûniştin.

Herdu hevalên Serdêr jî di serê sirtê de li ser pêyan çavdêrî li derûdorê dikirin. Ji Sarincê mîna du tayikan xuyanî dikirin. Sekina bi wî haweyî talûkeyêke mezin bû.

Yekîneyên eskerî her roj li gundan digeriyan. Şikeft hema bi pehnavê vebû û raserî her derê bû. Di eslê xwe de Serdar çekdarekî bi tedbîr bû. Belkî jî ji ber tirsê devjenga ku wê bi Reşo re nikarîba bibira serî, hevalên xwe ji xwe dûr sekinandibûn. Dibû ku Reşo aliyê xwe ê ilmî derxista pêş û ew di çavên hevalên wî de wek cahilekî bida naskirin. Li Enqerê carekê wilo lê kiribû. Lê di vê carê de piçûkxistina dijminê wî ê wextekî, wê tu fêde ne dabayê. Hewceyê wî bû. Serdêr bîra vê yekê ne biribû, lê Reşo bîr biribû.

Dilê wî bi halê Reşo şewitî. Bêdeng qederekî rû bi rû li hev nerîn. Dû re jî serê xwe berda ber xwe û di ber xwe de peyivî:

”Hoooweh li me û vê rezaleta ku dijmin aniye serê me! Van tirkan av di hestiyên me de vexwarine! Tirkan lingên me xistine zikê me!”

Ji ber kela giriyê ku ketibû qirikê, gotinên wî ên liblibî û girs bi şikeftika qirikê ve dizeliqîn û gundorkî dihatin xwarê.

”Na, ne dijmin, me ev rezalet bi serê xwe de aniye; dijminê insên ê herî mezin insan bi xwe ye. Tirkan lingên me ne xistine zikê me, me lingên xwe xistiye zikê xwe. Dema me her rezaleta ku hatiye serê xwe xist stuyê dijmin, em ê jî wî çaxî tu kêmaniyên xwe nebînin û bi pêş de neçin...”

Serdêr piştî ku ji kûraya kezebê axînek kişand:

”Yanî te bawer kir ku partiya te ji teref dewletê ve hatiye avakirin, ne wilo?”

”Erê, min ji zû de bawer kiriye. Ji ber ku ji destpêkê de Reyis mezinê vê partiyê bûye û her tişt jî li gora dilê wî hatiye kirin...”

Serdêr henekê xwe bi aqilê wî kir û devlikenî got:

”Ne bi tenê Reyis, komîta merkezî hemû jî ajan in.”

Reşo xwe aciz kir:

”Na wilo nebêje! Reyis û çend kes ajan in. Bi rastî jî tu û partiya te hûn tam gundî ne. Krîterên ku we pê girtine ne tu krîter in. Hûn li pevçûna ku partiyê bi rêxistinên kurd û feodalan re kiriye temaşe dikin û gotinên wilo tirovirî dibêjin. Pevçûna bi feodalan û organîzasyonên siyasî re tiştekî îdeolojîk e. Îdeolojiya komunîzmê li ser vî asasî ye ji xwe. Partiyêke komunîst helbet wê bi feodalîzmê, reformîzmê û oportunîzmê re şer bike...”

”Lê we ne bi sîstemê re, we bi feodalan, reformîst û oportunistan re şer kir...”

Ne xwest ku dirêj bike:

”Ew jî hinekî rast e. Lêbelê we hîn komunîzm fêhm ne kiriye; hûn nizanin bê sosyalîzm çî ye û hûn doza sosyalîzmê dikin. Ma Stalîn ajan bû ku li dor du-sê milyon insanên xwe kuştin? Na. Ma mirov dewaran dike? Na, lê Stalîn bîst-sîh milyon dewar û pezê sovyetiyar kuştibû. Mao bi navê ’Şoreşa Kulturî’, qetilam kir; şeş sed-hevt sed hezar welatperwer û ronakbîrên çîniyan kuştin! Ma ew jî ajan bû? Na. Polpotê cenewar ajanê kê ye? Ne ê tu kesî ye. Enwer Xoçeyê ku li himberî Hîtler şer kiribû, bi sedan demokrat û endamên partiya xwe kuştine. Kîmil Sung, Fîdel Castro û hwd. jî ew pîsî kirine. Ma Berzanî ne dîktator bû qey? Belê. Lê ganêreyekî kurdan jî bû. Ne bi tenê ajan, komunîstên herî mezin jî dikarin çewtiyên herî mezin û terora herî dijwar bikin. Troçkî komunîstekî mezin bû, lê wî jî pir kesên bê guneh kuştibûn. Mirov dibêje qey we tarîxa bolşevîkan qet ne xwendiyê.”

Serdêr hîç ne dixwest ku pê re têkeve devjengê. Ne

dixwest wî aciz jî bike. Bêyî ku bifikire û jê re bibêje ”ma li gora te, krîterên ajantiyê çi ne?” kin lê xist:

”Hevalo ne wextê felsefeyê ye, xwe bide ser hev ku em bi rê bikevin”, got û destê xwe avêt bêrika xwe.

Reşo rahişt şekirê wî ê nav kaxetê û bi ken got:

”Ji dêvla vî şekirî ve gerek te şûşeyekî viskî bianiya.”

”Mereqan neke, min ew jî aniye.”

Bi hev re mezin bûbûn; xwaribûn û vexwaribûn û çûbûn bar, pavyon û kerxaneyan. Di şikeft û berqefan de bazdabûn ser keran. Dil girtibûn û li ser siltana di dilê xwe de her tişt ji hev re gotibûn. Di salên ku orte okul dixwendin, bi mebesta ku ji berzaniyan re bombe çêkiribana, li ba yekî omerî derz dîtibûn. Ji nav erdên mayînkirî, mayin rakiribûn. Xwestibûn ku qeymeqamê Nisêbînê bikujin. Bomba ku wê ji dûr ve biteqandana, xistibûn hindurê goka naylonî; qeymeqam hatibû û wan pê li pişkoka kiribû, lê bombe ne teqiyabû. Deremêt avêtibûn mala midîrê lîsa Nisêbînê. Bi şev ketibûn pêşiya Mela Motorê ku pereyên berzaniyan xwaribû. Bi sê-çar cihan serê wî şikenadibûn. Mela ji mirinê filitîbû.

Firk ketibû piştî Reşo. Piştî ku bi hêdîka sênga xwe bel kir, ”yaho ma niha hewara min û vê firkê bû”, got û dewam kir:

”Çend hevalên te ên ji kuştinê re hazir hene?”

”Temamê herêma Botanê bi dû min de ye.”

Reşo dengê xwe hilda:

”Ez ji te re dibêjim ku te çend canfedayên vê dozê li dor xwe civandine? Şerê destpêkê ne bi xelkê, bi mîrxasnan li dar dikeve. Xelk çî ye yanî! Xelk devê tivinga min û bêrika min e. Pêşî bêrik û dû re jî tiving lazim e.”

”Lê şer bêyî xelkê jî nabe, ezbenî.”

”Ew jî rast e, lê ne niha. Danheva gundiyan pir rehetê, serê xwe pê neêşîne.

Baş e, te bi qasî ku em çend mehekî li Kurdistanê şer bikin sîleh û cebilxane peyde kiriye?”

”Ew jî tamam. Netirse, pêdiviyên şerê ku em ê li dar bixînin hemû jî di destên me de hazir li bendî tene.”

Ro di nav devjenga wan re gihabû nivê ezmên. Sura bê şikestibû û bi tesîra şerê ku wê bi dewletê re li dar xistibana herdu jî sincirîbûn.

3

Reşo û Serdar di halekî ne xweş de bi rê ketin.

Ji Gurik çiya bi çiya xwe gihandin çemê Dicle û di hindama Qeraşê re li çem xistin. Piştî ku boxaza Qesrikê derbas kirin, di nav batûyan û di piştî şaxê re xwe gihandin kaniya Masiyan, Reşo zikêşî bû. Li vir bêhna xwe berne-dan. Di Nêvava re xwe avêtin Bilika, çemê Xabûrê xelas kirin û li Sinatê Reşo ket. Du şev û du rojan li erdê ma. Bi rê de gelek caran berf û baran li wan bariyabû, xwêh dabûn û sarûgermê li wan xistibû.

Ji Gurik gundiyeke çit û jêhatî, ew jî bi şertê ku ne zivistan ba, di sê şev û sê rojan de dikarîbû xwe bigihanda Sinatê. Lêbelê wan, ew rêya dûdirêj di çil seetekî de avêtibû. Bi rê de hiç ranezabûn. Ê bi ser de jî danegeriyabûn tu gundan. Cilên wan ên şilo pilî çend carekî li ser wan ziwa bûbûn. Xwêhdanê di berstika qutikên wan re dabû der û li wan cemidibû.

Serdar û Reşo piştî ku gihan cihê xwe, di hikmê mehe-

kê de haziriya şerê ku wê bi eskerên tirkan re li dar xistana qedandin. Li ser çûnê bûn. Li dora pêncî-şêst endamên partiyê bi xwe re amade kiribûn. Ji çiyayê Cûdî wê dest bi şer kiribana. Lê qasidê partiyê ji Serdêr jêhatîtir derketibû û şoreşa wî bi gotinekê re totlanî kiribû. Qêsid nameya partiyê ji temamê endaman re xwendibû. Li gora nameyê, Serdar xiyamet bi partiyê re kiribû; divabû ji komutaniyê hatiba avêtin û cîgirê wî Ziboyê diyarbekirî di şûna wî de bûba komutan.

Şoreşa wan dîsa têk çûbû. Zibo ji destpêkê de di wan hildabû. Komunîstan jî ew yeka han ragihandibûn serokê partiya wî û li ser bûbûn nahtor. Komunîstan ji serî de xwestibûn ku Serdar bikirana zilamê xwe ê di nav PKGKê de. Pere li ber xistibûn, qebûl ne kiribû; xwestibûn ku wî li Sovyetê, Bulgarîstanê an Kubayê bidin xwendin, dîsa qebûl ne kiribû. Di dawiyê de wan jî mîna komunîstên tirkan çekên xwe ên herî mezin bi kar anîbûn û hin keçên xwe ên sipehî xistibûn dewrê. Keç bûbûn benîşt û pê ve zeliqîbûn; lê wî jî bi çavên xuşk û biratiyê li wan nerîbû. Piştî ku komunîstan bi temamî destê xwe jê şûstibûn, Zibo kiribûn zilamê xwe.

Zarok fetisî çêbûbû. Li ber diketin. Te bi serê bêvila herduyan bigirta wê ruh ji wan biçûya. Dinyaya ku bi hêvî lê nerîbûn, bi ser serê wan de kumişîbû. Tîrêjên roka ku di nav perên hewrên Zorava de xwe berdabûn ser hezaza mejiyê wan, di kêleka çemê Xabûrê de bi bayekî reş re ji hev belav bûbûn. Gava ku ji qelaçên Dojderê barê welatekî danîbûn ser milên xwe, berê xwe dabûn Bahdînanê û bêwestan meşiyabûn, giraniya bêr bi qasî gilokeke pembo hîs ne kiribûn. Qesefa sênga wan bi bayê kîn û buxza bi

dewletê re mîna zirnazîqê hilatibû û dahatibû û wek pilangan kaş û newal qevz kiribûn. Li çiyayên bêper xistibûn, cih bi cih berf bi ser wan de herifibû û gindiribûn binê newalan. Ji rizdên zinaran kevir bi ser wan de herikîbûn. Hevalekî wan di çemê Dîcleyê de xeniqîbû. Digel wêqas zehmetiyê dîsa jî ji moral ne ketibûn. Di eslê xwe de heger ewqasî bêhêvî ne bûbana, bi tena serê xwe jî dikarîbûn şer bikirana. Û heta belkî bigihana nîvê meqseda xwe jî. Ji ber ku qeweta li ser herduyan bi qasî a tabûrekê dihat. Û tabûrê jî tabûr diafirandin. Tarîx wilo çêbûbû. Her kes bi tarîxê re ranebûbû, hin rabûbûn... Reşoyê ku di serî de wilo fikirîbû û xwestibû ku bi grûbekê şer li dar bixîne, dîsa ji bîr kiribû ku rêya şoreşê wê hemû bi kaş û newal, çiv û kelem derbas bûbûna. Bêhêvîtiya ji destê bêbextiyê tirs jî pê re çêkiribû. "Tirs dijminê aqil e. Di kêlikên tirs-girtinê de mirov nikare bi aqilî bifikire", wilo gotibû.

Reşo bi bêbextiya Zibo re bi temamî ji şer dilsar bû. Giloka pemboyê ku rahiştibûyê, di çavên xwe de bi qasî çiyayekî ji risês mezin kir û xwe ji bin vekişand. Daxwaza wî a pêşî têk çûbû. Vê carê jî dabû dû Serdêr ku ew jî bi xwe re rakira Ewropayê û li wir xwe bidana ser hev heta ku welatê wan, ji hewran xêz vêz bûbûya. Lê Serdar jî bi haweyekî din difikirî. Bi çi rengî diba bila bûba, divabû partiya xwe ji hev belav bikira; ji wan kesan partiyêke nuh dameziranda û bi dewletê re şerekî mezin li dar xista.

Serdêr Reşo qanîh kir. Herdu bi karwanekî komunîstan re ketin rê û berê xwe dan Binxetê. Lê dîsa bi wan re hilnehat: Li derdora şirnexê bi şev karwan li kemîna eskeran qelibî, bi teqîna pêşî re çend kes ji karwên hatin kuştin, gajopij li karwên ket û her kesî rê ji ser hev winda kir.

Berê Serdêr ber bi Bahdînanê û ê Reşo jî ber bi Cizîrê de vebû.

Reşo di a dinî şevê de ji Cizîrê bi dizî xwe avêt qere-sêla qemyonekê û li hindama Nisêbînê daket. Hema pê re jî xwe berda bajêr. Li mala dostekî bapîrê xwe bû mêhvan. Di a din î rojê de bi mirovekî nisêbînî re têkilî danî û ji bo binxetkirina xwe bi tibabek pere li hev kirin. Lê çi fêde, rêberê wî ê ku bi yuzbaşî re kar dikir, bi wî re jî xayin derket; ew bir stasyona ser hidûd û teslîmî esker û polîsan kir.

Reşoyê ku temamê xeyalên wî bi bayê zilmê re firiyabûn, du şev û du rojan li tabûra Nisêbînê hiştin. Li vir êşkenceyek bê hed û hidûd lê kirin. Dû re jî ji vir nîvmirî rast ew rakirin tûgaya Mêrdînê.

Serdarê ku di girtina Reşo de xwe berpirsyar dîtibû jî, piştî girtina wî bi mehekê filan, bi sêzdeh hevalên xwe ve ji Bahdînanê bi rê ket û bi qahr berê xwe da Nisêbînê. Seet li dor nehê şevê ji sê aliyan ve dora tabûrê girtin û tibabê pazdeh-bîst deqîqeyan lê reşandin. Dû re jî berê xwe dan stasyona ku hema bi tabûrê ve bû û wan û eskerên li vir dest bi dest li ser hev danîn. Ferzoyê qosarî di vê hingamê de hat kuştin. Ew jî hemû ji ber xezeba Serdêr bû. Ji her der wî agir dibijiqî. Xwîn rijiyabû çavên wî. Xwe winda kiribû. Di eslê xwe de heger esker ji desthîlanîn ne ketibana, tev de jî dikarîbûn bihatana kuştin. Şerê bi hawayê wî mêrxasiyeke kurdî bû û bi roj ew taktîka mêrxasên kurdan, dikarîbû bi serketa. Serdarê ku di bin tesîra mêrxasiya Elîkê Betê de mezin bûbû û di şeran de bi çavên wî li xwe dînerî, "betêkî" kiribû. Di geliyên Tinatê de Elîk jî bi serekê peyayên xwe Şemhûnê Henêhîndo û bîst-sih peyayên xwe ên bijarte ve, ji ser qesra Cemîlê Eshed yekbez

ajotibûn ser top û metilyozan û hemû hêsîr girtibûn. Bi qîr û navtêdanên Serdêr gişan jî, mîna qertelan xwe ji ber vê vagonê avêtibûn ber vagona din û xwe di eskeran werkiribûn. Heger fişekên wan hindik ne mabana, wê êrîşî polîsxaneyê jî kiribana.

Piştî şerê li stasyonê bê teqîn ji bajêr derketin; bi dizî di besta Darê re li hidûd xistin û derbasî Amûdê bûn. Heger av li ser xwe ne zelilandibana û di stasyonê re xwe berdabana Qamişlê, wê eskeran bi qeweta eskerên Sûriyê ew di eynî şevê de qeçaçe girtibana. Gelek caran wilo bûbû.

Hevalekî wan î hêja xesirîbû. Lê wan jî li stasyonê pênc û di hindurê tabûrê de jî eskerek kuştibû. Serdêr miradê xwe kiribû. Lêbelê xelkê Nisêbînê û dû re jî ên Qosarê û Cizîrê bedêla miradê wî pir biha dan! Bi sariya sibehê re ji kolordiya Diyabekirê û tûgaya Mêrdînê bi hezaran esker kişiyan van hersê bajaran. Pêşî trafik sekinandin û telefon qut kirin. Dû re jî bi tenqan, kariyer û cemseyan derdor zeft kirin û mîna gurên har xwe dadan hinduran. Li hewşa tabûra Nisêbînê, mizgefta Zeynelabîdîn û li jora pira Eleman, li ser şemedanê xuya kesmûkî rijandin, bi sedan kes şilfitazî kirin, li wan siwar hatin û li ser vê xuyê birin û anîn. Qîr û hewarên insanen erd û ezman dihejand. Xişr û zêrên jinan, pere û temamê tiştên bi qîmet talan kirin; mîna keriyê berazan ku digirtin ser dehl û werzan û her tişt xirîxopan dikirin, wilo bi serê Nisêbînê de anîn! Li vî bajarê ku her tim bûbû pira tarîxê, gelek bi derbeyên dar û qezetoran can da. Ê bi sedan jî mirov birîndar kirin!...

BEŞÊ HEŞTAN

1

Sala 1985an xweş lêkiribû. Li deşt û çiyar bihar ketibû. Xêr û bêr fûriyabû. Hingiv di kewaran re dabû der. Mîha herî kesaxî, qorepîr û kulek ber dabû. Dengê bilûra şivanan li dist û mexmeran vedabû. Mast bûbû qeymax; qeymax bûbû nîvişk û bi ser jar û hejaran de herikîbû. Feqîrên ku li taseke dew diheyirîn çeqilmast vedixwarin. Heta bi gavanan jî penêrê ter dixwarin. Simbilên ceh û genimên ku di şîrik de piçpiçîbûn û bi sura bê re pêl didan, bayekî hênik bi xwe re hiltanîn û li deştê belav dikirin. Ji serê çiyayê Kurê qopaniya gundê Qesra, di nav pêlên şinahiyê de mîna giravekê xuya dikir. Biharê Serxet û Binxet kiribû yek. Ji nav mayinan bêhna endeko, gul û beybûn û sosinan difûriya. Qendirxeyên ku bi qasî dar û deviyar bilind bûbûn, şiva tirênê û têlên erdên mayînkirî winda kiribûn. Hestî û qahfûrkên serê kuştîyan bi kulîlkên şehfel û xerdelê hatibûn nixumandin û her derê hidûd mîna bexçeyên Zinarê geş û şênî bû.

Dewletê ya jî eskeran guhertineke mezin xistibûn herêmê. Giraniya xwe danîbûn ser avakirina mizgeftan û lîstika futbolê. Melayên ku ji teref dewletê ve bê dîplome dihatin zanîn, ji melatîyê avêtîbûn û melayên xwe ên bi dîplome di şûna wan de bi cih kiribûn. Dîplome jî di eslê xwe de bi xwendin û nexwendina dîn ve ne girêdayî bû. Piraniya melayên wan ji kesên ku hew bi tenê Quran xitim kiribûn pêk dihatin. Gelek ji wan xort jî bûn. Stilîliyan bi destpêkê re yek ji van xortan jî rê derxistin; di ser makerê

de sûretê wî kişandin û ji reyisê Komara Tirkiyê re şandin. Di vî warî de bi rastî jî stilîlî û bûblanî pir bê insaf bûn. Herdu alî li ser pîskirina melan bi hev re ketibûn qayîşê. Heso destûr dabû zilamên xwe ku hemû marîfetên xwe ên xerabiyê li himberî wan bi kar bînin. Mela Emînê torî mirovekî pîr î bê dûnde bû. Ji bo debirandina xwe bi haweyekî ji xwe re dîplomeyek ji miftiyê Mêrdînê stendibû û li Zorava bûbû mela. Zoraviyan xistibû serî ku bêdûndetîya wî ji jinikê ye. Zibêr mela xapand; ji kerxaneyaya Mêrdînê qehbikek bi çend hezarekî qanîh kir û li Nisêbînê mahra wan birî. Bi fenbazî piştî ku sûretê herduyan şilfitazî kişand, sûret jî ji Sererkanê eskerî ê Tirkiyê re şand. Zoravî û stilîliyan ev sûret pir kiribûn û li gelek bajaran bi dîwaran ve zeliqandibûn.

Melayên dewletê xwe li ber bûblanî û stilîliyan ne digirtin; hemû jî xir dikirin. Di dawiyê de dewletê dev ji wan qerîya û nema mela ji wan re bi rê kirin. Lêbelê li Xerêba ku bi sofî û mirîdên xwe navdar bû, mesele bi haweyekî din geriya.

Melayê wan ê nuhatî piştî ku bi wan re bi kurdî peyivî û xwe bi wan wek mirovekî xwedayî da naskirin, sofî li mizgeftê civandin û bi tirkî dest bi wazan kir. Sofî hebitîn! "Ev şeytan e!" gotin, hin revîyan û hinan jî êrîşî ser kirin. Li qirdê wan, di wê bêhnîkê de zilma eskeran hat bîra hin sofîyan û dev ji kuştina şeytanê xwe berdan. Bi dû ku mela bi lêdanê nermijandin, li ser kerê şidandin û bi pîrekê ve berê wî dan qereqola Stilîlê. Dû re ker jî bi mesta ku rahiştibû şeytên kuştin. Bi dû kuştina kerê de, vê carê jî çend sofîyan keysa xwe li kuştina pîrê jî xweş kirin, lê pîrê ji wan bi kêrhatîtir derket û ji gund reviya.

Dewletê digel ku heyfa mela pîs ji wan hilanî, dîsa jî dev ji wan berneda û melayekî din şand gund. Heger stîlîfî ne ketibana navbera sofîyan û mela û bi şertê ku sofî bi dû mela de limêj nekin, sofîyan her meh du sed wereqe ne dabana mela, wê xerêbaniyan bi carekê ve ji gundê xwe bar kiribana.

Komutanan di mista çawîş û başçawîşan de li her gundî taximên futbolê saz kiribûn. Her hevte taximê vî gundî divabû bi taximê gundê din re bilîsta. Cezê nelîstî-nê giran bû. Ji bilî dana peran, lêdan û girtin jî hebû. Di destpêkê de hema hema li her gundî bi qasî ku taximekî futbolê pêk hatiba, xort ne mabûn. Gundiyan pêşî xwestin ku lîstikvanên xwe ji zarokên deh-duwazdeh salî pêk bînin, lê komutanên qereqolan qebûl ne kirin. Lîstikvanên zoraviyan ji bilî çend xortên pazdeh-şazdeh salî, ên din hemû jî pîremêr bûn. Dema ku Xelef li aliyekî û Zibêr li aliyekî dida ber gokê, piçûk û mezin her kes derdiket ferca wan û ji ken û girî li piştê rast dibûn. Car carê komutan jî bi eskerên xwe ve dihatin fercê. Gundî bi vê hatinê pir aciz dibûn. Gava wan xwe bi xwe dilîst, pantor ji xwe ne diki-rin. Lê li pêş eskeran mecbûr bûn ku tena fanêre û derpî bilîstana. Piştî ku Heso û Circîs jî bi vê yekê agahdar bûn, kêfa xwe anîn û gotin, "dîsa jî mala wan ava ku vê lîstikê bi pîrekan nakin..."

Li gora mercên ku komutanan danîbûn, divabû salê du 'kupa' bihatana dan. Kupa jî beranek û pênc hezar wereqe bûn. Lê her gavê jî eskeran digirt. Bi rastî jî di vî warî de neheqî dikirin. Gundiyan li himberî wan him di temenê de dilîstin û him jî gava ku gol diavêtin ji wan re li çepikan dixistin. Carekê bamidiyan xwestin ku zora eskerên qere-

qola Stilîlê bibin. Felîtê bamidî da xwe û mîna cambazan gok bi vir de û wir de bir û anî. Lêbelê lêwik hîn xolê çardehan ne avêtibû, pehînek li bazinê lingê wî ê çepê xistin û ew li erdê gevizandin. Bi ser de jî hakimê ku her carê ji gundiya bû û her tim jî a eskeran digot, da ser lêwik û futbol bi carekê ve lê qedexe kir.

Zoraviyan bi perên ku dewletê ji bo avakirina mizgeftan li temamê herêmê belav kiribû, mizgeftek ji a xwe bi wîrdetir bi hişkeberê lêkirin û pere li hev payê kirin. Ji bo avakirina qubeyekê piştî ku dîlekçeyek dan qeymeqamê Nisêbînê û ji qeymeqem tibabek pere stendin, vê carê jî serî li waliyê Mêrdînê dan û ji walî re gotin ku mizgefta bi qube bê minare nabe. Ji walî jî pereyekî baş girtin. Minara ku di danê sibehê de her tiştê wê qedandin, ji kevirên nikarokî li ser sê-çar metreyan bilind kirin. Di eslê xwe de a wan ne minare, qûç bû. Hema wilo êretî kevir danîbûn ser hev û bilind kiribûn. Qube jî bi haweyekî din bû. Quba ku ji tenûrên omeriyan mezintir û ji kozîdanên keçên bûblaniyan piçûktir bû, pîrekan ji heriyê çêkiribû. Kils jî kiribûn. Li ser devê deriyê mizgeftê "Osmaniye Camisi" û bi dîwarê minarê ve jî "Koca Tepe Minnaresi" nivîsandibûn. Lê çî fêde, bi barana pêşî re îcar çima mizgeft, qube û minare hemû jî bi ser hev de naherifin û eser ji tiştêkî wan namîne. Zoraviyan bi dû vê bûyerê de, bi dîlekçeyekê dîsa serî li walî dan. Walî jî piştî dîlekçeya wan hema ne bi gelekî, sê rîhsipî ji gund xwestin. Zibêr, Xelef û Meshûd çûn. Di dawiyê de xerabkirina mizgeftê û her tiştê girêdayên wê xistin stuyê Xwedê, walî qanih kirin û dîsa qiyametêk pere ji xwe re stendin.

Hesoyê ku di adara sala 1985an de ji girtîgehê hatibû berdan, mêşdana xwe kişandibû nav rezê xwe ê ku bi mirêbayî dabû. Hewşa mêşdana ku bi keviran lê kiribû bi hejikan rapêçabû û li ser hejikan jî seranser şaqûl vedabûn. Ji bilî van, li ser darên behîvan jî gelek şaqûl vedabûn. Bi rastî jî şalûran tişteki zêde zêde êrîşî mêşên wî dikirin. Kirasê xwe biçiranda jî heqê wî bû. Mirov digot qey temamê şalûrên herêmê a xwe lê kiribûn yek, refek diçû yek dihat û bi haweyekî serxweçûyî xwe dadidan mêşên wî. Geh ji wan re li tenekê dixist, geh çifte berdidan wan, geh diqêriya lê dîsa jî fêde ne dikir. Hema çî dikir ne dibû. Li gund jî çend mêşdan hebûn, lê şalûr hîç bi ser gund ne diketin. Heso bûbû nahtorê mêşan. şalûrên ku diketin şaqûlên wî, li pêş çavên şalûrên ku li hewa dilîstin bi saxî diperitandin û dîsa jî şalûran xwe ji ser mêşdanê ne didan alî. Li girtîgehê ji xwe hinekî xulqteng bûbû, îcar şalûran jî bi wê nêçîra xwe xulqê wî ê mayî jî biribûn. Car carê berê xwe dida ezmên, mîna ku Xwedê didît, tiliya xwe dianî ber çavên xwe û bi gotinên çort diajot ser. Piştî ku miradê xwe li Xwedê û li herçar melekên wî ên sereke dikir, vê carê jî berê xwe dida gund û dibezîya Sarê. Di wê rewşê de çima rojekê Sarê wî zeft nake. Bi aqilê wî dikene û dibêje:

”Hey Reyis goştê te xwaro, ma min çend carî li talanê te xistiye ku tu van gotinên tirovirî bi min re dikî!..”

Hesoyê hazirbersiv jî di cih de xwe dabû ser hev:

”Keçê bi telaq min ne ji te re digot, navê jina qomandarê hepsa me jî Sarê bû...” gotibû û ber dilê wê girtibû.

Lê di eslê xwe de ne wilo bû: Li ser gotina Sarê mêşdan kişandibû nav rez, bêhtengiya wî hemû ji wir dihat.

Heso bi giştî rojên xwe li nav rez dibihurandin. Ne dixwest çavên wî bi çekdaran bikeve. Berî derketina wî û hevalbendên wî a ji girtîgehê bi çend mehekî, çekdarên Reyis li herêma Sêrtê avêtibûn ser qereqolan. Hin esker kuştibûn û çekên wan jî ji xwe re talan kiribûn. Çekdaran bi êrişên xwe ên peyder pey û daber, hema hema hilfa temamê beg, axa û esnafên ku di salên derbasbûyî de ji teref partiya wan ve bi mal û canê xwe xesiribûn kişandibûn ser xwe, xerabiyên xwe ên demekê bi wan dabûn ji birkirin û xwe li ber dilê wan şêrîn kiribûn. Xelkê şerê bi eskeran re bi Reyis ve girêdabû û ew wek qehremanekî didîtin. Mêrik di çavên her kesî de roj bi roj mezin dibû. Di wî warî de çekdaran jî temamê tevgera xwe di bin mezinahiya wî de dianîn zimên û ew serokekî bêhempa dianîn zimên. Qehremanî û seroketiya Reyis mîna şîrê li ser êgir, ha ha difûriya û bi nav xaka welêt de diherikî. Lê li girtîgeha ku ji sê pişkan du pişk û nîv jê ji çekdarên Reyis pêk hatibû, rewş hinekî cihê bû. Digel ku girtiyên hevalên wî gelek caran lêborîna xwe ji Heso û Circîs û ên wek wan xwestibûn jî, hemiyar bi şik li Reyisê wan nerîbûn û ew wek zilamê dewletê dîtibûn. Reyis di çavên Heso û Circîs de hîn jî "ew zilamê bi pênc kurûşan" bû!

Li girtîgeha Diyarbekirê telebeyan li ber xwe dabû û bi dehan kes ji wan hatibûn kuştin. Ê gelekê wan kuştîyan jî hevalbendên Reyis bûn. Ew yeka han tesîreke mezin li ser xelkê, Heso û Circîs jî kiribû. Heso û Circîs di her tiştî de bihurîbûn û telebe efû kiribûn. Li gora wan Reyis, Şêx

Hesenê eferî bû û ên bi dû de jî mirîdên wî bûn; Şêx ter-qiyabû, mirîd bi serê xwe fikirîbûn û li girtîgehê bûbûn zilam. Bi xwe hisiyabûn ku bi axa û begên kurdan nebaşî kirine û ji axa û begên girtî jî lêborîna xwe xwestibûn. Mîna xulaman li ber destê wan çûbûn û hatibûn û dilê wan xweş kiribûn. Xwe şewitandibûn, ketibûn rojiya mirinê û miribûn. Bi salan tî û birçî û tazî mabûn. Bi derbên eske-ran gelek ji wan dîn bûbûn; bi nexweşiyên giran ketibûn û felc bûbûn. Hemû hîn wilo xort û diran û porê wan weşiyabû...

Heso bi dengê kuxuka Kerîm re cefilî, qirçînî bi nava wî ket û di cihê xwe de wek qûçekê sekinî. Dizanîbû ku hatina wî ne ji xêrê re ye. Dem û dewranê du mirovên ku qet tiştêkî wan bi hev ne diket, bi hev re kiribûn dost. Heso bi serê Kerîm û Kerîm jî bi serê Heso sûnd dixwar.

”Bêje bavê mino, îcar çî ye?”

Kerîm lêva xwe cût. Wî jî wek her kesî êşa xwe nas dikir. Dudilî bû. Ji ber ku ji destê wan dîtibû. Li ba wan cih bigirta, derdek û ne girta jî derdek bû. Dema ku nuh hatibûn Zorava jî dîsa wek niha li odeya Heso rûniştibûn û xwe ji gundiyan re kiribûn erd. Helbet vê carê wê ne wek cara din ba. Hebûn û nebûna wan heta ku bi hêz bûbana di destê gundiyan de bû. Îcar piştî bi hêzbûyinê ku bergilî derketibana, wî çaxî jî wê kevir li ser kevir nema û Kurdistanana di dilê wî de têk biçûya. Kerîm wilo difikirî.

”Mêrikan hatine. Û dixwazin te bibînin.”

Bi gotina wî re çavên Heso lîstin. Bi hev re gelek tiştên telebeyan ên xerab hatin bîra wî. Kubariya xwe danî aliyekî û bi hêrs peyivî:

”Em ne mîh in ku em her tiştê wan qebûl bikin! Ew

zemanê berê çû; çawa hatine bila wilo jî herin! Kê ji wan re gotibû bila bên gund? Em ne kurd, weh! Em ne ji ometa mihemed jî, hi! De here wilo ji wan re bibêje û hew!”

Kerîmê ku hîn jî qerara xwe ne dabû, bi gotinên Heso re qerar da, yek ne kir dudu û bi lez da rê. Heso kire niçe niç. Vê carê jî zilma ku wî û telebeyan bi hev re li girtîgehê dîtibû, mîna filîmekî di ber çavên wî re derbas bû. Êşa wan di nava xwe de hîs kir û bi herdu destan li serê xwe xist:

”Kuro cidê pîrekan Kerîmo, bi ku de? Ma ji me re diserife ku hema wilo di cih de em di mala xwe de xelkê bêminet bikin, hi?...”

Heso mêşdan ji şalûran re berda; şalûrên ku ketibûn şaqûlan jî di wê rewşê de hiştin, da tengala Kerîm û hêdî bi hêdî ber bi gund de meşyan.

3

Mîna ku şexê şemeran derbasî odayê bibe, gurînî bi civatê ket û her kesî ji aliyê xwe ve cih jê re vekir. Baranê ku li girtîgehê bi nefspiçûkiya xwe hilfa Mela Salar û Sêdiq kişandibû ser xwe, ber bi Heso de meşya û xwe çeng kir destê wî; xwest ku maçî bike. Heso destê xwe ji nav destên wî kişand, lê wî berneda. Wî jî ruyê wî maçî kir, xêrhatineke qurquçî di wan da û piştî pesin û sipasan di kêleka Circîs de rûnişt. Ode ji zilaman mirmirî bû. Ji hindama serşokê û heta ku digiha devê derî, xortan sef girtibûn; herdu sefên pêşî li ser qerevîzkan û a dawî jî li ser pêyan sekinîbû. Zilaman mîna kevirên benên rezan bê keys xwe dabûn ser hev û bi telkî rûniştibûn. Koma zaro-

kên ku Baran şekir li wan belav kiribû, bi dika hewşê ve wek gwêşiyên şînokan hatibûn xwarê û guhên xwe bi ser civatê de bel kiribûn. Navmaliya malê cihê du zilaman girtibû. Mela Salar dîsa li teniştê wê xwe berdabû ser kaban. Hûto vê carê li ser kulêv û bi ser de jî tam li himberî çekdaran rûniştibû. Şûf û kemlaniya wî bala wan kişandibû. Ji her kesî bêhtir li wî dinerîn. Hîn ew nas ne kiribûn. Gava ku bi wî qilafetê xwe ê mezin di civateke nenas de wek niha bêdeng disekinî, bi qasî şêrekî sahw dida. Lê gava ku dipeyivî jî civatê ew bi qasî pisîkekî piçûk didît.

Sadiq bi haweyê ku dixwest her tiştê xwe bi carekê ve bigota, bêwestan di cihê xwe de diqeliqî. Di dawiyê de xwe ne girt:

”Gerek ev şerê me û tirkan be, dîsa nebe ê me kurdan xwe bi xwe be...”

Hema pê re rengê çekdaran qulipî. Heso ferq kir ku ew dixwaze bîne ku derê. Di cih de gotina wî birî:

”Pîrê, ev xortên ha hevalên Reşoyê te ne” got û awirek di Sêdiq de firand.

Sarê keserek ji kezebê kişand:

”Ma qey de ew ê jî rojekê ji pişt wî deriyê teng derkeve. Reşo zilamekî ne sêla bû, lê Xwedê mala sersebeban xerab bike!...”

Wê jî xwest ku gotinê bîne ser Reyis û wî pîs bike. Heso piştî ku bi keder lê nerî, bi haweyê xwe jî rê lê girt:

”Di wan salên ku telebeyên me li Nisêbînê şoreşa xwe qedandibûn û dest bi şoreşa van gundikên me kiribûn, ji min re digotin Apê Welatparêz ”

Civat hemû keniya. Çekdar jî. Circîs fêhm kir bê Heso

li ku derê dixîne, gotina xwe daqurtand.

”Erê lo, min bi şiklekî bi Pîra me da fêhmkirin bê ew welatparêzî çibû.”

Destê xwe bilind kir û li hev zivirand:

”Îcar piştî ku ez hatim girtin, van telebeyên me li hepsê navê min kirin ‘Apê Şoreşger.’ Û yabo qurbano ji wê rojê û heta niha, hema hema her kêlî ez ji Pîrê re dibêjim ku şoreş û şoreşger du tiştên ji hev cihê ne, lê dîsa jî tev li hev dike...”

Neheqî lê dikir. Bi dû girtina wî de hilgirtin û ragirtina malê bi carekê ve ketibû stuyê Pîrê. Ling ne dixistin bin xwe. Liberxwedan û pevçûnê ew anîbû derexeke wilo ku bi qasî jina mîrekî hêviyan ji xwe bike. Xwe paqij digirt û sipehî li xwe dikir. Mîna Aydinê ku her tim bi qerewat bû, şahra botanî ji serî ne diket. Bi sariya sibehê re xwe kurmanckî diçikçikand; zivistan ba havîn ba, kiras û xeftan û libade ji ser xwe ne dikir.

Sarê pîrekeke kihêlî bû û di civatê de mercên kihêltiyê jî hîn hebûn. Xwe ne kir wek wî. Beşîşî û bi destê xwe tewirand:

”Di dema keç û xortaniya me de jî li dinyayê navê gelek tiştan tune bû, Heso. Ma ez ê bi vî emrê dawî çî û ne çî ezber bikim, Xwedê ji te raziyo...”

Baranê ku heyranê mîrxasiya Sarê bû, zor da xwe ku lê temaşe bike. Lê Xelef xwe xist taldeya wê. Ji mecbûrî wî jî dîq lê nerî. Serê wî ê zelût wek şebeşê ku di nav tertikan de mezin bûbû, ji devê deriyê odayê telomelî xuya dikir.

”Apê Heso, tu jî baş dizanî ku dayika me Sarê, ji me tevan jî mîrxastir, jîr û zanatir e. Wek ku Reyis jî dibêje

‘ew sereka tamamê dayikên Kurdistanê ye.’ Dayê hestiyê pišta girtiyên bû. Di her liberxwedanên me de ji ber devê deriyê hepsê ne diqeliqî. Bi sedan jin û mêr li xwe dicivandin, bi çepik û lîle lîlan xwe berdidan nava sûka Diyarbekirê û ji bo me diqêriyan. Geh li ber kolordiyê benzîn bi ser xwe dadikir xwe dişewitand, geh bi komeke pîrek berê xwe dida Enqerê û li heqê me dipirsî. Bi qeweta wan mitîngên wê ên li Diyarbekirê bû ku xelkê bajêr bi carekê ve îro dest dane partiya me. Dayê Kurdistan bilind kir”, got û dîsa bêvila xwe paqij kir.

Her tim fişke fişka bêvila wî bû. Di girtîgehê de çavekî wî mîqrob girtibû û seraqet hêsir dikirin. Hêsiran xwe di qulikên bêvilê re berdidan. Lê wî ew yeka han bi bapêşê ve girêdabû.

Sarê bi gotina wî a dawî keniya. Gava ku dikeniya û bi devlikenî dipeyivî jî pir şêrîn dibû. Lê ew dengê wê ê ku di guhên civatê de li hev vedigeriya û mêr pê kil dibûn, mîna çavên wê qels bûbû. Bi tirs bû. Ji ber bêbextiyê nûh a telebeyên ku îro bûbûn çekdar û şer bi eskeran re dikirin, destê wê di nava wê de bû. Ji tirsan ew ruyê wê ê ku li şerabê çûbû û bi hinera salan xweş xemirîbû, di van kêlikan de çilmisî bû. Ruyê vemirî hîç pê ne diket.

”Lawê min, wilehî ew cehda min ne ji bo partiya we û ne jî ji bo Kurdistanê bû; hiletê min ji partiya we û Reyîsê we diçe. Hûn hemû jî mîna Reşokê min xort û naşî bûn û ketibûn pişt deriyekî teng. Eskeran zilm li we dikirin; dilê kafiran bi halê we dişewitî! Ma dibû ku ez bêdeng bimama?”

Heso berî mêhvanên xwe:

”Xwedê ji te raziyê, ma niha hewara van gotina ye”,

got û li Circîs nerî.

Circîs jî di bin simbêlan re dikeniya. Dixwest ku Sarê bidomîne. Ji guhên civatê ên bel xuya dikir ku civatê jî dixwest Sarê defterên kevin veke û her tiştî li ruyê wan xîne. Li gora wan herçiqasî Sarê pîrejineke serdest û zana xuya bikira jî, di dawiyê de dîsa pîrekek bû; vê pîrekê hin peyv biteriqandana û biajota ser çekdaran jî ewqasî xem ne dikir. Çekdar kurd bûn û di civata kurdên wek wan misilman de jî pîrek ”mexlûqeke ku Xwedê ew ji bo zewqa nav livînan xuliqandibû” û ”çiltûk û efara genim bû”, çi bigota jî divabû ew bidana xatirê pîrekiya wê.

Baran mîna ku şîretkirîbû, tiştêk li xwe çênekir. Heta ku jê hat ruyê xwe geş kir û bi zimanekî beşişî got:

”Hema dayika me çi ji me re dibêje bila bibêje; heqê wê ye. Di vî gundê welatparwer de bilasebeb gelek mêrên hêja hatin kuştin. Niha ku ew kuştin û malwêrankirin li ser tiştêkî kurdistanî ba dîsa jî xem ne dikir. Li vî gundî û heta li temamê vê birekê her tiştî bêyî Reyis rû da bû. Reyis piştî ku bi rastiya meselê dihise dest datîne ser şer; lê hinekî dereng dimîne. Ma wê çawa dereng ne maba, barê zir welatekî li ser pišta wî bû û ew jî çawa ba insanek bû; wê bi kê ji me daketa û daneketa! Wek ku dayê jî got, em hemû xeşîm û naşî bûn, me bi tştekî nizanîbû û dewletê jî nav partiya me tije ajanên wek Kenan Arikan û Şoreş kiri-bûn...”

Civat cefilî û devê wê bihustekê ji ser hev çû. Heso keserek kişand. Mela Salar reşxerîqî, Sarê bi devê xwe girt, Zibêr dengêkî kuxuya. Kuxuka wî a ji mekrohî jî çavên Mîrzo ne reviya.

Circîs xwe ne girt:

”Çawa yabo qurbano çawa?” got û guhên xwe bi ser de miç kirin.

Mîna wî her kesî her tiştê xwe ji bîr kir û bi tenê hişê xwe berda ser bê ka Reyis çi bi Kenan û Şoreş kiriye. Di vê navê re jî Şewqedîn çayê digerand û li ber Qaso sekinîbû. Qaso bêyî ku li tepsiyê binere, destê xwe dirêjî nav qedehên çayê kir, destê wî kete hindurê qedehê. Destê wî şewitî, lê dîsa jî xwe tevnelebitand. Sîrac dixwest tişteki ji Mihê bipirse. Mihê engûşkek avêtê, engûşk li xavika zikê wî rast hat. Sîrac jî mîna ku ji kerê bikeve, ihîni pê ket û xwe bi ser hev de guvaşt. Heger engûşk li devê wî keta, miheqeq wê diranek-duduyên wî bihatana xwarê.

”Reyis bûba hezar perçe dîsa jî wê nikarîba rê li ber berîberdaniya me a wan salan bigirta. Wî destê xwe diavêt aliyekî me ber digirt, li aliyê din di nav destê me de diteqiya. Karê wî mabû ku hema bi vir de û wir de bi me ve bibeziya û aqil bida me! Tew îro hîn bêhtir dibeze. Mezi-nahiya welatekî wek Kurdistanê ku her kesî kurdayeriya xwe ji bîr kiriye, ewqasî ne rehet e. Bi rastî jî karê Reyis pir pir giran û zor e! Ji aliyekî ve wê me hînî ilim, politîka û şer bike û ji aliyekî ve jî wê bi ajanên nav me bilebike. Û bi ser de jî him wê bi hişyarkirina gelê me dakeve; bi dengê xwe ji wan re kasetan dagire û destnivîsên xwe bişîne...”

Zibêr mîna ku di eyarê berêz de bû, bêhnçikayî:

”Erê birazî we çi bi serê wan herdu ajanan kir”, got û tizbiya xwe zîzikand.

”Apo helbet mirov ajanan dikuje. Reyis herdu jî bi ecêbeke pîs dan kuştin. Hevalan Şoreş şewitand û serê Kenên jî bi çakûçan pelixandin.”

Sêdiq bi haweyekî dilsar li çekdaran nerî û destê xwe hejand:

”Howeh kuro, bê kê bîra ku Şoreş ajan be, dibir! Hela Kenan tirk bû ajantiya wî ser çavan, lê ma ne qaşo Şoreş ji me bû, kurd bû...”

Zibêrê birçiyê gotinê, berî Baran piştî ku bi ûjdanekî rehet got:

”Pêşiyên me bi derewan ne gotine ‘kurmê darê ne ji darê be dar kurmî nabe’, Sadiq de qey heq kiribûn lo” û pala xwe da zemberîşan.

Mela Salar gotina wî bi xwe ne xweş anî û bi zirt peyivî:

”Ez bi ezameta Xwedê sûnd dixwim, heger li vî gundi ajanekî qûnde hebe, ew bi xwe tu yî! Xwedê tu ji bo xezebê xuliqandî ye! Tu çawa dikarî kêfa xwe bi kuştina insên bînî, hey ekrût! Dema ku Şoreş mezinahî li ezbeta pizûriyan dikir, tu ji bin çengê wî ê rastê û destbirakê te Mihoyê murtud jî ji bin çengê wî ê çepê dernediket û we bi serê hev sund dixwar. Di dema Kenên de jî hûn dîsa ew şelaf û fisek bûn; we em xistibûn qaqa reş!...”

Da xwe ku civatê biterikîne, Sarê xwe zer kir destê wî. Destên herduyan jî ji kelecane diricifin. Sarê Mela sekinand, lê devê wî ne sekinand.

”Erê kuro, bê çi ji xwe fedî nake, bê çawa xwe li ber çavên mêhvanan belebanî dike. Ji bo ku têkeve çavên wan, dikare gotina herî bêmirês ji xwe û me hemiyan re jî bibêje! A te çavşahîkkirine Zibêr...”

Heso kenekî ji dil dikir:

”Yabo Mela, tu îro ji doh bêhtir dipeyive; wilo nabe. Mela torî ye lê negirin. Ê herî zanayê wan Elîkê Betê bû û

wî jî bi tivinga kurmancî êrîşî ser top û metilyozên dewletê dikir. Tew îcar di destê Mela me de ne tiving, keleşkof û reşşe hene. Bi telaq heger hûn zêde bidin ser coka wî, ew ê yekî ji me sax bernede.”

Bi gotinên wî helbet wê her kes bikeniya. Lê Mîrzo ji her kesî bêhtir keniya. Mela jî mîna civatê piştî ku hinekî beşîşî û xwêhdana eniya xwe bi pêşmalka Sarê paqij kir, guh da ser Baran.

”Helbet Seyda kuştina du ajanên ku ev herêm xerab kiribûn û xelkê me bi hev dabûn kuştin, naparêze. Lê ajan dibe çi dibe bila bibe, dîsa jî kuştina insên tiştêkî ne xweş e. Seyda mirovekî xwedayî ye, gerek mirov lê negire û hîmetê ji fikra wî re bigre.”

Piştî ku bi lez çixareya xwe pêxist û acizîya xwe bi dixana wê re berda, li Cîrcîs nerî û gotin bire cihê ku lê sekinîbû:

”Heger ji serî de her tişt li gora bîr û baweriyên Reyis bimeşîya, ne ev herêm xerab dibû û ne jî xelkê me ê vê heremê ewqasî ji partiyê sar dibû. Bi rastî jî Reyis tiştêkî zêde zêde bi ajanên nav partiyê daket. Ajanan partî dorpêç kiribûn. Heger Reyis qeweta xwe hemû li wî alî serf ne kiriba, kî dizane belkî îro Kurdistan li ser destê wî azadkiribûya jî.

Zemên şanî me da ku di derbarê wan rêxistinên bêkêr de, Reyis çendî rast fikirîbû. Hemîyan gelê me li ser piştê hiştin û bi welatên Ewropayê de revîyan. Bê nan û xwê derketin. Derew bi gelê me re kirin. Reyis...”

Kenêr jî bêhneke berê hatibû civatê. Dîsa di qûncika odeyê de rûniştibû; mêş ji ser xwe diqewirandin û bê his û pis lê guhdarî dikir. Lê bêyî ku lêvên xwe bilebitîne di

nava xwe de jî bi aqilê wî dikeniya. Vî mirovî ji girtîgehê tebihetekî pîs bi xwe re anîbû. Li der li hindur, mîna mirîşkan her tim xwe li qûncikan digirt.

”Baran bibexîşîne, dibe ku ez bi qasî te û hevalên te nizanibim; lê tiştên ku ez dizanim jî ez tam dizanim.

Ew çawa mezin e ku bêyî destûra wî bi meh û salan wê zilamên wî li herêma Rihayê, Batmanê û Mêrdînê şerekî dijwar li dar xînin! Di wan salan de ji destê feqîriya ku wî şerî bi serê me de anîbû, rewa di laşê me de ne mabû. Zarokên me bêhna goşt û tewaşê ji bîr kiribûn. We kevir li ser kevir ne hiştibû! Lêbelê ew çawa partî ye ku ewqas ajan dikaribin tê de cih bigirin û hilkişin cihên herî bilind!”

Her kesî dizanîbû ku Kenêr ne mîrovekî cahil bû, lê dîsa jî kortika qirika wî ji xwêhdanê şil bûbû. A ku bi eniyê ketibû hîn bêhtir bû. Ji çekdaran zêdetir li sîlehên wan dinerî û dipeyivî. Piştî ku kefa destê xwe ê rastê wek asfincê li ser kortika qirikê û eniya xwe bir û anî û ji xortan tasek av xwest, bêhnekê sekinî û bi hawayekî balkêş fikirî. Di vê kêlikê de jî çekdaran hirmeta xwe bi bêdengiyê şanî wî didan û derwêşkî lê temaşe dikirin.

”Ji ber ku Reşo ji we veqetiyabû, we em hemû kiribûn ajan û we dijminahiyeke lewitî bi me re kir. Li Nisêbînê û Cizîrê barûte bûbûn şûrkêşên we. Maqûlek nema ku we di sûkan de erza wî ne şikenand. Kuro we heta bi ribabên mitirbên me şikenandin!...”

Damarên eniya Baranê qosarî bel bûbûn. Ji birhûyên wî ên qalind û reş ku bi jêr de kişiyabûn, rengê çavên wî xuya ne dikir; lê çavan dilîst. Bêhna xwe digirt û berdida. Di nava xwe de dikeliya. Car carê jî dev qurmê zimanê

xwe dikir. Lê Kenêr jî tu polê wî ne firandibû, ne derew û ne jî heqaret lê kiribû. Bi tenê jê re ta bi derziyê vekiribû, ewqas. Bi xwe hisiyabû ku divabû her tiştê xwe ên girîng berî hatina wî bigotana. Li girtîgehê ne wî û ne jî girtiyên hevalên wî, di mijarên siyasî de tu carî Kenêr qanîh ne kiribûn. Vî gundiyê kone ji ber ku li her tiştî bi şik dinerî, pevgerêdana di navbera tişt û tiştan de jî zû didît û hema pê re fêhm dikir ku wê dawî çawa biqediya. Seroketiya telebeyan jê re wek bilûra ber bê dihat.

Heso nerehetiya Baran ferq kir. Devê xwe dagirt ku ber birîne bigire, lê Mela Salar hîn bêhtir birîna wî tevda:

”Ma çi û ne çi di serê vî miletî de ne kirin van telebeyan! Me nema dikarîbû em du gotinan bi jina xwe re bikin!”

Heso tiştê ku berî niha dixwest bigota got:

”Erê Mela, ev tu çîma niviştêkê ji van mirîşkên me re çênakî, madem tu ewqasî alîm î? Ne em bin û ne ev ceyrana ku dewletê ji me re aniye. Ji destê vê ceyranê mirîşk tev de cinoyî bûne. Ro û şev tev li hev kirine; bi ro dilûsin û bi şev jî xwe berdidin ser sergoyan.”

Mîrzo da ber:

”Tew Apê Heso tew, îcar ên me elimîne bi şev hêkan dikin!”

Sarê jî xwe avêt nav hofka wan:

”Ê ne Heso, xwezî te ew şeva ku nuh me ceryan pêxist dîtibûya! Ecêbnedîno, ji kêfa ceyranê re heta sibehê xew ne bi çavê gundiyekî û ne jî bi ê heywaneke me ket. Ma ji xwe tiştê ku van keran kirin, heta ro derketiye ziriyanê!”

Hesûk jî bi qasî wan civat şa kir:

”Ma ji xwe kerekî me heye, empûl bi me ve ne hiştin.

Her şev ez ê du-sê empûlan li axo xim û ew ê jî here bike-
rifîne, yaho!”

Bedrên piştî ku got ”kuro qey empûlê dişibîne pirtiqalê”, Sadiq peyivî:

”Ma ji xwe a ku bi serê Osoyê menderî de hatiye, qey wek a kerê û mirîşka ye. Mêro derdora mala xwe tije empûlên ku bi xwe hema li ser hev pêdikevin û vedimrin dike û bi ser de jî li ber devê deriyê xwe nobetê nagire. Erê kuro, mala xwe şibandiye kerxaneyê û dibêje ‘çima şivêrên tir û qemyonan her şev tên li deriyê min dixin?’ Ma lawo kerxane bê bekçî dibe?”

Zibêr jî gotin anî ser jina xwe:

”Gava ku ceyran tê gund, keça çavbelekê jî bi kêf û eşq dibêje ’cihê şûjina me jî çêbû, zarokino’ û şûjina xwe di qulîka pirîzê radike.”

Kêf û henekên civatê dîsa jî bêhna Baran fireh ne kiribû. Lê jîr fikirî. Bi a dilê xwe ne kir. Bi fên rahişt Kenêr; xwe kir hevalê wî û nikil avêtênê:

”Apê me ê Kenêr bi qasî alimekî mintehî zana ye; lê ji ber çavên alimên herî mezin jî carina hin tiştên piçûk dikarin winda bibin. Ew ji me çêtir dizane ku destpêka her tiştî pêşî bi qolinc dimeşe. Zarokek bi qasî xortekî û xortek jî bi qasî mezinekî nikare baş bifikire û tiştan ji hev bifesilîne. Ferx bi ribêt dibe ribat. Dema ku me dest bi doza Kurdistana bav û kalan kiribû, em hemû jî hîna ferxên bê ribat bûn. Ê bi ser de jî me ji sifrê dest pê kiribû. Bav û kalên me tu mîraseke netewî ji me re ne hiştibûn; tu asasên xelasiyê ji me re dananîbûn. Ê Reyis jî tam di rewşeke wilo kambax de partiyekê ji efarê çêdike. Helbet wê her tişt li gora dilê wî nemeşiya. Reyis ji Lenîn ne mezin-

tir bû ku di partiya wî de jî bi sedan ajan hebûn. Lê di dawiyê de, Lenîn hêdî bi hêdî partiyê ji ajanan dike û bi ser dikeve. Piştî mirina wî, îcar bi heval Stalîn em pê dihisin ku tew birek ajan di komîta merkezî de cih girtine û wî Lenîne filozof jî ew ne dîtine. Apê me ê delal, tarîxa temamê partiyên sosyalîst hema hema wek hev bûne. Di vî warî de ez dikarim gelek nimûneyan bidim...”

Sêdiq ji dera han destê xwe hejand û gotina xwe a her carê got:

”Barano na na, tu nimûneyan nede, em hevalê şer in. Kî bi eskerên tirko re şer bike em hevalên wî ne û hew.”

Baran jî mîna Reşo û Serdêr di civata gundiyan de mezin bûbû. Lawê melayekî bû. Ji exlaqê gundiyan baş fêhm dikir û ewqasî jî zarxweş bû. Heta li gora wî ”xelk, mexlûqekî bêqîmet”bû; tu ferqa cahilekî û xelkê ji hev tune bû. Mirovê cahil di civata herî maqûl de dikarîbû tif bikira û di cih de jî tifa xwe bialasta; dikarîbû li ser pêyan destava xwe bikira, pîsiya xwe bikira qûç û bi keviran jî li ber veteqîliya. Zanayekî dikarîbû cahilek ”tî bibira ser avê û tî jî vegeranda.” Kê bizanibûya jê re xweş bikira wê xelkê bida dû wî. Û wî jî ev yeka han baş dizanîbû.

Baran pariyê xwe di sêniya dohnê Kenêr dakiribû û sêni ber bi xwe de kişandibû. Civat nerm kiribû. Divabû rê ne daba Kenêrê ku ji bo xeberdanê xwe dixwar. Û wilo jî kir. Bêyî ku şelûpelê li xwe çêke, pêşî tasek av xwest û hema pê re jî destê xwe avêt tûrikê xwe. Kasetek derxist û ber bi Sarê de rabû. Piştî ku got ”Reyis ev kaset ji te re şandiye” û kaset dirêjî destê wê kir, bi lez li cihê xwe vegeriya û dîsa destê xwe avêt hindurê tûrik. Ji bilî çend kesan her kes ecêbmayî mabû; her kesî dev li serê zimanê

xwe kiribû û bi haweyê ku Baran tiştêk bida wan jî mîna zarokan li destê wî dinerîn. Lê piştî ku Baran sê seetên bêrîkan û qelemêke hibrînî ji nav kaxetê derxistin, qelem û seetek li ber xwe danî û herdu seetên din dan destê Heso û Circîs û got "Reyis pir silavan li we dike, ev seet ji we re diyarî şandine" û rahişt seet û qelema li ser kulêv, kelecana giha boxaza qirikê û civat di cihê xwe de qelqilî.

Mela Salar bêyî ku tiştêkî bibêje seet berda bêrîka xwe. Lê Kenêr him ne girt û him bi ser de jî di bersiva Baran de nikil avêtin serokê wî:

"Reyis divabû ev qelem ne ji min re, ji Erol Efendî re şandibaya. Erol mirovekî mamoste bû; ji min çêtir dizanîbû deng û behs û rapor nivîsandiba û jê re şandibana."

Zibêr bi wahc gotin ji devê wî girt:

"Pêşiyên me bi derewan ne gotine, 'bi vê qûşê em ê nikaribin herin Mûşê.' De ji dest bigire û dirêj neke!"

Baran li ber xwe ket, lê hema zû jî bi ser xwe ve hat. Devê xwe dagirt û vekir, lê Circîsê ku di civatan de bi qasî bûdîstekî bi sebir bû gotin di ber de hişt:

"Pêşiyên me ev jî gotine, 'ê ku neke bi gotinên mezinan wê qilochên wî bibin wek ên bizinan.' Zibêr heger te ji serî de bi a me kiribaya, îro me ê ev diyarî û miyarî jî ne dîtibana."

Dû re jî bi haweyekî maqûl diyariya ku girtibû li xwedî vegehand. Lê hîn di wê bêhtengiya xwe de bû, ji binya malan Cemîlê hûrî dîsa bi neviyên xwe ve dest bi talîma eskerî kiribû û mîna gardiyanên girtîgeha Diyarbekirê diqêriya.

"Lawo Hesûk, here cercûrekî di serê wî de vala bike; wî em rezîl kirin wilo nabe bavo!..."

Cemîl ji destê êşkenceya ku li girtîgeha Diyarbekirê dîtibû serçelqî bûbû. Gava ku gotineke bi tirkî diçû guhê wî, yekser radibû ser xwe û diket temenê. Carina jî bazdi-da êxur û xwe di bin alifê pez de vediziland. Ji roja ku ji girtîgehê derketibû her sibeh neviyên xwe li hev dicivandin, xwe dikir gardiyan, ew dikirin girtî û bi wan tibabekî dirêj talîm dikir. Îcar dema ku Sêdiq xwe eskerî girêdida û ber pê de dimeşiya, Cemîl tam ji ser xwe diçû, digiriya û xwe diavêt pişt gundiyan.

Mîrov digot qey hevalekî Baran bêkêf bû; mîna kêzikê bi awirên xwe habela diçû vî alî û wî alî. Lêbelê ê din çavên xwe bi ser civatê de pêl kiribûn û ji kûr û dûr difikirî. Ev xort ji çend gotinên ku berî niha kiribûn, xuya dikir ku ne mirovekî xeşîm bû. Heta li gora Kenêr diruvê hiqûzaneke jî pê diket.

Piştî ku Erol Efendî jî qelem ne girt, qelem û seet man li wê navê, Heso rahişt herduyan, li ber xwe danîn û bi zimanekî beşîşî got:

”Di nav milletê me ê misilman de camêrî bi kêr nayê. Erê ma ne ji xwe, di wê tûgaya Mêrdîne û hepsa Diyarbekirê de, min ewqasî ji vî Circîsê me re got ku li ber xwe ne de û qet bi a min ne kir, kuro!”

Berê xwe guhert ser wî û dewam kir:

”Te li ber xwe da û min li ber xwe neda, wan çî got min qebûl kir û te jî qebûl ne kir. Di dawiyê de jî him mehke-meyê ez û tu wek hev ceze kirin û him jî telebeyan bi qasî cihê te wilo jî cih dan min.”

Circîs ji dil keniya. Kenê wî hare harî bû. Ji binya gund jî mirov dikarîbû dengê kenê wî bikira.

”Na na, bi telaq cihê te bi qasî minareyekê ji ê min

bilindtir bû. Tu çima nabêjî ku telebeyan qîmetekî mezin didan min. Li hepsê her tim tu di ser min re digirtin; her tim bi te dişêwirîn.”

Heso jî piştî ku got ”Circîs, bi wî şêxê erdê li Bexdayê tu rast dibêjî lo, lê çênedibû ku min bigota”, heyranê wî Kerîm peyivî:

”Apê me Heso baş fêhm kiriye ku pêşî divê mirov makyavelîst bifikire. Tiştê ku fêda mirov tê de tune be gerek mirov jê bireve.”

Kerîm ji girtiyên xwe fêrî gelek têgehên ku bi ”îzm” diqediyên kiribû. Lê di vî warî de kêmaniya wî a herî mezin ku têgeh, bê cih û wext bi kar dianîn. Û heta li himber mirovên wek Hûto jî dîsa bi zimanekî wilo dipeyivî. Li gora wî, telebeyan jî mîna wî kiribûn û ji ber wê yekê jî di nav gundiyan de zanyar hatibûn naskirin. Bi rastî jî heger ne ji çend kesên mîna Heso qerfok bana, gundiyan digel şêxitiya wî belkî ew ji xwe re wek ronakbîrekî mezin jî qebûl kiribana.

Baran û hevalên xwe di demeke ku zoravî û temamê xelkê herêmê hino hino bi ser xwe ve hatibûn, lêdan, kuştin, girtin û henekpêkirina ku eskeran bi gundiyan dikir rabûbû, dest bi şer kiribûn û xwe berdabûn gundan. Bi dû lêdan, girtin û kuştina sê-çar salan de her kes bêdeng sekinibû û bi kar û barê xwe daketibû. Li herêmê maldarî hêdî bi hêdî li pêş ketibû. Dewletê elektrîkî kişandibû hin gundên deşt û çiyê. Ji bilî vê li hin gundan ji bin erdê av derxistibû. Qatûf û cenbiyên stilîliyan ên bacanan, hejîr û tîrî nema dihatin gundên ser keviya mayinan. Gundî bûbûn xwedî rez û bexçe û fêkiyê xwe ji malê dixwarin. Rêya Îpekê mîna gêrikê dixebitî. Gelek kesan qemyon û tir

kirîbûn; mal dikişandin Iraqê û ji wir jî bi xwe re mazod dianîn. Şifêran li herêmê bihayê mazotê bi carekê ve xistibûn. Xwedî erdan gîsin li ser gîsin li erdê xwe dixistin û habela çandinî dikirin. Deşta Nisêbînê heta ku dibû zivistan jî her tim bi şînahî bû.

Zorava gundekî ku li dor heşt hezar olçek erdê wê ê bejî hebû. Û hemû jî bi terektoirê dihat ajotin. Li ser gotina Hesoyê Circîs lawên wan, bi şîrîkayî li binya gund erd kolabûn û ji bin erdê av derxistibûn; av li malên xwe gerandibûn û di nav erdên derdora gund de bi kar anîbûn. Hawêrdora gund hemû jî kiribûn dar û ber. Bi saya ava bin erdê zoravî dilgeş bûbûn. Hevkariyê halxweşî û dostayî bi xwe re anîbû û ew bi hev şidandibûn. Her kom û komik bi tifaqê dikarîbû bigiha armanca xwe. Tifaq dijminê xizaniyê û dostê dewlemendiyê bû. Û dewlemendiyê jî berberî û fesadiya hindurê malê radikir. Mirovekî têr ji yekî birçî çêtir dikarîbû bifikirîya û serê xwe bi tiştên mezin bişand. Bi tifaqê mirov dikarîbû keleha herî asê bixista jî û raxista jî. Ji tifaqê bi hêztir li vê dinyayê tişteke tune bû. Erol Efendî her tim ji wan re wilo gotibû. Bi rastî jî zoraviyan ji tifaqê xêr û bereketeke mezin dîtibûn. Ji ber ku bi tifaqê dilivîyan, bêyî ku bi xwe bizanibin, mejiyê wan jî li ser qenciye çerx dikir. Rêya ku ji Îpekê vediqetiya û dihat gund, zift û qîr kiribûn û li ser bestê jî pirek çêkiribûn. Sarê bi qeweta pereyan qedexa ku dewletê danîbû ser mamostetiya Erol Efendî rakiribû; bi rêya axayê gundê Zêdiyê du sed hezar dabû komutanê tûgaya Mêrdînê û Erol li gund dîsa kiribû mamoste. Wekî din jî hemşîreyek li gund bi cih kiribûn. Sê-çar terektoir qûm di nava gund de vala kiribûn û wan bi xwe ji zarokan re zirnazîq, hêlan û

hawe bi hawe gelek deydîk çêkiribûn. Erol Efendî bi gundiyan hewşên wan û navtarên gund mîna sûka Mêrdînê bi kevirên reqifandî raxistibû; gund ji rêx û pirik û heriyê paqij kiribû. Her kesî ji ser dîwarên hewşa xwe sênc raki-ribû. Devê bîra binya gund bi têlên ristînî rapêçabûn. Bereteyên heywanên xwe dûrî gund diavêtin. "Dermanên kurmancî" nema bi kardianîn. Nexweşên xwe doktor bi doktor digerlandin. Qelen jî rakiribûn. Mîna bajariyên Mêrdînê rê dabûn keç û lawan; wan xwe bi xwe hevdu diciband û bi hev re dizewicîn. Dê û bavên bûkê jî mîna ên zavê dixesirîn.

Di eslê xwe de zoraviyan ne bi tenê xwe, gundiyan derdora xwe jî bi xwe re rakiribûn. Menderî û sarinciyên û herwekî din ew ji xwe re nimûne girtibûn û tevgeriyabûn.

Baran girêka werîsê xwe bi pişt heçî xistibû; bi gotinên yekane ji gundiyan re bihar anîbû kabokê û civat mat kiribû. Xort û zarok hîn ji serî de bûbûn hevalên wî. Li gora dilê xortan peyivîbû; ji wan re xweş gotibû û serî li wan mezin kiribû. Ji pîrejînan re "dayê", ji ciwanan re "xuşkê, bira" û ji zîlamên navser re jî gotibû "keko." Hilfa zarokan jî bi şekir kişandibû ser xwe. Bi devjenga di derbarê Reyis de, temamê ilmê xwe bi kar anîbû û bi peyvên herî xweş civat bersivandibû. Di wê navê re jî dema ku hinekan bi devjengê zor dabûnê, wî jî mîna şêxê Tinatê, bi çend gotinên nermikî a xwe gotibû, bi hêdîka berê wan dabû kêş û dû re jî bi hemd ew gindirandibûn. Jîr bû. Ê nezaniya civatê jî ew hîn jîrtir kiribû. Cesareta xwe a herî mezin ji wir stendibû. Kasete ku Ryis ji Sarê re şandibû bi civatê dabû guhdarîkirin. Di kasetê de Reyis kuştin, eman û nemana herê mê û terqandina Reşo bi carekê ve xistibû

stuyê Kenan Arikan û Şoreş; ew wek ajanên dewletê dîtîbûn û bi rengekî barbarane ew dabûn kuştin. Herwiha têkiliyên xwe jî bi Reşo re danîbûn û Reşo dîsa kiribû hevalê xwe.

Civat û bi taybetî jî Sarê bi kuştina Kenên, bi qasî ku bifiriyana kêfxweş bûbûn. Heta li tara jêr hin pîrekan dilîlandin û bêyî destûra mêrên xwe jî dîlan girtibûn. Reyis li ser navê partiyê lêborîna xwe ji temamê gundiyan xwestibû; dest û lingên Sarê maçî kiribûn û doza dueyan lê kiribû. Di dawiya kasetê de jî pir li ber geriyabû ku xwe berda binya xetê ba wî. Sarê jî di dilê xwe de her pêkeniyabû, henekên xwe bi aqilê wî kiribû û gefî lê xwaribûn.

Zoraviyan pereyekî mezin wek bertîlê dabûn midîrê "Devlet Su İşleri" û "Devlet Karayollari Genel mudurluğu" û di nav erdê xwe de bîr kolabûn û rêya gundê xwe çêkiribûn. Lê Baran ew yeka ha jî bi şerê xwe ve girêdabû. Li gora wî, dewletê her tişt bi zanatî kiribû. Ji bo ku gundî nebana hevalên wan, elektirîk kişandibûn gundan, bîr kolabûn û rêyên wan çêkiribûn. Heger Baran kişandina elektirîkê jî bi şerê xwe ve girênedaba, dibû ku heta bi konebazên wek Kenêr jî qanîh bûbana û bidana dû wî. Lê temamê zoraviyan baş dizanîbûn ku dewletê hîn di sala 1979an de, gelek gundên dorberî Qosarê kiribûn bi elektirîk.

BEŞÊ NEHAN

1

Tîrêjên roka danê sibehê di ser qesra Hisênê Axê re kişiyabûn Zorava û li Sarincê di mendera Birehîmê Qaso de çirûskan vedidan. Bayê seherê hîn jî ne şikestibû. Dengê canbêzaran, xweşkêş û navtêdanên lawên bavan, bi lîle lîlên zeriyan bûblaniyan re bûbûn yek û di pesarên çiyayên Omeriya de li hev vedigeriyan. Zivingê dihejiya. Hatxê di nav rivînan de mabû. Dixan ji Bezekê bilind dibû. Esker li dora Bamidê û Cibiltînê bûbûn xelek. Metilyozan hawêrdor agir dipijiqandin. Bi erdê re ezman jî dişewitî. Helikopter mîna stêran bi vir de û wir de dixijiqîn. Mirov digot qey birûsk diavêtin, her derê di nava şewatê de kêferatê dikir. Teyr û tilûran ji zû de xeta mayinan derbas kiribûn. Qîr û hewar û halan bû! Hin pîrek digriyan û bi tepan raserî xwe bûbûn; hinan tîrsa xwe bi gotinên mêrxasan vedişartin û xwe bi cesaret didan xuyakirin; lê hemû jî ketibûn taya ku gelo lawê wê jî ne di nav vî şerî de bû?

Şerê ku di zivistana sala 1987an de dîsa li derdora van gundan derketibû, ji ê niha jî diwartir bû. Di wî şerî de nozdeh çekdar û ewqase esker û tîm jî hatibûn kuştin. Çekdaran mêraniyeke mezin kiribûn; ji danê nîvro û heta danê êvarê bêwestan li ber xwe dabûn û yek jî ne reviyabû. Çend kesan ji wan bi mebesta ku hêsir nekevin, bombe jî bi xwe de teqandibûn. Eskeran termên wan teslîmî belediya Nisêbînê kiribûn û li mezelê Hecacan veşartibûn. Di wî şerî de lawê Sêdiq ê duduyan jî hatibû kuştin. Lawê

Erol Efendî Alan bombe bi xwe de teqandibû; dêya wî bi zor ew nas kiribû.

Zoravî li navtara gund gihabûn hev. Heso dilezand û ber bi mala xwe de diçû. Zibêr dabû dû. Circîs jî dabû dû wî. Çavên qefla zilaman hemiyan jî li ser wan bû. Wan jî xwe li odayê girt.

”Qîma min nayê ku hûn xwe ji gund berdin û wilo heşkere heşkere têkevin nav şer!”

Tajdînê ku ji bo çend hevteyekî bûbû komutanê herêmê, bi haweyekî kubar got:

”Apê Heso, em mirov in şervan in. Me ji bo şer û pevçûnê rahiştiye van sîlehan. Hevalên me di şer de tèn kuştin. Ma dibe ku em nerin bi hewara wan ve? Ez hêvî dikim tu min fêhm bikî.”

Heso carekê xistibû serê xwe ku wî çawa bigota jî ew ê qanih nebûya. Dengê xwe hilda û bi qahr peyivî:

”Ez qebûl nakim! Dar û devî, kevîr û ax her der esker dikele! Qey hûn dixwazin esker vî gundî bişewitînin? Ji Xwedê bitirsin ji Xwedê!”

Piştî ku destê xwe ber bi koma zarokan de gerand, ”ma dilê we bi van zarokan jî naşewite?” Circîs xwe avêt nav:

”Ez jî qebûl nakim. A we ne xelaskirin, têkberin e. Ma qey ava reş bi çavên we de hatiye, ma hûn nabînin bê ji erd û ezmên çawa agir dibare? Li cihê xwe rûnin, hûn ê bi xwe re me hemiyan jî bidin kuştin...”

Piştî ku Zibêr, Kenêr û temamê koma zilaman jî wek van got, Tajdînê torî sist bû. Lê hîn deqîqeyek ne ketibû wê navê, dîsa deng bi bêtêla wî ket. Tajdîn bi bazdan derbasî odayê bû û derî li xwe girt. Çûn û hatina wî hemû jî deqîqeyek ne girt; wek gule ji hindur firiya, ”hevalino

bidin dû min”, got û bêhnçikyayî berê xwe dan qelêç.

Bi derketina wan re eskerên ku di Qesrikê û di besta ziyaretê de kemîn danîbûn, yekser li gund girêdan. Gelek bûn. Zare zar bi zarokan ket, pîrekan kirin qîje wîj û her kes bazdan hinduran. Herhevt çekdar bi xwe re ne gihan ku biteqînin jî; hîn ne gihabûn binya rez, yek bi yek ketin û li wê navê bi ser birînên xwe de gevizîn. Xortekî ji wan agir bi kezeba mirov dixist; ne dixwest bimra. Ji gund jî gule li çend zarokan ketibûn. Dudu ji wan di cih de miribûn.

Eskeran tibabê nîv seetê bêwestan li gund reşandin. Dû re jî ji hêla çiyê mîna gêrikê kişiyên û xwe dadan malan. Di wê navê re jî hinekan ji Dêrê mirêk diavêtin Zorava û Menderê. Heso bi wê yekê dîn û har bûbû. Di nav lepên eskeran de qîjwîja wî bû:

”Ma em li dawetê ne ku ev kûçikbavên dêriyan mirêk bi dest qu...ê jina xwe girtine û ha ha diavêjin vir û wir!...”

Di vê carê de esker û tîmên tûgaya Mêrdînê mîna demên rabihurî bi wan re ne kirin. Piçûk û mezin, mêr û jin hemû dan ber devê qezetoreyan û ew li ser benderan civandin. Wek ku Kenêr jî digot, heger ji serî de bi vî hawayê niha bi wan re kiribana, belkî wan jî rê ne daba ku çekdaran di gundan de esker kuştibana. Li hin gundên Omeriya û Torê çekdar û esker çend carekî ketibûn pêxêla hev û ji herdu aliyan jî mêr ketibûn. Eskeran hin zîlam pir êşandibûn û hin jî girtibûn. Gundî yekser ne dabûn ber xwe û bi pîrekan, keç û xortan jî daneketibûn. Roja ku çekdaran ro li nîvro ji Hatxê bi arpiciyan li cemseyeke eskerên Stilîlê girêdabûn û cemse şewitandibûn, gundî behetî mabûn ku eskeran jî çawa gundê wan ne şewitandi-

ye. Yuzbaşıyê tabûra Nisêbînê hatibû gund, bi tenê çend kes girtibûn û bi ser de jî ji wan re gotibû:

”Bibin hevalên Reyis, derkevin çiyê û bi me re şer bikin. Lê vê jî ji bîra nekin, hûn ê di rojekê de li me poşman bibin. Ji gund bernedin terempêlên me û li gund eskerên me nekujin. Binere qîma me nayê...”

Haydar bînbaşı piştî ku her kes bi lêdaneke pîs ji malan derxist ser benderên rêya Dêrê, keç û jin şandin mal û bê pirs û bersiv bêhnekê dîsa li hemiyan xist, bi guhê Heso girt:

”Qûnvirik, ez dibînim tu gelekî mêr bûyî, ha! Te dest bi terorîstiyê kiriye û bi terorîstan re tu êrîşa xwe tîne ser eskerên dewletê. Tu ê dewleteke kurdî çêbikî...”

Hişê Heso ji Haydar bêhtir li ser cemseyê bû; bi xezeb di navtarên gund de diçû û dihat. Bi rastî jî şifêrê wê bi hawayê ku filîm dikişand bêserî diajot. Mirov digot qey xwîn rijiyabû çavên wî, ji dil û can şer dixwest. Hin pîrekên wek Sarê ji wan hatibûn bêvilê, dikarîbûn çend fişek li ser kiribana û çira xwe bi carekê ve bitefandana. Li Xirbê Miraran jî şifêrekî mîna ê niha kiribû û çekdarekî jî ji hindurê malê lê girêdabû. Çar esker hatibûn kuştin. Lê ewan jî temamê gund dabûn ber devê top û metilyozan û piçûk-mezin tenterûs sax bernedabûn. Di vê carê de jinên zoraviyan jî mîna mêrên xwe ji desthılanîn ketibûn û bi zarokên xwe ve deriyê malê li ser xwe xiliqandibûn.

”Lo paşayê min lo, em li ku û dewletçêkîrin li ku! Ma tu wî diruvî di me de dibînî?”

Di vê navê re jî eskeran termên çekdaran bi dû xwe de dikişkişandin û ew di nav koma zilaman de vedizilandin. Dudu ji wan birîndar bûn. Herdu jî bîst salî dihatin. Ji

Rihayê bûn. Li Enqerê unîversîte dixwendin. Di sala çûyî de beşdarî nav çekdaran bûbûn. Yekî jê bêwestan him nav di hevalê xwe dida û him jî xeberên pîs bi eskeran re dikir. Heso destê xwe ber bi xortê ku ji mêranî ketibû û habela efwa xwe ji Haydar bînbaşî dixwest vekir û gotina xwe dewam kir:

”Tu jî baş dizanî ku bi van cahilk û mahilkan tu dewlet çênabe qomandarê min.”

Komutên guhê wî berda. Lê vê carê jî tiliya xwe a îşaretê wek şûjinê di gwîzeka qirika wî de rakir:

”Rast bipeyive gapîr rast! Hûn ji dînê xwe bêhtir baweriyê bi van cahilk û mahilkan û Reyis tînin. Lê çima hûn dernakevin çiyê? Ma hûn bênamûs in qey?”

”Erê em bênamûs in. Heger em bi namûs bana, te ê nikarîba ev zilm li me kiribaya?”

Peyva wî bi xwe ne xweş anî. Tepek li nav serê wî xist. Dû re jî ber bi Bedrên de meşiya:

”Muxtarê Kurdistanê, tu jî ha!” got û bi kulm û pehînan ew da ber hev.

”Qomandarê min, ez di bextê te û jina te de bes li min xîne. Bavo bi wê sûnda herî mezin para min a Kurdistanê hemû ji te re û bes li min bide, yaho! Heger tu bawer nakî, heydê em herin nûtêrê ku ez para xwe li ser te tapo bikim. Bes e, bes e, te ez kuştim!”

Xortê ku meydan ji mirinê re dixwest gazî komutên kir:

”Bêşeref, berê xwe bide min!”

Komutên bi qahr piştî ku got ”toqê di çîmê ê din re derbas bikin!” dev ji Bedrên berda; li Circîs nerî û li ser hev serpozka potîna xwe li qîpikên lingên wî xistin. Circîs

şewişî û ket. Lê bi lez jî rabû.

”Tu ê Serdêr ji Ewrupayê rêyî çiyar bikî, ha!..”

Circîs veciniqî! Lê ewqasî jî ecêbmayî nema. Bi tenê ruyê wî hinekî vemirî. Ji zû de niqutîbû dilê wî ku di rojekê de wê Serdarê wî jî bigiha çekdaran.

”Na begê min, tu şaş î. Temamê serekên dewletê jî pê dizanin ku xortên gundê me bi Serdêr re bazdane Ewrupayê û li wir bi cih û war bûne. Çend zarokên ku ji vî gundî hatibûn kuştin jî, bêyî dê û bavên xwe gihabûn şervanan.”

Çekdaran ji gundiyan re gelek caran behs kiribûn ku esker bi toqên hesinî serê hevalên wan ên hêsir difirînin, guh, bêvil, kîr û gunên wan jê dikin, çavên wan dixerimînin û daran di destava birîndar û kuştîyan de dikutin. Bi gundiyan ecêb ne hatibû. Lê dîsa jî dîtînin û gotînin ne dibû wek hev. Ev cara pêşî bû ku eskeran li ber çavên gundiyan çekdar rast derxistibûn û asaqên mezin di serê wan de kiribûn. Behetî mabûn! Dinya li ber çavên wan reşxeriqî bû. Hêsir têkilî hev bûbûn û xwe bi nav laşê wan de berdabû.

Komutên dîsa li herdu birîndaran nerî. Xortê ku toq xistibûn çîmê wî, dizanîbû ku wê hema bêhneke din çî bi serê wî bihata. Hewar hewarên wî di felekan re derdiket. Di dawiyê de tiştê ku li bendîbû qewimî. Komutên piştî ku ji koma zilaman re got, ”ez ê rojekê wilo li we hemiyar jî bikim”, çav da ê esker û ji nişkê ve bi wê navê de xwîn pijiqî. Toqa manyetîkî, kaboka Serkanê rihayî di nêvî re avêtîbû. Di vê gava ku Serkan mîna çûkekî serjêkirî di cihê xwe de diperpiştî, hevalê wî jî tif dikir komutên û jê re digot:

”Bêşeref, wê toqê têxe stuyê min û ji xwe re li mêrxasiya kurdan binere!”

Mela Salar xwe ne girt. Mîna pilingekî çeng bû:

”Heger tu bi wê toqê çîmên min jî nefîrînî, tu deyûz bî!” got û şiqamek avêt komutên. Şiqamê cihê xwe girtibû.

Haydar bînbaşî xîpekî zilaman û xwedî qilafetekî bi fesal bû. Çavgirover û çavreş jî bû. Ji bilî Hûto û Luqmên hemiyan jî li ber wî wek lepekî xuya dikir. Bi destekî Salar bilind kir û ew wek kevirê qewetê avêt. Sê-çar gavan dûr çû. Esker bi qezetoreyan kişiyar ser. Lê wî ne hişt. Bi lingê xwe ê rastê pê li sênga Salar kir û xwe bi ser de tewand:

”Bêhna xwe fireh bike mela qûnde; ê ne ez ê bînim bîra te. Ez te nakujim, ez ê te bi wan bidim kuştin. Lê hîn zû ye.”

Berê xwe da gundiyan û dewam kir:

”Mereqan nekin; ez ê bi ecêbên hîn ji vê mezintir we bikujim. Heta ku ez li pêş çavên we baz nedim ser dê û jinên we, ma ez we dikujim! Ez ê hino hino we biqedînim, kûçîk lawên kûçîkan!”

Dû re jî gazî eskerên xwe kir:

”Pêşî di devê wî de bimîzin. Dû re jî wî şilfitazî bikin û ji newqê û berjêr de tam deh deqîqeyan bi daran lêxînin”, got û vegeriya ba Heso.

Sê esker bi nav gund ketin. Ji hin hewşan qeflek hejîk anîn û bi hejan raserî Mela hatin. Bi rastî jî wek gotina xwe derket. Wan çiqasî lê xist wî jî ewqasî li ber xwe da. Lê hîn çar-pênc deqîqeyên wî ne qediyabûn, di nav destê wan de xiliya. Ew bêhiş li erdê veziliyabû û eskeran hîn jî

lê dixistin.

Di eslê xwe de zoraviyên ku bi nav salan de çûbûn ne li bendî bobelateke wilo bûn. Hemiyar jî ji Haydar hêviya şîretan kiribûn. Cêhilan dabûn dû aqilê çekdaran, "dewlet pilingekî ji qertonê, hêzeke kufikî", dîtibûn û bawerî bi şerê wan anîbûn. Dê û bavên xwe bêminet kiribûn; dev ji xwendinê, kar û barê malê, çûna eskeriyê û zewacê berda-bûn. Divabû aqilmendekî dewletê çend gotinên di cih de ji xortên wan re gotibana. Ew bi haweyekî razî kiribana. Tam wextê wê bû. Haydar bi zimanekî xweş dikarîbû xort di bin giraniya barê dewletê biperçiqandana. Heso wilo xwestibû.

"Ji dêvla zarokên xwe ve, hûn çima bi çol û çiyar nakevin? Hûn miletekî şervan in. Bi ser de jî we hemiyar eskerî kiriye. Hûn tivingê baş dizanin bi kar bînin. Ma ne wilo ye Heso axa?"

Hişê Heso bi carekê ve çûbû ser çekdarê ku gef li komutên dixwarin.

"Paşayê min, vî xortî nekuje û tu çi ji min bixwazî ez ê bikim. Cahil e lê negire."

Heso wê ji ber temamê malê xwe derketiba. Heta heger komutên xerabiya herî mezin daba ber, ew jî dikarîbû bikira. Li mêraniya Keyoyê ku dev li birîna xwe dikir û li himberî komutên xwîna xwe wek tifê bi kar dianî ecêbmayî mabû. Ne bi tenê ew, tev li eskeran her kes jî. Gelek fêris dîtibûn. Lê bi fêrisiya xwe yek jî ne gihabû toza vî.

Komutên piştî ku pehînek li zikê Heso xist:

"Lawê min esker, toqê têxin stuyê wî kûçik î", got û mîna dikê elokan li wê navê çû û hat û dîsa xeberên pîs bi gundiyan re kirin.

Keyo jî wek xuya ku tu biavêjî nav êgir diteqiya:

”Bijî kurd û Kurdistan! Bijî şerê me! Bijî mêrxasî! Bijî Reyis! Bimire qehbetiya tirko!”

Circîs li ser çarlepikan meşiya û xwe avêt lingên komutên:

”Begê min, ez di bextê namûsa te de vî lawikî nekuje. Xort e xwe neke wek wî!”

Sura bayê sibehê bi dengê şerepnalan ji zû de şikestibû. Lê bêhna barûdê hîn jî ji erdê ranebûbû. Lêvên gul û kulîlkan bi carekê ve çiriyabûn. Pel ji daran hatibûn xwarê. Darên kevnar qelişibûn. Tayik ji kokê de hatibûn birîn. Rokê jî serê xwe hildabû û mîna padîşahekî li dinyayê temaşe dikir. Tîrêjên wê ên zêrînê xwe berdabûn ser ruyê çiya û zinaran, dar û ber û şinahiyên û kelaxên zîvar zîvarî. Di cokên xwînê de zembelîlkên ku bûbûn zerazeng, bi ser benderên Zorava de çilmisî diherikîn û ji nişkê ve yek bi yek winda dibûn.

Pêşî eskeran bi hev re destek fişek berdan. Zoravî behetîn. Dû re jî cendekekî ku wek bîstanekekî şên bû, bêserî lebitî û li erdê veziliya. Mîna ku dixwest hîn jî bigota, devê wî vekiribû. Barînî bi Kerîm ket. Eskeran xwe avêtin ser. Hûto reviya. Li ber veteqilîn lê komutên ne hişt ku berdênê. Kabokên Hemo dafisiyan, bê keys rûnişt û bi serê xwe girt. Ew jî giriya. Xelef ji tirsan ziwa bûbû; lê Zibêr, Cemşî û Remo nav şeşên xwe şil kiribûn.

Heso serê Keyo xist ber sênga xwe û bi ser de kumişî. Û Circîs jî çakêtê xwe avêt ser kelaxê wî. Çelq li zoraviyan ket. Eskeran cardin destek fişek bi ezmên de berdan û li ser hev gotin:

”Xwe biavêjin erdê!...”

Her kesî xwe li erdê veziland. Lê Erol Efendî rabû ser xwe; dengê xwe bilind kir û bi hêrs gotina ku hîç ne dixwest bigota got:

”Ez ji xwe fedî dikim ku ez tirk im! Lê ji bîr neke ey komutanê kafir, ev miletê belengaz wê rojekê jîr û zana bibe û devê we biçirîne!”

Komutên wek pilingekî xwe çeng kir ser:

”Tu jî ha, tu jî ha!” got û serikê potîna xwe xist devê wî.

Diranên wî ên pêşî pê re weşiyar. Heger bi wî haweyî deqîqeyeke din bidomanda, Erol ji xwînê dikarîbû bifetîsiya. Qaşo mamosteyê dewletê bû. Dewletê ne dawî li mamostetîya wî dianî û ne jî lêdan ji ser radikir. Eskeran tiştê ku bi gundiyan dikir bi wî jî dikirin. Hata carina a wî pariyekî zêdetir jî dibû. Lê ew jî ne hindik bû, têra xwe hebû. Sînanê ku li Swêdê bi kurdayetiyê daketibû, gramerakurdî bi swêdiyekî re jê re şandibû û wî jî di dibistana dewletê de bi dizî zarok hînî nivîsandina kurdî dikirin.

Haydar bînbaşî piştî ku bi pehîn û qûndaxên G3an par-suyên gelek kesan şikenandin, li pêpîka xwe xist. Esker li hev civiyar û rêz girtin. Dû re jî emir da ku yek bi yek tif gundiyan bikin û li terempêlên xwe siwarên. Wilo kirin. Hîn deng bi terempêlan ne ketibû, wî demaçeya xwe tazî xist destê xwe û got:

”Ez ê van mîqrobên ku min dane kuştin ji we re bihêlim û kesekî ji we jî negirim; îcar ku piçek namûsa we mabe, hûn ê jî rahijin sîlehên xwe û derkevin çiyê! Ez di dê û jinên we hemiyar... Û bi xatirê we!”

Bi çûna eskeran re zoravî mîna kulmozê ji malên xwe der bûn û bi ser benderan de beziyan. Mîna keç û xortan, jinan jî guh ne dan tu kesî û bêmefer xwe avêtin ser termên perçekirî. Hewar hewara wan di felekan re derdiket! Hêsirên çavan mîna ava kaniyan bi ser xwîna kuştîyan de dihatin xwarê. Diavêtin ser xortaniya wan û bi dilşewatî dûrik digotin. Hinekan porê xwe kur dikirin, radikirin, bi keviran li sênga xwe dixistin û mîna teban berzûrî Xwedê dibûn. Bi nifiran re dixwestin gilî û gazinên xwe bikin. Lê wê gilî û gazinên xwe ji kê û bi kê bikirana?

Leme lema devê Heso bû. Bêhna kuştîyan ketibû laşê wî, dilê wî diaxivî û her ji bêhnikê elq dihatênê. Rê ne dibir ser tiştêkî. Nizanîbû bê çi digot. Bi ser de jî tavê li serê wî xistibû. Çermê qoqê serî mîna dîwarê tenûrê qemirîbû. Guhekî wî ji dûr ve wek sersotekî xuya dikir. Taximên diranan ji dev herikîbûn wê navê. Ser çavên wî bi carekê ve di xwîne de mabûn. Dilopên xwîne ji herdu zendikan jî dinuqitîn. Sola lingê wî ê çepê li ber şeg û pegan çûbû. Ruyê xwe dabû ber ê Keyo, porê wî bi tiliyên xwe şeh dikir û digot:

”Temamê textorên dinyayê li vir bicivînin bê vî hefadê mêran bi ruh nekin. Tirba min jî li ba a wî ve bikolin. Û qubekê jî jê re lêkin. Kêlên wî ji mermerê çêkin. Dora tirbê hemî bikin bi dar û ber...”

Bînbaşî termên neh çekdarên ku li çiyê kuştîbûn jî avêtîbûn piştê gund. Zoraviyan ew jî anîbûn ba ên din û tev de li ser doşekan vezilandibûn. Eskeran termên wan jî ên din jî xerabtir kiribûn. Hin ji wan jî êgir bûbûn qirik.

Ne dihatin naskirin. Mîna zoraviyan wilo bi serê cibiltînyan de jî kiribûn. Yuzbaşiyê Nisêbînê li Cibiltînê di hindurê malekê de pênc çekdar kuştibûn û termên wan jî li pêş çavên gundiyan tîş tîşî kiribûn. Bi çekdaran re xwediyê malê û sê zarokên xwe jî hatibûn kuştin. Gundî derxistibûn ser benderan, li wan siwar hatibûn û hawe bi hawe asaqên mezin di wan de kiribûn.

Xeberguhêzan xebera nexêrê zû gihandibûn Zorava.

Keça Sêdiq a çardeh salî di şerê ku çend roj berê li çiyê derketibû, birîndar hatibû girtin û ji desthılanîn ketibû. Keçik bûbû sebebê kuştina çekdaran. Wilo digotin. Li hevalên xwe mikur hatibû û esker anîbûn ser wan. Ji bilî wê bi eskeran re li hin gundan jî geriyabû û hin kes dabûn girtin. Di eslê xwe de tiştêkî ku eskeran nizanîba ji xwe tune bû. Çekdaran her tiştê xwe heşkere dikirin. Di destpêkê de bi şev tevdigeriyan û bi tedbîr gavên xwe diavêtin. Lê piştî ku di nav xelkê de hin bi hin cih girtin, li wê gorê jî hêdî bi hêdî şev qelaştin, li xwe kirin ronayî û piraniya karên xwe bi roj meşandin. Ro li nîvro xwe berdidan gundan. Gera bi rojê hema hema bûbû prensîpekî wan. Hewayî sîleh berdidan. Li çiyê serbest digeriyan û bi ser de jî agir dikirin. Carina jî li gundan xwe ji ber eskeran venediştartin. Heta serekê mifreza çekdarên Xerêb, bi şev elektirika xwe a pênc pîlî pê dixist û ji vî gundî diçû gundê din. Bi wî haweyî şevêkê jî xwestibû bigire ser qereqola Stîlîlê. Cendirmeyên ku di sirta çiyê de qereqol diparastin, li wan girêdabûn û sê kes ji wan kuştibûn.

Di hikmê seetekê de, ên ku peya û ên ku bi terempêlan ji derûdor bi sedan kes li Zorava vehewiyan. Qor bi qor hîn jî dihatin. Piştî qelebalixeke mezin, ji navtara gund

Sarê û Perîxanê bi hev re lîlandin:

”Bexê nêr ji kêrê re ye”, gotin û bi navtêdanan li wê navê çûn û hatin.

Weş li mêran ket, porê serê wan mîna perên sîxuran gij bûn, rehên mêranîyê di eniya wan de bel bûn û ji kîn û buxzê kefincê di devê wan re avêt. Hema wilo, pîrekan jî bi carekê ve term ji zilaman re berdan, xwe li Sarê û Perîxanê girtin û wan jî dest bi lîlandinê kirin. Zorava hejiya. Tam di vê bêhnika ku bi pîrekan cesareta kurmançiya kevin derketibû pêş, mêrxasên civatê yek bi yek ji komê vediqetiyên û xwe li hev digirtin, çend keçên ku alîgirên çekdaran bûn teyb anîn û li ber dûrikên partîzanî dest bi reqsê, govend û çepikan kirin. Bi lepta wan re bayê mêranîyê jî di qîtikên lingên mêrkujan de geriya, rehên stuyê wan sist bû, li ber xwe nerîn û hêdî bi hêdî xûz bûn. Ji bo wan ev tiştêkî nuh bû. Li ber serê kuştîyan reqs, govend û çepik bêrêziyeke mezin bû. Heger bi hawayê lîlandin û navtêdanan bimeşiya, wê zir komê, ji bilî ku hema hema her kes di dilê xwe de bûbû hevalbendê çekdaran, belkî êrîş bibirana ser qereqolên hidûd jî.

Circîs xwe ne girt, hilkişiya ser hewdê pez û bi hêrs destê xwe hejand:

”Ma ew daweta kîjan dêlikê ji we ye? Ew keça kîjan qewadî ye ku wê bi qomandarê tirko re bizewice, lêêê!”

Ji bilî hin keç û xortan xeberên wî li hesabê her kesî hat. Teyb girtin. Vê carê jî mîna sêwiyan xwe dan ber dîwaran û dîsa dest bi girî kirin. Sarê hatibû nav zilaman; xwe dabû kêleka Mela Ehmedê omerî û bi gotinên pêşiyên dilê wî xweş dikir. Mela bi ser lawê xwe de tiştêkî zêde dikaliya. Ji guleyên ku lawik kiribûn wek seradê, xuya

dikir ku bi mirîfî lê reşandibûn. Mela ji pîrekan jî bêhtir bi dilşewatî diavêt ser:

”Lo lo xorto, de ka rabe ser xwe û ji min re bibêje bê ez wê dergîstiya te bidim kê? Te çira mala min tefand, te agir bi kezaba bavê xwe danî lawo!...”

Devê xwe xistibû ruyê wî, ”hîn bêhna zarokiyê jê tê; çawa destê wan li te geriya”, digot û digiriya.

Rengê kuştina çekdaran, tesîreke mezin li ser Miradê dêrî kiribû. Lawê wî qet qetî kiribûn. Ne digiriya lê mîna hirçekî birîndar li wê navê diçû û dihat û bêser û ber kufirî dikirin. Di dawiyê de xwe çeng kir kevirê; kevir di piştê Sadiq de wer kir û got:

”Heger ne ji wê qehbika qîza te baya, evqas xort jî ne dihatin kuştin. Te qîza xwe wek muxbirekê şand nav şerwanan. Tu ajan î!”

Sadiq dîn û har bû û ber bi malê de beziya. Qesda demaçeya xwe kiribû, lê gundiyan ew di cih de zeft kirin. Piştî ku çend kesan xwe dan dora Mirêd û ew jî wek wî çort peyivîn, gurînî bi koma zilaman ket; Mirad û hevalên wî dan ber sênga xwe û ew ji gund bi dûr xistin.

Di eslê xwe de heger komutanê Reyis ê herêmê bi dizî li dijî Sêdiq nepeyiviya, belkî ev nexweşiya berî niha jî derneketibûya. Çekdar ketibûn bin aqilê keça wî, dilê wê bi evîndariyeke welatî tije kiribûn û ew bi xwe re rakiribûn çiyê. Sêdiq û heta temamê gundiyan jî çûna wê bi xwe ne xweş anîbûn. Li gora wan, keçik tirtikî bû û bi ser de jî hîn piçûk bû. Qederê hevteyekê dabû dû komutanê Reyis ku wî qanih bike û keça xwe vegeirîne malê. Komutan li gundekî Torê tap kiribû. Komutan ne hatibû rayê. Sêdiq jî piştî ku jê re gotibû:

”Keça min ne a şer e û wê li serê we bibe bele. Lê madem we qîma xwe pê aniyê, îcar dû re jî hûn min bi agirê wê neşewitînin”, xwe ji keçikê bêrfî kiribû û ji cem dabû rê.

Sadiq pir li ber xwe ketibû. Ew beşerxweşiya di ruyê wî de bi carekê ve winda bûbû û mîna quşûfê zer vedabû. Te hevt xincer lê xistibana jî belkî dilopa xwînê jê ne hatibaya. Ê wî ne carekê du caran kezeba wî şewitîbû. Du lawên wî di benga zewaca xwe de hatibûn kuştin û bi ser de jî keçê tomet anîbû serê wî. Lê dîsa jî ji bo wî a herfî mezin ku keçik di nav eskeran de dima; bi wan re dixwar û vedixwar, radiza û li gundan digeriya.

Ji kuştiyên ku hatibûn naskirin pênc jê ji gundên derdor bûn. Dê û bavên wan xwestin ku termên xwe li gundên xwe veşêrin, lê Heso qebûl ne kir. Wan jî pir neda ser.

Piştî ku li ser benderan term şuştin û termên perçekirî bi hev dirûtin, term li ser çar darbestên mezin ku di niv seetekê de çêkiribûn, dirêj kirin. Destê Heso ji Keyo ne dibû. Him ne dixwest ew daniya ser darbestê û him jî ne dihişt ku ji dêvla wî ve yekî din rahijta hefadê wî. Û wî bi xwe jî nikarîbû ew bersêng û bersêng bibira heta bi goristana Pîr Kemêl. Xwe li tena ne digirt. Dişelişî.

Sarê xwe aciz kir; devê xwe bir ber guhê wî û jê re got:

”Heso xwe hinekî bide ser hev, çavên her kesî li ser te ne. Ji dilê xelkê xwîn diniquete. Pêwistiya hemiyar bi te heye. Bipeyive û li ber dilê wan here û were.”

Mirov digot qey cinên kufrê pif guhên wî kiribûn; li tiştêkî hayî ne dibû. Heta bi pevçûna çendikî berê jî ne hisiyabû. Li gora Sarê, ew haweyê han hîç jî pê ne diket. Ji ber ku sêl sincirîbû û dîsa ber bi wî de herikîbû. Bi goti-

nekê dikarîbû berê vê koma mezin bida rêya çûn û nehatê. Ya jî bi çend peyvikên xwe ên xweş kezeba wan jî rivînan bikira. Tam wextê wê bû. Di şerê eşîran de gava mêr diketin û cendekên wan radikirin goristanê, ji axa û maqûlan pê ve kesek ne dipeyivî. Di kêlikên wilo de gotinên mezinan, ji bo malbatê û heval û hogiran ji melhema ser birînê jî bi tesîrtir bûn. Û Heso jî di çavên xelkê herêmê de bi qasî siltanekî mezin bû. Xelkê jê hez dikir û gotina wî li erdê ne dixist. Lê ji rewayê ketibû.

Di dawiyê de Keyo jî li ser darbestê kirin û berê xwe dan goristanê. Di vê navê re nûnerê partyê ê herêmê Çolo, derket pêş û xwest ku pêşî wan çend carekî li dora gund bigerînin. Bi a wî kirin. Lê bi rakirina terman re, piştî ku hin pîrekên omerî û toriyan ji nav rezê qelêç lîlandin û ên li gund jî dan ber wan, dîsa qîr û qiyamet rabû!

Çoloyê cibiltîni qêriya: "Eehew! Çend fişekan ber bi qereqola Qesra de berdin, hevalino" demaça xwe kişand û bi yek tûşê re cercûr vala kir.

Tiştê ku wî kiribû tam li gora dilê xortan bû. Keçên zoraviyan berî birayên xwe bi keleşkofan gihan û li girê Qesra girêdan. Qereqol di pişt gir de bû û bi dû fişeka sisê û çaran de ji hikmê keleşkofê diket. Di her mala zoraviyekî de bi kêmanî du keleşkof hebûn. Hemiyên jî cercûrekî xwe vala kirin. Heger Heso bi xwe şiyar neba, tif ne kiriba Çolo û jê re negota:

"Bi rastî jî zilamin wilo hene divê pîrek nebin jina wan! Erê kuro lawo, ma ne navê te Çolo ye, tu li nav insanan çi dikî? Ji xwe re here çolê, weh! Ma niha ev jî aqil e hûn bi qedrê Xwedê kin!" dibû ku ecêbek ji a îro mezintir jî bi serê wan de bihata.

Piştî bûyerên ku li Zorava û gundên derdorên wê qewimîn bi çendeyekî, çekdaran li Zorava jî bi navê "komîteyan" gundî komik bi komik ji hev cihê kirin û li ser serê hev kirin mezin. Ji gundiyan re "milîs guçler", gotin û çek xistin destê her kesî. Lê Heso û Cîrcîs ewa wan bi xwe ne xweş anîn. Li gora wan çekdaran bi wê yeka han derb li rêzgirtina rihsipiyan xistibûn û rê li ber xerabkirina tifaqa wan vekiribûn. Di hindurê demeke kurt de gundî dikaribûn ji ber hev biketana û mîna salên berê dîsa têketana pêxêla hev. Lê li gora Reyis û çekdaran jî ew tevgera demokratîk bû û bi tevgera demokratîk jî tifaq hîn xurtir dibû.

Reyis xelaskirina bajaran bi a gundan ve girêdabû. Gundî wek birêvebirên bajariyan didît. Ji ber wê yekê jî him ji gundan dest bi avakirina saziyan kiribû û him jî piraniya komutanên xwe ji gundiyan hilbijartibû. Qîmeteke mezin dida herêma Botanê, Xerza, Omeriya û Torê. Giraniya kar û barê xwe hemû jî danîbû ser van herçar herêman.

Di gundê Zorava de ji komîteyên zarokan û heta ku digiha ên kal û pîran hawe bi hawe komîte hatin damezrandin. Gund ne ewqasî mezin jî bû. Li vî gundî qey bîstsih mal mabûn ya ne mabûn. Ji bilî van komîteyan li herêmê gelek komîteyên hinermendiyê jî saz bûbûn. Navenda komîta "Xeratên Welêt" Stilîlê, a "Sefarên Welêt" Midyadê û a "Nalbendên Welêt" jî Kercosê bû. Lê Reyis piştî demekê gavanî û şivanî jî wek sinetkariyekê qebûl kiribû û ji wan jî komîte çêkiribûn. Navenda komîta

”Gavanên Welêt” gundê Kermêtê û a ”Şivanên Welêt” jî gundê Kersivanê bû. Ji mehê carekê xeratên herêmê li Stîlîlê, sefar li Midyadê, nalbend li Kercosê, gavan li Kermêtê û şivan jî li Kersivanê li hev diciviyân; di derbarê kar û barên xwe de bi rojan piştî ku wek kewan radihiştin hev û kesî bi kesî tişteke ne dida qebûlkirin, çekdar diketin navbera wan, rapora xebatê dinivîsandin û di hikmê hevteyekê de rapor digihandin destê Reyis. Di vî warî de bi rastî jî Reyis her tim li gora prensîpên xwe ên ku danîbûn ne dimeşîya.

Dema ku li Kermêtê di civîna bihara sala 1988an de gavan û şivan ketin ber hev û du kes jî hev kuştin, Reyis jî nûnerên wan da ”Halk Mahkemesi”ya partiyê. Mehkeme jî sê çekdarên wî, yek jin dudu mêr, pîremêrek û pîrejineke gundî pêk dihat. Gelek mehkemeyên wî hebûn. Di vê carê de mehkemeyê urf û adetên xelkê bingeh girt; gavan neheq kirin, qerara kuştina mirovekî ji wan da û dosya şand ber destê Reyis. Reyis jî bi qasî ku komutanê xwe ê herêmê biavêje zindanê, xwe bi biryarê aciz kir, gavan mafdar dîtin û sê şivan bi kuştinê ceze kirin. Çekdarên li pêş çavên xelkê, hersê şivan jî li Kermêtê bi keleşkofan kuştin. Li gora gavanan, çûna kerê a bi keriyê pez re ”antî demokratîk” bû; ker wê li nav dewaran ba. Û li gora şivanan jî divabû kerê xwarin û vexwarin û kulavên wan hilgirta.

Li Kerboranê jî bûyereke wilo tahl qewimî. Kerboraniyan bi mebesta ku çima gundê wan ne bûye navenda nalbandan, êrîş birin ser kercosiyan û sê kes jî wan kuştin. Reyis jî piştî ku sê kesên kerboranî, bi rêya komutanê herêmê dan mehkemeyê û mehkemeyê jî hersê di nava

gundê Kerşafê de daliqandin, Kerboranê kir navenda "Kurtankerên Welêt."

Îcar di kongra "Haletfiroşên Welêt" de, Reyis yekser pê li prensîpên xwe kir û nûnerê haletfiroşan Kodoyê kersivanî bêyî ku bide mehkemeyê da kuştin. Di eslê xwe de ê kuştinê divabû ne Kodo, Simoyê zoravî ba. Xelkê wilo digot. Simo xistibû serê Kodo ku haletên hesinî di erdên xiramî û tahtikî de ji ên darînî qewîntir bûn; gîsinê hesinî bêhtir xwe bi nava rewê de berdida û zexelî dikuşt. Kodo bi a wî kiribû û li ser navê partiyê rê li ber xelkê herêmê xistibû ku ji xwe re haletên hesinî bikirin. Lê Reyis jî ew tevgera wî wek dijminahiyeke mezin bi sosyalîzmê re dîtibû û cezayekî giran dabûyê. Çekdar, Kodo li Kewarêxê bi arpiciyan ji hev perçe kiribûn.

Omerî û toriyan pir kêfa xwe bi Reyis dianîn ku herêma wan bûye qada civîn û konferansên sinetkaran. Lê Heso xwe pir aciz dikir ku çima li herêmê, komîteyên bi navê maqûl, rîhsipî, dengbêj û mitirbên civatê jî ne hatine damezrandin. Heta bi vê mebestê nameyek ji Reyis re şand. Reyis jî dilê wî xweş kir û got ku di wextekî nêzîk de ew ê jî çêbibin. Lê digel ku demek dirêj di wê navê re derbas bû, dîsa jî çênebûn. Bi tenê yek ji xortan çêbû û hew. Wan jî stiranên gelêrî li gora şerê xwe difesilandin û bi rengê eskerî pêşkêşî xelkê dikirin.

BEŞÊ DEHAN

1

Berfa ku bi destpêka zivistana sala 1989an re, ji sênga ezmanê Omeriya mîna pemboyê helebî, xelek xelekî bi ser keziyên dar û deviyan de weşiyabû, Serdarê ku Reyis ew kiribû komutanê herêma Mêrdînê, dû re jî ê Xerza, Dêrsimê, Amedê, Serhedê û dû re jî ê Botanê û çend cihên din, li qelaçên Darê ji xafil de girtibû û ew xistibû nav livînan. "Rez ne baş bû terizê jî lê xistibû!" Ji şerê ku dohtira rojê bi tabûra Şirnexê re kiribû, guhên wî giran bûbûn. Lûleya keleşkofê kefa destê wî ê çepê jî şewitandibû. Ji mirinê filitîbûn. Heger şev bi wan ve ne gihaba, ji ber helikopteran jî maba xelas ne dibûn.

Gava ku Serdêr bi milama belavkirina partiya xwe ji Bahdînanê dabû rê, hevalbendên wî partî ji zû de ji hev belav kiribûn û xwe gihandibûn Ewropayê jî. Çend hevalên wî ên ku li Binxetê mabûn, ew jî ketibûn nav partiya Reyis. Heger komunîstên iraqî li wî û ên pê re xwedî derneketibana, Reyisê ku ji wî û Reşo dipelikand û têkiliyên xwe bi mixaberatan re xweş kiribûn, wê bi rêya mixaberatan ya ew teslîmî eskerê tirkan kirbana û yan jî dabana kuştin. Li gora wî Serdar zilamê pevçûnê bû û mirovên wilo jî di nav kurdan de bi hêsanî dikarîbûn heval ji xwe re peyde kiribana. Heger komunîstan soz ne dabana Reyis ku di wextekî kurt de wê Serdar bişandana Ewropayê, Reyis dev jê bernedida. Bi hêz bû, dikarîbû a dawî tê de bikira.

Serdêr xwe gihandibû Swêdê, lê destûra rûniştina xwe

hinekî dereng stendibû. Ew jî hemû ji ruyê Seydo. Jê re gotibû "swêdî me bi bav û kal nas dikin." Wî jî bi a wî kiribû. Lêbelê Seydo jî gotibû "ez ji malbata pizûriya me; pizûrî li herêma Nisêbînê bi ehmeqî û mêrkujiya xwe bi nav û deng in!" Û polîsan jî bi dû wê îfadeyê hema bi çend seetekî rûniştin dabûnê. Seydo pir li ber ketibû û li ser wî kulmek li komsera polîsan xistibû. Diranekî wê leqandibû. Komserê jî ew li dora hevteyekê di nexweşxaneyê beşê pîsikriyatê de zeft girtibû.

Rêberê Serdêr Seydoyê birayê Reşo, Serdar û zarokên wî xistibûn xaniyê xwe û li ba hevalê xwe Tozo mabû. Li gora ku digotin, çî tiştê ku ji destê wî hatibû di hindama wan de textsîr ne kiribû. Dev ji araqvexwarinê û çûna kerxaneyên Elemanyayê berdabû. Çixare jî terikandibû. Ji bo kufletê Serdêr ling ne xistibûn bin xwe; mîna çewkê ji wî karî bazdabû karê din û qezenca karê xwe hemû jî li wan xerc kiribû. Heta ji bo wan xwestibû ku li nav bajêr textsîcîtiyê jî bike. Bi haweyekî ajotname stendibû. Lê çî fêde piştî ku çend carekî ji malê berê xwe dide nav bajêr, rêya malê dernaxîne, hewarê ji Tozo dixwaze û Tozo jî diçe pê ve, dev ji karê textsîcîtiyê jî berdabû. Li gora ku Tozoyê serhedî digot, Seydo tam neh caran jî textsî kirê kiribûn; bi textsîya xwe dabû dû wan heta ku gihabû mala xwe.

Têkiliyên Reşo û Serdêr bi nameyên ku Reşo ji girtîgehê li ser navê Seydo dişandin Stockholmê, çêbûbûn. Reyis Reşo qanih kiribû û ji Reşo jî xwestibû ku ew Serdêr bi haweyekî razî bike û wî bişîne ba wî.

Pêşî dilê Serdêr ji Reşo mabû. Lê dû re bi a wî kiribû; jin û zarok di stuyê Seydo de hiştibûn û berê xwe dabû Reyis.

Seydo biryara ku wî dabû bi xwe ne xweş anîbû û hişk çûbû ser:

”Tu jî û Reşo jî hûn tam kurd in; yanî hûn beredayî ne. Hûn ji aqilê xwe bêhtir bi dilê xwe tevdigerin. Hûn ne bi a êqil, hûn bi a dilê xwe dikin. Kurd wilo ne. Miletên paşdemayî hemû wilo ne. Hûn heraqê şer in. Kî şer bike hûn li wir in. Ker û kûçik jî şer bi tirkan re bikin, hûn ê ne fikirin ku heywan wê nikaribin bi insên û hûn ê li ba heywên cih bistînin. Şer û pevçûn karekterekî kurdî ye.

Jiyan araq, goştê elok û berxan, çixare, seks û ger bû û min ji bo te dev ji hemiyar berda. Lê te jî wek Reşo tu carî li min guhdarî ne kir û gotineke min ne xist serê xwe. Kurdistan çî bavê mino! Ji şer re jîr û zanahî divê. Ê milletê kurd hîn jî trovirî ye. Neçe! Reyis û mezinên wî bi hosteyî dest bi xerabkirina Kurdistanê kirine; nebin şîrîkê wî. Mîna Aydın û Sînanê ku Ewropa tije komeleyên kurdî kirine, tu jî di ser qayîşa wan re li Sotockholmê ji xwe re federesyoneke kurdî veke û di federasyonê de heta tu karibî, bi tirkan re şer bike! Ji sibehê heta razanan biavêje vî û wî û temamê dinyayê; wê bêhna te derkeve. Dev ji Reyis berde. Li Aydın guhdarî bike da tu bizanibî bê ev Reyis mexlûqekî çiqasî bêbav û kurddijmin e! Ax Aydın, ku hema tu hinekî jî bi cesaret baya! Him wî ajan dibîne û li ser ajantiya wî dinivîsîne û him jî gava Reyis lê teng dike, ji her kesî bêhtir ew wî diparêze.”

Serdar hêrs bûbû. Heger Seydo wek zilamekî têgihîştî bizanîbaya, dikarîbû lêxista jî. Di dawiyê de:

”Erê kuro, jina min û tev li zarokan ji te re”, gotibû û xwe berdabû Sûriyê ba Reyis.

Reyis jî piştî ku di derbarê şexsiyeta wî de ”istixfarna-

meyek” jê xwestibû, li ber xwe ketibû û dû re jî xwepiçûk-
kirin bi xelasiya welêt ve girêdabû, istixfarnama nivîsan-
dibû û ew kiribû komutanê herêma Mêrdînê.

Bi hatina Serdêr partî geş bû. Hevalên wî ên kevin tev
li gundiyan hema hema hemiyan jî dan dû. Lê piştî ku
Reşo ji girtîgehê derket, di hindurê çend hevteyekî de xwe
gihand Reyis û Reyis jî yekser ew kire komutanê herêma
Mêrdînê, partî di herêmê de ji dewletê jî xurtir bû. Li hêla
Xerza jî wilo bû. Reşo lawên maqûlan, şêx, mela, axe û
began li dora xwe civandin û bi qeweta wan hema hema
nîvê bakurê Kurdistanê zeft kir.

2

Bi bangdana mela eşayê re herduyan jî xwe di rext û
bombeyan de rapêçan û G3 avêtin milê xwe. Yekî xwe ji
taxa Heciyan, ê din jî xwe ji taxa Filehan berda û pêrgî hev
hatin. Kûçik reyan. Hin bi kûçikan re xeyidîn. Lê çend
gundiyan ku ji êzingan dihatin û li ser hewdê Evdobelkê
kerên xwe av didan, ber bi wan de meşiyên. Xwestin ku
wan nas bikin. Mina ku herdu jî ji bo şevê xuliqîbûn, wek
reşkê şevê xwe ji ber çavên wan winda kirin, gavên xwe
dirêj radan û bi taxa Kelehê de hilkişiyên. Ji ser hewd reşê
herduyan di berpala gir de bi reşayê re bûbû yek û mîna
dêwan xuyanî dikirin. Mirov digot qey Bertewîlê Darê û
Ebûzêdê Benîhilalî ji gorê rabûne û dîsa wê di qada şer de
hevdu bigrin. Çavên wan li ser hev bû. Lingên wan ne
digiha axê; bi hemd pê li tahtikan dikirin û di ser latan re
diqevizîn. Dilê herduyan jî sivik lê dixist. Yek likumî, ê
din bi lez ber pê de kişiya. Wî lê nerî. Ew sekinî. Dîsa dan

xwe. Bi hev re gihan ber kendêl, sekinîn û li hev nerîn. Dengê salan bi xuşîniya çem û bayê ku li darên hejîrên rihanî, zeytûnî û şingalî dixist re bûn yek, zingînî bi guhên wan xist û rengê jiyane mîna filîmekî di ber çavên wan re derbas bû. Bi lez xwe zer kirin hev û bêhnçikyayî xwe li hev pêçan. Piştî ku qederekî bêdeng dilê xwe bi kul û derdên zemên sincirandin, bi destên hev girtin; li ezmên nerîn û çong berdan erdê. Dinya sahî û heyvresî bû. Pîra şevê rêse xwe ji navsera çiyayên Omeriya gindirandibû binê newala Qurdîse û her der di reşayê de xerq kiribû. Çirûsk bi stêran ketibû û ber bi dinyayê de dikêşyan. Ezman mîna bajarekî bi ser gundê Darê de pêketibû.

Reşo xwest ku çixareya xwe pêxîne. Serdêr hişk bi destê wî girt:

”Vir ne cihê çixarekişandinê ye”, got û rabû ser xwe.

”Bi ku de?”

”Vir ne cihê şewir mişewrê ye jî, her der bi guh e bide dû min.”

Ê ku nizanîba wê bigota qey dinya hemû bi dû wan de ye, mîna dizan meşyan û xwe ber bi taxa Axê de berdan.

Vir jî li hesabê wî ne hat. Li hindama birca Bertewîl nerî:

”Na”, got û berê xwe da taxa Filehan.

Reşo wek dareke hişk sekinî:

”Em dikarin di xindeqekê, sarincekê, neqebeke kufarî, berpalekê û yan jî di şikeftê de bipeyivin.”

Xwe aciz kir:

”Dengê xwe neke, vê carê jî tu bi a min bike!”

Reşo fêhm kir ku êşeke giran xwe berdaye ser dilê destbirakê wî.

”Li ser çavên min Ebûkatê Jinan, tu çawa bixwazî bila wilo be”, got û nema dengê xwe kir.

Serdar di vê bêhnîkê de ji sîha xwe jî ditirsiya; firandina çûkekî dikarîbû bûba sebebê dilqetandina wî. Gelek tiştên xerab bi hev re hatibûn bîra wî. Yekê yek didahfand. Çend hevalên xwe ên hêja bi destê xwe kuştibûn. Bombe avêtibûn malên pîberan. Zarok perçe perçe bûbûn. Di ruyê wî de hin gund hatibûn şewitandin. Dest danîbû ser malê xelkê. Gelek kes ji cih û warên wan kiribû. Keç û xortên ku nuh ketibûn çax û benga xwe, rakiribûn çiyê. Ma li ser destê wî çi û ne çi hatibû kirin! Heta bi qantirên ku komira Şirnexê dikişandin jî kuştibûn.

Ji jora taxa Filehan dîwarên Hepsa Darê bala Reşo kişand. Niqufî dilê wî. Lê ji ber ku ji aliyê wî ve tu carî bi xerabî ne fikirîbû, li xwe ne kir tiştêk û nermîkî peyivî:

”Ma tu dixwazî me bi ku de bibî Ebûkat?”

”Hinekî bi sebir be!”

Bi dengê xelbe xelba ku hat, xwe xistin taldeya dîwêr û bîstîkekê sekinîn. Çend rîhsipî diçûn şevbihêrkê. Bala xwe ji rîhsipiyan bêhtir dan ser herdu pîrekên ku ji hewşa xaniyê nêzîkî wan diavêtin ser zarokên xwe. Lawê herduyan çekdar bûn û hevteke berê hatibûn kuştin.

Sêrdêr piştî ku bi dizîka çavên xwe ji hêsiran paqij kir, axîneke zirav û dirêj kişand:

”Min gû xwar! Te ez bi dev û rû xistim nav temamê pîsiya dinyayê. Ê ez nema dizanim bê ez ê xwe ji nava vê pîsiyê çawa xelas bikim!” got û pekiya dera han.

Reşo da dû, ket bin çengê wî û bi lez çûn. Gihan binya malan. Hilmekê sekinîn û li deriyê hepsa ku wek devê cenewarekî ji wan xuyanî dikir, nerîn.

Serdêr bêhnçikyayî:

”Were!” got û mîna teyrekî xwe dada hindur.

Ê din jî wek wî kir. Lêbelê li hêwana pêşî li ber bîra Kuştiyan rawestiya û di deriyê hêwana duduyan re li devê deriyê zindana ku mîna devê newaleke bê binî vebûbû, bi heybet temaşe kir.

Serdêr ji ser neqebên zindanê dîsa bang kir:

”Were!”

Ev bêhnekê tevnegeriya.

Wî dîsa bang kir:

”Were binê zindanêêê!” got û bi qûnkişkê xwe bi neqeban de berda.

Reşo ket pey. Ket pey lê wilo jî got:

”Ev çi bi te hatiye, Ebûkat?”

Wî bi hêrs destê xwe hejand û melûlekî jî got:

”Dirêj neke lawê Meyro, were!”

Reşo veciniqî! Ji bo ku tirsaxwe nede der bi ken:

”Ma tu dixwazî min bikujî?” got û qûndaxa sîlehê xwe ber pê de rada.

Qûndaxa ku gihabû piştê heliqand:

”Nepeyive, were!”

Ne çû. Lê Serdar hîn jî bi neqeban de dadiket.

”Were ez ji te re dibêjim!”

”Erê kuro tu xurifi yî? Bi roj mirov nikare xwe berde Hepsa Darê. Me bi çavgirtînkê daye nav mayinan; binere em ê di devernana de werbin û perçe perçe bibin!”

”Bi telaq ku tu neyê ez ê berdim te!”

Reşo piştî ku got:

”Emirê me ji Xwedê. Lê Serdaro te e z ji desthilanîn xistim”, xwe bi ceger kir û mîna kwîran bi destlepikê

daket.

Teqnekî xwe berdan. Lê hîn sê-çar teqnên din ji wan re mabû. Zindan li ser çil û heşt derenceyên ku ji kevirên yekperçe û cih bi cih gazekê û du gazan bilind dibû, dadiket binê erdê.

”Bi rastî jî Reşoyê Darî fêrîsekî zilaman bû, ha!”

”Lê jina wî hîn jê fêristir bû”, Serdêr got.

”Na. Gava jina wî ji ser van neqeban perçeyên goştê zilamê ku kuştibû têwerdikirin, Reşo jî li jêra te xincera xwe kişandibû û nav di xwe dida...”

Serdar beşîşî, bêhna Reşo hat ber.

”Lê tu ne Reşoyê Darî, Reşoyê Sarê yî”, gundiyan ev nav lê kiribûn, ”were!” got û li ser neqeba binê zindanê pala xwe da neqeba din.

Reşo dereng giha ba. Li tenîştê wî rûnişt û bi hêviyeke mezin li hev nerîn. Lê yekî jî ruyê ê din ne didît. Ma wê çawa bidîtana? Her der mîna teniya binê beroşê bû.

Serdêr piştî ku lepê xwe ê mezin danî ser kaboka wî, serê xwe berda ber xwe û bi dizî got:

”Reyis em, û me jî mîletê xwe weritand, hevalo!”

Reşo mîna ku ji dara ziyaretê bikeve:

”Çi çi?”

Wî gotina xwe bi car kir. Lê ji a berê jî hîn bi hêdîtir got.

Zindana Diyarbekirê û liberxwedana wî hat bîrê. Hêrs bû. Dengê xwe hilda:

”Ez te fêhm nakim! Tu ji çi ditirsî? Ne çeqmaqê min û te û ne jî luksa Heso û Cîrcîs dikarin reşaya vê zindana binê zilma zemanan ronî bike. Guleyên metilyozan jî nikarin vê reşayê derbas bikin. Bike hewar û hewar, li

tarîxê biqîre, zilmê têxe devê tivingê, biteqîne” û sê fişek li ser hev berdan.

Serdar hinekî di cihê xwe de cemidî.

”Temam, tamam!” got û bi destê wî girt.

Reşo jî piştî ku çixareyek ji xwe re û yek jî ji wî re pêxist, da dest û got:

”Bibexişîne”, zendên xwe di stuyê wî re derbas kirin.

Herdu jî bi agirê çeqmêq û dengê sîleh vebûbûn.

Sêrdêr ji cihê ku lê awiqîbû dewam kir:

”Reyis çî got, tev li min, me hemiyan ew kir. Şerê me carina baş û carina jî xerab zîvirî. Lê wî, başî kire malê xwe û xerabî jî kire malê me û em bi hev dan kuştin. Min li ser gotina wî komutanê herêma xwe kuşt. Ê Amedê jî ê berî xwe kuşt. Komutanê herêma Botan û ê Xerza...”

”Sebeb çî bû ku te kuşt?”

”Wî û hevalekê ji hev hez dikir.”

”Bi mêr an bi dergîstî bû?”

”Na. Ne bi mêr, ne bi dergîstî û ne jî bî bû.”

”Ê Amedê li ser çî bû?”

”Li ser ku di nav xelkê de gotibû ez dişibim Reyis.”

”Ya ê Botanê?”

”Kordînator şîka revê jê kiribû.”

”Yanî hîn ne reviyabû we ew kuşt ha?”

”Erê.”

”Û ê Xerza?”

”Bombe avêtîbû mala yekî pîber. Zarokên wî hatibûn kuştin. Îcar piştî ku gundiyan bi xwe ne xweş anîn û mesele di eleyhême de geriya, Reyis jî ew da kuştin.”

”Lê ma ne Reyis bi xwe di gelek nivîsên xwe de dibêje ku tiştêkî ji pîberan sax bernedin.”

"Rast e, lê gava ku ne baş dizîvire, dibêje 'ew taktîk e.'
"Ê, dewam bike."

"Li ser gotina wî her ji çend mehekî me bêş avêt ser her kesî. Ên ku di ber me û danê re ne gihan, ya me talan kir û yan jî me ew ji gundê wî derxist. Dû re jî me zarokên wan rakirin çiyê û di şeran de me ew dan pêş. Hin bûn pîber. Pîberî ji ber xwe ve derneketiye."

Reşo piştî ku çixareya sisêyan jî pêxist:

"Yanî tu dibêjî hemû bi partiyê ev tişt bûye?" got û ser dev û ruyê xw efirkand.

"Na. Di vî warî de paya dewletê ji a partiyê hîn jî partîr e. Lê partiya çî, tekî ye. Em mirîd û Reyis jî şêxê me ye."

"Nebe mirîd."

"Me ji dest xwe berda. Vî şêxî tişteki wilo bi serê me de aniye ku yek ji me nama dikare baweriyê bi ê din bîne! Ew ne ji me ye", got û devê xwe bir û anî.

"Yanî çî?"

"Yanî Umberto Eco..."

Reşo xwe aciz kir û peyva wî birî:

"Yanî Umberto dibêje ajanê herî bi serketî ew e ku" got û sekinî.

Serdêr jî mîna wî lê xist:

"Erê wilo ye."

Piştî ku Reşo bi hêrs got:

"Tu neheqiyê li Reyis dikî", rabû ser xwe û li reşê meşiya.

Dû re jî çeqmaqê xwe pêxist û li hindurê zindanê geriya.

"Ma tu dixwazî ez ji te re empûlan pêxim?"

Reşo veciniqî!

”Empûlên çi?”

Generalên tirko ji ber me, sala çûyî elektirîk kişandin zindanê.”

Lingê xwe li erdê xist û bi kêf got:

”Tu qenciyeke mezin bi min dikî, pêxe!”

Çûn û hatina wî hemû pênc deqîqe ne girtin.

Zindan pêncî-şêst metreyekî dirêj û sîh-çil metreyekî jî fireh dihat. Reşoyê ku bi vî haweyê niha zindan ne dîtibû, mîna dînan ber bi şeş-hevt hicreyên bakurên zindanê de meşiya û li ber ên navê sekinî. Bala xwe ji kevirên ku wek felqeyên zinaran mezin dihatin bêhtir da ser nêzîkaya navbera wan. Hemû jî bi hev ve û du metreyekî jî hev dûr bûn. Bi ser de jî yekperçe bûn. Mehkûman nikarîbûn bi tepe repa dîwêran jî tiştêk ji hev fêhm kiribana.

Kire niçe niç:

”Teresbavên tarîxê wilo hîce çêkirine ku qurbanên wan hîç nikaribin têkiliyê jî bi hev re deynin”, got û li aliyê başûr nerî.

Li wir jî di temtêla van de ewqas hîce hebûn.”

Serdêr bi dengêkî nizim:

”Lê hicreyên Reyis ji van jî xerabtir in!” got û diranên xwe li reyis qiriçandin.

Xwêziya Reşo di ber de ma û ecêbmayî sekinî:

”Hepsa partiyê bi hîce ye, ha!”

”Him jî çawa hîce! Ên vir du metreyekî bilind û sê metreyekî jî fireh in, lê ên Reyis hemû jî yekmetreyî nin.”

Dengê xwe ne kir; bi aliyê rohilatê zindanê de meşiya û li ber ”qula bêdawî” ku di dîwêr de hatibû kolan bi haweyekî din peyivî:

”Li gora rîwayetên misilmanan Hemzeyê Pêhlewana vir qul kiriye û di vir re reviyaye. Ma dikeve serê te Ebûkat?”

”Nakeve serê min...”

Xwest li bin zikê zindana ku bê stûn raxistîbû binere. Serê xwe rakir û tewiya, rakir û tewiya; di dawiyê de xwe li ser piştê veziland:

”Haho bê aqê e! Bê çî rast û şahîk e jî! Kevirên dirêj wek beştan bi kar anîne. Ebûkat ew kulekên bi bin zikên wê ve ji bo hewayê ne. Ê ew kulaka li aliyê roava jî ji bo ronahiya zindanê ye...”

Bi lingê xwe binê zindana ku resîfkirîbû û li ser qamekê jî tije zibil bûbû, kola. Dû re ber bi hîcreya ku wek şikeftê di binê neqeban de bû meşîya û derbasî hindurê wê bû. Hîcre du-sê metreyan fireh û çar-pênc metreyan bilind bû.

”Hey gidî dinya hey, kî dizane bê niha çend fêris di vir de hatine kuştin? Ebûkat, li girtîgeha Diyarbekirê me ji vê re digot ‘hîcre kor!’ Wek vê çar hîcre hebûn û ez di herçaran re jî derbas bûm. Li vê hîcreyê mirov dadiliqandin û êşkenceya herî mezin li mirov dikirin!”

Serdêr dîsa a xwe got:

”Îcar xwezîka ên Reyis hema wek vê jî bana! Ên wî pênc heb çal in. Di binê zindanê de li ser çar metreyan hatine kolan...”

Reşo destên xwe xistin kêlekên xwe, wek singekî sekinî û ziq lê nerî. Piştî bêhnê jî ”ez bi te bawer dikim lê ez naxwazim bawer bikim; Reyis nikare ewqasî bibe cene-war!” got û ber bi kulekên di dîwaran de meşîya.

”Reşoyê Sarê tu hîn nuh î; heqê te heye.”

”Bi baweriya min em vê meselê bigirin wê baştir be.”

”Me negirta baştir bû. Lê ji bîr neke, di rojekê de ji ber Reyis wê ev zindan jî nikaribe te bistirîne”, Serdêr got û bi neqeban ve hilkişiya.

Reşo bi dû de lezand:

”Dilê xwe ji min negire. Gava ku ez jî wek te bifikirim ez ê nikaribim ne şer û ne jî dilê xwe li eskeran hênik bikim...”

Serdêr jî piştî ku elektirîk vemirandin û ew bir ser bîra ku bi qasî kûraya zindanê kûr dihat, ”wê rojek bê ku ji ber Reyis di vê bîrê de tu ê li stara xwe bigerî”, got û berê xwe dan birca Bertewîl...

BEŞÊ YAZDEHAN

1

Heso destê xwe hejand, keniya û ji hindurê odeya xwe bang kir:

”Hevala Sarê, hevala Meyro! De ka werin bê hûn çi dibêjin lê?”

Sarê li ser dika hewşê pala xwe dabû dîwêr, li ber germa tavê rûniştibû û ji kûr û dûr difikirî.

Wê jî tewirand:

”Îcar tu ê çi bifroşî bavê Temo?”

”Ez dibêjim ka em ê vî keriyê pezê xwe jî bifroş in û perekên kerî bidin bi dolmîşekê.”

”Çima?”

”Çi çima! Ma her roj em ji şêrgeleyên mêrik re pezekê serjê nakin? Belê. Îcar gava me pez da bi dolmîşê, şêrgele efendî jî wê nikaribin hesin bixwin.”

Sarê xwe aciz kir:

”Kuro tu wek mişk î; ji xerabkirinê pê ve tu li tiştêkî din nafikirî. Te xwe ji keriyê elokan û mêşên hingiv safî kir, îcar niha jî dora pezkê me ye.”

”Erê keçê, em ê dolmîşê li ser rêya Nisêbinê û Mêrdînê bixebitînin. Bi telaq em ê qiyametê pere qezenc bikin. Wêregeya me dibe merqê elemanan, em ê tê de bimînin pîrika Reşo!”

Sarê xwe aciztir kir:

”Hey qirn bi te keto, ji Xwedê bitirse! Gundek qatixê vî pezî dixwe...”

Hesoyê ku şimik di lingan de û xwe tena bêceme li ser

derzika piştê ramidandibû, di ber xwe de piştî ku got, "jinik ji hêka xwe de sosyalîst e bavo", dengê xwe hilda:

"Erê hevalê, ma ne îro kongereya hevalên me ên jinan bû, tu çima ne çû yî kongereyê? Ma wilo ji te re diserife, hi?"

Zibêr bi lez dihat û gihabû binya mizgeftê. Kerîm jî bi dû de bû. Sarê herdu jî dîtin. Benê newqa xwe şidand, xwe da ser hev û got:

"Kuro belqityo dev ji xwe berde, tu li beleyê digerî û bele jî li navtarên gund ha ha diçin û tîn. Binere wilehî wê ev zigurd migurd hilê te li milên te bikin û derbnan li te xînin. Li cihê xwe rûne û serêşaneke din ji me re çêneke. Tu bi êgir dilîzî. Devê xwe bigire Zibêrko tê."

Heso bi rastî jî li beleyê digeriya. Çekdaran şimik û bêceme li gundiyan qedexe kiribûn û wî jî di ser qayîşa wan re di mala xwe de herdu bi kar dianîn. Car carê gava ku gazî gundiyan dikirin, hin ji wan bi bêceme û şimikê dihatin nik wan. Ê ew yeka han jî dibû sebebê texirandina karê çekdaran. Nikarîbûn zû bimeşiyana. Bi roj divabû her kes her tim xwegirêdayî û ji bangkirinê re amede ba. Derengiyê têkbirin û têkbirinê jî dawiya hemiyan dianî. Ji ber vê hindê bû ku Reyis ew mecbûriyet wek merceki partiyê danîbû. Ê Heso jî qeşmeriyên xwe bi wî mercê wî jî dikir. Tew îcar Circîs bi qabqabkan û tena derpî li hewşa xwe diçû û dihat. Rojekê lingekî wî di qabqabkê de fisiyabû û hindik mabû bişikesta.

"Hevala Sarê te got sorimlî hat?" Çekdaran Zibêr kiribûn mezinê gund. "Hat hat îcar çi yanî?"

Dû re jî bi dizîka, "ê ne ez ê şerwêl li xwe nekim", got û çeng bû û mîna zîzokê li dora şerwêl çû û hat.

Kişand xwe.

Kerîm li ser dikê rûnişt.

”Yada Sarê, ma ji we çi qas pere xwestine?”

”Perên çi lawo?”

Madê xwe tirş kir û dengê xwe hilda:

”Mêrikan dîsa bêş avêtine ser me. Ev Reşo doza çi li me dike? Ma em li Elemanyayê nin ku her meh em bika-ribin çend milyonekî bidin wan? Şîretekê li vî Reşoyê xwe bike, wilo nabe!...”

Sarê bi ax û keser got:

”Lawo wileh ez jî nema tişteki ji hev derdixînim. Eda-leta Reşo ji a Nûşê Rewan jî bêhtir bû. Ev lawik hîn ji zarokiya xwe de wilo bû. Ez bawer nakim ku Reşokê min van tiştik û miştikên bêser û qûn dike.”

Kerîm darikê xwe di erdê de bir û anî û serê xwe hejand.

”Insên şîrê xav xwariye, ew demek bû.”

Heso dengê wî kir. Qutik avêt dera han, xwe da ser gopêl û lezand. Û ji devê derî jî peyivî:

”Dîsa dawîya zilamtiya me hat, kesek nema li me guh-darî dike, em ne li ber tişteki ne. Ev çi kûçkanî ye! Goşt û xwarina ku em didin û mesrefa ku em li wan dikin ne bes e, bi ser de jî em ê her roj pereyan bidin wan! Ma em benqa dewletê ne? Ma em xezîna Siltan Hemîd in? Erê kuro ma wilo dibe? Rojekê ji bo solan, rojekê ji bo cilan, rojekê ji bo fişekan, rojekê ji bo sîlehan pere! Pere û pere! Kasetan bikire, rojnameyan û kitêb mitêban bikire; îcar ku niha bi kurmancî bana jî dîsa xem ne fikir lo. Tew ma ji xwe kula vê abonetiye qey tê kişandin!...”

Çekdaran salê çar caran ji temamê gundan pere didan

hev. Mercekî partiyê bû. Danheva pereyan jî wek ku Heso digot her tim bi navê tiştêkî bû. Ji bilî ku di havînan, bihar, payiz û zivistanan de pereyên salê didan hev, ji mehê carekê jî kasetek ku ji şîretên Reyis dagirtîbû difirotin her malê. Herwiha kovar û rojnameyên xwe jî. Gundî ji her tiştî bêhtir li ber pereyên ku li kasetan, rojname û kovaran didan, diketin. Fêhm ne dikirin, hemû bi tirkî bûn. Bi endametiya partiyê jî xwe diêşandin. Çekdaran, piçûkmezîzin temamê kufletê malê wek endamên partiyê qebûl dikirin û her meh pere ji wan distendin. Mala ku pere jê nehata jî mecbûr bû keçeke xwe ya jî lawekî xwe bişanda çiyê. Mercek bû. Lê mala ku him bê keç û law û him jî feqîrî ba, wî çaxî jî bê vir de û wir de divabû her gotina çekdaran bi cih bianiya.

Sarê bi haweyekî ji xwe piştrast:

”Ez bawer nakim ku Reşokê min bikaribe vê zilmê li xelkê bike û van gotinên tirovirî bi xelkê bide gotin. Mezinê vê birekê kî be hemû ew dike”, got û şahra serê xwe ediland.

Kenêrê ku bêhnek berê hatibû û li himberî wê rûniştîbû:

”Tew Sarê tew, xwezîka her tişt di destê Reşoyê Sarê û Serdêr de ba. Lê na. Ew jî mîna van naşîkên ku bi nav gund ketine, tiliya xwe tînin ber çavên xelkê û emir dibarînin, esker in. Zilamê esker emirber e. Qomandarê wî çi bibêje ew ê jî wê bike. Mezin bifikirin. Li jorê binerin û serê xwe bi wir ve biêşînin. Mak xerabe ye. Salên derbasbûyî li me vegeyriyane û hêdî bi hêdî li dora me dizivirin. Lê hûn bi a min nakin. Îcar wê rojek bê hûn bi a min bikin jî wê nema xêr bike” got û li Heso nerî.

Heso jî mîna mirîdekî destê xwe dabû ber ruyê xwe, lê guhdarî dikir û difikirî.

Kenêr rê neda Kerîm, destê xwe hejand û lib libî got:

”Ez ne xwediyê vî welatî me, ji ber ku bihustek axa min tune. Ê bi ser de jî teriya mişkekî bê çî ye li mala min bi erd nabe. Ez û navmaliya xwe her tim em li aziyê ne. Bi tenê ez kurd im ewqas. Ev doz pêşî a we û dû re dû re a min e. Hûn ji bo mal û milkê xwe divê her tiştî bidin ber çavên xwe û her tiştî bikin. Netirs in. Li ber xwe bidin. Heso, te mezinahî ji dest xwe derxist û te xwe bi destê li newala Nesarayê ve berda. Heger te ji serî de bi a min kiribaya, te ê îro jî di vê havînê de ev şerwal bi ser bêceme de li xwe ne kiribaya. Lê hîn jî hûn dikarin gelek tiştan bikin.”

Gotinên wî ji Heso bêhtir tesîr li ser Kerîm kiribûn ku ji nişkê ve:

”Ji pîberiya dewletê pê ve tiştek me xelas nake”, got û ziq li Sarê nerî.

Lê hişê Sarê jî li ser Mela Salar û Erol Efendî bû. Giha bûn hewşê.

Heso xwe bi ser hev de pînisand:

”Ji Xwedê bêhtir şeytan û ji şeytên bêhtir jî ev Reyis me nas dike. Bi dostayî dijminahiya herî mezin bi me kurmancan re dike. Heger hema piçekî ji me hez kiribaya, zarok ne dikirin mezinên me. Kenêr, xwezî ji serî de min jî wek Circîs bi a te kiribaya. Lê min mala Circîs jî bi a xwe re xerab kir. Li me bû dereng birako. Ez te fêhm dikim. Lê ma dibe ezbenî? Wê xelk ji me re nebêjin çî! Em û pîberî ha! Barkirin jî bi kêrî me nayê. Bi rastî em mane heyirî, em nema dizanin bê em ê çî xweliyê li serê

xwe û hevt sed bavê xwe bikin. Qeda Xwedê bi wan û şerê wan keve! Bûne şêrêz û bi me ve zeliqîne. Herdu aliyên dêr jî bi gû ne; çep û rastê me, pêş û paşê me bi gû ye. Hema em di nav gû de mane û hew!”

Mela Salar zû dest bi gotinê kir:

”Heso tu tiştan pir mezin dikî. Şerkirên me hemû jî hîn xort in; li wan negire. Aqilê xortaniyê...”

Wî xwe zewirand û bi herdu destan:

”Erê bavê mino Mela, em jî xort bûn. Lê me tu carî jinên xelkê xewle ne dikirin; mêrê wê li hewşê ne dihişt û bi jinekê re em di hindurekî de ne dipeyvîvîn. Kuro hemû jî wek cendirma ne! Sêwlekekî ku kes nizane bê bezê bin guhên bavê wî ji ku derê ye û ji min re dibêje ‘di civatê de lingê xwe ranede, bi tizbiyê nelîze, pişkoka çakêtê xwe bigire, goran ji lingên xwe dernexîne’ ma em li eskeriyê ne weh! Wilehî li eskeriyê jî ne wilo bû. Quzelqurtê Reyis heger zilamekî tebût baya, wê birêvebirên wî jî zilam bana. Lê çi qasî yekî bêexlaq û bêbav li ku derê heye kiriye mezinê me. Li ku derê dinyayê hatiye dîtîn ku dewlet bi kesên pêxwas û barûte çêbûne, ji bona şeytên! Ma ne ev zigurdên wî ên ku îro em xistine qelaqê û îmana me çikandine, di dawiyê de wê wilo bi serê wî de jî bikin. Tu siltan textê xwe bi telaqreşan, bêbav û santoran ne hevzandine. Lê ew dihefizîne. Erê kuro, Zibêrê ku me newêrbû garan teslîmî wî kiribaya, Miho û Zibêrê ku Xwedê ew ji bo xerabiyê xuliqandine, bûne mezinên me, haho!”

Bi çakêtê Mela girt, kişand û hîn bêhtir xwe zewirand:

”Bavê mino Mela, ma te şoreşgerên kwîr dîtine, hi?”

Mela devlikenî got:

”Na.”

”Lê li Cibigrawê yekî ku ji herdu çavan de hitime kirine mezinê gund!”

Mîrzo keniya:

”Apê Heso, qey ji bo ku finasên wan nebîne ew kirine mezinê gund, wey. Telebe bi aqil in. Ma qey hema her tim ên ku bibînin divê mezinê xelkê bin, bila carina jî kwîr bibin mezin. Mêrikan sosyalîst in ha!”

Heso piştî ku destê xwe hejand û got “heger sosyalîzm wilo be, sosyalîzm tiştêkî pîs e”, gotin anî ser rêz û edebê:

”Erê kuro, ez bavê bavê wan tîm û ji min re dibêjin ‘heval!’ Dibê de were û kirasê xwe neçirîne! Ev çi kûçkaniya ku me xwe pê girtiye. Van santoran urf û adetên me bi carekê ve dane nav lingan. Hooweh! Apo, xalo, yabo, yadê, metik, xaltîk, pismam, xwarzê, birazî hemû bûne heval; de ji xwe re li vê ecêbê binerin!”

Vê carê jî bi pêşmarka Sarê girt, ber bi xwe de kişand û got:

”Kuro ku ez ji vê re nebêjim jina min, wê çawa kî...ê min lê rabe?”

Sarê jî piştî ku pê keniya û got:

”Bayê jinan li mêrik ketiye”, Heso bi pêxêla Kerîm girt û hejand:

”Ma ku ez ji vî re birazî û ew jî ji min re apo nebêje, çi tahm di jîn û jiyane de dimîne?”

Şiqamek pê ve zeliqand û lê sor bû:

”Ê ne ez ê çavên te û bavê te derxînim ku tu jî ji min re bibêjî heval! Hooweh li vê ezameta Xwedê, kesek nema ji ber min radibe; zarokek bê çî ye min bi sila guyê xwe nema dihesibîne! Erê, me nan bi guhên xwe ne xwariye, civat bê manewiyet nabe...”

Heso mesele piçekî mezin dikir. Çekdar bi qasî ku bi ser gundên derdorê Zorava û tamamê herêmê de diçûn, ewqasî bi ser zoraviyan de ne diçûn. Ji bilî Zorava li her derê, zivistan ba, havîn ba, gundî li ser benderan dicivandin û bi wan re dipeyvîn. Bi wê tevgera wan, car caran hin tişt in ne xweş jî derdiketin. Li gundê Pîrebokê şevêkê dîsa seet li dor yazdehê şevê gundî li piştê gund vehewandin. Gundiyekî xwe di hindur de veşart û wan jî bi keleşkofan êrîşî hindurê malê kir. Jina wî a li ser rojan qutifî û zarok ji ber çû.

Sarinciyên dora gundê xwe bi carekê ve kiribûn tabî, bi şev diketin van tabiyan û nobet li gund digirtin. Lêbelê li Zorava tiştêkî wilo tune bû. Li Menderê xewa bi şevê qedexê bû. Bi roj jî her kes bi dorê radiza. Bamidiyan kûçikên xwe hemû jehr kiribûn. Ê li Zorava jî bi tenê kûçikê Kenêr ji teref çekdaran ve hatibû kuştin. Kûçikê wî bi rastî jî hinekî ecêb bû: Dema ku esker dihatin gund ne direya, lê dema ku çekdar dihatin gund devê wî ne diket hev. Bi ser de jî bi dû wan diket. Partiyê li hin gundan bi zimanê tirkî pîr û kal perwerde dikirin. Ê perwerdeya wan jî digel prensîpên partiyê, hin kitêbên Reyis û marksîzm û lenînîzm bû. Li gundê Heso tiştêkî wilo bi tenê di nav pîrekên navser, jin û keçên û ciwan de pêk hatibû. Piçûkmezî, tamamê cibiltîniyan her roj seetekê talîmeke eskerî dikirin. Talîma wan jî bi tirkî bû.

Mela Salar di ber Heso re ne ajot:

”Tu rast dibêjî, gotinên te ji Quranê ne. Lê de ka em çî bikin? Bêsekin divê em van çewtiyên wan him ji wan bi xwe re û him jî bi haweyekî ji Reyis re bibêjin...”

Heso rê ne dida kesî, yek ji yekê pêdixist. Bêhna wî pir

teng bûbû. Di vê navê re heger hema yekî ji wan gotinek ne xweş bidaya ruyê wî, miheqeq wê tifa xwe tê werkiriba û heta belkî dev lê jî kiribayê.

”Erê şoreşger Mela, ma dibe ku hema her roj bi me ‘sixinaqan’ bikolin û bi me xerab bikin? Reyis bi eva ku zilamên wî dike dizane, dizane. Hemî bi wî dikin. Maka temamê xerabiyên Reyis bi xwe ye...”

Gava ku ji herêma wan çekdarek dihat girtin ya jî xwe teslîm dikir, esker dianîn ser sixinaqan û gundî didan girtin. Partiyê jî bi haweyê ku gundî cihê sixinaqan biguhêzin, tedbira alîgirên xwe distend.

Mela Salar dîsa mîna a berê got:

”Hemû jî bi aqilê xortaniya xwe tevdigerin. Her tim divê mirov ji wan re bibêje ku ev baş e û ew ne baş e.”

Heso destê xwe mîna şûrekî bi ser de hejand:

”Tu dibê qey tu ji çiyayê Qehf hatiyî! Ma sêwlekan dihêlin ku em devê xwe jî li ber wan vekin? Kes ji me newêre gotinekê ji wan re bibêje. Ew çi bêjin divê em bikin. Ji kuştinê, lêdan û bêzêkirinê pê ve bi mirov re nakin. Erê tu bi qedrê Xwedê kî, ji kerê belengaztir çi heye? Tiştêk tune. Lê kerê dibînin berdidênê, kûçikan dibînin berdidin wan, qantir û bergîlan dikujin, bi qezetoreyan dikevin nav pezê alemê, dewaran di zinaran de werdikin, erê ma mirov pisîkan dikuje, lo! Li Stîlîlê pisîk ne hiştin, pisîk! Hema çi dibînin li ser dikin. Terempêlan dişelîhînin û dû re jî êgir bi wan ve dizeliqînin, trênan diqulîpînin, xelkê di piskilêtan werdikin, beraz in beraz!...”

Mela vê carê jî bi haweyê ku hinekî dilê wî xweş bike:

”Wilo ye heval”, got û ji her kesî bêhtir ew bi gotina

xwe keniya.

Reyis peyvika "heval" di nav çekdarên xwe de wek merceki partiyê danîbû. Lê piştî ku çekdarên wî di herême de tam cihê xwe girtin û bûn serdestên gundiyan, merc li gundiyan jî serast kir. Di eslê xwe de tu ferqeke wilo ber bi çav di nav gundiyan û çekdaran de hema hema ne mabû. Heta bi piraniya bajariyan jî. Cilên wan û gundiyan bi giştî ji yek qumaşî bû. Gundiye ku tu carî çefî li serê xwe ne dipêça bi çefî bû. Herdu hêlan jî solên meqabê bi kar dianîn. Şerab û bîra ku çekdaran nikarîbû vexwara, li ên bajarî jî qedexe bûbû. Futbol bûbû qaçax; taxim hemû ji hev belav kiribûn. Dama û satranc ji odayên gundan û qelemaç û bîlardo jî ji qehwexaneyan rabûbûn.

Dîsa rojekê Heso wek niha xwe aciz kir. Bi Qaso, Kerîm û Sêdiq re, di ser qayişa çekdaran re bi "ûçiliyan" lîst. Piştî ku çekdar jî li meselê hayî bûn, her yek ji wan bi sê sed hezarî ceze kirin. Hemiyar jî perê xwe dan.

Kenêr peyivî:

"Seyda, çewtiya ku dikin xwezîka ji ber nezaniya wan filan baya. Çewtî nabe kar, lê wan ew çewtî ji xwe re kiriye kar û emel. Gotin nema ber digire, ezbenî. Zavê şerbikê bûkê şikenandiye û zarok li ser şekir civiyane. Aş xerabe ye û hûn jî bi dû teqteqa lûlik ketine. Her tişt bi zanahî tê meşandin. Kuştina heywên û zarokên pîberan ne qeze ye. Her roj dikujin. Îcar tew li aliyê Torê dest bi talankirina milk û malê dewlemendan jî kirine. Heso, hebûna herî bêrûmet ji tunebûnê çêtir e. Bi çi haweyî dibe bila bibe li xwe biqewimînin da em hemû winda nebin. Heger wilo biçe em ê hemû têk herin. Û wê wilo biçe jî."

Erol Efendî keserek kişand. Mirov digot qey tiştên ku wê bihatana serê wan, yek bi yek di ber çavên wî re derbas dibûn. Di keft û lepta wî de dida der ku ûjdanê wî ne rehet bû. Gava ku serê xwe radikir û dipeyivî çavên wî wek du tasan fireh dibûn û dilîstin.

”Ax Kenêr ax! Ji serî de dibû, lê îro pir zor e!”

Li gora Reyis tiving di ser her tiştî re bû; kirin ji gotinê mezintir û kuştin jî ji saxhiştinê çêtir bû. Şer sîlehê herî mezin bû; şer çiqasî berfireh bûba Reyis jî wê ewqasî bi hêz bûba û di dawiyê de jî wê xwe pêxember ilan bikira. Em hemû hatin xapandin. Em hemû bûne hevalên xeraban û ew hevaltîya me a bi xeraban re, exlaqê me jî xerab kiriye. Gotineke pêşiyên kurdan heye dibêjin, ‘hevalên xeraban jî xerab in.’ Xerab nikarin li hev amin bibin û bi hev re bimeşin. Kes jî me nema dikare xwe tevbilebitîne. Heta ku ev şer hebe him em ê nikaribin yekitiyekê di nav xwe de deynin û him jî Reyis wê ji her kesî xurtir be û devê me hemiyan jî biçirîne.”

Sara ku êş û cefa herêmê di ruyê wê de civiyabû û mîna xelatekê di nav wan de sekinîbû, bi keder li Erol nerî û bi keder jî got:

”Hûn mirov ditirsînin. Ma hûn dibên ev zarok bi Reyis vê çavsoriyê li xelkê dikin?”

Erol Efendî bi haweyê ku tam têxe serê wê li Kenêr nerî û dest pê kir:

”Bêguman tişteki mikemel tune ye. Di her tiştî de kêmezêde wê hin qisûr hebin. Di siyasetê de jî wilo ye. Lê a ku ên me dikin ne ew e. Mirov dikare çewtiyê û heta çewtiya ser çewtiyê bi qisûr û kêmaniyên cahiliyê ve girêbide û xwe di ser xeta cot re biqevizîne, lê gava ku çewtî bû kar

û emel, wî çaxî jî mirov jê re tişteki din dibêje.”

Mela Salar fêhm ne kir:

”Hinekî vekirî bibêje, em hîna ewqasî ne bûne alim, heyran.”

Erol tena tena got:

”Yanî mirov ji vê çavsorî û berîberdaniya şervanan re, siyaset dibêje, ezbenî. Siyaseta wan ev e. Kî vê siyasetê datîne? Reyis. Kî vê siyasetê dimeşînin? Şervan. Û em jî bûne benê dû hebanê. Gava ku şervan li Xirbêqeployê li dor hezar pezî bi qezetoreyan bikujin û ev kuştin li Torê, Omeriya, Xerza, Botan û hêla Colemergê ha ha dewam bike, mirov jî ji eva wan re siyaseta pezkujiyê dibêje.

Her roj mîna esker û tîman digrin ser gundekî pîberan û zêc û zarên wan dikujin. Mirov ji vê re siyaseta zarkujîyê dibêje.”

Mîrzoîyê Mîtirb bi şida destê xwe li erdê xist, kenekî lib libî kir û got:

”Apê Heso, bi telaq eva ku nahêlin ez li ribabê xînim jî siyaseta kîrpûckirinê ye!”

Ji destê wan pir kişandibû û hîn jî dikişand. Ribaba wî bûbû bela serê wî.

Rojekê kufletê xwe şand Sirêçkê û di êxur de daweriqand ribabê. Lê di ber de hiştin. Çekdarên ku li mala cîranê wî rûniştibûn, xwe li dengê wî girtin. Û Mîrzoîyê ku xwe lê berdabû û mişk û maran li derdora wî cirt vîtk diavêtin, qepace girtin. Ribab perçe perçe kirin û bi ser de jî çend kulm li argûşkên wî xistin. Bi vê lêdanê diranekî wê î kursiyên şikest. Lê wî jî li ber xwe da û got:

”Ma lawo gava ku em bi dengê stiran û ribaba xwe, vî xelkê beredayî serxweş nekin, wê ev xelk çawa karibe

bi...ute hev û zarokan çêbikin!...”

Çekdaran qiyametek pere jê stendin. Li qirdê wî ku mîna ê midyadî hema ne kuştin.

Erol Efendî piştî ku got ”tu rast dibêjî Mîrzo” û keniya, Kenêr bi haweyê ku mijara wan belav nebe peyivî:

”Lê Erol Efendî, ma mirov nikare wan berde hev jî qey? Ka em çendekî jî serê xwe bi vê yekê jî biêşînin.”

”Mirov nikare eskeran têxe pêxêla hev ezbenî; hemû jî esker in”, Erol got û hemiyar bi hev re li qelebalixa navtarê nerîn.

Etar hatibû gund. Pîrekan kongreya ku ji mehê carekê li dar dixistin nêvcî hiştibûn û bi ser etêr de beziyabûn.

Meyroyê dimilmilî û dihat. Heso pê keniya:

”Hevala Meyro, îcar di vê kongreyê de hûn ê kê bikin başqan û sekreter?”

”Apo, sorimliya partiyê dîsa dixwaze jina Apê Zibêr bike beşqan û a Miho jî bike serketêrê wê. Lê bi Xwedê ez oya xwe ji wan re qullanmîş nakim.”

”Ma ji bilî wan tu aday hene ku tu oya xwe atmîş bikî, xanimcik?”

”Na apo...”

Qêriya:

”Keçê wê wek jina Seyidxanko te jî yaqmîş bikin! Ma qey tu jî dixwazî Temo berdî?”

Jina Seyidxanê sarincî di kongreyekê de li himberî mezina partiyê derketibû:

”Hilbijara me bila hinekî li ser heqiyê be. Qet nebe hema bila bişibe a muxtariya gund”, gotibû û çend kes pêşniyar kiribûn.

Mezinê jî bi mebesta ku Şemê hîn partî nas ne kiriye,

di hindurê hevteyekê de ew şand ba Reyis. Piştî çar-pênc mehekî, Şema xwedî sê zarok li gund vegeriya; gundî li ser benderan civandin û bi hawayê ku mêr bi jinê re dikir, mêrê xwe berda û derket çiyê.

”Xwedê neke apo!” Meyroyê got û serê xwe berda ber xwe.

Mîrzo bi rengê ku Heso lê sor bike niqirand: ”Hevala Meyro, ma ew kitêba jinan jî ji we re ne xwendin?”

Partiyê ji mehê carekê bi navê ”Dengê Jinan” bi tirkî kovarek derdixist û berpisyarê jî kovar ji wan re dixwend. Kesî jê fêhm ne dikir lê wê dîsa jî dixwend. Reyis wilo emir kiribû û heta ji wê û temamê çekdarên xwe re jî gotîbû ku divê hûn gelê kurd di wextekî pir nêzîk de hînî tirkî bikin da ji wî mejiyê bav û kalên xwe ên genî xelas bibin; wan hînî tirkî bikin da bikaribin maqûl bifikirin...

Heso xwe dîsa zivêr kir, bi destê Mela Salar girt û hejand:

”Erê çi karê mêrik di nav jinan de heye Mela? Ma li gora dînê islamê ne guneh e ku zilamek di nav pêncî pîrekî de rûne, yaho?” Heso di kovarê de gelek caran Reyis di nav pîrekan de dîtibû.

”Him mekruh e û him jî tiştêkî ne maqûl e”, Mela got û ruyê xwe tirş kir.

Miho û keça ku mezinahî li jinên wan dikir, ber bi wan de dihatin. Sêdiq mijar guherand:

”Howeh Apê Heso! Wan xazozên berê agir bi bêvila mirov dixist. Lê ên îro mîna avê ne, qet bêvila mirov naşewitînin.”

”Kuro namûs bi me re ne maye; ji ber vê yekê bêvila me nema dişewite, ehmeq!”

Çekdaran bi sebeba ku bêşa partiyê bidin hev, gundî li odeya Heso civandin. Bi tenê Meshûd ne hatibû. Ma wê çawa bihata? Çend roj berê mêrik li ber çavên her kesî mîna kerê zirandibûn. Lawê wî ê teredînî li ser navê partiyê ji dikandarekî nisêbînî sed hezar wereqe stendibûn û pê çûbû ser doktor. Her tim qarçikî bû. Çekdaran jî tevgera lêwik bi bavê ve girêdan û di hoperlorê de li ser benderên binya gund, tam deh deqîqeyan zirandin. Li Bamidê jî pazdeh deqîqeyan Zîzo mîna çêlekê orandin. Di wê gavê de Zîzo ji wan pir xwest ku mîna gê biore, lê qebûl ne kirin. A wî jî li ser ku çima keleşkofa xwe ji wan xwestibû.

Zîzo bi pereyên himaliya li Izmîrê di sala 1984an de, ji xwe re keleşkofeke çînî kiribû. Çekdaran jî bi destbihartî û bi hesabê çend mehekî keleşkof jê xwestin. Da wan û pîştî pênc salan doza keleşkofa xwe li wan kir. Çekdaran ew yeka han bi xwe ne xweş anîn û mehkeme lê vekirin. Mehkema ku ji wan pêk dihat, keleşkof wek malê Kurdistanê qebûl kir û bi ser de jî erza wî şikenand. Lê Zîzo netebitî û dev ji malê xwe berneda. Di dawiyê de bi haweyekî doza xwe gihand mehkemeya bilind ber destê Reyis. Bi kurtî, Reyis jî cezeyê ku di hoperlorê de bibêje "min gû xwar" dayê. Di hoperlorê de wilo got. Lê dîsa jî ew efû ne kirin. Bi dû barê êzingan de li çiyê kuştin.

Meshûd jî anîn.

Xelef berî her kesî xwe avêt nav dahfikan:

"Birayê min wilehî ji min nayê ku ez pênc milyon pere bidim. Îsal sala me xerab derbas bû, baran nebariya. Ji

çandiniya me bi zorê qûtê me hatiye. Nenûk tune nin ku em xwe bixwirînin; û bi ser de jî ji hew bêhtir deyn li min in. Îcar em ê çawa ewqas pere bidin we?”

Serokê eşîra bûblaniyan Şivanê nozdeh salî bi herdu destan keleşkofa xwe hişk zeft kir, qûndaxa wê bi erdê ve tiktikand û bêyî ku aciziya xwe bide der tena tena got:

”Niha berî her tiştî ez ne birayê te, ez hevalê te me heval. Partî bi her tiştê we dizane. Yanî pê dizane ku her sal piştî hilanîna benderan lawê te Loqo benderê dike pere, diçe Stenbol menbolan û pereyên xwe hemî li pavyon mavyon û tirekiyan xerc dike.”

Loqoyê devkeçikî bi xwe ne xweş anî:

”Heval ne wilo ye. Temamê bireka me bi rastiya wê bûyerê dizanin. Du sal berê li ser gotina Birkê sarincî ku li nav tirkan mezin bûbû, bi sebeba ku ez û wî em otêlekê ji xwe re bikirin em çûbûn Adapazarê. Lê Birkoyê pêxwas û hevalên xwe ez xapandim û perek merekên min hemû xwarin...”

Bi van gotinan mîna ku tu şivekê li bêvila Şivanê batmanî bixîni, sor û moro bû:

”Tu çawa dikarî wisa bêjî, ma qey partî derewan dike?”

”Haşa! Ez binê şekala partiyê maçî dikim, lê heval mesele wilo bû.”

”Na na, partî derewîn e, bextreşî û telaqreşîyan li we dike”, got û destê xwe dirêjî bêrika çakêt kir.

Piştî ku qelem û defterka xwe derxist û wilo got:

”Ez ê vaye binivîsînim û tu û partiyê li hev”, Mela Salar peyivî:

”Hevalê me Loqo û Şivan herdu jî rast dibêjin. Ew Loqo ne ev Loqo ye. Loqoyê domizî bû ew. Mêrik her sal

piştî hilanîna benderan diçe Stenbolê û perekên xwe hemî li devê qehbik mehbikan diqelibîne...”

Her kes di bin simbêlan re bi derewa Mela kenîyan. Lê Mela jî lawik ji beleyeke mezin filitandibû. Şivan mecbûr mabû ku di derbarê wî de raporê nenivîsîne. Meqbûs nivîsand.

Raporên wan dijwar bûn; her tim ya bi curmê û yan jî bi kuştinê encam didan. Rapor diçûn ber destê komutanên herêma Mêrdînê û ji wir jî digihan ber destê Reyis. Emirê çekdaran û kuştinê tune bû. Heta komutanên herêman bi xwe jî nikarîbûn biryara kuştina hevalekî xwe yan jî gundiyeke xuyayî bidana. Kuştina endaman û kesên xuyayî rastûrê bi Reyis ve girêdayî bû.

Aytên ku Dodoyê stilîlî ew bi her kesî dabû naskirin û dû re jî reviyabû Ewrupayê, bi hev re li pavyonên Izmirê kar kiribûn, bi tirkî peyivî:

”Hûn nikarin li himberî Reyisê ku em hemû xuliqandinê û partiya wî bêedebîyan bikin. Bi rastî jî ev mêrê kurd serhişk e. Divê mirov serê wî di nav destê xwe de tam biecîqîne û li piştê wî xîne. Serê kurdan ji kevir jî hişk e, tu çi dikî jê nerm nabe, yaho!”

Ayten keçeke kurd bû û du salekî di pavyonan de kar kiribû. Tirkiya ku hîn bûbû hemû jî di vî warî de bû. Cîgîra Şivên bû. Gundiyan ji ber bêvila wê a şerbikî û lêvên wê ên ku bi qasî ên ebîdekê qalind dihatin, navê wê kiribûn ”Togê.” Ew jineke çîst didîtin.

Qadoyê ku di tiyatroya şeva din de dîsa bûbû esker û hêsîr ketibû nav lepên çekdaran, bi telkî rûniştibû û lingê xwe radabû, bala Şivên kişand:

”Bêterbî ye, wek camêran rûne!”

Bêyî ku tişteki bibêje, bi lez xwe da ser hev. Qado pir lêxistin xwaribû.

Çekdarani ji hevtê carekê tiyatro çêdikirin û her tim jî rola herî pîs didan vî Qadoyî û çend kesên di tayê wî de wilo girs. Carina ew dikirin general, ew hêsîr digirtin, lê siwar dihatin û pîvaz pê hûr dikirin. Carina ew dikirin cahş; di şer de piştî ku teslîm digirtin, îcar bi beyikan laşê wî reş û şîn dikirin.

Carekê jî Qado bûbû tîm û Miho jî bûbû çekdar, Qado Miho hêsîr girtibû û ew digurand. Îcar tam di wê navê re çima qefleke çekdar wî zefî nakin. Çekdarek hema yek ser keleşkofê li ser dike. Ji mirinê filitîbû. Gule tam di ber guhê wî re firiyabû.

Xelef piştî fêhm kir ku di meqbûsê de deh milyon hatinê nivîsandin, bû xwê û kete êgir:

”Erê kuro ev niha hûn nayên em herin heqîya Xwedê? Birayê min, ez erdê xwe bi pênc milyonan difroşim we, ma hûn vê jî qebûl nakin, weh! Em ne xwedî erd, em cîranên we, em ê bi nan û zikê jî we re bixebitin, me erd navê...”

Şivanê ku xewa wî lê biribûn hêrs bû. Çavên xwe ên ku bêsekin diqurmiçandin firkandin, qûndaxa keleşkofê li ser hev sê-çar çaran li erdê xist, diranên xwe qîç kirin, dest bi nivîsandina raporê kir û got:

”Tu zêde zêde zimanê xwe dirêj dikî, heval! Dema ku te li himberî me tenqên dewletê bazar dikir, gerek wî çaxî partiyê devê te tije gule bikira. Mereqan neke, wê bike. Serê we piçûk e, hûn nikarin mezin bifikirin. Dengê xwe neke û deynê xwe bide û hew!”

”Ma tu emir li me dikî bavê mino?” Xelef got û ziq li

herdu çavên wî nerî.

”Na. Em minaqeşeyê dikin. Emir piştî stendina biryaran tê; bes bipeyive!”

Circîs di kêleka Hesoyê de mîna keftarekî bêdeng rûniştibû, xwe tevda. Hesoyê ziqitandê. Sekinî. Erol Efendî serê xwe berda ber xwe. Sêdiq darikê xwe di erdê de bir û anî. Mela Salar li Kenêr bi hêviya ku tiştêkî bibêje nerî. Mîrzo pala xwe da dîwêr û bi herdu destan ruyê xwe firkand. Hûto jî li nav şekalan rûniştibû; bêxem car carê ruyê xwe tîrş dikir û ji xwe re bi aqilê wan dikiya.

Di salên ku telebeyan xwe berdabûn nav xelkê û partiyên xwe ava dikirin, esker û polîs jî hinekî mêşinî bûbûn. Çavên xwe ji wan re digirtin. Xelef jî wê yeka han wek firse teke mezin dibîne û rojekê xwe berdide Nisêbînê ba nobedarê tenqa ku li binya tabûrê her tim sekinîbû.

”Birayê esker, ma tu vê tenqê nafroşî min?”

”Tu ê çî bikî ji vê zir tenqê, apo?”

”Wile lawo, zarokên me dixwazin dewletekê çêbikin. Û tu dizanî ku her çî dewlet e jî bê tenq û top û teyare nabe.”

Ê esker jî piştî ku çixareyekê dide dest û çeqmêq li ber pêdixîne:

”Apo, de ka here pêşî teyarê bikire, bi soz ez ê jî wî çaxî tenqê belaş bidim te”, dibêje û ew û Xelef xatir ji hev dixwazin. Hemû ewqask bû.

Şivên bi kelgermî meqbûs ha ha dinivîsandin, dida dest Zibêr û Zibêr jî dida dest gundiyan. Du babet meqbûs bi kar dianîn: Di yekê de nav hildida û di yekê de jî nav hilnedida.

Remo li telê xwe xist:

”Heval te di meqbûsa min de nivisandiyê ku ‘kurdekî welatparêz du sed hezar da.’ Ma wilo dibe, tu çima navê min nanivîsînî?”

Xwe beşîşand, lê ne ji dil bû.

”Partî mirovê heta ku pênc sed hezarî dide jî navê wî nanivîsîne”, got û awirek tê firand.

Remo devê xwe dagirt, lê wî rê nedayê:

”Guhdar bike! Dema ku çawîşê Stilîlê her sal bi kêmanî bîst milyon diavêtin ser gund, bê minaqeşe we dida. Lê gava ku em çend qurûşekî ji we dixwazin, hûn xwe diberizînin me. Ji bîra nekin ku ji cendirmeyekî re we beran digurandin.”

Heso piştî ku serê xwe ê perixî ji xwêhdanê paqij kir û beşîşî:

”Yabo heval, bi şêxê erdê li Bexdayê xebera te ye. Ma mirov di vê kelkela germa havînê de tilîşewitîyê dide mêhvanên xwe! Ji min re jinek lazim e”, got û taseke av xwest.

Sara ku çekdar bi qinê gwîzan, helîla hingiv û goştê kahr û berxan xwedî dikirin, fîravîn dims û nan danîbû ber wan. Di eslê xwe de Sarê xwestibû meyirê bide wan. Lê hevalê Şivanê ku serokê eşîra omeriyan bû, li Cibigravê pêhîna xwe li sêniya dimsê xistibû û perçeyên nê bi vir de û wir de avêtibûn, bêhna Sarê teng kiribû. Sarê ji bo ku wan aciz bike, dimsa kelandî, ew jî bê hêk, û du-sê nanên qet qetî danîbûn ber şeş-hevt kesan. Bi ser de jî Hesoyê ku hîletê wî ji dimsê diçû, hema hema fîravîn hemû xwaribû.

Kenê Heso ji çavên çekdaran ne reviya. Yek ji wan li ber xwe ket. Di ruyê wî ê qurmiçî de wilo xuya dikir.

”Hevalê Heso, di malê de qey ew xwarin hebû, hewce

nake tu xwe aciz bikî. Xelkê me ê zîlam ji xelkê me ê pîrek bêhtir geriyaye û dinya dîtiye. Divê mirov hinekî bi sebir be û hevdu hînî kultura partiyê bike.”

Kenêr bi hawayê ku wan xwe bi xwe berde hev peyivî:

”Hevalê hêja, min bibexişîne, ma gelo ez dikarim bipirsim bê te kîjan unîversîte qedandiye?”

Hema yekser:

”Min ortaokul sinifê duduyan qedandiye.”

”Lê tu wek yekî unîversîteyî xeber didî.”

”Rast e heval, min pir kitêbên heval Lenîn û Stalîn xwendine. Heta ez karim bêjim ku min kapîtala heval Marks cildê nehan jî qedandiye.”

”Xuya dike ezbenî”, Kenêr got û serê xwe berda ber xwe.

Şivên ne hişt ku hevalê wî gotinê bidomîne. Destê xwe lê hejand:

”Heval devê xwe bigire, em karekî dikin!”

Hevalê wî nema peyivî.

Di vê navê re usteymenê hidûd Mehmet Bîçerê bîst-sîh sal berê hatibû bîra Heso. Xwe şaş kir:

”Ma ez dikarim tişteki ji te re bibêjim qomandarê min”, got û xwe bi ser hev de guvaşt.

Komutên jî dar di zikê wî rakiribû û jê re gotibû ”bibêje!”

Lê Şivên destê xwe lê hejand:

”Qomandarê çî!”

Baş bû ku Qaso xwe di wê navê rakir û mîna parsekan peyivî:

”Hevalê min ê herî delal, divê tu ji min bawer bikî, ez bi serê heval Reyis sund dixwim”, zimanê wî şehetî, ”ji

sed hezar wereqeyên min pê ve pere li mala min peyde nabin. Ji min nayê ez milyoneke pere bidim. Ez bi çaboxka erdê ku Apê Heso daye min û bi nanê wî, kufletkê xwe didebirînim.”

Şivan bi gotina wî re tam bû şivan û bi wê navê de piji-qî:

”Belkî hezar carî me ji we re gotiye ji Reyis re nebêjin heval. Ew ne heval e. Wî em xuliqandine!”

Dû re jî:

”Gava em êgir bi keleşkofê dixînin, bi tirîniyekê bihayê sed hezar wereqe fişekên me diçin. Û tu jî bi dû milyonekê ketiye”, got û bi hinc destê xwe li erdê xist.

Circîs jê gihabû bêvilê. Heso rê nedayê. Destê xwe hejand û heta ku jê hat dengê xwe hilda:

”Erê lawê bavê mino, tirîniyê bi keleşkofê nexînin, yeko yeko berdênê, weh! Wawayzê, van av di hestiyên me de vexwar, em nema dizanin bê em ê ji ber we bi kîjan tah-tilerdê de bicehemîn! De ji xwe re li keleşkofka wî, defter û qelemka wî, qamka wî, qûnka wî binerin bê çi bêterbiye ye! Zû rabe ser xwe û ji mala min derkeve, sêwlekê heram!”

Zibêr hilda xwe û bi lez ber bi devê derî de meşiya. Heso qêriya:

”Hûto binere bê tu çend parsûyên wî teresbavî naşikî!”

Civat hemû bi wan ve rabû. Çekdar jî. Hûto Zibêr di nav lepên xwe de kire wek gilokeke rêş û di derî re firand hewşê. Zibêr du-sê teqlan di ser hev re qulipî. Rabû ser xwe, li paş xwe nerî û mîna kûçikê ku ji dengê tivingan bitirse li xwe xist û reviya.

BEŞÊ DUWAZDEHAN

1

Top. Doçk. Sarox. Bombe. Arpicî. Metilyoz. Qenas. G3. Keleşkof. Qir û seqem. Pûka berfê.

Perçeyên goştê insên li hewa dilîzin. Cokên xwîne diherikin. Cendek cendekan dixijiqînin. Birîn mîna devê kewaran vebûne. Bêhna goştê kizirî û barûde hawêrdor difûre. Dengê qîr û navtêdanên mêrkujan di binê newalan de li hev dizîvire û di rûbarên çîyan de li hev vedigere. Çiya dihejin, agir ji tahtan diçin, lat di ser serê hev re digindirin. Qîr û qiyamet e!

Du helîkopter ji gundê Herbê, pênc jî ji Nisêbînê firiyân. Ên ku ji Herbê firiyabûn berî ên din çekdar keşif kirin û bi saroxan raserî wan hatin. Lê helîkopterên din hîn deşt derbas ne kiribûn çekdaran jî ji ser piştê çiyê li wan girêdan. Yek jê bi xezeb hat. Çekdarekî kozik berda; hilkişiya ser serê latekî mezin û ew û helîkoptera ku ji aliyê bakûr ve mîna başokeyekî li hewa dilîst li ber hev herimîn. Helîkopterê lê xist. Perçe perçe kir. Sê çekdarên din jî ji cihê xwe firiyân. Ji hev belav bûn; yekî xwe da ber dara berû, dareke kevnar bû, ên din mîna ev ê berî niha kirin û bi arpiciyan li ber helîkopterê veteqîlîn. Ji piştê çiyê mîna baranê li van reşandin. Hersê jî kuştin. Ên li ser doçkê jî. Çelo di nav xwîne de gevizî. Çekdarek pê ve rabû. Ew jî li erdê veziliya. Serdêr ji hindama şikeftên Rişwanê dîsa nav di xwe da. Vî her tim wilo dikir. Pêl li koma wî ket. Di vê navê re jî hin hatin kuştin. Lê wî wek pilingekî xwe bi erdê ve xijiqand û xwe çeng kir ser doçka Çeloyê birîn-

dar. Wî berda helîkoptera ku ji aliyê Nisêbînê ve dihat. A li rohilatê wî ew ferq kir. Wî dev ji wê berda û bi eva din daket. Lê xist. Helîkopter li hewa gêr bû. Ji dixana wê xuya dikir ku gule li dapoya benzînê ketibû. Lê wî dîsa li ser hev berdayê. Xurt hate xwarê. Teqiya. Hema bi dû vê de yek jî ne giha erdê û perçe bû. Bi xistina wan re herpênc helîkopterên din bilind rabûn û ber bi Zorava de dageriyan.

Reşoyê ku li Zorava bi hevtê û çar çekdarên xwe ve rûniştibû, zû bi xwe ve giha. Li hêviya şerekî wilo ji xafil de bû. Çekdarên xwe ên şîretkirî bi destpêka hingamê re komik bi komik ji hev belav kirin û ber bi çiyê de beziyan.

Serdêr bi dûrbînê li wan temaşe dikir. Giraniya xwe berdabû ser wî û bêwestan li cemseyên ku ji aliyê Qesra û Dêrê ber bi çiyê de dikêşiyar, girêdabû. Lê tabûra Herbê eman ne didayê; ketibû paş wî û top li ser topê diavêtêyê.

Helîkopteran di diyarê Sadan de xwe dadan Reşo û tîmê pê re. Serdêr avêt wan. Yek bi qahr li wî vegeriya. Ronî ji ser hewdên Bîrxulan li xwe qewimand. Bi wî hisiyan. Dudu jê qederekî bi hev re bilind bûn, ji nişkê ve ji hev qetiyar û mîna başokeyan bi wê navê de herikîn. Dû re jî yek li ser Sirêçkê, a din li ser Zorava wek du teyrar sekinîn û ji wir berdan Ronî.

Reşo bi bayê saroxê re di ser hev re qulipî. Vir mehsera qelêç bû û her der mîna kefa destê mirov vekirîbû. Li vir çend kes ji wan hatin kuştin. Ji hev belav bûn. Çaran jê xwe qulipandin ser piştê, wek qûçê sekinîn û berê sîlehên xwe dan ezmên. Lê Reşo mîna mêr veziliya û bi ser lat û zixuran de herikî. Menca ku dabû kêlekê jî wek wî kir. Bi

aqilî fikirîn. Xwe ji sirtê berdan û ji Kunhevtarê heta bi nêzikî Hatxê berpalên qelaçan zeft kirin. Heger Reşo ji moral ne ketibaya, miheqeq ji serî de jî wê ev yeka han kiriba. Li gora wî, di şeran de moral ji bo komutên û şervên sîlehekî mezin bû. Li ber xwe ketibû. Çend hevalên wî ên hêja ne li ser tiştêkî hêjayî, pîsî pîsî hatibûn kuştin. "Ma mirov bi ewqase zilam xwe berdide çol û beyaran ehmeq?" Heso jê re gotibû. Xwe berdabû carekê, ji dest çûbû. Lê dîsa jî a hîn ji vê mezintir hebû. Koma wî a giran li ser lingan bû û bi çekên mezin rapêçayî bûn. Hemû jî qert û di şeran de pijiyabûn. Tew bi ser de jî Serdar hatibû hewara wî. Temamê kolordiya Diyarbekirê bi qêriya dîsa jî wê nikarîba bi wan. Lê bi wê bêmadiya xwe helbet wê nikariba serî bi menqek esker re jî derxistibaya. Ne wextê ponijandina siyasî bû. Him li ser daxwaza serokê partiyê hatibû gund. Reyis ew mecbûr kiribû û gotibû ku gundî divê qeweta partiyê bi çavên serê xwe bibînin. Qirdê wî hebû ku bi bêtêlê gotina Reyis gihandibû Serdêr. Sûc bû. Reyis bi kê re bipeyivya gerek gotina wî derneketibûya. Mercekî partiyê bû ev. Li vê yeka han hîç ne difikirî.

Menca lêvtenik bi destê wî girt, hejand û bi ser de hil bû:

"Reşo Reşo, ev çi bi te hatiye? Tu ne li ser hişê xwe dipeyive! Heval li gora xwe dilivin; wisa nabe em ê hemû bên kuştin!..."

Bêdeng hilmekê li herdu çavên wê nerî. Sarê hate bîra wî. Çavên wê jî mîna ên dapîra wî şîn bûn. Ax ku Sarê di vê bêhnikê de li ba hazir ba û dengêkî jê re bilîlanda! Dikarîbû di piştta gundê Qûzo re xwe bigihanda stukura Şêxbat, li xwe bikira şev û tabûra Herbê di navbera xwe û

Serdêr de hêsîr bigirta. Lê Sarê erza wî şikenandibû û jê re gotibû "kûçik lawê kûçikan, qey xwîn rijiyaye çavên te ku te di vê navrojê de xwe berdaye gund! Zarokên xelkê hûr in..."

Xwe aciz kir:

"Ne sûcê min e!" got û hewayî du fişek berdan.

Bêvila wî ji zixurên guleyê topa ku li nêzîkî wan ketibû bi xwîn bûbû. Mencê zendika xwe da ber. Zendik hîlanî û danî. Xwîn ne disekinî. Geft lê xwar û bi hêrs peyivî:

"Sûcê te ye. Te evqas heval dan dû xwe û te em anîn gund. Îcar vî sûcî li xwe giran neke, xwe bide ser hev!..."

Zingînî li ber guhên wî ketibû. Serdêr ew di neqebên Hepsa Darê de girtibû. Hîn bêhtir fikirî. Çi qasî fikirî xwe ewqasî jî aciz kir:

"Ez çewtiyên wilo mezin nakim; çewtî a..." got û dev li serê zimanê xwe kir.

"Helbet çewtiya te ye! Komutanê herêmê tu yî!..."

Ji aliyê roava de mîna baranê gule bi ser wan de dibariyan. Sarox bi giştî di serê sirtê de diteqiyên. Top li newalê diketin. Di vê navê re jî Serdêr bi bêtêlê têkilî pê re danîbû û bi wahc digot:

"Ji wir derkevin, ji wir derkevin!..."

Lê wê çawa ji wir derketana? ne digot.

"Ewqas ji destê min tê! Fermo, hemû di emrê te de, îdare bike", ji Mencê re got.

Kom li ser serê wî giran bûbû. Bi dehan cemse û terempêlên sivîl ji aliyê Sarincê ve, di ser rêya Petrolê re kişiyabûn guhera Mexelan û ref bi ref bi ser de diqulipîn. Heger ji serî de çend komikên xwe di qelaçên Sirêçkê de bi cih kiribana, belkî bi qasî niha lê teng ne baya.

Menca ku cîgira wî bû ne li bendî bersiveke wilo bû. A wê ne ev bû. Çav lê fireh bûn û xwêziya wê di ber de ma. Jê daxwar, bi xweşî çûyê û pîrekî jî peyivî:

”Ma min ew Reşoyê gurê şevên reş û tarî veşartîye ku ez emir têxim destê xwe?”

Reşo mîna gulekê vebû. Xwe bêhnê Reşoyê Darî û Mencê jî wek jina xwe dît. Bi destê wê girt û guvaşt û hema di cih de jî berda. Destê herduyan jî diricifin. Bi kêf piştî ku ”li mijê binere!” sivik sivik eniya xwe firkand, ”Bahoz, Sîpan, Cûdî zû zû! Bi hevalên xwe ve derbasî qelaçê pêşberî me bibin”, got û wek tîrê ji cihê xwe firiya.

Menca ku pê ve bûbû wek mêşê û xwe jê bernedida, çawa da dû wilo jî kumişî. Wî guh nedayê. Bihata kuştin jî lê venedigeriya. Şêla wî ne a vegeêrbû. Serketina şer bi saniyan ve û qedera hemiyên jî bi wî ve hatibû girêdan. Jê re li hev hatibû. Xeta herî piçûk dawî li jiyana gişan dianî.

Hewrên qutqutî ji hev belav bûbûn; mija ku girtibû çiyê bi ser wan de diherikî, di neweladê de diciviya û bi lez bilind dibû.

Çekdarên ku çavên wan hînî reşayê bûbûn, di nav mij û moranê re bi yek bêhnê re xwe avêtin pêş; bi sênga qelêç ve hilkişiyên û di nav xiraman de çong berdand erdê. Serdar jî di sulûmê çiyayê Kurê de sekinîbû û bêwestan di ser serê Reşo re li sirtên Dojderê, Kumberê û guhera Mexelan girêdabû. Temamê helikopteran jî di qada şer de fik kiribûn. Piştî Reşo li tahtê bû. Serdar wek çiyayekî li pişt sekinîbû. Ji paş wî ve çûk nikarîbû di ser re bifirya.

Pazdeh-bîst deqîqe ne ketin wê navê ro derket û eskeran mîna refên xazik û zerzûlan ji wan xuyanî kirin. Tam di vê bêhnê de Reşo piştî dijminê xwe şikenand û li şer

bû hakim. Alî bînbaşî jî piştî ku bi dehan kuştî û birîndar dan, serê eskerên xwe ragirt û bêsekin çend bêhnikan agir bi tematêk û metilyozan xist. Van ên din jî bi hawayê wî bersiv dan. Şer sincirî û çiqasî çû agir bi car û newalan ket. Di eslê xwe de heger ne ji hin eskerên mêrxas bana, belkî şer ewqasî germ nebaya. Ne ditirsiyan. Wan jî nav di xwe didan û mîna guran xwe ji ber vî latî çeng dikirin ber latê din. Herdu aliyan çarhawêr dan ber hev û sênga bi sênga ber bi hev de qedimîn. Mirov digot qey şerê kurmanciya kevin bû, ne tirk û kurd, kurdan xwe bi xwe li hev dixistin. Eskeran ford û zirtên xwe li wan û wan jî ford û zirtên xwe bi eskeran dikir. Bi tenê ferqa wan ew bû ku esker sêçar carekî ji wan gelectir bûn.

Alî qêriya. Ev jî wek Serdêr bû, gava ku lê germ dibû fendên xwe ên eskerî ji bîr dikirin û kurmancî lê dixist. Reşo veciniqî û destê xwe avêt bêrika tûrik. Bêtêl bi Mencê re bû û Mencê jî di ber latê hema nêzîkî wî de bû. Pênc-şeş gavan ji hev dûr bûn.

G3a xwe hejand û hilmekê ponijî:

”Ez wê bînim vir yan ez herim wir?” Dû re jî, ”lo heger ‘Cizirê li ber avê jî here’ ez ê xwe bigihînê. ‘Ya hero û ya mero’”, got û wek kewekî pengizî pişt.

Serdar bi Mencê re dipeyivî. Wî bi lez bêtêl ji destê wê kişand:

”Alî bînbaşî ye!”

”Weh! Ma hûn hîn bi hev ne hisiyar e?”

Alî li ser rêya Îpekê Serdar di bêtêlê de zeft kiribû û bi xeberan raserî wî hatibû.

”Tu rast dibêjî?”

”Kuro dil ketiye wê Meyroya dêya te, bi telaq tişteke tê

ne hişt!...”

Alî ji bilî ku bi Reşo re carekê li geliyên Tinatê û carekê jî li derdora Qubala, çend carekî bi Serdêr re jî ketibû şer û dîsa xeber bi dêya Reşo re kiribûn.

Reşo sivik sivik peyivî:

”Yaho ma niha hewara heneka ye?”

”Kuro ji xwe niha tam wextê wê ye.”

”Ez di tor û bextê de Serdar!”

”Ê çi yanî?”

”Çawa çi! Bîst-sîh kesekî bişîne hewara min.”

Serdêr bi du sed û bîst-sîh çekdaran û sîlehên xwe ên herî giran ve, ji piştta Bezekê û heta ku digiha kaniyên Zivingê û jora Hatxê zeft kiribû. Bi yekê şevê re kozik û çeperên xwe xelas kiribûn û di kemînê de rûniştibûn. Ne Reyis, ne Reşo û ne jî komutanên herêman bi eva ku wî kiribû dizanîbûn.

”Çima?” got û beşişî.

Mirî li erdê ba jî gava ku kenê wî dihat dikeniya.

Reşo xwe aciz kir:

”Ne wextê kene!”

”Cihê min xweş e birako.”

”Ez xulamê te me bi a min bike.”

Serdêr hîn ji serî de pê dizanîbû ku gava biqewimiya, heta reş ne ketiba erdê tu kesî wê cihê xwe bernedaba. Cih ne cihê revê bû; yek xelas ne dibû. Di çiyayên asê de şer ne dikirin ku bi vir de û wir de birevyana. Têra xwe hebû, guhên wî dilebitî.

”Ma qey te teql û çelqa şeran ji bîrakiriye?”

Serdêr, bi hatina eskerên di ser rêya Petrolê re fêhm kiribû ku wê şer têketa aliyê Reşo û di çiva Hemko re neh-

deh tîmên xwe bi ser Qûzo de rê kiribûn û hîn jî bi rê diki-
rin. Her tîmekî wî ji pênc kesan pêk dihat.

”Bijî Ebûkatê Jinan!”

Serdar hîn bêhtir keniya:

”Em ê li xwe bikin şev, erê yan na?”

Di vê navê re jî Mencê her ji kêlîkekê fişkek berdida
û bi bayê fişekê re milê xwe li sênga Reşo dida.

Piştî ku Reşo jê re got ”qûndaxa keleşkofê hişk bigire”,
bi Serdêr re peyvî:

”Erê.”

Kêfa Menca Xerzî hatibûyê. Reşo him li xwe vegeyriy-
abû û him jî li ba bû. Temamê eskerên dewletê bi ser wan
de biqêriya, dîsa jî ne xema wê bû. Çefî ji ser porê filfilî
herikîbû mexzena qirikê. Biskên wê ên tarî û xelek xelekî
mîna dahfan xwe bi ser eniya mêkewî, ruyê gewr û boz de
berdabûn û di ber bayê şer re ha ha direqîsîn. Xwe di bom-
beyan de rapêçabû. Bê çî li qamê dixwarin. Memikên wê
ên hinarî, di hêwana bejin û bala bilind de bi dengê keleş-
kofê re bêsekin diricifîn.

Reşo bêtêl pekand dera han. Ji xiramê pêşber sê eske-
ran hevdu diparast û bêserî bi vir de û wir de diçûn. Li
yekî ji wan xist. Ên din pê ve rabûn. Li wan jî xist. Wî
nedîta bernedidayê, gava berdidayê jî lê dixist. Gulê wî fût
ne diçû. Ji jêra wî du bombeyên destan li ser hev teqiyên.
Cefilî!

”Mencê em û eskeran ketine nav hev”, got û serê xwe
hema rakir.

Guleyekî çimê ber bêvilê firand. Dilopên xwînê bi lez
hatin xwarê. Gêj bû. Bi dev û ruyê xwe girt û di cih de
rûnişt. Çend pîjîk di hinarkên ruyê wî de çikilî bûn. Xwîn

li Mencê vemirî. Bêhemd keleşkof ji destan herikî. Xwe ne girt. Serê wî xist himbêza xwe û xwe lê pêça. Reşoyê ku bêvila wî di coka memikan re hilm distend, "Mencê!" got û hawêrdor nerî.

Şer li jêr û jora wî tevdigeriya. Bahoz û Sîpan bi tîmên xwe ve li wan fitilîbûn; derbasî neqebên newala Melê bûbûn û berê refek esker ber bi hewdê Bûkan û pahnawan Kumberê de vekiribûn. Pahnawan di çavên eskeran de cihekî stratejîk xuya kiribû, lê hatibûn xapandin. Pahnaw bêstar bûn û hemû jî ketibûn ber devê bikisiya tîmê ku çend çabox erd ji Reşo dûr sekinîbû. Tîm bêûjdan lêxistibû. Li jor jî tîmên ku Serdêr şandibûn, xwe gihandibûn şewlên duryana Qûzo û ji wir zor dabûn eskeran. Ê Reşo jî bi sîh-çil hevalên xwe ve di sênga şer de sekinîbû. Alî bînbaşî ya divabû paş de vekîşiya û yan jî divabû sêng biqelaşt. Sêngqelaştin zêdeyî qeweta wî bû. Reşo yek ji wan jî sax bernedida. Lê gava paş de vekîşiya jî Serdêr wê lê girêbida. Xwe xistibû çemberê ya jî ew xistibûn çemberê. Çekdaran bi nehberkê pê re listibûn û çeqûber lê çêkiribûn. Li vî alî û li wî alî cendek digindirandin.

Reşo piştî ku ji tîmê jora xwe re got "fişekan zêde bernedin" û bi bêtêlê bi Bahoz re peyivî:

"Ketî?"

"Na."

"Çûyî?"

"Na."

"Winda?"

"Na."

Piştî ku "eferim!" got, dîsa dewam kir:

"Cihê we?"

”Asê ye”

”Pêxwas?”

”Em raserin.”

”Fîşekan zêde bernedin û zorê nedin wan!”

”Temam.”

”Cihê xwe bernedin!”

”Temam.”

”Li min negerin, ez ê li we bigerim!”

”Temam.”

”Li pêxwasan guhdar neke, bêtêlê bigire!”

”Temam”

”Bi wan re nepiyivin jî!”

”Temam.”

Di vê navê re Mencê jî bêsekin li sê komandoyên ku ber bi wan de qedimîbûn girêdabû. Komandoyan jî mîna ku Reşo nas kiribûn wek baranê gule bi ser wan de dibarandin.

”Alî min bike!”

Reşo deng ne bir xwe. Bi Xaçoyê midyadî re ketibû têkiliyê:

”Ketî?”

”Dudu, lê yek jê giran e.”

”Çûyî?”

”Yek.”

”Kî ye?”

”Soro.”

”Cihê we?”

”Asê ye”

”Pêxwas?”

”Em raser in”

”Fîşekan zêde bernedin û zorê nedin wan!”

”Temam.”

Ditirsiya ku Alî bînbaşî mîna di geliyên Tinatê de dîsa garankî biajota ser. Him eskerê wî pir bû û him jî li gora wî qîmetê esker li ba tune bû. Û bi ser de jî di şerê guher, tahtbeş û qelaçan de taktîkan xêr ne dikir; piraniyê qezenc dikir. Lê Reşo nizanîbû ku Alî ev yek hîn ji serî de kiribû: Bi belavkirina mijê re ji bin polê xwe ê rastê gule xwaribû û piştî seetekê jî miribû. Du yuzbaşîyan şer îdare dikirin.

”Soro ha!” got û keserek kişand. Dû re jî bi wahc eniya xwe firkand.

Mencê dîsa destê wî hejand:

”Ez lê naxim, tu karî lêxî! Bi ser me de tîn!” got û bombe ji ber xwe kirin.

Cih bi hev guhertin.

Reşo bêpêjin li ber nîşanê veteqilî. Milê yekî bi qasî gilokeke hevîr jê xuya kir. Berdayê. Bi barîniya xwe re bilind bû! Wî dîsa li ser kir. Li textikê eniyê xist.

Dirêjî bêtêlê bû:

”Ebûkat!”

”Bijî lawê Meyremxanê!”

”Çima?”

”Du seeteke ku deng ji Alî nayê; te kuşt.”

Dev ji wî berda û bi lez li Şevger geriya.

Cîgirê Şevger:

”Şevger çû, ez Masî bêje heval-pismam!”

Reşo piştî ku ji kûraya kezêbê axînek kişand:

”Masî, heger tu rast bêjî ez ê te efû bikim”, got û bêtêl da ber guhê Mencê.

Demoyê pismamê wî nexweşê ku bi bêtelê li eskeran guhdarî bikira; bistira, xeber bida û bi wan re têteta dev-jengê. Ji bêr wê yekê jî ji komutaniya mifrezê bûbû. Dîsa rojekê di şer de ew û komutanekî digirin hev. Komutan ji aliyekî ve wî dipeyivîne û ji aliyekî ve jî çend eskerên xwe dişîne ser. Bi kurtî, esker wî di pişt zinêr de zeft dikin û ew jî xwe ji nav lepên wan xelas dike. Ji wê rojê de navê wî kiribûn Masî û bêtelê qedexa kiribûn. Bi qasî ku hûrikî bû ewqasî jî jêhatibû.

”Erê heval-pismam, ez bi eskeran re peyivîm. Ê bi Alî re jî.”

”Kengî?”

”Ez dibê hema du seet çêbûn.”

”Baş e, ketî?”

”Çar.”

”Çûyî?”

”Pênc.”

”Eeheew!” got û pala xwe da tahta pişt xwe.

Hewrên reş li ser çiyê dicivyan û peşkên xwe diavêtin qelaçan. Ro ji zû de winda bûbû. Taritî ketibû newalan lê li qada şer hîn jî piçekî ronayî bû.

Şerê ku bi hawayê kozik û çeperan û çarhawêr ji sê-çar kîlometreyan destpê kiribû, li ba Serdêr li hin cihan ketibû hikmê keleşkofê. Lê li ba Reşo esker û çekdar cih bi cih ketibûn nav hev û bi hawayê li daristanê û kuçên bajaran li hev xistibûn. Heta di guherekê de bombeyên destan jî di hev werkiribûn.

Tabûra Herbê qozê xwe ê dawî dilîst; li komikên Serdêr dixist û bi lez xwe vedikişand. Serdêr jî bi vekişandina wan re piştî ku bi Reşo re li hev kir, li bayê bezê paz-

deh-bîst tîmên xwe ên din bi ser de rê kirin. Di wê navê re jî eskeran bi haweyê ku fişekên xwe biqedînin bêser û ber berdidan û pê bi pê vedikişyan.

Reşo ji kêfan re dikir bifiriya. Him tu esker li van ên din zêde ne bûbûn û him jî hejmara çekdarên wî pir bûbûn.

Pêşî bi lez û bez bi temamê serektîmên xwe û Serdêr re peyivî, qeweta xwe a mezin bi reşayê re bêdeng herikand başûrî xwe û çekdar di guher, bestik û beyaran de bi cih kirin. Dû re jî bi haweyê ku bala hêza pêşberî xwe bi aliyê xwe de bikişîne, bi ser kemînên xwe ên di başûr de reşand û revî revî cihê xwe berda. Esker bi reva wî degel bûn, lê bi dû jî ne ketin. Piştî ku bîst deqîqeyekî herdu alî jî xar bûn û li keft û lepta hev guhdarî kirin, vê carê jî çekdaran ji jor de bi qahr êrîş berdan û li vir û wir xwe dadan wan. Eskerên ku haziriya xwe û çûnê dikirin, şaşo maşî bûn û bêserî tevgeriyan. Dîsa qiyamet rabû! Xwe dadan hev. Şer sincirî. Çiqasî bi wir de çû, refên eskeran ji hev qetiyên, serberjêr bûn û serserkî li kemînên çekdaran qelibîn...

BEŞÊ SÊZDEHAN

1

Civatê li ba Heso rêz girtibû û Şivan neheq kiribû. Şivên jî ji wan daxwaribû. Piştî nîv seetekê jî bi hevalên xwe ve ode terikandibû û çûbûn mala Zibêr. Û ji wir jî bi dizîka bi bêtêlê bûyer ji Reyis re rave kiribû. Derew ne kiribûn. Wî çî û kê çî gotibû yek bi yek jê re dar ve kiribû.

Li gora rêbaz û destûrên ku Reyis danîbûn ji bilî komutanên herêman divabû bi tu kesî re bêtêl tune ba. Lê ne komutanên û ne jî tu endamên partiyê zanîbûn ku Reyis bi navê "Sîxur" hêzeke xefî damezirandiye û ji vê hêze li ser serê her komutanê herêmê mirovek sekiniye; ev mirov bi bêtêlê bi Reyis re di təkiliyê de ne û di derbarê wan û gundiyan de her tiştî dibêjin. Di nav sîxurên wî de yekî tebût jî tune bû. Ji bilî kesên ku xelkê ew wek tewtewan, cîrnexweş û pêxwasan nas dikirin, kesên ku di êşkencexaneyan de teslîm bûbûn û hevalên xwe dabûn girtin û kuştin jî hebûn.

Serî li Heso geriyabû. Sal dîsa xerab ketibû û partiyê jî destê xwe xistibû qirika wî û doza dinyayek pere lê dikir. Sala ku çandinî nehata jî partiyê bi hesabê hatinê bi wî û Circîs re dikir û pereyekî mezin ji wan distend. Çandiniya wan jî tev li nîskan, nok, ceh, genim, garis, şolîk û kizinan hemû çar hezar olçek bû.

Beleyên dinyayê hemû bi ser de rijiyabûn. Li aliyekî ber digirt û li aliyê din jî ha ha diteqiya. Birêvebir qanih kiribûn ku ew û Circîs erdên xwe bi nêvî ji xwe û partiyê

re biçînin. Bi wî haweyî xwe ji bêşê xelas kiribûn. Lê vê carê jî çekdaran niyeta xwe li kuştina Fehîmê ku li ber pezê wî mezin bûbû, xerab kiribûn. Zibêr ji malbata wî bû, xwe dabû ber firotina sê sed-çar sed pezê pîberan, kesî pez ne kiribû û bi çekdaran re pez li newala Çêlkan kuştibûn. Dolmîşa ku kiribû çekdar pê li nav gundên omeriyan geriyabûn; kiribûn tertoquek û avêtibûn dera han. Bihîstibû ku Reyis Reşo ji komutaniya herêmê bi dûr xistiye û Serdar jî nebedî bûye. Çekdaran hevt xortên hevdeh-hejdeh salî bi sebeba ku qeymeqamê Nisêbînê paswan dabûn wan û mast dibirin Qamişlê ji xwe re difirotin, girtibûn û anîbûn mala wî. Yek ji wan lawê dostê wî Bihemedê Araqfiroş bû. Nas dikir. Bavê wî jî salek berê kuştibûn. Li ber wan geriyabû, mîna pîrekan hêsir barandibûn, xwe avêtibû tor û bextê wan û gotibû:

”Ma ev ên kuştinê ne malviritîno! Hemû hîn zarok in. Di ruyê wan de ne xayintî, feqîrî û belengazî xuya dike. Dema ku ez di emrê van de bûm, ji nîhandina keran bigirin û heta ku digiha diziya mirîşkan min her tiştê xerab dikir. Ez tolaz bûm; fesad û fisek bûm. Ma ez çi û ne çi bûm! Ji bo merhebayekê min malê xwe hemû di devê çawîş, hakim û makiman de radikir. Ez bînamûs û bêşeref bûm; lê îro jî vaye hûn min dibînin bê ez yekî çawa me. Lawo ez xulamê we bim van naşîkan nekujin, hîn tehma şîr ji devê wan tê!”

Lê heyf, gotinê hiç fêde ne kiribû. Serokê çekdaran jî piştî ku jê re bi dizîka gotibû ”Apê Heso, emir ji jor de hatiye; heger em wan nekujin heval wê me bikujin”, her-hevt ji gund derxistibûn û di navbera Zorava û Cibiltînê de bi dîrekên telefonê ve daliqandibûn. Termên wan hîn wilo

bi dîrekan ve, xebera kuştina dostê xwe ê ezîz Cewzoyê Bûblanî bihîstibû. Cewzo hevalbendê berzaniyan bû û çekdaran ew bi sebeba ku esrar firotibû polîsan di hindurê mala wî de kuştibûn.

Seyra neviya wî wek seriyekî penêr bû. Û çekdaran jî mîna temamê xort û keçên ku beşdarî nav partiyê dibûn, ji bo perwerdekirinê ew rêyî newala Nesarayê kiribûn. Çavreşî avêtibûn biraziyê wî Hemo. Hindik mabû serê xwe çelq bikira. Ev hemû ne bes bûn tew Sarê jî rabûbû ser tapanan; gotin bi çekdaran re dikir û bi ser de jî zorî dabûyê ku mîna salên berê dîsa şerekî bi wan re li dar bixîne. Ji aliyekî ve yextyarî û ji aliyekî ve jî kul û derd û merezên dinyayê ew ji derb xistibû. Dilê kafîran bi halê wî dişewitî! Nema dizanîbû bê wê çi bikira. Ketibû rewşeke heyirî. Bi vir de diçû li çalê, bi wir de diçû li bîrê diqelibî. "Li çepê min dûpişk û zîhayên maran û li rastê min jî gur û wawîk veketîne." Şivan çûbû Gavan hatibû şûna wî. Alî bînbaşî hatibû kuştin Nîhat bînbaşî xwe berdabû meydanê. Zibêr û Miho cih bi hev guhertibûn. Û bi ser de jî navê wî dîsa kiribûn Proleter Mihê. Xwîn bi xwe ve dîtibû, "xwezî bi kefendiz!" gotibû û çend rojekî xwe ji gund dabû alî. Lê piştî ku Kenêr Circîs qanîh dike û bi mebesta barkirinê seriyekî li Diyarbekirê dixînin, Heso nehişî li gund vedi-gere û xwe diavêje tor û bextê Circîs da ji gund bar neke. Circîs dîsa bi a wî kiribû. Van herdu mirovên ku ji kur-manciya kevin de û heta destpêka tarîxa telebeyan, berbe-riya herî bi qirêj bi hev re dikirin û gelek mêr ji hev kuştî-bûn, di van salên dawî de bûbûn mîna du birayên ji dê û bavekî. Bêyî hevdu tu tişt ne dikirin. Bi hev re ji tas û sêni-yekê dixwar û vedixwarin. Serê yekî ji wan biêşiya ê din

ji ber serê wî ranedibû. Herduyan jî exlaq û karakterê hev qebûl kiribû. Circîs Heso mirovekî zarxweş, siyasetgerekî têgihîştî û kone û Heso jî destbirakê xwe mirovekî bi gir û xwedîsoz didît. Ji ber hindê di civatan de Circîs her tim peyv dida dest wî û wî çî bigota wî jî disediqand. Ji her kesî bêhtir kêfa Sarê bi wê hevaltiya wan a ji dil û can hatibû û xwe ciwan his kiribû.

Circîs ji nezewicandina keç û xortan serê xwe li dîwaran dixist û digot "vî Reyiskî xelkê me xesand!" Li gora wî ew yeka han tiştêkî pir kilêt û talûke bû! Him rê li qehbitiyê vedikir û him jî bizirê wan ji dinyayê diqeland. Li Zorava û temamê herêmê ji bilî jinên bî, gelek keç di mala bavên xwe de pîr bûbûn. Û hin xortên ku bazdabûn Tirkîyê û Ewropayê li wir jî ne wêrîbûn bizewiciyana. Reyis di vî warî de pir dijwar bû! Pir li ser disekinî. Keça Selîm û lawê Bedrên hevdu ravandibûn Trabzonê û ji teref sîxurên wî ve hatibûn kuştin. Partî li kuştina wan xwedî derketibû. Birêvebiran bi haweyê ku du zinêkarên mezin ceze kiribûn, di nav xelkê de ha ha propaganda wan dikirin. Lê Heso jî bêdeng ne mabû û gotibû:

"Lawik jî û keçik jî ji me ye; em ên hev in. Em qu.. ê hevdu biçirînin, bidirînin, em çî bikin ji hev a wan çî ye? Namûs be, bênamûsî be çî be ji me re ye. Ma partî ahliwuqûfê qu... û kî...ê me ye qey? Waweylê, tu ji xwe re li me û vê partîkê, kuro!"

Keça Remo bi dû eskerekî ketibû. Li Stilîlê çend keç bi tîman re zewicîbûn û reviyabûn Tirkîyê. Li hin kolanên bajaran qehbitî heşkere dibû. Bi kurtî, di vê guherê de gelek tiştên ku bi kultura wan ne diket, dibûn.

Heso û Circîs û hevalbendên wan, serwextî Reyis û

partiya wî bûbûn. Ji her tiştê wan fêhm kiribûn û diza-
nîbûn bê dawîya wan bi xwe wê li ku derê bisekîniya.
Gotina serxwebûn û azadiya kurd û Kurdistanê di destê
Reyis de wek arduyê tenûrê dîtibûn. Reyis û partiya wî bi
wan gotinan xelk li dora xwe civandibûn û tenûr dada bûn.
Li herê mêmê û heta belkî li temamê welêt propaganda herî
mezin û bidestxistina dost û hogiran bi şer dibû. Mîna ku
Kenêr digot, "van kûçîkbavên tirkî tu rê ji mîletê me re
ne hiştine ku ev mîlet şer neke..." Belkî jî ji ber wê yekê
bû ku di demekê de heta bi ên wek Kenêr û Erol Efendî jî
bûbûn dilxwazên Reyis.

Heso jî mîna hevalên xwe û maqûlên herê mêmê, rêya
xelaskirinê di pîberiyê de didîtin. Lê li xwe danetanîn ku
bi karekî wilo rabûna. Li aliyekî tam bawerî pê anîbûn ku
armanca birêvebirên partiyê têkbirina doza wan e û li ali-
yekî jî bi herîştê xwe ve ketibûn xizmeta partiyê. Ne dev
jê berdidan, ne malên xwe bar dikirin û ne jî li hev dicivi-
yan û bi tena serê xwe li himberî çekdaran disekinîn. Bi
rastî Heso hewl dabû xwe ku bi hin maqûlên herê mêmê re
yekitîyekê pêk bînin û bi wan re şer bikin. Lê Kenêr ew
sekinandibû. Li gora Kenêr şerê îro bi her hawayê xwe ne
dişîbiya şerê deh-duwazdeh sal berê. Şerekî kurdistanî li
dar ketibû; di vî şerî de ne bi tenê telebe û xortan, pîrek û
zilaman jî cihê xwe girtibûn. Partî di nav xelkê de pir bi
hêz bûbû û bi ser de jî ji hin dewletan alîkarî distend. Lê
di eslê xwe de a ku Heso çavtirsandî kiribû, liberxwedana
Serhanê omerî, Xelîlê torî û Evdoyê sîfî bû.

Serhan piştî ku du lawên xwe û temamê malê xwe di
rêya partiyê de feda dike, xwe ji partiyê vedikişîne û li
cihê xwe rûdine. Lê çekdar wê yeka han danaqurtînin; bi

ro digirin ser malê û bi lêdanê wî ji vî eyarî derdixînin dixin eyarekî din. Serhan direve Nisêbînê. Li vir jî ji destê wan lêdanê dixwe. Xwe diavêje Diyarbekirê. Dîsa wî rehet bernadin. Diçe Batmanê. Îcar di nivê sûkê de piştî ku du parsuyên wî dişikînin, polîpoşman li gund vedigere û bêhis û pis li mala xwe rûdine. Lê çend rojek nakeve wê navê, çekdar dîsa digirin ser malê. Bi qasî ku jina wî digot, çekdar bi lêdanê dev ji mêrê wê bernadin heta ku ajantiyê li ser xwe qebûl dike. Dû re jî wî dibin teyara binya gund nav koma kermêtiyan. Pêşî ji gundiyan re teybê vedikin û hema pê re jî cercûrekî keleşkofê di gewdeyê wî de vala dikin. Gava ku li odeya Heso gundî li ber teybê gihabûn hevdu, dêya Serhên xwe avêtibû ser lawê xwe û dengê keleşkofê di ber dengê hewar hewarên wê re diliklikand, Sarê jî teyb li erdê xistibû û xeberên herî pîs bi Reyis û partiya wî re kiribûn.

Lê Xelîlê ku ji her kesî bêhtir alîkarî ji wî re lazim bû, bi haweyekî din li ber xwe dabû. Dîsa milyonek pere jê xwestibûn. Ma wê çawa bida? Ne li Ewropayê kar dikir û ne jî mîna mala Xatê xwediyê bajarê Mêrdînê bû. Mêrik torî bû û şikarteke erdê wî ê çandiniyê jî tune bû. Sala ku terizê li rez ne xistiba deh-pazdeh bar mewîj jê re dihatin. Qûtê wî hemû ew bû. Lê têra çî dikir? Kuflet nanê ceh û garisî dixwar û şekalên zarokan jî çarox bûn. Xelîl di ber pereyan de xwe dabû ber pênc bar mewîj. Lê ew ji ser a xwe ne hatibûn xwarê. Di dawiyê de piştî ku wî didin ber hev û mîna hejîrê dinermijînin, hevteyekê mohnetê didênê. Nikare pereyan peyde bike, îcar radihêje tivingê û di mala xwe de li ber wan asê dibe. Lê çî fêde, liberxwedana wî a ku seet ji nehê sibehê dest pê kiribû, li dehê rojê

bi kuştina wî, jina wî û sê zarokên wî ên tîfalkî qediyabû. Xîrbekê wî bi saroxan hilweşandibûn. Dihat gotin ku çêleka wî jî di êxur de şewitîbû.

Evdoyê ne wek herduyan jî kiribû.

Berî derbeya eskerî bi kerê xwe li hidûd dixist û qaçaxiyeye bi qasî barê kerê jî xwe re dikir. Ne maldar û ne jî ewqasî feqîr bû. Xwe didebirand.

Çekdar wek tîmên êşkenceyaneyê pê re dipeyivin û sê milyonan jê dixwazin. "Baş e" dibêje. Li kerê xwe ê şamî siwar tê; seet li dor duwazdehê nîvro berê xwe dide nav kulmoza eskeran û li hindama Çûva li hidûd dixîne. Esker jî hema di cih de lê girêdidin û wî û kerê bi ser hev de digevizînin.

Çekdarên ku li ser tiştên herî piçûk jî car carê gundî dikuştin, hinavên Hesoyê hilqetandibûn. Ji ber malê xwe dabû kerembara, ketibû tolaqa canê malbatê û hevalbendên xwe. Jina Miho Fehîmê wî ê bahlûlekî xapandibû û jê re gotibû ku li çiyê mirov dizewicînin. Fehîm gihabû çekdaran û piştî sê rojan jî bazdabû. Çekdar ha ha lê digeriyan û Hesoyê jî ew di kadîne de vedişart.

Navê Erol Efendî bi ajantiyê derxistibûn û lê şidandibûn ku mala xwe bar bike nav tirkên. Carekê jî bi mebesta ku çûbû Swêdê ba lawê xwe û bi ser de jî li wir araq vexwaribû bi çar milyonan ceze kiribûn.

Nav wan û Sadiq bi carekê ve xerab bûbû. Sêdiq bi zimanê xwe nikarîbû; li dijî wan bi vir de û wir de gotin diteriqandin. Wan jî ajantî pê ve zeliqandibûn û her tim dikarîbûn ji xafil de derbek lê xistibana.

Mela Salar di dilê xwe de tam bûbû dijminê wan. Û heta ji doza kurdî jî sar bûbû. Bêdeng li mala xwe rûniştin.

bû, bêşa xwe dida û têkilî karê wan ne dibû. Lêbelê li gora Heso, ava serê wî bi agirê qirşikan germ dikirin. Reyis di kasetê de bi sebeba ku keça xwe ji Sînên re rêyî Swêdê kiribû, gefî lê xwaribûn û erza wî şikenandibû. Mela bi qiyametê pere ceze kiribûn û sê rojan jî ew di şikefta jora berqefên gund de hepis kiribûn; lê dîsa jî tê ne bihurîbûn. Şikefta ku wek "hepsa gund" hatibû bi nav kirin, tije rêx û pîsî bû. Zivistanên wê ne dihatin kişandin. Li gelek gundan hepsên partiyê hebûn. Li gundê ku şikeft heba şikeft, tune ba jî xirbeyek wek hepsê bi kar dianîn. Lê digel ku her derê Gurik bi şikeft bûn jî, çalên Axkortê kiribûn heps.

Heso Hûto bi dîn û îmana xwe ne dida! Hûto şerefa partiyê şikenandibû; Zibêr mezinê wê bû û wî jî ew di nav lepên xwe de guvaştibû û mîna gokekê firandibû hewşê. "Em nikarin vê tirê ji vî dehbeyî re bihêlin" Gavên gotibû û li Hûto şidandibû.

Xelef bi haweyekî din bû: Li ber wan herimîbû. Lê bi kêrî çî dihat, piştî ku xwe bêêrz kiribû û her tiştê xwe jî bi dest wan ve berdabû, mêr bûbû. Ne bêşa xwe dida, ne erdê xwe daman dikir, ne bi temamî û ne jî bi nêvî dida wan. Bi ser de jî ew bêminet kiribûn.

Mîrzo-yê Mitirb jin û zarok di stuyê Heso de hiştibûn û xwe ji gund dabû alî. Luqmên li pêşberî çekdaran bi tizbiya xwe lîstibû; Hesûk lingekî xwe ramidandibû û herduyan jî heryek milyonek pere ceze xwaribûn. Sêdiq di civatê de qerfêke bûblanî kiribû; erza wî şikenandibûn û du rojan jî ew li ser alifê kerê girêdabûn. Jina Miho û Kerîm li ser dora tenûrê pevçinîbûn. Serokê, jina Kerîm bi napejandina çar tenûr nan ceze kiribû. Kerîm bi xwe ne xweş anîbû. Serokê jî ew yeka han wek bê emriyekê li himberî

partiyê dîtîbû û çil û pênc rojan nanê tenûrê lê qedexê kirîbû.

Kenêrê ku dikarîbû kose û berkoseyên herî mezin jî bixapandana ji ceze û qedexeyan xelas ne bûbû. Bi ser de jî navê wî xistîbûn nav listeya xayînên herî mezin.

Lawê wî Restem li Swêdê dima. Hevalekî wî ê sêwêdî bi milama ku Hepsa Darê bibîne alîkarî jê xwestîbû. Wî jî edresa gundê xwe dabûyê. Erîkê arkeolog bi texsiya xwe piştî ku xwe gihandibû Mersînê, di nîvê sûkê de bi berîberdaniya trafikê ji desthılanîn ketîbû, teksî sekinandi-
bû û xwe jê avêtîbû. Lê wê revê jî ew xelas ne kiribû. Terempêlekê lê xistîbû û ji mirinê rabûbû. Bi kurtî, çekdaran jî Erîk ajanekî emperyalîstan dîtîbûn û beleyên emperyalîzmê anîbûn ber deriyê Kenêr.

2

Gavên vê carê jî bi sebeba ku gundî eskeran nehewînin gund, temamê zilaman li odeya Heso civandin û wî û Heso mîna du ribatan dîsa girt hev. Mirov digot qey beleyên dinyayê hemû ji bo van omerî, torî û bûblaniyan hebû. Yekî bi pênc qurûşan bi ser wan venedibû. Yek ji yekî xerabtir bû. Partiyê mirovê herî bêqîmet, barûte û tewtewe li ku ba, ew dianîn û li ser serê wan dikirin mezin.

Zibêr gotina Heso birî:

”Hevalê Gavan, Xelef, Circîs û Selîm jî ne hatîbûn hewarê.”

”Şoran neke! Tu jî çûbû, lê ma tu hatî kuştin?”

Kurikiyan esker ne hewandibûn gund. Komutanê tûgaya Mêrdînê jî bi qeweteke mezin kişiyabû ser Kurka

Çeto; deh-duwazdeh kes kuştibûn, gund şewitandibû û vê carê jî girtibûn ser Qurdîsê. Çekdaran jî bi mebesta ku hin gundî xwe bigihînin Qurdîsê, piçûk-mezin bi hezaran kes ji hindama Çûva heta bi Qesra, li ser rêya Îpekê civandin. Şensê wan hebû ku Heso di nav wan de bû û di vê gavê de jî yuzbaşiyê merkeza Nisêbînê Hesen, esker îdare dikirin. Li gora Heso, yuzbaşî camêrekî di ser xwe re bû. Berpirsyarê komê û Hesen Yuzbaşî li ber hev dan.

Berpirsyar:

”Em ji vir ranabin heta ku walî neyê vir...”

Hesen tibabê sê-çar seetan bi wî û hemiyan re peyivî. Di dawiyê de xist serê wan ku tu carî wê walî ne bê ber lingên wan û ne jî bi telefonê bi wan re bipeyive.

Berpirsyar:

”Baş e, naxwe çend kesan ji me bibe Qurdîsê bê we esker ji ser gund rakiriye yan na?..”

Hesen, çar kes ji wan li docê siwar kirin û bi rê ketin. Lê ”Yuzbaşiyê Girarê” li hêla Qesra ew sekinandin û destûra çûnê nada. Hesen dîsa li ber wan geriya û telaqê xwe avêt ku esker ji ser Qurdîsê rabûne.

Berpirsyarê komê vê carê jî wilo got:

”Ji bo ku em dengê xwe bigihînin Ewropayê, em ê heta seet yekê şevê li vir bimînin.”

Hesen:

”Terempêlên temamê dinyayê li ser vê rêyê ne; dewlet ji we qebûl nake hûn bi seetan vê rêya mezin û bi çûn û hatin bigirin. Hûn ê hemû bên kuştin, rabin!”

Berpirsyar:

”Em jî ji xwe li vê digerin.”

Di dawiyê de Heso xwe ne girt û berê xwe da xelkê:

”Gelî hevalan, ma ne em bi sebeba ku me ê esker ji ser Qurdîsê rakiriba em li vir civiyabûn, lo. Ê me esker rakir, ê îcar em çima ranabin yabo qurbano, weh!” got û da ser rêya gundê xwe.

Gundiyan jî da dû. Lêbelê partiyê jî piştî çendeyekî bi sebeba ku Heso xwepêşandan ji hev belav kiribû, bi şeş milyonan ceze kir.

Gavan piştî ku erza Zibêr şikenand dîsa mezin peyivî:

”Me çiyayên Kurdistanê ji eskeran bi carekê ve temîzlemîş kirin. Çiya ozgur bûn; niha jî dor hatiye ser gundan. Bi dû gundan de jî em ê bajaran ozgur bikin.”

”Lêbelê tabûra Herbê û qereqola Stilîlê hîn li cihê xwe ne.”

Gavan mîna ku li bendî gotineke wilo bû, yekser bersiv da:

”Rast e heval Heso. Reyis taktîkan li wan dike, gerek hûn wergê zanibin. Ew li ber me hîç in.”

Ronahî di çavên Heso de ne mabû. Ji wan hatibû bêvilê; li ber devê xwe ne dinerî û dipeyivî:

”Na, ez dibêjim wan taktîk li we kiriye ku çiya bi dest we ve berdane.”

Gavan reş û şîn bû. Rabû ser kaban û devê xwe dagirt. Lê Kenêr di dev de hişt:

”Eskerên tirko temamê taktîkên dinyayê bizanibin jî, li himberî taktîkên Reyis nabin tiştê! Helbet ew bi tiştêkî dizane ku ev çend eskerk li derdorên me hiştine”, got û wî jî mîna her kesî çixareya xwe pêxist.

Ji herdu çekdarên ku li teniştê hev rûniştibûn û li ruyê hev ne dinerîn, yekî dengê xwe bi ser ê hemiyar xist:

”Hevalino, bes vê çixareyê bikişînin. We çavên me ji

dixanê kor kirin, yaho!”

Kenêr:

”Ezbenî li me negirin, kişandina çixareyê tebîhetekî me kurmanca ye. Li vê herêmê zilamê ku çixareyê nekişîne wek zilam qebûl nabe.”

Zibêrê ku li qehwexaneyê qehwe û li mala xwe jî çayê vedixwar, gotina wî birî û dengê xwe hilda:

”Temo, qehweyekê ji me û van mêhvanên me ên ezîz re li êgir bike.”

Heso piştî ku awirek tê veda û devê xwe vekir, Miho di ber de hişt:

”Ji bo miletê xwe divê em xwe ji ber tiştêkî nedin alî; ji gotina partiya xwe dernekevin û çî tiştê ku ji destê me bê em li hindama wê teksîr nekin.”

Heso xwe ne girt, berê xwe dayê û destê xwe hejand:

”Tu ji xwe re li me û van hakim û sawcîkan binerin, kuro! De îcar safî bikin! Erê bavê mino, ev tu û Zibêr hûn ji min re nabêjin bê we kîjan mektebe xwendiyê ku vê partiyê hûn kirine hakim û sawciyê siqî yonetîma vê herêmê û xelkê li ber destê we mehkeme dike, hi? Dibê de were û kirasê xwe neçirîne! Zaroyên bavan pazdeh-bîst salan qûna xwe diçirînin heta ku dibin gidiklî başçawîş û ên me jî bêyî ku gû û rêxê ji hev nas bikin bûne hakim û sawciyên me!”

Gavan reşxeriqî, destê xwe li erdê xist û bi qîje wîj got:

”Tu kî yî ku tu vê heqareta mezin li partiya gelê kurd dikî! Ma tu ji partiyê bêhtir bi exlaq, edalet û jîr û zanahîya hevalê Zibêr û Miho dizanî?”

Circîs bi ken xwe di nav wan rakir. Piştî ku got, ”bavo de ka bihêlin ez jî çend gotinan bibêjim”, Gavan sekinî û

wî dest pê kir:

”Berî her tiştî divê mirov bide û bistîne û li hev guhdarî bike. Helbet partî bi gelek tiştan dizane. Lê ezbenî, divê partî bi vê jî baş bizanibe ku gava hema eskerekî qereqola Stîlîlê bişîne dû me û em nerin, wê eva me wek serhildanekê bibînin û bi kolordiyên êrîşî ser me bikin. Em bi çend keleşkofk û tivingkên xwe nikarin bi eskeran re derxin serî. Dewlet xwedî tenq û top û teyare ye. Yekî ji me sax bernadin. Kurikî û qurdîsiyan bi a we kirin û esker ne hewandin gundê xwe. Eskeran jî kerrê wan li guhê wan sekinand; him kuştin û him jî gundên wan şewitandin.”

Mirov digot qey Gavên tiştên ku wê di vê civatê de bigotana, hîn ji serî de ezber kiribûn. Ji xwe emîn bû. Bi mijarê ve girêdayî ne girêdayî, kê çi bigota ji bo wî qet xem ne dikir. Bêyî ku li ser bifikiriya û bersiva wan bida, a xwe digot û derbas dibû.

”Hevalê Circîs, a mihîm ne kuştin, liberxwedan e. Li hersê perçeyên Kurdistanê li dor sed milyonî kurd yaşamiş dibin. Dema ku ji vî sed milyonî pêncî milyon bê kuştin, wî çaxî jî Kurdistan qurtarmîş dibe. Ji bo qurtarmîşkirina welatê xwe gereke em ji kuştinê netirsin.”

Heso dizanîbû ku wê Circîs peyva herî ne xweş pê re bikira. Keserek veda. Dû re jî bi hêdîka kuxuya. ”Allahu-messabirîn, xwedêyo tu çêkî”, got û devam kir:

”Heval Gavan rast dibêje. Di milletê me de zîlam şer dikin. Îcar ji sed milyonî gava pêncî milyon zîlam bên kuştin, ên mayî pîrek dimînin û tirk jî wî çaxî wê ji xwe re di hemiy...nin. Kurdistan ‘qurtarmîş’ dibe û weselam!”

Gavên bi lez destê xwe dirêjî kêleka xwe kir. Sêdiq jî bi dizî destê xwe danî ser demaçeya xwe. ”Heso te zima-

nê xwe pir uzatmiş kir!” got û bêhncikyayî ji hindur derket. Berê xwe da mala Miho û bi bazdan çû.

Ava vî Gavanî û Heso qet di cokekê re ne diherikî. Her tim radibûn hev. Bi rastî sîrek bê çî bû, di Gavanê rihayî de ne diçû. Ji îsotên deşta Heranê jî tûjtir bû. Bi ser de jî xew lê çûbû. Yekcar ji hev de ketibû. Li çiyê kar û barê xwe dimeşand. Lê ji ber tebihetê wî, Reyis ew ji çiyê daxistibû gundan. Tişteki zêde zêde ji agirê biharê hez dikir. Dema ku biharê serê xwe hildida û dar dipişkivîn, wî dest bişewitandina dar û beran dikir û bi bêhna wan re serxweş diket. Şevê eskeran ew û mifrezeya wî li ber êgir zeft kiribûn û li wan reşandibûn. Bi tenê ew û yekî din sax filitîbûn.

Bi rabûna wî re civat tevgeriya. Hin tirsîyan û mîna teyrikan xwe bi erdê ve melisandin. Ê hin jî bi haweyê ku xwe di her çendên rûniştî de bifirînin rabûn ser xwe û li Heso û Circîs nerîn. Heger di vê bêhnîkê de van herdu kalan li xwe biqewimandana û çekdar bêminet kiribana, rewşa wan bi carekê ve dikarîbû bihata guhertin. Heso dengê xwe kir, lê bi haweyekî din:

”Ev niha hûn nayên em bazarekê bi hev re bikin? Hûn dewlet û em jî millet, em ê herin hilbijarê û li gora piraniya rayan bi hev re bikin.”

Gavanê ku li hêla Torê jî navê xwe kiribû Bagok, ji devê derî bi dengekî hêl:

”Na, em nakin! Partî çî bêje ew e”, got û yekser li cihê xwe ê berê rûnişt.

Ma dikirin qey. Baş pê dizanîbûn ku zoravî ne dişibiy-an cibiltîniyan. Li Zorava Heso û Circîsek hebû û zoravî bi terbiya wan mezin bûbûn. Çekdarên ku cibiltînî bi devê

tingê li ser bênderan vehewandibûn, hiştibûn ku rayên xwe heşkere bi kar bînin û dû re jî hemiyar ji gund bazdabûn, wê zû bi zû nikarîbana ev yeka han li Zorava bikrana.

Heso li Gavên nerî û dest bi şîretan kir:

”Lawê min, ev çima em wilo li ba we bêqîmet in? Ma ji bo ku hema sif hûn me pîs bikin, we ev şer li dar xistiyê? Li zarokan binerin û tiştêkî ji aqilê xwe fêhm bikin. Heta bi zarokan jî, her kes bi êşa xwe dizane û wê nas dike. Ew zarokên ku bi hatina we re direqisîn û li çepikan dixistin, ji ber we îro xwe di axuran de vedişêrin. Ma hûn cendirme ne? Na. Hûn zarokên me ne. Pîrekên me bi sebeba ku me ji dil û can xwe ne dabû pişt we, bi me re pevdicûn. Lê îro bi me re pevdicûn ku çima em we ji gundê xwe naqewirînin. Di dan û stendina we û wan de ev yeka han xuya nake gelo? Belê. Ma hûn siwariyên osmaniyan in ku ev pîrek naxwazin çav li we bikevin? Na. Hûn rêberê milletê me ne qaşo. Ka hûn ê ronahiya azadiyê bana, lê hûn bûne xezeba azadiyê! Em ji tirsan pereyan didin we. Ev tiştêkî pir eyb e! Xwedê bi milyaran insan xuliqandine. Û yek jî naşibe yekî. Lê we em hemû şibandine hev û bi devekî hûn bi me hemiyar re dipeyivin. Lixwekirina me û we bûye yek. Wilo nekin. Mêrkujekî ku li serê çiyar ha ha digere, helbet wê nikaribe araqê vexwe. Lê yekî li bajêr çima wê venexwe? Mehkûmekî dewletê dibe ku nikaribe bizewice, lê yekî gundî û bajarî wê bizewice, çavên min. Hûn...”

Gavên gotina wî birî û dîsa tiştêkî beredayî got:

”Yaho heval Heso, ji bo ku esker neyên gund gereke hûn her tim şiyar bin.”

Heso jî bi xwe dizanîbû ku ji tahtê re dibêje. Mêrik li sikakên Rihayê mezin bûbû. Ma diket serê wî, yan jî jê fêhm dikir? Kurd kî ne, ji ku hatine, urf û adetên wan çawa ne? ji kitêban jî hîn ne bûbû. Lê dîsa jî vî Hesoyî nikarîbû bi xwe. Dilê wî bi ser wan ve bû. Hema çawa bana jî zarokên kurdan bûn û eskeran ew jî dikuştin. Gotinên mezinan mîna kevirên keleşan bûn, belkî yekê cihê xwe bigirta. Wilo difikirî. Li gora wî partî ordiyek bû. Û sererkan jî ordî bi rê ve dibir. Ji çekdaran xwîn vedirşiya, lê a wî ne ji dijminahiyekê filan bû. Hevalên wî hemû jî wilo bûn. Ma Kenêr hindikî ji wan re gotibû? Heger ne ji şîretên wî bana, belkî navê wî jî mîna ê Erol Efendî bi ajantî dernexistibana.

Heso hêrs bû:

”Kuro heval, wilehî û bilehî, ji wê roja ku qereqola Stîlîlê çêbûye û heta roja îro, qet xew bi çavên me ne ketiye, yaho!”

Gavên mîna tîmê êşkencexaneyê xwe kil kir û wilo jî peyivî:

”Hûn nikarin bê emriya partiyê bikin û eskeran têxin gundê xwe! De ka rabin ser xwe ku em hemû bi hev re li dora gund qenalan bikolin” û rabû ser xwe.

Tirs dudilî bû. Carina mirov mêr dikir û carina jî mirov ji desthîlanîn dixist. Di van bîstikan de tîrsê Heso kiribû agirê semewatan.

”Partî xurîfî ye”, got û tepek li nav serê xwe xist.

Gavan rabû ser kaban:

”Heqaretê neke!”

Cîrcîs:

”Niha tu ka pêşî rûne.”

Rûnişt.

”Esker ji xwe nayên gund. Bi tenê ew jî roja ku hin ji we tên girtin û di me hildidin, digirin ser gund û dînê me teneke dikin!”

Piştî şerê guhera Mexelan ne bi gelekî, eskeran piraniya gundên herêmê bi dest çekdaran ve berdabûn û di bajarên de civiyabûn. Car carê digirtin ser hin gundan, girtin û kuştina ku ji wan re lazim bû dikirin û zû vedikişyan. Li hin çiyên jî biryargehên wan hebûn lê ewqasî têkilî çekdaran ne dibûn.

”Wer xuyaye ku du kes li vî gundî li qarşî partiyê ne û gundiyan ’alîştirmîşî’ muxbirî, bêşerefî û bênamûsiyê dikin. Di girtina ser gundê Dala de jî dîsa van herdu kesan gundî ’caymîş’ kiribûn”, Gavên got û dîsa ode terikand.

Partiyê emir dabû ku piçûk-mezin temamê bûblaniyan bigirin ser şeş-hevt malên pîberên dalayîyan.

Heso û Circîs wek her tim dîsa li himberî biryara partiyê derketin. Lê di dawiyê de Circîs li mala xwe ma û Heso jî ji bêgavî da pêşiya komê û bi nîvrokî re avêtin ser Dala. Birêvebirên partiyê piştî ku li derdorên gund alên partiyê çikilandin û berê gundiyan dan malên pîberan, Heso jî hêrs bû û got:

”Lawo terî ji we kême! Ma hûn vê garana eskeran nabînin bê çawa dora me zêft kirine. Dev ji vî aqilê xwe ê beredayî berdin. Me hawêrdorên gund bi beyreqên Kurdistanê xwe xemiland; me xeber bi wan re kir û ew jî ji ber me reviyên. Eyb e ji me û bavê me re ku em herin malên wan talan bikin û li zarok marokên wan xînin. Û a din, gava ku em êrîşê bibin ber deriyê xelkê jî, ev esker wê me bikujin, weh! Îcar bavikên mino, me a xwe kir û ji me re

seriff; de ka em vegerin gundikên xwe...”

Hesoyê ku ‘ketibû neqeba Xelîl û Celîl’, li aliyê din jî ji Hesen yuzbaşî re digot:

”Hesen beg, xwe neke wek me, em hemû jî xuriff ne. Me bê xwîn beyreqka xwe çikiland, tu jî bê xwîn here rake û bi rêka xwe de here.”

Gundiyan bi a birêvebiran ne kirin û dîsa dan dû Heso. Lê partiyê jî ew yeka han ji Heso re ne hişt û ew dîsa bi pereyekî mezin ceze kir.

Gavên serê Heso pir sincirandibû. Wî hîn ji hindur gava xwe ne avêtibû der, Heso dengê xwe rakir û got:

”Ev Gavan li xezebê digere. Ji xwe re lê binerin kuro, ma dibe ku gavan û şivan bibin mezinên insanan, yaho! Bila ji xwe re herin ber heywên, weh! Erê kuro, mehek berê bû dîsa vî Gavankî ji me re got ku vê carê jî hûn ê di hewşên xwe de sixinaqan bikolin. Me jî kola û taht derket. Wî got asîtê bi kar bînin. Erê lo, em di hepsa Diyarbekirê de ne”, got û hîn bêhtir dengê xwe rakir:

”Waweyzê, tu li me û vê partîkê! Gundikê me bi carekê ve li ser tahtê ava bûye; tonek asît têra me nake, yaho!”

BEŞÊ ÇARDEHAN

1

Di êvareke nîsana sala 1992an de, gurceke xezalan bi meşa qitikê li guhera Mexelan çû û hat û li vir û wir temaşe kir; ne kesek dît û ne jî pêjna tu kesî kir. Xwe da ber latekî bilind û buxçika xerzanî ber bi xwe de kişand. Bi lez cil ji xwe kirin. Û bi lez jî kirasê bûkaniyê bi ser devdelingê kurmançî de li xwe kir. Piştî ku bi hêrs herdu şekalên xwe pekandin dera han û qundera kabikî bi serê tilîkên lîngan ve kir, rahişt kemberê û li ser newqa zirav girêda. Dest avêt guhar û berbiskan. Pişt re jî gokên zêran, xirxal û bazinan. Bêhnekê li hepiriya xwe a soringî nerî; xwe berda ser kaban û di nav destên xwe de li hev qulipand. Deverûk jî mîna hepiriyê, xerzanî girêda. Şûşeyekî lewentoyê ji bêrfka kirêş derxist. Bi ser xwe da kir. Lê qet pêwîst ne dikir. Xwêhdana wê mîna gulavê bêhn difûrand. Bi wê bejina şitilrihanî tena tena li dora xwe zîvirî û li memikên xwe ên xav ku di bejin û bala bilind de mîna du hinaran bel bûbûn, temaşe kir. Dû re jî bi bayê felekê re beşîşî, pê li pişkoka teybê kir, dengê wê heta bi niqra dawî hilda û xwe bi ser devê xeşîmeyê de tewand:

”De were bûk li bendî te ye!”

”Ma tu din î? li der ve nabe!”

Xwe ji dil aciz kir:

”Bi ahd û wahd be ku ne li vê derê be, min ne hişt tu bibî zave! Em ê li vir bikin da Reyis me bibîne bê em çi dikin ji prensîp, exlaq û terbiya wî!...”

Evîndarê wê ê ku di xeşîmeyê de xwe bi zavetî girêda-

bû, gotina wê ne kir dudu; mîna pêhlewanan xwe çeng kir ber; kete milê wê û li ber deng û ribaba Mîrzoîyê Mitirb hevdu girtin. Herdu jî di çax û benga xortaniya xwe de bûn û herduyan jî hîn ji delava jînê venexwaribûn. Ji hev hez kiribûn, bi hevt dilan dil ketibûn hev û di rûnê evînê de qiçqiçî bûn. Ji dilê wan mîna cobaran xwîn herikîbû. Bûbûn hêsîrên xeyalê û di nav agirê dojhê de li hev geriyabûn. Bi hesreta dîtina van kêlikan her tişt bêminet kiribûn; di qorzîbirên herî tarî re derbas bûbûn û xwe gihandibûn vê guhera eşqê.

Geh bi milan, geh ji sêngê dan ber hev û qederê niv seetekê hevdu birin û anîn. Dû re jî bûkê destê xwe dirêjî keleşkofê kir.

”Na na!...”

Wê guh neda wî. Berê keleşkofê da binya xetê û cercûrê xwe yekser vala kir. Pişt re jî lîland; di nav gîha û kulîlkên biharê de rûnişt û got.

”Min şilfitazî bike da ji wir min bibîne. Ma ne ji me re dibêje ku ez ji vir we hemiyar dibînim bê hûn çi dikin...”

Evîndarê wê nemedî ne kir. Li ber çîmên wê ên sedefî çong berdan erdê; bi hemd deverûk hilda û ziq li çavên wê nerî. Tîr direşandin. Çavên wê ên mêrkujî û ew awirên wê ên ku mîna derbên şûr û rîman dijwar bûn, di borana eşqê de ji desthîlanîn ketibûn. Vê siltana ku di diruvê pilingan de sahw dida, mîna xezalekê henûn bûbû. Bi bis-kên ku li ser ruyê wê dahf vedabûn lîst û hepirî ji serî kir. Porekî di rengê şevê de da der; ruyê wê wek lempeyekê pêket û li derdora xwe şewq veda. Eniya wê a weke pengê maçî kir. Ew kete ber pêlên evînê. Wî bi herdu sêvan girt û tevdan. Wê xwe ne girt; şewweta ku bi dengê devzira-

van, top û metilyozan pê re bûbû qeşa, xwe berda û lêvên xwe ên terhikî bi ên wî re kirin yek. Bi yek tûşê re bexçeyê paxilan da ber pozê wî; cotê memikan xiste sêngê û kûra tarîxa keçkaniya xwe bi carekê ve di pesara dilê wî de vekir. Dil bi dil keribî, xwe dadan hev û hawêrdor şîp û lehiyê da der. Di çar-pênc saniyan de xwe şilfitazî kirin û bi bayê zemên re hevdu guvaşt û alastin û bi gezan êrişî hev kirin. Lêvên herduyan jî çiriyên. Reşo nehişî lûleyên wê ên mermerî bi ber xwe de kişandin û bi dev û pê û lepan kete himbêza wê. Tibabekî hevdu gevizandin. Sêng û berên Menca Xerzî di nav şînahî û gul û beybûnên biharê de mîna stêran ji xwe re û me re diçirisan. Serê tilfêkên xwe ên ku ji şîmayê jî nermtir bûn, di çermê piştê wî de çikilandibûn û ha ha digot:

”Xwe lêxîne û lêxîne heta ku tu qanûn û manûnên wî tar û mar bikî! Piştê re jî em ê li ser lingan bikin da baş me bibîne bê em çi xweliyê li serê xwe û wî dikin!...”

Her cihê ku pê digirt û dilivand, di bin tiliyên wî de dixiliyan. Ji her der wê şehwet diherikî. Laşê wê di nav destên wî de bi qasî dilopeke avê bê qewet bûbû. Kelaxê herduyan jî mîna hêtûnê sincirîbûn.

”Mencê, şer û pevçûn û kîn û dexs û jîn hemû bi hev re ji te dibarin. Keçê te ez serxweş kirim!”

”Ez ê te mîna beyendûreke zêrînê her tim di hêwana dilê xwe de veşêrim. Heta ku ji te bê xwe li vê prensîpa wî xîne! Bidirîne, biçirîne, bêmîrê bike, bike, bike!...”

Piştî ku bi ava lêvên xwe ên narincî kela dilê xwe sar kir, vê carê jî keleşkof da dest:

”Berê wê ber bi newala Nesarayê de veke û tam cer-cûrekî vala bike!...”

Wî ne xwest, lê wê ew mecbûr kir. Ma karîbû bêdiliya wê şaha çiya û zozanên Kurdistanê kiribaya, qey? Du cer-cûr vala kirin!

Reyisê ku pir zêde li ser zewacê disekinî, bi vê mebestê gelek çekdarên xwe kuştibûn. Li gora Reşo, heger ne ji wî haweyê wî ba, zewac jî bi çekdaran belkî ewqasî şêrîn nebûya. Bi rastî carina hin çekdarên ku pazdeh-bîst salan ji hev mezintir dibûn jî dil diketin hev û gava keys lê dianîn jî bi hev re radiketin. Daxwaza wan a şehwetî, sewiya kultur û têgihîştina di navbera mêr û jinê de xistibû. Jineke herî xweşik û zana dikarîbû aşiqî qamqutekî kirizî û cahil, yan jî mêrekî herî zana, sipehî û bejintîtalî dikarîbû aşiqî xerabeyeke bi her haweyî bûbaya. Qîmetê sipehîbûnê û ferqa di navbera mêr û jinê de ne mabû. A wan bûbû wek mesela ”ji kevir nermtir” çî heba.

Bûyera Mizgînê tesîreke mezin li ser Mencê kiribû. Li çiyê şûşeyekî parfumê pê re hatibû girtin. Reyis jî ew xwestibû ba xwe, li wir mehkeme kiribû û di dawiyê de kuştibû. Li gora wê, Mizgînê parfum ne ji bo dilpijokiyekê peyde kiribû. Li bajaran mezin bûbû û hînî nesersûştinê û laşê genî ne bûbû. Ê bi ser de jî gelek asaq tê kiribûn, tiştên ne li rê pê dabûn gotin û nav seqên wê kêr kiribûn.

”Heta ku em serê xwe li himberî Reyis hilnedin, wê tiştêkî kurdî ji vî şerê me fêhm nebe û em ê hemû jî wek kûçikan bèn kuştin”, Mencê got û belkî cara pêncî bû ku dîsa xwe li Reşo rapêça.

Reşo jî piştî ku keserek veda û axînek kişand, qulipî ser sêngê, devê xwe da ber ê wê û mîna birîndaran di devê wê de peyivî:

”Birîna me bi qasî ku fireh bûye ewqasî jî kûr çûye,

delala min. Heta doh jî, bi tenê tişteki ku me ê bikarîba bikira hebû, ew jî rev bû. Îro ew jî nema bi dest me dikeve. Li çiyê û gundan heval digerin û li bajaran jî esker û polîs. Bi tena serê xwe em ê çawa li dijî vî cenewarê ku me bi destê xwe afirandiye bisekinin? Siyaset çewtîyan qebûl nake. Gava ku te kir tu ê jî bikişînî. Me hemîyan siyaset ji mirovekî re berda. Me li ser serê xwe imperetorek çêkiriye.”

Imperetora şerê guhera Mexelan dengê xwe lê rakir:

”Lê dema mirov ê pevçûnê be, mirov imperetore herî mezin jî dikare ji hev belawela bike. Tu çima vê nabêjî?” got û li qûn rûnişt.

”Rast e. Lê bi kê? Ji min û te û Serdar pê ve ka kî heye gelo?”

Bi hawayê ku Reyis di nav lepên wê de bû, lepên xwe bi ser hev de guvaştin û bi qîje wîj got:

”Em dikarin wî bikujin, em dikarin wî bikujin!...”

Wê çiqasî bi deng û bi hêrs digot, Reşo jî ewqasî bêdeng û nerm digot:

”Ew jî rast e. Lê bi kuştina wî partî wê nekeve destê me. Him em ê bîn kuştin û him jî wê Elo here û Celo bê şûna wî. Ma ne wilo ye?”

Mencê hêrstir bû. Tiliya xwe anî ber çavên wî û dengê xwe hilda:

”Divê rêyeke xelasiyê ji vê pîsîtiya me re hebe! Vî cenewarî em ji rengê insên derxistine. Zilma ku em xwe bi xwe li hev dikin ne bes e, îcar tew em li xelkê xwe jî dikin! Ma Serdar ê girtinêbû? Ma Baran ê kuştinê bû? Ma mirov ji bo awirekê keç û lawan dikuje? Ma mirov jin û mêrên ku tèn nav şer ji hev berdide? Pîber dibin, kafir dibin çi

dibin bila bibin, mirov zarok û heywanên wan nakuje! Lê em dikujin. Heqê me û dîtin û gotin û pêşniyaran tune. Em li vir şer dikin û ew ji wir emir li me dike. Xeberan ji me re dide. Di nav me de solalêsî aniye heta bi kabê. Yek ji me li ser êdin kiriye ajan û me bi hev dide kuştin. Em bêşexsiyet bûne! Xîret û hesyet bi me re ne maye!...”

Reşo bi destê wê girt û ew himbêz kir:

”Bêhna xwe fireh bike eşqa min a serî û dawî. Mêrê dema ku jineke wek te jîr û zana û mêrxas li pişt sekinîbe, ma ditewe?”

”Kuro bêhna çî, tişteke di me de nema em qediyar! Cûdî ji bo ku di xewa xwe de gotibû ‘Reyisê min ne wek te ye’ mehkeme dibe û tê kuştin û tu jî hîn dikare behsa bêhnfirehiyê ji min re bikî! Çî jin, çî mêr, çî insan, çî heywan qîmetê tişteki li cem vî weşî ne maye! Har bûye, har!”

”Heger kar hemû ne di destên wî de ba, ew ê jî ewqasî har neba.”

”Me hemiyar serserî û dînikî dibîne.”

”Ê herî serserî û dînikî ew bi xwe ye. Heger ku...”

Mencê devê xwe anî ber guhê wî û bi dizî got:

”Ez dixwazim lawek ji me re çêbibe. Min di şikeftê de veşêrê û heta ku ez lêwik bînim li min xwedî derkeve. Û dû re jî, bi wê sûnda herî mezin ez ê herim Reyis bikujim...”

Reyis, piştî şerê guhera Mexelan bi rojekê, bi sebaba ku Serdêr herêma xwe bêyî wî terk kiribû û hatibû hewara Reşo, ji komutaniyê avêtibû û li dor neh mehekî ew hepis kiribû. Mencê ew yeka han bi xwe ne xweş anibû û Reyis bi wê nexweşiya xwe hisandibû. Reyis jî Mencê ji

terfî û rutbe kiribû û şandibû hêla Rihayê. Li derdora Sêw-regê piştî ku hevaleyê wê bi birîndarî wê xelas dike û di çar mehekî de bi ser xwe ve tê, Reyis wê û çekdarê ku wê xelas dike dikişîne ba xwe û wan mehkeme dike. Ji mifrezeya ku tê de cih girtibû herdû sax filitîbûn. Mehkeme tiştêkî ji wan naqefîne. Reyis vê carê jî wê di nîsana 1990î de dişîne herêma Botanê ba Reşo. Di wê navê re jî di nav komutanan de bi dizî eşqa wê û Reşo dihat gerandin. Lê hay û bayê herduyan jî ji wê yeka han tune bû.

Heyva nîsanê di guhera Mexelan de xwe bi ser herdu evîndaran de meyl dabû û her der di nava ronahiyê de hiştibû. Ezmanê ku sedef girêdabû, navserên çiyê dialast. Stêr yek bi yek ber bi hev de kişiyabûn û komik bi komik li rajorên wan civiyabûn. Mirov digot qey sirûştê bi destên xwe daweta wan li dar xistibû; ji binê her tahtê, kevir û zixurekî hawe bi hawe dengê dihat. Ji her qul û qelîşkê bêhna misk û emberê difûriya. Dar û devî û kulîlkên biharê bûbûn xêlî, xwe li wan rapêçabûn û bêwestan bi bayê evîna wan re direqisîn.

”Dilê min, ez ê navê lawê xwe jî bikim Reşoyê Sarê”,
Mencê got û axênek kişand.

Her maçeke wê mîna penselînekê xwe bi nav canê Reşo de berdabû. Devê xwe ji boxaza qirika wê dernedixist û dipeyivî.

Lerizî:

”Tu bi mêrxasiya xwe pilingeke li çiyayê Mava û bi spehîbûna xwe jî çîçekek hov e li çola Sehrayê. Ez çi me li ber te, ez nagihêm toza te, eşqa min! Bila navê lawê te Reşoyê Mencê be.”

Wê xwe hîn bêhtir lê pêça û ew bi ser xwe de guvaşt:

”Lo lo kuruko, ê ne tu nizanî bê min ji destê van çiyar û newalên ku em ji hev dûr kiribûn, çiqasî kişand! Bi sura bayê sibehê re ez ê hilkişiyama ser serê kaş û girên deşta Heranê û min ê berê xwe bida Omeriya, Xerza û Botanê da bêhna te bikim; li newalên herî kûr, li best û bestikên herî xewlecîh radiketim da tu ji xewna min dernekevî. Evîndarî kuleke çiqasî mezin e! Ez”, got û ji nişkê ve gotin bire dereke din:

”Reşo, ji ber ku tu heraqê pevçûnê yî, tu pir bi aqile jî. Lê ruhê min, tu çima serê xwe li ser ku mirov bi sûikastekê Reyis ji holê ranakî naêşîni? Bi kuştina wî re berê tarîxa şerê me dikare bê guhertin...”

Digel ku Reşo serwextî her tiştî bûbû, dîsa jî kuştina Reyis tu carî ne niqutîbû dilê wî. Bawerî pê anîbû ku di wextekî nêzik de, Reyis wê nema karibe ji bin giraniya bûyeran derkeve, xwe ji seroketiyê vekişîne û partyê teslimî birêvebirên wek wî bike. Lê di eslê xwe de ji bo wî a herî girîng ku aminî bi hevalên xwe ne dianî. Li ser ku Reyis ji meqamê wî bike fikirîbû. Lê ji bin derneketibû û dev ji wê fikarê berdabû.

”Ax şêrîna min, ez piraniya wextê xwe li ser ku hevalên min baweriya xwe bi min bînin derbas dikim. Me hemiyar jî hevîr di zikê hev de stiraye.

Doh bi dizî dibû, lê îro heşkere jî mirov nikare Reyis bikuje. Vê meselê ji bîr bike.”

Mencê ew ji ser xwe heliqand:

”Tu derewan dikî! Lê tu jî ji bîr neke ku tu ê bi vî aqilê xwe wînda bikî”, got û xwe pevxist.

BEŞÊ PAZDEHAN

1

Salan li herêma Xerza, Botan, Torê û Omeriya roj û şev xistibûn ber bahoza zemên û bi vir û wir de şeg û peg dikirin. Salên ku di wextekî de xwe reş girêdabûn dîsa li Hesoyê bûblanî vegeriyabûn. Bîr û bawerî, rêz û hîmet hîç ne mabû. Camêriyê koça xwe bi carekê ve bar kiribû. Kesek bi kesî nema amin dibû. Her kes bi xwe lebigîbû û ketibû tolaqa canê xwe. Her kes her tim li ser tiştêkî herî piçûk jî dikarîbû bihata kuştin. Her tiştî mîna gotinên Kenêr encam dabû. Ji aliyekî ve eskeran û ji aliyekî ve jî çekdaran li xelkê herêmê, temamê rêxistinên aşîxwaz û ronakbîran şidandibûn, bi haweyekî pir dijar bi ser wan de çûbûn û hemû jî di xwînê de fetisandibûn. Xelkê herêmê jî mal û milkên xwe ji wan re berdabûn û bi nav tirkan û dinyayê de terqiyabûn. Ji bilî çend gundên ku li Torê û Omeriya cih dabûn eskeran û pîberî qebûl kiribûn, gund ne mabûn. Tev de hatibûn şewitandin. Li gora Heso barkirina pêşî ji ber zilma çekdaran ji gundê Xerêb dest pê bûbû.

Sofî Hedanê xerêbanî bêşa xwe ne dabû. Çekdaran jî piştî ku navê wî kiribûn "Sofîajan" û jê re gotibûn "tu ne kurd î, here nav tirkan", dest danîbûn ser rez û alav malavên wî û ji gund berdabûnê. Sofî bi kufletê xwe ve çûbû gundê Qesra. Çekdaran qesirî zewr dabûn. Sofî çûbû Nisêbînê. Li vir jî eman ne dabûnê. Di dawiyê de Sofî revî revî xwe avêtibû Stenbolê û bi haweyekî şop ji ser xwe winda kiribû.

Çekdaran Fehîmê Şivan di mala Heso de zeft kiribûn. Heso xwe avêtibû tor û bextê wan û dest û lingên wan maçî kiribû, lê dîsa jî fêde ne kiribû. Fehîm bi xwe re biribûn Bizgûrê, dengê wî jî xistibûn teybê, mehkeme kiribûn û li pêş çavên gundiyan kuştibûn. Dû re jî, mîna ku ew hemû ji bo Heso ne bes bûn, bi ser de jî kaseta bûyera kuştina wî jê re anîbûn. Piştî vê bûyerê, Circîs li ser ku çima nabin pîberên dewletê, xwe bezandibû Heso û çi hatibû ber devê wî jê re gotibû. Lê Heso jî pir li ber geriyabû û ew ji vê fikra wî jî vegerandibû.

Bi ser kuştina şivankê wî de hîn du meh ne bihurîbûn, vê carê jî çekdaran bi şev avêtibûn ser mala Erol Efendî û di hindur de li wî û jina wî reşandibûn. Erol di cih de miribû û jina wî jî xwe li miritî danîbû. Di vê bûyerê de partî jî bêdeng ne mabû. Kuştina wî bi tîmên dewletê ve girêdabû. Tîman xwe wek çekdaran girêdidan û li vir û wir gundî û bajarî dikuştin. Lê jina Erol Gavan nas kiribû. Piştî ku Reyis dengê jinikê bihîstibû, hema pê re Gavan dide girtin û komek çekdarên xwe dişîne Zorava. Digel ku Kenêr li ser mehkemekirina Gavên pir sekinîbû jî, çekdar ji wê yekê reviyabûn, erza wî şikenandibûn û Gavan li pêş gundiyan mehkeme ne kiribûn. Ligora Kenêr hema hema destê tamamê komutanan ketibû xwîna xelkê û Gavan jî yek ji wan ê ku sûcê wî herî hindik bû. Çekdaran Gavan li ser benderên binya gund girêdabûn û bi zoraviyan ew dabûn ber keviran. Zoraviyan cendekê wî du şev û du rojan ji erdê ranekiribû. Li nav mezelê xwe jî veneşartibûn.

Li gora ku Kenêr digot, bi mehkemekirina Gavên xwestibû ku sûc gihandibaya komutanê herêma Xerza û

Mêrdînê jî. Dabû nava wî û ji wan xwîn verşiyabû.

Komutanê herêma Xerza qesda kuştina Birehîmê hildehî kiribû û bi wê mebestê çekdarekî xwe şandibû Batmanê mala wî. Birehîm dostê Kenêr bû. Bi kurtî, çekdar ji qedir û marîfet û welatperweriya wî têr ne bûbû; sê-çar rojan li mala wî mabû û pişt re jî rast vegeyriyabû cihê xwe.

Komutên çekdarê xwe îfade kiribû:

”Gerek te ew kuştiba. Ew bêşeref di wextekî de endamê PKGKê bû.”

”Îcar çi yanî, ma qey sûc e? Ez jî di wextekî de endamê ÎGDê bûm.”

”Lê dîsa jî gerek tu destvala venegeriya, te hema yekî din bikuşt. Te ji bîra kiriye ku partiya me bi xwînrijandinê geş û xurt dibe”, gotibû û demaça xwe di serê wî de vala kiribû.

Komutanê herêma Mêrdînê jî ne kêmi ê Xerza bû. Li gora gundiyan, menderî ji partiyê sar bûbûn û Mistoyê ku ji birayekî wî pê ve tu kesî wî tune bû jî li Menderê xwedî çend sed olçek erd bû. Komutên gazî Misto kiribû û ew bi êvarkî re li pişt Zorava tev li texsiya wî bi saxî şewitandibû. Birayê wî jî piştî şewitandina birayê xwe, serçelqî bûbû; li ba eskeran cih girtibû û ketûber dest bi kuştinê kiribû. Lê gelek ne ketibû wê navê ew jî hatibû kuştin.

Dîsa vî komutanî ji Deqoyê hatxî re gotibû, ”tu bi hin pîrekan re radikevî.”

Wî jî gotibû, ”gava ku dilê min wan dixwaze, ez diçim kerxaneyê” û ji bal komutên ve hatibû kuştin.

Reyis Sadiq û Hemo xwestibûn ba xwe û herdu jî meh-keme kiribûn. Mehkemeyê Sadiq ”ajan” ilan kiribû û li ser hev du ”idam” dabûnê. Idameke wî bi sebeba ku di wex-

tekî de lawê xwe li ser êlif girêdabû û a din jî li ser ku keça wî a çekdar bi eskeran re derketibû çiyê. Lê Hemo idameke tenê xwaribû. Ew jî li ser ku Ezîza keça xwe kuştibû. Li gora Menca Xerzî, di roja ku Sadiq û Hemo gihabûn Nasarayê mehkeme bûbûn û herdu jî di heman rojê de hatibûn kuştin. Partiyê piştî kuştina Masiyê ku li Nasarayê li ser Sêdiq û Hemo bi demaçeyê êrîşî Reyis kiribû û ji alî parêzgerên wî ve hatibû kuştin, bûyera kuştina Sêdiq û Hemo nekiribû dengî. Û heta Reyis bi xwe jî pir li ser çekdarên Nasarayê sekinibû ku bi taybetî Reşo li bûyerê hayî neba. Jê dipelikand. Reşo di nav xelkê û temamê çekdaran de mirovekî jîr û zana û qehreman hatibû qebûl kirin. Di her şerê ku kiribû ji bal xelkê û çekdaran ve, navek bi dest xistibû. Jê re digotin "qertelê guhera Mexelan, bazê çiyayê Bagokê û pilingê çiyayê Cûdî!" Lê Mencê Reşo serwest kiribû. Reşo ji Reyis hatibû bêvilê, lê dengê xwe jî ne kiribû û bûyer bi xwe re hilanî bû.

Piştî ku kuştina Erol Efendî li Gavên rast bûbû, dilê zoraviyan ji partiyê sar bûbû û çavreşî avêtibûn Zibêr û Miho. Circîs xwe berizandibû wan, zirt li partiyê kirinibû û gotibû:

"Heger partî van herdu bêşerefan nekuje, em ê jî bibin pîber û dijminahiya herî mezin bi partiyê re bikin!"

Partiyê jî bi dû zirtên wî de hema bi çend hevteyekî, Zibêr bi sebeba ku bi lawê xwe ê li Swêdê re bi telefonê peyivîbû, pezê pîberan bi saxî kuştibû, du sed milyon pere nebedî kiribûn, dijminahî xistibû gund û gundî ji partiyê sar kiribûn, li mizgefta gund mehkeme kiribû û kuştina wî bi dest Circîs ve berdabû. Lê Circîs qebûl ne kiribû. Çekdaran bi xwe kuştibû. Pîra jina wî jî bi dû kuştina wî de bi

çend rojekî bi şev hatibû kuştin. Lê kuştina wê jî fetîs ne çûbû. Lo gora gundiyan, çekdaran bi pîrê "vedabûn." Pîrê bi kuştina Zibêr re gelek gotinên ku li hesabê partiyê ne dihatin, teriqandibûn. Lêbelê partiyê Miho bi kufletê wî ve ji gund rakiribû û berê wan dabû Elemanyayê; li bajarê Hanoferê bi cih kiribûn û di demeke kurt de jî Miho kiribû serdozgerê dadgeha xwe a li temamê Ewropayê.

Digel ku partiyê hin meqsedên Circîs bi cih anîbûn, çavên Circîs dîsa jî nema ne bi partiyê û ne jî bi Zorava bar bûbû. Bi Mîrzoyê Mitirb re li Nisêbînê li mala biraziyekî xwe bi cih bûbû û mîna derwêşan xwe ji gelek tiştên dinyayê bêrî kiribû. Car carê Sarê jî xwe gihandibûyê û bi şev û rojan li ba mabû. Herdu jî baş pîr bûbûn. Lê ne bi qasî Hesoyê ku xwe dida ser gopêl û vaca vaca dimeşiya.

Xwîn û elema zemên di navtarên Zorava de dabû ber hev. Ew Zorava ku bi dengê qerf û henekên Heso, Sêdiq û dengbêjiya Mîrzoyê Mitirb dihejiya, dîsa ketibû temara mirinê û çarhawêr kundan lê xwendin. Mirov digot qey ew gundê şênî vala bûye. Tirsê xwe rapelikandibû her derê. Xof û sawê her der rapêçabû. Her dereke gund mîna goristanê xuya dikir. Heta bi kûçikan jî bi tirs direyan. Bi şevê ji bixêrîkan êdî dixan nema diçû. Her kes di hindurê xwe de li reşê rûdinişt. Şevbihêrk rabûbûn. Ji her derê vî gundê vemirî bêhna mirinê difûriya...

Kenêrê barbihêr di hundurê xwe de xeşîmeyer kolabû û bi şev tê de radîza. Carina jî bi roj. Kêm kêm derdiket nava gund. Ji tirs ku çekdar û tîm wî di hindurê malê de zeft nekî, şazdeh kûçikên har peyde kiribûn û li derdora xaniyê xwe girêdabûn. Kenêr hema hema bi carekê ve ji qewet ketibû. Di hindurê sê-çar salan de ji bilî ku her ji

çar-pênc mehekî tîman ew dibirin tûgaya Mêrdînê û li dor mehekê lê êşkence dikirin, du caran jî mehkemeyê ew twqîf kiribû. Li ser hev yazdeh mehan raketibû. Di êşken-ceyê de bazinê lingê Kenêr ê rastê şikenandibûn. Dikuli-ya. Porê wî heta bi patika guhên wî weşiyabû. Hestî û çerm mabû. Te bi serê bêvilê girtibaya wê ruh jê çûbaya. Kufletê wî ji hev belav bûbû. Jina wî jî miribû. Bi tenê hew keçeke wî e bi dergîstî li ba mabû. Her ji çend mehekî lawê wî ê li Swêdê bêdeng çend qurûşek jê re rêyî Nisêbînê ba dostekî wî dikir û xwe bi wan pereyan li ser lingan dihişt.

Sarê jî çend carekî hatibû girtin, lê tewqîf ne bûbû. Ji girtina xwe bêhtir, li ber çend çekdarên ku her ji çend rojekî xwe berdidan gund û xwe dibezandênê diket. Partiyê navê wê jî bi ajantiyê derxistibû. Li nav sûka Diyarbekirê ji bo girtiyan xwe şewitandibû û ne miribû. Li gora wan divabû bimra. Reyis ew yeka han bi taktîkên ajantiyê ve girêdabû. Çekdaran bi vî rengî li dijî wê propaganda dikirin. Sûcê Sarê heta bi dev bû. Lê Sarê jî ji desthilanîn ne ketibû. Dîgel ku salan ew bi ser hev de pir guvaştibû, dîsa jî ji dar ne ketibû. Ji qerf û henekên wê eser ne mabû, lê hîn jî ew mêrxasa berê bû.

Heso bi haweyekî din bû: Wî jî mîna gelek maqûlên kurdan, simbêlên xwe qusandinibûn û di qula kerê rakiribû. Pişt re jî destên xwe bi carekê ve ji kar û barê dinyayê kişandibû û xwe dabû ber dîwaran. Germ ba, seqem ba karê wî mabû ku xwe bida ber dîwarê hewşa xwe, bi see-tan li binya hidûd temaşe bikira û bi ser Sêdiq de bikaliya. Pirsê wî heta ji teyrik û tilûran jî dikir. Ji Cibranê birayê wî bi tenê ew mabû. Û bi ser de jî li bavê xwe çûbû. Tema-

mê hilfa xwe berdabû ser. Delalîkê ber dilê wî û heta ê temamê malbata wî ew bû. Sêdiq Hûttoyê ku cendirmeyên qereqola Stilîlê ew li ber dewaran kuştibûn, pê dabû jibîrkirin.

Bi serhildana Reşo re felekê serî li Heso û temamê malbata wî gerandibû. Çekdaran serê Kerîm pelixandibûn û bi ser de jî ne hiştibûn ku mela wî bişo, kefen bike û terqînê lê bixwîne. Bêvila Qaso jê kiribûn. Mîna tiştê ku bi serê Kerîm de anîbûn wilo jî bi serê Dasim de anîbûn. Seyrê li newala Nesarayê xwe kujtibû û Şewqedîn jî di nav çekdaran de li çiyê ji xafil de winda bûbû. Eskeran girtibûn ser gund. Xelîlê neviyê wî ê dînikî, ji ber wan reviyabû û li binya rez hatibû kuştin. Tisqa li Meyroyê ketibû; her roj dikarîbû bimra. Tîman Temo di bedêla Reşode rakiribûn Tûgaya Mêrdînê, Reşo xwe teslîm ne kiribû û bi êşkenceyê bavê wî kuştibûn. Hesoyê ku guhên wî giran bûbûn û bi zorê ber xwe didît, li yekê ji wan jî ne difikirî. Digel ku çekdaran ew û gundiyên wî ji malên wan derdixistin û hemû li ser benderan dicivandin jî, dîsa dengê xwe ne dikir. Çekdaran Hesên Yuzbaşiyê ku wî jê hez kiribû, bi rêya Bizgûrê de kuştibûn û hema pê re jî dest danîbûn ser erdên wan ên ku bi serhildana Reşo re ne hiştibûn biajon. Erdê wî û Circîs bi mirêbayî dabûn çend kesên sarincî. Û Heso jî qet li ber ne ketibû. Ew kiribûn zîlamê Hesên Yuzbaşî û ha ha jê re digotin "Mixbirçî Heso" deng ne dibir xwe. Gundiyên wî ketibûn pêxêla hev û ew jî têkilî nav wan ne dibû..

Bi banga sibehê re esker û tîman girtin ser Zorava û êrîşî mala Kenêr kirin. Bi dû ku li kûçikên wî girêdan û kûçik hemû kuştin, kişiyên hinduran û qederekî baş hindur saxtî kirin. Dû re komutên li pêpîkê xist; esker li dora xwe civandin û got:

”Li hinduran bireşînin!”

Çil-pêncî eskerî bi hev re li temamê hinduran reşandin. Xanî hilneweşiyên. Lê tişteki ku bi kêrî deh qurûşan bihata jî di hinduran de ne mabû.

”Bombe bikin!”

Piştî ku bi bombeya hevtan re xaniyê malê jî li erdê sekinî, qêrîn bi Kenêr ket û kesî ji wan dengê wî ne kir, komutên:

”Bişewitînin!” got û wî bi destê xwe bîdonê benzîne bi vir de û wir de dakir.

Di vê navê re jî eskerên ku pênc-şeş tekerên terekoran ji hewşa Circîs anîbûn, di nav pûş û pelaxa mezelen xênî de rast dikirin.

Ro gihabû delavan û tîrêjên wê hîn jî stûnên dixana ku bi ezmanê Zorava de hilkişiyabûn, derbas ne kiribû.

Stêra Kenêr ji nav stêran xericîbû û di newalên bê binî de rijiyabû. Ne pêjna çapiliya Reşoyê ku mîxfêr li hewa difirandin, ne qîrên Circîs û Hesoyê ku di navtarên gund de bi ser eskeran de li hev vedigeriyên û ne jî bire bira dengê mêrxasiya Sarê dihat. Ma wê vî hejîkî bi tena serê xwe çi bikira? Bi ser de jî dûpişk bi piştê wî vedabû. Devê xwe ê ziwa xistibû birîne, jehr dimijî û diavêt. Heger xeşîmeya ku ji dîwarê êxur kolabû û çend gavekî dûr biri-

bû, mîna ê kafsenorî di hindur de kolaba, miheqeq ew ê jî bifetisiya.

Komutên dîsa li pêpîkê xist. Eskeran rêz girtin û wî got:

”Jin û zarokên Mîrzo yê Mitirb biavêjin der ve û xaniyê wî bişewitînin!”

Mala Mîrzo li rajorî Mala Kenêr bû. Eskeran bi hilm û pîfekê re zarokên wî wek zebeşan bi vir de û wir de avêtin û benzîn û mazot li hinduran reşandin. Di wê navê re jî Melesa dev ji zarokan û her tiştî berdabû û li êxur bi ribaba ku Mîrzo bi dizî ji Rihayê kirîbû, daketibû. Eskeran agir bi hinduran danîbûn û wê hîn jî xwe ji êxur bernedabû. Heger ne ji lawê wê ê deh-duwazdeh salî ba, ji sedî sed ew ê jî bişewitiya.

Bi dengê pêpîka Haydar re, esker li cihê ku rêz girtibûn dîsa civiyan û ketin temenê.

”Ji bilî Heso Axa, zîlam-pîrek her kesî li binya gund bicivînin!”

Bi gotina wî re eskeran mîna guran xwe dadan hinduran û heta bi nexweşên di nav livînan de jî ji malên wan derxistin. Xelef û Perîxanê herdu jî tawî û bawî bûn. Bi terşkên wan girtibûn û bi dû xwe de dikişkişandin. Xelef diqêriya, lê Sarê jî dabû ber Perîxanê û xeberên herî pîs bi wan re dikirin. Meyroyê bi pehînen tîman re xwîn avêtibû û hema pê re jî miribû. Melesa ku ribab xelas ne kiribû, ji kerba nava xwe êzingek di eskerekî werkiribû. Eskeran jî kincên wê çilvirandibûn û bi lêdanê ew ji wî eyarî derxistibûn xistibûn eyarekî din. Sipîkê avtibû ser herdu çavên pîra Hesîna; hitim bûbû. Tîmekî jê re ”ez doktor im”, gotibû û tiliya xwe di çavê wê rakiribû. Çav pelqijandibû.

Bûka wê bi destê ê tîm girtibû ku çavê wê ê din jî nepel-qijîne. Tîman jî li pêş temamê maliyan ew avêtibûn erdê û ketibûn ser zikê wê. Li dor nîv seetekê bazdabûn ser. Qire qir û care cara zarok û pîrekan ji her aliyê gund dihat. Mirov digot qey bûbû roja mahşerê û li vê mahşerê jî yekî bê guneh tune bû. Xwîn û girêz ji devê her kesî dihat. Her kesî bi devereke xwe girtibû û bi ser êşa canê xwe de dinaliya.

Piştî ku Haydar temamê gundiyan li ser benderan civandin û keça Kenêr jî teslîmî tîman kir, berê xwe da tara jor. Heso bi tena serê xwe li ber dîwêr rûniştibû, pelê çixareya xwe dikurisand û bala xwe dabû ser şêla wî.

Komutên xwe bi ser de tewand:

”Heso axa, ma te ez nas kirim bê ez kî me?”

Dengê wî jê re xerîb ne hat. Destê xwe danî ser eniya xwe û ziq li ruyê wî nerî:

”Erê ezbenî. Ma tu ne Haydar bînbaşî yî?”

”Belê”, got û piştî xwe rast kir.

Heso da xwe ku rabe, wî ne hişt.

”De ka kerem bike mala min û çayeke min vexwe.”

Heydar piştî ku bêhnekê li halê wî nerî:

”Ma bi min dikeve ku ez çaya te vexwim û dû re jî êşkenceyê li te û gundiye te bikim?”

Hesoyê ku sê-çar meh bû ji dil ne keniabû, serê xwe berda ber xwe, ji dil keniya û ji dil jî got:

”Hema pêşî tu dî dê û jina min û dû re jî dî dê û jina Reyis û temamê zilamên wî...e û hew!”

Haydar fêhm kir bê çi got.

Pê keniya:

”Wê ev filîm hîn pir biajo Heso axa. Lê çi fêde tu ê

dawiya filîm nebînî.”

”Erol Efendî rast gotiye: Hûn tirk ji mîqroba webayê jî xurtir in! We mîqrobeke wilo xist nav me ku em ê tu carî nikaribin xwe jê safî bikin!”

Haydar hîn bêhtir keniya:

”Heso bi rastî jî tu zilamekî di ser xwe re yî”, got û berê xwe da nav qelebalixê.

Heso jî da pey.

Tîman keça Kenêr li wê navê şilfitazî kiribûn û di talda xaniyê Dasim de tibabekî baş destavêtibûnê. Laşê wê ê gewr û boz ji xwînê bûbû kulîlk. Him lê xistibûn û him jî mîna kûçikan bêwestan yek çûbû ser û yek daketibû. Qîje wîja wê digiha ezmanê hevtan! Di wê navê re Sarê û çend pîrekên din jî bi derbên wan bêhiş li erdê veziliyabûn. Mela Salar jî ew yeka han bi xwe ne xweş anîbû. Eskeran çend qûndax li serê wî jî xistibûn. Ne miribû, lê ne ê rabûnê jî bû. Qelxaxa serê wî li ser du movikan çirandibûn; mîna gayekî serjêkirî nehişî li ber xwe dida.

Heso bêhnçikyayî xwe avêt ser û bû îske îska giriyê wî. Pir dixwest ku biqêriya û bikira hewar hewar! Lê rewa tê ne mabû. Sêdiq tişteke tê ne hiştibû.

Bi herdu destan li serê xwe dixist û digot:

”Wey li me hêsîrên destê tirko, wey li me xwênîyê destê Reyiso, wey li me bêkesan, haho!...”

Ber bi keça Kenêr de meşiya. Tîman xwe ji ser dabûn alî û keçik hîn jî li wê navê şilfitazî vezilandîbû. Qutikê xwe hema ji xwe kir û tev li qutik xwe li keçikê pêça.

”Wey li min kundê serê şikêran, wey li min evdal î, wey li min kerê çolan!”

Destên xwe ber bi ezmên de vekirin:

”Ma ez ew ê ku min bênamûsiyeke bi vê ecêbê bidîta, lolo Xwedo!” got û berê xwe da Haydar:

”Em miletekî bêxîret in, lê hûn ji me jî bêxîretir in. Heger hema piçek xîret û namûsa we heba, we wilo bi serê vê alemê de ne fikir, bavkûçik!...”

Heydar tew deng jî ne dibir xwe. Bi eskerên ku Mela Salar li erdê gevizandibûn re dixeyidî û gotinên kotî bi wan re fikir. Heso xwe gihandê û bi pêxêla wî girt:

”Ji bîr meke ku di rojekê de wê zarokên vê keçikê, di dê û jinên we tirkan hemiya...in!”

Haydar bi haweyê ku wî bixwe û nikaribe gezekê jî jê bide, lê dinerî. Pir vekirî xuya fikir ku dixwest bi ecêbeke mezin wî bikuje. Ji kerba nava xwe re diricifî. Di dawiyê de herdu lepên xwe ên ku bi qasî ên hirçekî mezin dihatin, danîn ser milên wî û wilo dewisand heta ku Heso bi erdê re kire yek. Dû re jî:

”Ji niha û deh rojan, ya hûn ê derkevin çiyay, yan hûn ê bibin pîber û yan jî hûn ê ji vî gundî bar bikin ewqas!” got û li pêpîka xwe xist.

3

Haydar bi nîvrokî re ji gund da rê û çekdaran jî bi esir-kî re xwe berdan gund. Gelek caran wilo dibû. Heta rojekê mifrezeya yuzbaşiyê tabûra Nisêbînê hîn rêya Menderê derbas ne kiribû, qefla çekdarên ku ji Dêrê dihatin, gihabûn erdê axkolka binya gund jî.

Heso piştî ku Mela Salar rakir Nexweşxana Mêrdînê, keça Kenêrê ku jehr bi ser xwe dakiribû û di ber mirinê de kêferat fikir û pîra Hesîna, rêyî Nisêbînê kirin. Û di hikmê

du seetan de jî Meyroyê di goristana Pîr Kemêl de veşart. Lê ji bêtaqetî ew bi xwe ne çû ser gora xweha Sadiqê ku li ber destê wî mezin bûbû. Him wek qîza xwe didît û him jî bûka wî bû. Ji bo wê yekê jî pir pê diêşiya ku ne ketibû bin darbesta wê. Xelef di ber sekretê de bû. Kenêr xwe winda kiribû. Li cihê ku tîman destdirêjî keça wî kiribûn, mîna hirçekî birîndar dev li canê xwe dikir, li dor hev dizivirî û diket û radibû. ”Waweyzê waweyzê, haho haho!...”

Qaşo Selîm ji bo ku berdilê wî bigirta xwe berdabû cem. Ji Kenêr bêhtir wî dikir hewar hewar!

Bûka Hesîna xwe di bestê re gihandibû ser bîra rêya Qesra; xwe tê werkiribû, di cih de miribû û kesekî jî ew ne dîtibû.

Wextê paleya cehan bû. Bayê geniman ji aliyê çiyê ve zadên dêriyan dialast û toz û tirabêlka xwe di beyarên Çûva, Menderê, Zorava û Sirêçkê de dixurbiland. Ne dengê kewekî ji Qesrikê û hewdê Bixulan dihat û ne jî di bin tûmekî xernûfê û şehfelê de mexelê keroşkekê li qelaçên Zorava û Sirêçkê xuyanî dikir. Teyrê ku hêlîna xwe di zinarê newala Dojderê de çêkiribû, hêlîn berdabû. Zinarê Mêşê hingiv ne dinisiland. Baz û qertel di ser car û newal û çiyayên Omeriya ripîrût re ne difiriyên. Li wê Tora ku guran bi refan didan ber hev, êdî pêjina gurekî nema dihat. Pêşî Hatxê, dû re jî Zivingê, Gurik, Qûzo û Sirêçkê wêran kirin. Him kuştin û him jî gundên wan şewitandin. Dara ku bûbû tarîxa bûblaniyan û li Gird Elî bawêşînk dikir, eskeran ew jî birîbûn. Û bi ser de jî defê sênga vî dêwî bi qezetoreyan kolabûn.

Muxtarê Sarincê keriyek pez ji teymenê merkeza Mêr-

dînê re gurandibû û bûbû kirîvê wî. Di wextekî de jî hakimtiya partiyê dikir. Dest danîbû ser malê hin gundiyan û ew ji gund bi der kiribûn. Di hingama ku eskeran zêç û zar mîna zebeşan di terempêlan werkiribûn, Koçerê jî, wê Koçera ku bavê wê ji Ernasê xwe li mezinahiya Birehîmê Qaso girtibû û bi nanê wî mezin bûbû, qutifi bû. Ne gihabû Nisêbînê û miribû. Pîrê di ser heştêyî re bû. Pîrebokî û sarincî ji bo ku mezinahiya pîberayetiya bûblaniyan têxin destên xwe, li himberî çend kesên menderî bûbûn yek û çî finasê genî hebûn herdu aliyan jî dikirin. Li aliyê din jî kuçûkî û domiziyên li hev şidandibûn. Ne tu exlaq û ûjdan, ne tu qedir û qîmet û ne jî tu eser ji kurdayetiya wan mabû. Lêbelê di vî warî de Kenêr bi haweyekî din gazinên xwe kiribûn. Li gora wî, "heger partiyê ewqasî pê li wan ne kiribûya, ew ê jî ewqasî nebûna kûçikên eskerk û meskerkan!..."

Resûlê çekdar çawa ku xwe bi lez gihand gund, wilo jî bi lez çû mala Heso.

"Ha Muxbirçî Heso, ma îcar tu ê çî bersiva xwe bidî? Haydarê ku çavên hevalan derdixîne, tepiskek jî li te ne xistiye! Ka qaşo tu ji Mela Salar kurdîr bû. Heta bi kev-jalekî wek Xelef Lêxistina herî pîs dixwe û tu jî hema jî eskerekî tifînekê naxwî. Ma ku ev bêbaviya te hemû hîn jî ne elametê muxbirçitîyê bin, naxwe muxbirçitî çî ye, hi?" got û bi berstika wî girt.

Mîna vî Resûlê rihayî di nav temamê çekdaran de û heta belkî li temamê Tirkiyê û Kurdistanê jî tu kesî nikarîbû ewqasî karê xwe baş bikiraya. Gava ku dilê wî dixwest, dikarîbû tahma avê bida mazotê û mazot bi haweyê avê bi mirov bida vexwarin. Bi zarê herî xweş û ê herî pîs

jî dizanîbû bipeyivya. Zimanê kurdî û tirkî di destê wî de wek lastîkê bû. Bi vir de dikişand çelpînî û bi wir de diavêt pelqînî pê dixist. Heso bi qasî ku ji Reyis ditirsiya, ewqasî jî ji wî ditirsiya! Wî ew kil dikir û ew jî di nav destên wî de dilerizî. Vê carê jî qirdê wî ”teresî” pê re kiribû. Meyroyê bêwext miribû û bi ser de jî temamê gundiyan bi xwe re rakiribû ser mezêl. Ma ku Sarê li mala xwe bûya, qey Resul dikarîbû nêzîkî Heso bûbûya! Wê dîsa sed û bavek jê çêkiribûya. Lê vê carê a wî lê hatibû; Heso xam bûbû û wî jî êrîşî ser kiribû.

”Heval, wilehî û bilehî jî ez ne muxbirçî me!” got û xwêziya xwe daqurtand.

Resûl jî piştî ku bi şiqama xwe re agir bi ruyê wî xist û got:

”Tu nikarî xwe ji bin bêşerefiya ku te kiriye bidî alfî! Şahidê te karê te ye. Pirêza te vekirî xuya dike, gelfiroş!” lingê xwe ê rastê xist defa sênga wî û ew bi dîwêr ve ecîqand.

Çavên Heso mîna ên zerzûlan lîstin û çûn xwarê. Xîze xîz bi qirika wî ket. Nikarîbû bêhna xwe berda. Di dawiyê de bi sînda xwe a herî mezin sînd xwar û got:

”Lawo, bi şêxê erdê li Bexdayê ez ne muxbirçî me; te ez fetisandim!...”

”Diz nakeve xaniyê vala! Mij û dûman xwe li ser çiyayên bilind digirin. Hesen yuzbaşî çima li te guhdarî dikir, lê li yekî wek Miho”, got û vê carê jî bi bêvila wî girt û kêra xwe danî ser.

Heso mîna pelê çilo ricifî:

”Min bikuje û bêvila min jê neke!”

Bi vê gotinê ew hîn bêhtir lê degel bû. Kêra xwe bi

bêvilê dewisand û dengê xwe rakir:

”Na na, ma ez wilo bi rehetî te dikujim. Guh jî di dorê de ne.”

”De ka bihêle pêşî ez te nas bikim bê ev tu kî yî, Xwedê ji te razî be?” got û bi haweyê ku a di dilê wî de tam fêhm bike, bêdeng û reng serê xwe ber bi ê wî de bir û ziq lu herdu çavên wî nerî.

Xwîn kişiyabû çavên wî ên ku hîn çewalek pirs di wan de xuyanî dikir.

”Baş e Resûl, niha ev tu ji min çi dixwazî? Bibêje ez ê bikim û bêvila min jê neke, ez di dexlê namûsa te de!”

Resûl bi her haweyî Heso baş nas dikir. Kêr danî ber xwe, dev ji zirte zirtê berda û mîna camêran pê re peyivî:

”Pêwîst nake em serê hev biêşînin, bêje bê te ji kengî de dest bi ajantiyê kiriye?”

Heso hîn ji serî de jê bi jehrî ketibû. Dizanîbû ku wê dengê wî jî têxe teybê. Xema wî teyb bû. Guh nedayê. Heta ji bo ku bêvila xwe bi dest ve berneda, dikarîbû di nava sûka Nisêbînê û di hoperlorên herî mezin de xwe ajane-kî herî mezin bida xuyanî kirin. Ji xwe hîn ji zû de her tişt ji bo wî bêmane bûbû. Qîmetê şerefê, namûs, xîret û hesyeta ku di mejiyê wî de kemilîbû, li cem, bi qasî şeref û namûsa ku çekdaran dianî zimên, ketibû. Li Melkemot bûbû bele. Lê Melkemot jê direviya. Ne ew ji mirinê, mirin jê ditirsiya. Mirov digot qey razan, xwarin û vexwarina wî hemû bûbû hewa. Ne wek insanen radiket û ne jî xweşik dixwar û vedixwar. Bi qasî qarotekî kelbeşa qelacên Zorava zirav bûbû.

”Li ser herdu çavên min. Lêbelê ma ez xwe bikim muxbirçî yan jî ajan? Ji we re çawa baş be ez ê wê

bibêjim.”

Resûlê ku bîra gotineke wilo ne biribû:

”Di eslê xwe de herdu jî eynî gû ne, lê a ku te dikir û hîn jî tu dikî ajantî ye.”

Heso piştî ku bi hemd herdu destên wî ji ser herdu milên xwe rakirin û serê xwe berda ber xwe, keserek veda. Dû re jî hema bi qasî hilmekê ponijî û got:

”Ma tu dixwazî ez xwe ji kîjan salê de bikim ajan?”

”Hema ji salên hevtêyî de”, got û bi dizî pê li pişkoka teyba xwe kir.

Di vê navê re jî hevalên wî bi nav gund ketibûn û xort û zilamên ku ji ser mezel dihatin mala xwe, li ser bênderên jora gund vedihiwandin. Kenêrê ku xwe ji ber wan jî vedişart bi xwe re ne gihabû xwe veşêre û li bayê bezê xwe avêtibû tor û bextê Bedrên. Lê piştî ku Bedran jî bi ser de giriyabû:

”Ez nikarim li ber bayê te rabim, wê min û kufletê min hemiyar bikujin”, gotibû û bi kufletê xwe ve mal terikandibû.

Çekdaran qul bi qul hindurê xaniyên wan nas dikirin. Û bi ser de jî ji eskeran bêhtir dizanibûn bê kî li ku û ne li ku ye. Kenêr ji qorziya kadînê ji nav kayê derxistibûn û biribûn.

Resûl piştî ku kaseta xwe qederekî baş ji dengê Heso dagirt û gelek tiştên nebûyî pê dan gotin, xist pêşiya xwe û berê xwe dan ser benderan. Di vê gavê de jî Sarê ji nav mezel dabû rê û pê bi pê dihat.

Gundî li cihê ku Haydar bînbaşî serê Keyo firandibû dabûn ser hev. Ji bilî Heso û Selîmê ku di tenişt hev de rûniştibûn, her kes li ser pêyan di temenê de bû û mîna

mehkûmên binê zindana Diyarbekirê bêkit li Resûl guhdarî dikirin. Pîrek bi haweyekî din bûn. Mirov digot qey hemiyan dixwest ku çekdar zilamên wan bikujin; bi zarokên xwe ve ketibûn hinduran û xeberên herî kotî bi çekdaran û mêrên xwe re dikirin.

”Weke hûn jî dizanin, ew kesên ku eskeriya tirkan kirine hînî muxbiriyê, bênamûsî û bêşerefîyê bûne; îcar ên ku eskerî ne kiribin bila destê xwe hildin!” Resûl got û keleşkofa xwe hejand.

Dilê Heso sivik lêdixist. Bi xwe bawer ne dikir ku bikaribûya di bersiva wî de tişteki li xêrê bigota. Him bigota jî ji xwe ne dibû tişteki. Resûl li gora plan û programa ku pê hatibû tevdişeriya.

Ji bilî çend xortan kesî destê xwe hilneda.

Pişti ku di bin simbêlan re beşîşî û serê xwe rakir; vê carê jî bi haweyê ku hin li ber rabin, çavên xwe li ser rêzê gerandin û bi kîn teqnekî li hemiyan nerî. Dû re jî sênga xwe bel kir, tena tena bi vir de û wir de çû û hat û ji nişkê ve fûriya:

”Hûn zoravî her tim li pêşiya partiyê bûne kelem. Ji bo wan meqsedên xwe ên genî, we her tim av di bin kayê re meşandiye û bi dostayî gelek caran we derb li partiyê xistiye. Hûn ne dibin pîber, ne bar dikin û ne jî we tu carî mezinahiya partiyê qebûl kiriye. Hûn hosteyên ku derbekê li nêl û yekê jî li bizmêr dixînin. Lê ji îro pê ve partî, êdî wê rê nede wê korfesendiya we!”

Heso devê xwe dagirt û vala vekir. Di eslê xwe de tirs a wî a niha hemû jî ji ber gundiyan bû. Bawerî pê anîbû ku peyveke ne li hesabê Resûl, dikarîbû bûba sebebê kuştina gelek ji wan. Carina ”skût zêr” bû û heta di hin kêlikan

de ji zêr jî bi qîmetir bû. Wilo difikirî. Dengê xwe ne kir.

Resûl Bedranê muxtar di nav çavên xwe rakir û li ber sekinî:

”Te gelekî ji serekê ajanan hez dikir. Bi saloxdanan tu wî di mala xwe de vedişêrî. Ma...”

Xwîn li Bedranê ku li himberî Haydar wek bilbil peyivîbû, vemirî. Devê wî kethev û wek dîkê ku bide nav moristanê, lingek hilda û yek danî.

Resûl hîn bêhtir lê degel bû û bi fort û portan ajot ser:

”Qey tu dixwazî ez kinêsa te jî vemirînim ha, kûçik! Tu bi kîjan cesaretê dikarî yekî ku bi dehan keçên kurdan avis kirine bihewînî mala xwe! Ma te dizanîbû ku wî Reşoyê qewad, destdirêjî keça te Gulê jî kiribû û dû re jî ew li hêla Bestayê kuştibû?”

Bedran çeng bû. Ji dêvla ku wê bigota, keça min jî hat kuştin ha, ”te keça min jî kuşt, ha!” got û çitîkî sekinî.

Bi xwe hisiyabû ku çewt gotiye, lê nema fêde dikir.

”Bêşerefiyê neke! Partî bi neh sed hezar marq û du sed hezar dolarên ku wî kurdxayinî revandiye û wek emanet teslîmî te kiriye, dizane!”

Devê Bedrên bihustekê vebû:

”Eeehew!”

Resûl deng ne bir xwe. Dev ji wî berda û vê carê jî berê xwe da Remo. Mirov digot qey li ber destê Haydar bînbaşî mezin bûbû; şêla wî û xeberdanên wî jî mîna ên wî bûn. Ferqa wan a ber bi çav, ev bi qasî lepekî bû, ewqas.

”Ma tu partiyê henek menek dibînî, qeşmer! Temamê vê mentîqê pê dizane ku Reşoyê bêşeref, nozdeh kilo zêrên partiyê danîne ba te! Qemyonên cilûcaw û pertel û...”

Çawa ku di kêlikên wilo de bersivandina komutanên eskeran sûc bû, bersivandina ên partiyê jî wilo sûc bû. Bersiv her tim divabû bi haweyê erêkirinê ba.

”Hevalê hêja, çewt ji te re hatiye gotin. Hevalê Şivan par bi qasî neh kîloyan bazin, hingulîsk, guhar, gerdenî û beniyên zêrên jinên pîberên toriyan teslîmî min kiribûn. Lê hema piştî mehekê jî ji ba min birin.”

Ne hişt ku behsa bê kê cilûcaw û pertelên dikandarên pîberên midyadiyan pê dabûn firotin, bike.

”Kûçik tu pir zimanê xwe dirêj dikî!” got û bi kulma xwe re ew li erdê zîzikand.

Selîm bi dizîka devê xwe bir ber guhê Heso:

”Niyeta van teresan xerab xuya dike! Ez ditirsim ku hinekan ji me bikujin.”

”Bila bi kuştinê lê ne bi bêviljêkirinê be hema!”

”Ma tu dibêjî wê Kenêr bikujin?”

”Erê. Lê tirsî min”, got û ruyê xwe ê ku ji hêsiran şil bûbû paqij kir.

Dilê Selîm jî wek ê wî sivik lê dxist. Bi sênga xwe girt:

”Kuştin kuştina mêra ye xem nake, lê ku mîna Bîçer gû dan me em ê çawa bikin?”

Heso bi destê wî girt û guvaşt:

”Hişş dengê xwe neke! Bi telaq ku bîr bibin, wê rêxê jî tev lê bikin û di devê me rakin.”

Selîm bi qahr tiliya xwe di erdê de bir û anî:

”Ê de Xwedê ji me û wan re mezin e, dinya dû dirêj e”, got û li Kenêr nerî.

Resûl û wî mîna du dîkên qoqo girtibûn hev.

”Cendirme jî ne mîna we ne!” Kenêr jê re digot.

Resûl bi hêrs devê keleşkofa xwe li ser hev çend care-

kî di zikê wî rakir:

”Ajanê emperyalîstan tew hîn jî dikare ji me re cendir-me bibêje!” got û berê xwe da hevalên xwe:

”Ji xwe re vî baş nas bikin da hûn bizanibin bê Reşo ajanekî çiqasî mezin e! Ev suxtê wî ye. Ew Reşo vedişêre...”

Li gora Reyis, Kenêr ajanekî ku rastûrê bi CÎAyê re di têkiliyê de bû û Reşo jî di sala ku li Nisêbînê dixwend û bi giliyê Circîs re pazdeh rojan ketibû girtûgehê, bûbû zilamê MÎTê; bi destê wê hatibû gihandin û beşdarî nav partiyê bûbû. Lê piştî ku hatibû girtin, vê carê jî MOSAD û CÎAyê ew ji MÎTê teslîm girtibûn û li dor şeş-hevt salan li girtûgehê bi dizî ew li himberî wî perwerde kiribûn. Di nivîs, konferans û civînên xwe de her tim wilo digot.

Kenêr fêhm kiribû ku ê kuştinê ye. Jê danexwar:

”Bindakirina ajantiya te û Reyisê te, bi daserkirina ajantiya kurdperwerên wek min, fêrisên wek Reşo û Serdêr ve girêdayî ye!”

Wî fêhm ne kir. Vê carê jî devê keleşkofa xwe bi textikê eniya wî ve zeliqand:

”Çi, çi, çawa? Vekirî bibêje bêşeref!”

”Pêşî, bêşeref tu û ew Reyisê te ê ku bûye zilamê xelkê, bi toltajiyên wek te, me dike dizê sola me; bi kûçik-bavî me berdide pêxêla hev û di hindurê mala me de me dikuje. A din, hûn ji me re ajan dibêjin da em bi xwe dakevin û ajantiya ku hûn dikin, nebînin. Te îcar fêhm kir, teres!”

Her kesî bi heyran lê dinerî û dixwest wî di dilê xwe de veşêre. Lê ji bilî Sara ku ji kêleka mizgeftê gopale xwe dihejand û digot ”tu ronîya herdu çavên min bî Kenêr;

kuro hema ez pêşî kîrê te di jina wî Hesoyê ku kumê bênamûsiyê kişandiye serê xwe...!” tu kesî jî devê xwe venedikir û xwe ne diavêt pişt.

Resûl bi zendê Kenêr girt û ber bi xwe de kişand. Kenêr li ber xwe da. Wî pehînek li defa sênga wî xist. Piştî ku bi pehîna xwe re ew li erdê gevizand, ji hevalekî xwe re got:

”Vî gelfiroşî bi dû xwe de bikişkîşînin dera han!” û berê xwe da Sarê:

”Qeltaxa ajan û muxbiran, bes xeberan ji me re bide!...”

Sarê bi vê gotina wî re tam ji ser xwe çû. Lezand. Lîngên wê bi a dilê wê ne kirin. Bi ketineke pîs ket. Da xwe. Lê Meyroyê ew jî ziwa kiribû. Bi zikişkê li xwe xist. Resûl ber pê de beziya:

”Dêya serekê ajanan, bêhna xwe fireh bike bê em ê hîn çî ecêban bi serê we de bînin! Hûn ê xayintiyê bi gelê kurd re bikin û wilo bi rehetî jî hûn ê karibin li Kurdistana bav û kalan rûnin, ha!” got û çend tif têwerkirin.

Sarê jî piştî ku gopalek li çîmê wî xist, bi gezan çû lîngên wî. Lê Resûl ji wê bi serketîtir derket. Bi herdu milên wê girtin, hinekî kila û dahf da. Sarê bi erdê re bû yek. Li ber xwe ket; berê xwe ji komê zîvirand, li sênga xwe xist û devê xwe ji zehferana ku avêtibû paqij kir. Dû re jî serê xwe xist erdê, bi dilşewatî avêt ser Reşo û ew di hewara xwe de xwest:

”Bila mala xayin û bêbextan xerab bibe, ribatê mino. De ka were û li halê pîrika xwe binere bê...”

Resûl ji dil hêrs bû. Diranên xwe lê sûtin û lîngê xwe bilind kir. Lêbelê pehîna xwe lê nexist, dîsa çend tif têwer-

kirin û berê xwe da Kenêrê ku jê re digot;

”Hema kurdayetî û tirkayetiya me û we di vê de xuya dike. Kurdê herî bênamûs jî mîna te nikare bike. Lêdana pîrekan karê eskeran e!...”

Sarê ji cihê xwe bang kir:

”Hey hevt topên ezmanan li deriyê bavên we ketino! Bênamûsino, heger hema piçek hesiyet bi we re hebûya, we ev rebenkên han bi devê tivingê li ser van bânderkên ne dicivand û li kelikwîrkên wek Kenêr ne dixist. Wey hezar xwezî bi cendirman û ne bi we!...”

Tahn û qurçên wê jî xêr ne kiribûn. Her kesî ji tirsê hêkên hesinî dikirin; her kes ketibû taya ruhê xwe û mîna hêsîran li çekdarên ku Kenêr xistibûn devê keleşkofê, dinerî.

Resûl da ber rêzê û mîna başçawîşê Stîlîlê bi serpozka sola xwe li hestiyê çîmên wan ên birçî xist. Xortek bariya. Wî ew da ber sîleyan. Di eslê xwe de hersê-çar xort jî dilxwazê partiyê bûn û her tim dikarîbûn bigihana wan. Heta çend roj berê yekî ji wan qelaçên Hatxê jî derbas kiribû; bavê wî pê ve gihabû û ew vegeandibû.

Bi guhê Simo girt, firkand û got:

”Te pir forsa xwe bi wan herdu xayinan dikir. Te pir zimandirêjî li himberî hevalan dikir. De îcar tiştekî bibêje bênamûs!”

Wî tiştek ne got, lê Meshûd tiştekî ecêb got:

”Hevalo, ma gelo Reşo û Serdarkê me hîn jî sax in?”

Dizanîbû ku Meshûd çî mal e. Deng ne bir xwe. Lê Kenêr jî bûbû xwê û ketibû êgir. Bela xwe jê venedikir. Mîna kewekî şingalî devê wî ne diket hev. Resûl ber pê de bazda, li bayê bezê bi alîkariya çekdaran keleşkofa xwe

xist hindurê şikeftika qirika wî û serê wî bi erdê ve zeliqand. Kenêr ji derb ket û mîna keroşka ku kêr li ser stuyê wê be, temamê canê wî ricifî. Hilma xwe di lûleya keleşkofê re dida û distend. Dengê kufe kufa ku bi qirikê ketîbû, dawîya çaboxa erd jî derbas dikir. Hinavên Heso kelîyan, xwe bi ser hev de guvaşt û guvaşt û bi rengê xortaniya xwe rikêbî ser kir. Lê çawa xwe çeng kir wilo jî kumişî:

”Wî nekuje û tu çi ji min dxwazî ez ê bikim. Ez dikarim bizirim, biorim û heta bêviljêkirina xwe jî qebûl bikim. Ez di bextê namûsa te de tişteki pê neke!...”

Lê mirov digot qey risas niqutîbû guhên wî, ne deng diçûyê û ne jî ji kirasê xwîna ku girtîbû ser çavên wî û her tiştî lê sor vedabû, perîşaniya gundiyan didît.

Sê çekdaran Heso li cihê ku lê kumişîbû zeft kirin û ne hiştin ku tevbiqeliqe. Heso jî da nav û çi tiştê ku hat ber devê wî got:

”Şoreşgerino, ka qaşo we yê em ji bin nîrê zilma tirko xelas kiribana, ma ev bû xelaskirina we? Ma hûn gurên me ne, ma kîjan bênamûsên wek we, nikarin bi me? Erê bêbavino, ma ne we digot ‘me temamê çiyayên welêt azad kirine!’ Kanî çiyayên we? Rast e, çend qelaçkên me ên ku hebûn, bi saya serê we, eskeran ew jî ji ber me girtin. Mal û can û her tiştê xwe me di rêya we de feda kir, teresino!...”

Komutanê herêmê Resûl piştî ku bi ser çekdarên xwe de hîlbû û bi qahr ji wan re got:

”Devê wî ajanî bigirin, di eleyhê partiyê de propaganada dike!” û çekdaran jî destên xwe danîn ser devê Heso, keleşkofa xwe hîn bêhtir di qirika Kenêrê nehişî de bir û

berê xwe da komê:

”Baş li min guhdarî bikin! Ji niha û hevt rojan ya hûn ê deriyên xwe heta bi dawiyê ji partiyê re vekirî bihêlin û yan jî hûn ê ji vî gundî bi nav tirkên xwe de bar bikin!...”

4

Bi rohilat re zarokekî duwazdeh-sêzdeh salî ji Zorava xwe berda Menderê. Ne kesî guh dayê û ne jî kesî hişt ku li terempêla gund siwarê. Bi ser de jî yekî erza wî şikeland. Lawik giriya û ber bi rêya Îpekê de bazda. Texsiya ku ji Mêrdînê dihat lê ne sekinî, a ku ji Qosarê dihat lê sekinî û ew bi xwe re hilanî. şifêr jê pirsî û wî jî bi îske îsk bersiva wî da. Mêrik ji Xursê bû û kezeba wî jî peritandibûn. Hêrs bû! Heta bi dawî pê li xazê kir û teksî wek mêtir kişiya Nisêbînê. Vî mirovî tam di hindurê pênc deqîqeyan de ev lawik li kolana şex Reşît daxist. Lawik jî bêyî ku sipasiyekê bidêyê, li dû xwe nenerî û mîna çêlkewekî bi nav sikakan de sûrikî.

Qurpînî ji nava bapîrê wî hat, dilê wî sivik lêxist û defa sêngê ji hev veziliya. Guhên wî miç bûn, por lê bû wek pîjdankan, xwîn lê miçiqî û ruyê wî zer veda. Damarên eniyê mîna tayên firêzê kişiyên; xwe pêl kir, çavên wî beq lîstin. Gwîzika qirikê bi lez çû û hat, ziman nepişî û diranên xwe bi dizîka qiriçandin. Heger xwêzî danequrtanda wê bikuxuya jî. Canê wî mîna deviya ku mêtir di bin de nêçîra xwe dixwar, bi carekê ve dihejhijî. Tarîxa liberxwedan û pevçûnên wî ên ku ketibûn ber pêlên salan, mîna kevîrên aşan di serê wî de geriyên; zingînî û gumînî kete guhên wî û zimanê wî ê nepişî bi teqil gotin gindirand:

”Te got çî lawê min?”

”Erê kalo, hevalan Kenêr jî kuştin!”

Li sênga xwe xist û wek zarokan giriya:

”Ez ê çawa bikaribim xwe li ber vê êşê bigirim! Ez hemiyana bikujim jî nabe heyfa dilopeke xwîna wî! Wey xweliya hevt tenûran li serê min û bavê min be!

Ma Heso û Sarê jî ne kuştin?”

”Na kalo. Lê eskeran jî Mela Salar kuştin!”

Circîs bariya û wek teyrikekî bêserî li erdê zîzikî:

”Haho, haho! ya star, ya star! Wey li min malxerabî, wey li min bavkûçik î! Îcar ez ê wan çawa bikujim, haho!...”

Wî hîn bêhna xwe bernedabû, neviyê wî dîsa pê ve zeliqand:

”Ma ne keçîka apê Kenêr jî xwe bi jehrê behecand!”

”Eeeehew!” got û bi gezan êrîşî ser lêwik kir.

Baş bû ku lawîk bi dar û ber bû. Xwe ji nav lepên wî xelas kir û mîna gule di derî re firîya. Wî jî hema bi dû de, bêyî ku tiştêkî ji Mîrzo-yê Mitirb re bibêje, tena bêceme, fanêreyê sertazî û xwas xwe avêt der û ber bi geraja texsiyan de bêserî beziya.

5

Dema ku Circîs bi texsiyê ajot hindurê tabûra Nisêbînê û xwe avêt tor û bextê yuzbaşiyê tabûrê, Sarê jî bi nav gund ketibû û xeber ji gundiyan re dida. Resûl cercûrê keleşkofa xwe di devê Kenêr de vala kiribû û gotibû, ”ew kesê ku vî zir xayinî veşêre, wê bi aqûbeta wî here!...”

Zoraviyan ji tirsê ecêbên ku wê çekdaran bi serê wan

de bianîna, termê Kenêr şevder hiştibûn. Bi rastî jî gotinên çekdaran ne ên henek menekê bûn. Çi tiştên ku digotin bê lam û cîm pêk dianîn. Li Stilîlê Selîmê Kwîtanê, jina wî û sê zarokên wî ên hûrik bi sebeba ku keça wî jî mîna a Sêdiq kiribû, di hundirê malê de bi ser hev de kuştibûn. Û bi ser de jî ji stilîliyan re gotubûn, "van ajanan veneşêrin!"

Cendekên hemiyar bi şev û rojan li erdê mabûn. Havîn bû û bêhn bi wan ketibû. Di dawiyê de çêwîş qewet ji Nisêbînê xwestibû û bi eskeran ew veşartibûn. Eynî tişt li Nisêbînê bi serê Bilalê xwediyê sînemeyê de jî kiribûn. Di devê deriyê mala wî de ew kuştibûn û ji kufletên wî re jî gotibûn, "gerek hûn bi ser gora wî ajanî nekevin!..."

Bi ser ne ketibûn. Karmendên belediyê Bilal veşartibûn. Bi kurtî, li herêmê mîna Selîm û Bilal gelek kes hatibûn cezekirin.

Bi tenê hew Heso û Sarê şeva xwe li ser termê Kenêr bihurandibûn. Mela Salar bi êvarkî re li nexweşxaneyê miribû û Meshûd jî bi reşayê re termê wî gihandibû Qesra. Qereqolê heta ku ro derneketibû destûra ketina gund ne dabûyê. Lê termê keça Kenêr hîn jî ji nexweşxaneya Nisêbînê ne hatibû. Bi rastî ev Meshûd jî mirovekî tam xerabe bû. Ne xweşik tişteke fêhm dikir û ne jî dikarîbû du gotinên xweşik ber bi hev de bianiyan. Bi şev jî ku seet hema dehê şevê derbas dikir, mirov digot qey bê mejî ye, heyvanê serê wî ne dixebitî. Carina heta ku rastiya hin mijaran fêhm dikir, bi kêmanî çar-pênc rojan li ser difiki-rî.

Gundî bi cemseya ku di ser rêya Menderê re berê xwe dabû Zorava û bi xezeb dihat gund re, dîsa hebitîn! Dev ji kuştîyên xwe berdan, hin bi qelêç û hin jî bi hinduran de

beziyan. Lê piştî ku cemseyê da navtarê û li kêleka mizgeftê sekinî, Circîs bi mifrezeke esker jê peyabû û Mîrzo jî bi keleşkofê da ber, bêhna wan derket û li wan civiyan.

”Termê wî mezinê me û bavê me hemiyan li ku derê ye?” Circîs got û mîna dînan bi vir de û wir de bazda.

Hesoyê ku hema li jora wî bi ser termê Kenêr û Mela Salar de dikaliya, bang kirê:

”Xwe li min kûçikbavî bigire û were! Û heger tu min jî bi ser wan de nekuji, jina te li kerxanê be, de were ha!”

Sarê dengê xwe lê rakir:

”Lolo Heso, gazina xwe ji felekê bike! Em hemû jî mîna te gunehkar in, gunehkar in...”

Circîs piştî ku fote ji ser cendekê Kenêr avêt û serê wî ê ji hev belavkirî dît, tam ji ser xwe çû. Bi gez û lepan êrîşî erdê kir:

”Lawo çend ferd ax ji min re bînin û li vir vala bikin da ez hema têr bi serê xwe dakim!” got û bi tepan bi nav serê xwe ket.

Heso jî destê xwe dabû ber ruyê xwe, li devê Kenêr dinerî û hişê xwe berdabû ser pêşeroja çekdaran. Ji ber ku eskeran Mela Salar kuştibûn û esker jî dijminên riknê xwe didîtin, ewqasî li ber ne ketibû. Circîs bi xwe jî wilo bû. Heta li ser Mela Salar ji çavên Sarê hêsirek bê çî bû ne hatibû xwarê. Lê ji bo Kenêr çavên xwe kiribûn girar. Di navbera termên herduyan de rûniştibû û bi seetan gotibû ”birayê min ê axretî, tu şehîd çû. Lê de ka em ê ji Kenêr re çî bibêjin? Em û eskeran ji sala qala û belayê de dijminên hev in. Dijminahî bêminetî ye. Xwezî bi dilê te ku tu bi destên wan hate kuştin û ne bi destên van ên me ên ku ji me ketine û bi me hilketine...”

Circîs vê carê jî gazî her kesî kir:

”Lo lo zoravîno, hema ev esker di dê û jinên we ... in jî dengê xwe nekin û çî ji we re bibêjin bi a wan bikin!”

Di vê navê re jî teymenê ku bi pê re hatibû, gundî rêz kiribûn û şîret û waz li wan dikir:

”Em hemû jî birayên hev in. Dînê me, kultur û rabûn û rûniştina me yek e. Ev dewlet dewleta me û we ye. Bêguman hin komutanên me li gora kêfa dilê xwe meşiyane û zilm li we kirine. Lê hemû jî ji teref mehkemeyên dewletê ve wê cezê xwe bibînin. Û heta hinekan ji wan dîtiye jî. Ew partiya ku bi salan we dabû dû û bi herîştê xwe ve hûn ketibûn xizmeta wê, ji aliyê rûsan û ermeniyên ve hatibû çêkirin...”

Remo gotina wî di nêvî de birî:

”Qomandarê min, gelo wê dewlet heqê wî cehkê min ê ku tîman çend roj berê agir berdabûnê jî bide?”

”Gava ku we rahişt tivinga dewletê û we ew parast, helbet ew ê jî ji bo we her tiştî bike...”

Bedranê ku Resûl jî çend hox erd nîskên wî şewitandibûn, devê xwe dagirt û xwest ku bibêje ”ma dewlet wê heqê min jî nede gelo?” Meshûd rê lê girt û bi hawayê ku her tiştê komutên fêhm kiribû bi kurdî got:

”Qomandarê min, tu rast dibêjî; heyvanê dîn û îmanê bi van ên çiyê re tune! Ji xeynî Reşo û Serdarkê me hemû jî bêexlaq in. Erê lo, ma mirov kevjalekî wek min neqla kerê dizirîne, hi? Erê kuro, ev ên li çiyê mirov dikin xwe û xwe jî dikin mirov. Çî pisiya ku li ser ruyê vê dinyayê heye dikin û ji me re ’pîsko mîsko’ dibêjin.”

”Temam Meshûd amca, tamam, em ê heyfa we ji wan hilînin”, got û li Mîrzo û jina wî temaşe kir.

”Hek, Mîrzo ew çî tiving e!”

”Keçê ez bûme qûnekê eskeran!”

”Kuro eyb e ji te re, em û tiving û qûnekî ha! Ribab li bejna te tê kilê çavên min. Temamê keç û xortên vî wela-tî li ber dengê ribaba te mezin bûn e û tu ê îcar here gule-yan bi ser wan de bibarînî, ha! Zû wê tivingê ji milkê xwe biavêje!”

”Keçê bi wê ziyareta di nav şeqên te ên ku bi şev û rojê ez tewaf dikim lê, min tu ceriband bê ka te ê çî ji min re bigota Meleska min...”

6

Ji bilî Heso, temamê zoraviyan pîberiyek bê meaş qebûl kirin û rahiştin sîlehan. Li gora peymanan wan, bi van sîlehan bi tenê wê gundê xwe ji çekdaran biparastana û digel eskeran bi dû şopa wan ne ketibana. Sîlehên ku stendin jî hemû keleşkof bûn. Lê piştî ku çekdaran cara sisêyan jî bi roj girtin ser gund, di navtaran de şer sincirandin û esker bi hewara wan ve ne hatin, Circîs ji nav omerî û toriyan hin dostên xwe xistin gund; çend xweşkêş û tematêk jî li keleşkofan zêde kir û di gundê xwe de li ber wan veket. Di wê navê re Mîrzo jî ji hêla Kercosê û Kerboranê hin mitirb anîn gund. Di bin mezinahiya Circîs de, Zorava dîsa xilbe bû û têhn jê çû.

Di nav bûblaniyan de zoravî di hilgirtina sîlehên dewletê de ên dawî mabûn. Di eslê xwe de Serdar û Reşo bûbûn sebebên wê derengmayinê. Heger ne ji wan bûya, partiyê mîna ku di xelkê herêmê de dikir wê di zoraviyan de jî bikira. Heso wê tu carî nikarîba hema li himberî çek-

darekî kasûlî jî bipeyivya. Ji Circîs zêde bû ku him xwe ji gund bida alî û him jî gava dilê wî bixwesta bihata gund. Her roj qîje wîja Heso bi ser çekdaren de bû û bi ser de jî şîret li wan dikirin. Circîs di civata wan de lingên xwe radidan û zendikên xwe hildikirin. Li Cinata Miho ji herçar gundiyên ku bi ûçiliyan listibûn sê milyon pere stendibûn û bi seetan ew li ser lingekî hiştibûn. Erol Efen-dî li ser ku bi dizî li Mêrdînê araq vexwaribû, çend carekî efû kiribûn. Û li ser wê yekê jî li Nisêbînê gelek kes kuştibûn. Meshûdê ku lawekî wî jî derketibû çiyê û ji bal eskeran ve hatibû kuştin, mîna ê omerî bi dû zirandinê de ne kuştibûn. Temoyê bavê Reşo gava Reyis di teybê de peyivîbû, carekê ranebûbû ser pêyan û destên xwe dananîbûn ser hev. Li herêmê li ser wê "bêhirmetiya" ha, mirov hatibûn kuştin. Li Zorava qedexe bû ku yekî çekdar bi jinekê re, sebeb çi diba bila bûba, bi tenê di hindurekî de bipeyivya. Sirêçkê bi Zorava ve bû, sirêçkiyan bi gulê berbero navê Reyis di nav erdên xwe de dinivîsandin û zoraviyan jî hema sûretekî wî bi dîwarê mala xwe ve danedileqandin. Bertîl û dan û stendina bi eskeran re sûcekî mezin bû. Û Heso jî ji bo ku Yuzbaşiyê Girarê him wî û gundiyên wî ji gund raneke û him jî ewqase tahdê negihîne wan, bi dinyayek pere bertil kiribû. Di civatê de wî bi devê xwe ev yeka han ji çekdaran bi xwe re digot. Tizbî ji destê Circîs ne diket û li nav toriyan jî çend malbat li ser tizbiyê ji gundê xwe celi bûbûn. Mirovê ku gotineke çort bi jina xwe re fikir, çekdaran dev û diranên wî dipelixandin. Û zoraviyan jî hema her roj gotin bi keç û jinên xwe re dikirin. Heta piştî demekê hinekan dîsa dest bi lêxistina jinê kiribûn. Digel wî heweyî, çekdaran dîsa bi wan re deng ne

kiribûn. Heso çend carekî hin xortên ku wê çekdaran ew bikuştana, ji nav lepên wan xelas kiribûn. Lê li gelek deran bi vê mebestê hin maqûlên wek Heso hatibûn kuştin. Li nav bûblaniyan xeber kultureke qedîm bû. Ji bilî zoraviyan, hin li ser vê kulturê hatibûn kuştin û ji bêgavî dev ji kultura xwe berdabûn. Li Zorava jin û mêrên pîr û navser, car carê bi qerfên bûblankî digirtin hev û ji kenan lal dibûn. Keçan terempêl diajotin û bi terektoran jî coht dikirin. Û him jî tena fîstên û devdelingê kurmançî. Carina jî keç û xort mîna dê û bav û dapîr û bapîran, diketin destê hev û direqisîn. Li herêmê mirovê ku ne daba dû partiyê an bi polîsekî-eskerekî re bihata dîtî, çekdaran bi çavên ajantiyê lê dinerîn; diçûn mala wî xwarina xwe dixwarin û piştî xwarinê jî ew di nav koma kufletê wî de dikuştin. Li midyadê û Cizîrê gelek kes wilo hatibûn kuştin. Gelek kes jî mîna mirovê kercosî rakiribûn çiyê, ji dest û lingan girêdabûn, latên mezin danîbûn ser sênga wan û bi wî haweyî kuştibûn. Lê Zibêrê zoravî bi salan wek berpirsyarê partiyê him mezinahî li gund kiribû û him jî her ji hevteyekê li ba polîsan bû. Û kesî ne tîfnek dabûyê û ne jî gotineke xerab li ber guhê wî xistibû. Li her derê gava ku çekdarekî bi jin diçû mala xwe, çekdarek li ba disekinî û bi jina xwe re dipeyivî. Ev li Zorava ne wilo bû. Li Zorava çekdar li odeyekê û jin û mêr li odeyekê radiketin. Heta hin kesên wek Hesûk ji qazî ve, bi sariya sibehê re dengê xuşe xuşa ava ku bi ser xwe dadikirin, dibirin çekdaran. Jinên avis hema hema bi tenê li vî gundî hebûn. Gundê ku ji aliyê esker û çekdaran ve telefona wî qut ne bûbû, dîsa Zorava bû. Di dema ku eskeran gav bi gav çiyayên Omeriya ji çekdaran xalî dikirin, çekdaran

qedexe li ser elektirîka gundekî wek Stilîlê mezin danîbûn; lê digel ku Zorava ji xwe re kiribûn mesken jî, heyvanê qedexê li ser elektirîka gund dananîbûn. Gund bi şevê mîna bajarekî diçirîsand. Mîna gundên omerî û toriyan qira kûçikan li vî gundî ne anîbûn. Qerf û yarî, ken û pêkenîna ku bi carekê ve ji temamê herêmê rabûbû li Zorava hîn jî hinekî hebû. Di vî warî de serbestiya ku partiyê dabû zoraviyan, mirov dikare heta sibehê jî dirêj bike.

Reyis tiştêkî zêde zêde xwe aciz kiribû ku zoraviyan rahiştibûn sîlehan. Li gora wî Resûl karê xwe baş ne kiribû û ji rêya koçkirinê bêhtir rêya xwesipartina partiyê dabû pêşiya wan. Ji ber hindê ew hema ji komutaniyê xist û ji bona mehkemekirina wî ew teqeze xwest ba xwe. Lê Resûl û grûba pê re hîn ne gihabûn ser hidûd, li texma girê Kemalîyê li kemîna eskerên Haydar bînbaşî rast hatin û yek ji wan jî sax ne filitî.

Komutanê ku şûna Resûl girtibû, bi komeke giran ve du caran avêt ser Zorava û di herdu caran de jî piştî stuyê xwe xurand. Zoraviyên ku di binên xaniyên xwe de xeşîme kolabûn, zêc û zar berdan xeşîman û ji kozikên ser xaniyan bersiva wan dan. Di şer de ji gundiyan bêhtir çekdar hatin kuştin. Di eslê xwe de heger Circîs di êrîşa wan a pêşî de hevalê kuştinêba, dikarîbû gelek ji wan kuştibana. Resûl bi haweyê ku wê zoravî desthilneynin, bi hevalên xwe ve garankî li navtara nîvê gund sekinîbûn; him gotinên genî bi wan re dikir û him jî gule li ser gule ji vê kozikê diavêt kozika din. Bi her haweyî ji tevgera Circîs xuya dikir ku ne dijminê wan bû. Çekdarên ku di gundê xwe de dikuştin, hemû jî kefen dikirin û bi limêj û terqînê ew di nav mezêlê xwe de vedişartin. Digot û dibiland û li

ser wan digiriya.

Heso bi qebûlkirina pîberayetiye re çend rojekî xwe da limêjê û ji ser sicadê ranebû. Lê piştî ku Sarê limêja wî bi xwe ne xweş anî û got:

”Tu ji tirsan limêj dikî pîro; eyb e ji te re, eyb! Êh, bê çi pê nakeve! Ê ne tu çiqasî limêj bikî, tu çiqasî rojî bigirî, tu çiqasî xêr û xêratan bidî, di roja haşer û mehşerê de wê dîsa têra vê xezeba ku te bi serê alemê de aniye neke! Xelk wê nehêlin tu bigihê cehnemê; li ber mêzêna xêr û gunehan te mîna rêş ji hev veçirînin!” li ber xwe ket, ”ê hema ez nizam di çî wî xelkê te ê beredayî...”, got û dîsa bû ew ê berê.

Car carê bi stiranên Mîrzo re ponijî û ji nişkê ve xwe avêt himbêza wî:

”Mala Xwedê ava ku hema tu ji nav me kêm ne kir!...”

Digel ku li Zorava cokên xwînê herikîbûn, dîsa jî daweta keç û xortan li dar ket. Jiyan kultureke piralî bû û ew jiyana Reyis a ku yekalî li ber xelkê hatibû danîn, helbet heta bi dawiyê wê nemeşiya. Erol Efendî wilo gotibû. Bi rastî jî ne pîberayetiya ku ji bo xwe rezaleta herî mezin didîtin û ne jî kuştina delalîkên ber dilê wan, rê li ber dawetên wan ne girtibû. Ji çavekî wan şîn û ji çavekî jî şahî dibariya.

BEŞÊ ŞAZDEHAN

1

Serdêr bi dû kuştina Sêdiq û Hemo de xwe gihandibû Reşo û doza serhildanê lê kiribû. Lêbelê Reşo dîsa jî jê re gotibû:

”Me girêka werîs bi dest wî ve berdaye û em bê keys ketine. Binere him em ê pîsî pîsî bên kuştin û him jî wê Reyis navê me bi ajantiyê derxîne. Îcar bêhna xwe fireh bike rojên wî hindik mane...”

”Tu her tim vê gotinê dibêjî, tu derewan dikî!”

”Ez xulamê te me bihêle, bawer bike ez derewan nakim.”

”Bi serhildanê dibe ku ew ji me xurtir derkeve û me biperçiqîne. Lê em bi haweyekî bêdeng û bi rehetî dikarin wî ji meydanê rakin. Em ê bi metodên wî herênê. Ji min û Mencê re bihêle!”

”Ne tu û ne Mencê hûn ne ji wan ên ku bikaribin bi bêbextî li bêbextan xînin. Tu mirovekî camêr î. Tu bi her haweyê xwe kurdekî tamam î. Axatiya kurdên êzîdî li bejna te dixwe; ji xwe re here Şingalê û bibe axayê wan. Tu ne ji wan ên ku te di nav me pêxwasan de cih bigirta. Ez li himberî te gunehkar im. Nabe, ez xulamê te me, bêbextî bi te nakeve, ji bîr bike...”

Di eslê xwe de wî bi xwe kuştina Reyis a bi wî haweyî, ji zû de xistibû serê xwe û ji dil û can xwe dabûyê. Lê newêrîbû ew yeka han ji Serdêr re gotibaya. Ew jî ji ber ku Serdar mirovekî deqarû bû û bi ser de jî gava lê germ dibû, li tiştên ku nihênî bûn û divabû hîç nehatana gotin

mikur dihat û dida nav. Tirsawî hemû ji wê bû.

Reşo di dawiyê de him dilê xwe jê re venekiribû û him jî rêya Swêdê dabû ber. Serdêr jî xwe aciz kiribû, şiqamek bi ruyê wî ve zeliqandibû, ew bêminet kiribû û ji ba dabû rê. Çûn ew çûn bû û tu carî nama bi carî hev ketibûn.

Reyis hîn ji destpêkê de digel ku ji Reşo piştrastbû jî, pênc sîxur û li ser Serdêr jî, neh sîxurên xwe xistibûn dewrê. Ne bi tenê ji bona wan, ji bona ên din jî wilo kiribû. Heta li gora Serdêr, komutanê herêma Dêrsimê di bin kontrola şazdeh sîxuran de kar û barê xwe meşandibû. Lê di dawiyê de wî jî xwe kuştibû. Reyis ew metoda han, heta dawiya sala 1990î jî bi kar anîbû. Lê dû re li gelek herêman sîxur kiribûn komutan û li ser wan jî sîxur danîbûn. Heger sîxur jî ji kesên tebût bana, dibû ku Serdêr jî sê kes ji wan nekuşt û bi tena serê xwe, di çiyana de ne herimiya. Sîxuran serî lê gerandibûn.

Serdarê ku li Swêdê hatibû guhertin û di siyasetê de jî exlaqê kurdî bingehe girtibû, hîn ji roja ku gava xwe avêtibû newala Nesarayê, exlaqê Reyis û partiyê ne ecibandibû. Li ser îdeolojiyan ewqasî ne sekinîbû. Îdeolojî komunist, faşîst çî diba bila bûba, divabû xwedî exlaqekî kurdî ba. Di exlaqê kurdî de rêz û hîrmet, camêrî, malbat, civat û "soz û bextê mêrên berê" hebû. Bi gotina soz û bextê mêrên berê re ava çeman diskinî! Li gora wî, kurdên berê nezan bûn û ji destê wî exlaqî her tim wînd kiribûn. Lê heger kurd bi wî exlaqî zana jî bûbana, tu carî wê ji ber hev ne ketibana û bikarîbana bi temamê dijminên xwe. Serdarê ku wilo fikirîbû û bi wî haweyî jî di nav partiyê de tevgeriyabû, mîna Reşo wî jî gotibû "zeman, doktorê herî mezin e", exlaqê Reyis jî zemên re berdabû û temamê

hinera xwe di nav partiyê de bi kar anîbû. Lêbelê partiyê û Reyis jî her tim rê li ber girtibûn û ew di koncalan de werkiribûn.

Serdar di demeke ku Reyis bi her haweyî partî xistibû destê xwe, çiya ji gundiyan xalî bûbûn û ên ku mabûn jî bûbûn pîber, bi tena serê xwe li himberî Reyis sekinîbû û li ber xwe dabû. Liberxwedana wî jî bi haweyê revê, veşartin û zikdagirtinê bû. Zehmetiya wî a herî mezin xwarin û vexwarin bû. Bi vir de diçû li esker û pîberan û bi wir de diçû li çekdaran û erd û çiyayên mayinkirî diqelibî. Di hindurê hevteyekê de çend carekî ji mirinê filitîbû. Carekê tîm û çekdaran çep û rast lê girêdabûn û di neqeba agirê herdu hêlan re xwe xelas kiribû. Di wê navê re Reyis jî bi rêya masmedyayê dengê xwe gihandibû eskeran û ji wan re gotibû:

”Qesasê we ê herî mezin bi tenê maye. Û heger hûn wî nekujin, hûn bêşeref in!”

Reyis Reşo bi çar sîxurên xwe ve berdabû dû Serdêr. Reşo jî bi mebesta ku berî hin Serdêr bikujin, ling ne xistibûn bin xwe, di hindurê deh rojan de ew li çiyayê Cûdî tap kiribû û li dora wî bûbûn xelek. Pê re şer ne kiribû. Lê Serdêr şer kiribû û bi teqîna pêşî re du kes ji wan kuştibûn. Di dawiyê de Reşo bi niyeta ku sîxur neajon ser, sîlehê xwe avêtibû. ”vaye ez tîm û min jî bikuje”, gotibû û ber pê de meşiyabû. Lê sîxurê ku li pişt Serdêr çong berdabûn erdê, ew yeka han firset dîtibû; êrîşî ser kiribû û dest bi dest cercûrê keleşkofa xwe lê vala kiribû. Reşo jî hema yekser ê sîxur kuştibû, lê fermana xwe jî pê re rakiribû. Reyisê ku ji newala Nesarayê bi şev û rojê çavên xwe ji ser wan danegerandibû, dîsa li ser telefonê bû. Piştî ku di

her tiştî de gihabû, vê carê jî bi gotinên çort Reşo dabû ber hev û ew li wê derê ajan ilan kiribû. Dîtina Serdêr, şerê pê re, kuştina wî û telefona Reyis, hemû jî qey seetek kiribû. Lê Reşo jî bêyî ku li van hemiyan bifikire, bi bihîstina ku di hindurê çend kêlikan de bûbû ajan, telefon di ruyê Reyis de li erdê xistibû û sîxurê mayî jî kuştibû. Dû re jî li ber termê Serdêr teqnekî baş rêz girtibû, di goreke bê kêl de veşartibû û bi kalîn û nalîn ji ba wî nihîtê ku bûbû stûna tarîxa wî dabû rê.

Menca Xerzî jî mîna Reşo û Serdêr xwendina xwe nêvcî hiştibû û hatibû nav çekdaran. Li Diyarbekirê faqûl-teya tibê dixwend. Salek jê re mabû bûba doktor. Mencê bi exlaqê xwe hinekî bi ser Serdêr ve çûbû. Lê mêrxasiya wê bi qasî a Reşo û Serdêr, li odayên axa û begên kurdan hatibû gerandin. Jineke deqarû û ewqasî jî a heyfan bû. Li ba wê efûkirin hema hema tunebû. Qenc, xerab kê çi bikira divabû bedêla wê bigirta. Ji nav çekdaran a ku berî her kesî li dijî Reyis derketibû û hişk çûbû ser, ew bû. A ku berî her kesî li ser kuştina Reyis fikirîbû û fikira xwe ji çend komutanên hevalên xwe re gotibû, dîsa ew bû. Li gora ku wê digot, di destpêka hatina wê de Reyis pir li ber dabû ku wê li newala Nesarayê bihêle û tu carî wê neşîne çiyê. Qebûl ne kiribû. Ê ji ber wê yekê jî Reyis çavreşî avêtibûyê. Carekê bi ser Reşo de giriyabû:

”Bihêle da ez bi dostayî wî bikujim!”

”Îcar ku bi te hisiya?”

”Bi min bihise jî wê dengê xwe neke û dîsa min bide xatirê spehîbûna min, ehmeq!”

Reşo pê re ranebûbû.

Mencê ji Reşo berê xwe girtibû. Him jî lawik. Reşo li

gundekî Torê, ew di mala hevêrkiyekî ku dostê bapîrê wî bû bi cih kiribû. Herdu bi tenê diman. Dû re jî rapora wê a ku di şer de hatibû kuştin, bi destê xwe nivîsandibû û ji Reyis re şandibû. Reyis jî bi haweyê ku bawerî bi rapora wî anîbû tevgeriyabû û bêhis û pis refek sîxurên xwe bi dû şopa Mencê xistibû.

Sîxuran cehdeke mezin kiribûn. Di holê de xelatên bihabilind û terfî hebûn. Kê berê destmal birevanda û xwe bigihanda hitikê, bi tûşa pêşî re wê komutaniya herêmê bi dest xista û bûba melhema birîna dilê Reyis. Sîxuran bi Reşo re li dor pênc-şeş mehan di nav êgir de bi çavgirtînkê lîstibûn û çî tiştên ku ji dest wan hatibû kiribûn. Çendek ji wan şewitîbûn. Reşo xwedî tecrûbe bû. Bi salan li dijî wan tekoşîn dabû; gelek ji wan bi metodên mafyayî kuştibûn û dabûn kuştin.

Dema ku Reyis bi eþqa wan hisiyabû, Mencê li newala Nasarayê çend mehekî zindan kiribû û zindankirina wê jî ji Reþo veþartibû, li himberî Reþo bi qozê xwe ê dawî rabûbû û li temamê rêyên ku bi haweyekî xefî ew daba kuþtin geriyabû. Reþo jî bêyî ku tiþtekî li xwe çêke, xwe ji bûyera Mencê û sîxurên bi dû xwe de xazî kiribû û li vir û wir sîxur kuþtibûn. Gelek ji wan jî nebedî kiribûn. Lê di qumara vê carê de winda kiribû. Vî mirovê ku tu carî tedbîr ji destê xwe bernedida, bi şev bi carî Mencê ketibû û dawiya xwe anîbû. Piştî ku ji ba Mencê dabû rê, sîxuran bêdeng hema girtibûn ser malê. Osê hevêrkî di cih de kuştibûn û Menca ku zikê wê gihabû ber devê wê, bêhiş xistibûn û yekser berê wê dabûn binya xetê.

Tarîxê dîsa Kenêr rast derxistibû. Li gora wî, Reşo û kesên wek wî xeteyeke tarîxî kiribûn ku mîna Serdêr û

Mencê tevnegeriyabûn û ji ber wê yeka han jî wê tarîxê ew bikirana gunehkar, qatil û qirdikên herî mezin! Gava ku sîxuran bi reşaya şevê re Menca Xerzî di navbera qereqola Doksanbîrê û Çûva re binxet kiribûn û xwe li Qamişlê girtibûn, wî çaxî jî Reşoyê Sarê bi koma xwe ve kişiyabû ser tabûra Midyadê, çekdaran li Serdêr girêdabûn, Reşoyê Mencê di nav xiramkên Şahbanê de mîna dê û bavê xwe, di pevçûna li himberî mirinê de têk çûbû û hilma xwe ya dawiyê dabû!

2

”Hoowehh li vê ecêba kesnedîtîû! Min çî kir û çî ne kir, ez çiqask bûm û ez bûm çiqas, ez ji ku rabûm, di ku re çûm û ne çûm, giham ku û li ku ketim hahooo! Erê, ez îro baş pê dizanim bê min jî mîna gelek hevalên wek xwe têkçûyî di ku de xete kir. Heyhattt! Pevçûna ku karakterê min bû, piralî bû. Lê mixabin di wê pevçûnê de tenê ez bi eskeran daketim û heta ku me Reyis ne kir imperetor, min jî guh neda tevger, dan û stend û rabûn û rûniştina wî. Ez bi neqebên tarîxê ve hilperikîbûm û min xwe ji siyasetê bêrî kiribû. Ew çî aqil bû? Ez beredayî bûmmm! Zilma tirko perde xistibû navbera min û Reyis; min ji eskeran pê ve tişteke ne didît, Mencêêê! Lê dîsa jî ez gunehkar immmm! Ez qatilê te, Serdêr û Kopo meee! Min dikarîbû devê wî biçirandaaa! Min dikarîbû bi haweyekî ew bikira toz û li ber bayê Enqerê berdaaa! Haho, wey li minêêê!

Di pevçûnê de min winda kir hevalê. Lê ma di liberxwedanê de jî gelo min winda kiriye, min bi xulamê? Na, na, naaa! Îcar tu dizanî delala min, di jiyana min a siyasî

de xeta min a herî mezin ew bû ku min bi a we ne kir. Zînovyev, Buharîn û bi sedan kesan jî wilo gotibû. Hoo-weh li vê ecêba ku min bi serê xwe û we hemiyana de anî! Min xeteyeke pir mezin kir! Lê ji wê jî mezintir xeteyeke din heye Mencê. Ê ez ê wê tu carî nekim! Di êşkenceyê de baz jî dikare bibe mirîşk û mirîşk jî dikare bibe baz. Min bi sedan baz û mirîşk dîtin. Ez ê xwe nedim girtin. Ger di êşkenceyê de ez bibim baz jî ew ê dîsa min sax nehêlin. Ê jiyana bi mirîşkî jî ji xwe mirine, hevalê. Ji kuştinê pê ve tu rê ji min re ne maye. Li vî alî jî û li wî alî jî. Di roja îro de kuştina min a di cepheyê te de, wê bi kêrî tiştêkî bê dêya Reşoyê Mencê...”, di şikeftên Himyanka Gurik de, Reşoyê Sarê xwe wilo mehkeme dikir û bi tepan li serê xwe dixist.

Gava Haydar girtibû ser gund, Reşo jî bi Kenêr re di xeşimayê de bû. Herduyan bi hev re li qîr û hewarên gun-diyan guhdarî kiribûn û axîn kiribûn xwîn!

Li Zorava dostê Reşo bi tenê hew Kenêr mabû. Bi dû kuştina Serdê de, di halekî ne xweş de xwe gihandibû mala dostê xwe û piştî ku her tişt ji dest xwe berdabû, ji dil guh dabû ser şîretên wî. Bi hev re ketibûn devjengê û kevirên mezin bi ser dawa hev de gindirandibûn. Kenêr jê hatibû bêvilê. Di wextê ku Reyis ew kiribû ”Erkanê Herb” û xwe li ”imparatoriyê” şidandibû, Kenêr jê re gotibû:

”Bitrî ji gayê cot re jî namîne û hûn bitir bûne. Hûn çavsoyîyê li xelkê dikin. Hûn bûne karwanê devan û we daye dû kerekî. Ker pîsiya karwên bêhn dike, dimîze û karwan jî li bendî heta kero dîsa bide rê, disekine. Kuro wê ev kerê ku di bin her kesî de ye bi we, me hemiyana biqedîne û dû re jî li we vegere!...”

Kenêr li dora milyonekê mark û dolar û gelek çekên mezin ji bo rojên teng jê xwestibûn û ew jî bi aqilê wî keniyabû. Hişê wî hatibû serê wî, lê piştî ku her tişt winda kiribû û ketibû xetera mirinê. Reşo hîn ji zaroketiya xwe de hilfa xwe berdabû ser Kenêr; ew şêwirmendekî mezin dîtibû û di bin tesîra wî de dest bi şoreşgeriya xwe kiribû. Di mijarên cidî de her tim pê şêwirîbû, lê her tim jî wek xwe kiribû.

Reşoyê Sarê piştî kuştina Serdêr, ji bo ku di Reyis de çiqek bikira, pir serê xwe êşand. Lê cûkên ku li himberî wî avêtin, her gav ker û pik hatin. Fikirî ku ew jî mîna hevalên xwe li ser "ajantiya" xwe binivîsîne û herwiha xwe bike zigurdê herî mezin. Lê bawerî pê ne anî ku wê Reyis wî efû bike. Xwest ku ber bi başûrê welêt de bireve. Lê ji ber ku hin kesên mîna wî revyayî li başûr ketibûn destên tîman û çend kes jî nebedî çûbûn, tirsîya û dev ji wê fikarê jî berda. Çekdar û eskeran çiya zêft kiribûn û şer jî bi yekî tenê ne dibû. Wê çawa bikira? Reyis bi hêz bû, li her derê dilîst û ew jî bêkes û kûs bû û cihê lîska wî jî şikeftên Gurik û Qûzo bûn. Lê dîsa jî divabû vî mirovê ku bi destên xwe bi sedan esker kuştibûn, di zaboqên herî tarî re derbas bûbû û di qûncikên herî tarî de sîxur nebedî kiribûn, rêyek ji xwe re bidîta. Tu xilq tune bûn ku mifte lê nehatibana. Ev gotinên wî bûn.

"Daxwaza Reyis, seetekê berî seetekê min bêdeng bikuje û a eskeran jî bi saxî girtina min e. Gotineke min bi te re heye xwefiroş; lê ez ê çawa xwe bigihînim te?..."

Xwe teslîmî çekdaran bikira, Reyis saniyekê ew sax ne dihişt; xwe ne kira derdekî din bû. Esker û çekdar li erd û ezmên lê digeriyan. Û mêrik jî ne mar bû ku xwe bi axê

bidebiranda. Hema ji destê xwarin û vexwarinê jî maba wê bimira. Ne Kenêrê ku li nav rez jê re nan vedişart û ne jî Kerîmê ku nameyên wî bi vir de û wir de dibirin, li jiy-anê bû.

”Ez ê çi xweliyê bi serê xwe dakim! Ez ê xwe di nav kîjan tirafê de vezilînim!...”

Gava mirov jîr û zana û bi ser de jî mêrxas baya, rojên teng li ber mirov çibûn. Him wilo gotibû û him jî li xwe mabû heyirî. Bi roj diket hindurê tîrbê û bi şev jî xwe dida ber kêlan. Ew Reşoyê ku bi şevê ji rojê çêtir dizanîbû bigeriya, bêhna xwe berda û baş bifikiriya, şev û roj tev li hev kiribûn. Çend carekî xwe berda guhera Mexelan û bi ser gevzeka xwe û Mencê de bi seetan giriya. Hepsa Darê hema li tenişt wî bû. Bêhna xwe berneda û bazda wê bigihayê. Bi meqseda ku efwa xwe ji Serdêr bixwaze, carekê da xwe û çû. Lê ji qereqola ku di gund de hatibû avakirin cesaret ne kir xwe bigihîne hepsê. Ji serê gir bi Serdêr re peyivî û polîpoşman vegeriya.

”Haho min çi kirrr! Kanî ewqase keda minnn!...”

Tarîx dijwar bû û bi ser de jî xwe bi agirê zemanê wî qemirandibû. Bihîstibû ku gundiyeke di xirbeyên Şahbanê de termikê tîfalkê dîtibû û li nav goristana Xirbê Zil veşartibû. Terqîn ji nava wî hatibû û mîna ku ew tîfalkê Reşoyê Mencê bi xwe bû, digiriya û dikir hewar hewar! Erê ew tîfalkê ku belkî wî jî devê kolordîyan biçiranda û yan jî bûba mezinê mîletê kurd, ê wî bi xwe bû.

”Wey li minêêê! Mencê niha tu pir bi wê dergûşka xwe diêşî! Ooofff!...”

Giriyê guran jî bi halê wî dihat. Lê tarîx ji guran jî har-tir bû. Hîn çil sal ne kiribûn. Û di hindurê çend mehekî de

pîr bûbû. Porê wî baş weşiyabû û ji ê mayî jî tibabek sipî bûbû. Ew çepilên wî ên dirêj, bi qasî qûndaxa keleşkofa wî kin bûbûn. Hestî û çerm mabû. Bêhna miraran ji laşê wî difûriya. Bejin û bala dirêj lê bûbû gopal û mîna serxweşan dihejhijî û diçû.

”Aqilê min nema tiştêkî dikişîne; ez fêhmkorî bûme. Qîma min nayê ku dawîya min jî wek serhildana min wilo pîs bigere! Divê ez rêyekê bibînim. Lê rêyek çawa?”

Reşo bi qasî ku li ser sebebên disekinî ewqasî jî li ser dûmahîkê disekinî. Sebebên dawîyeke bêrûmet lê anîbûn û ew di nav gemara zemên de fetisandibûn. Temamê hişê xwe berdabû ser ku dawî hema hinekî bi rûmet biqediya û di wê navê re jî çend gotin ji Reyis re bigotana.

”Serdar min efû bike. Nabe. Tu û bêbextî, ha! Tu axayê min û bavê min û temamê sûlala min bû!...”

Bi kuştina Serdêr re mîna ku dawîya dinyayê hatibû, ji her tiştî bêhêvî û destê wî ji her tiştî sar bûbû. Kuştin ji bo xwe xelasiyeke mezin didît. Lê berî wê divabû bûba cin, yan jî bi haweyekî dûrî aqilan xwe bigihanda Reyis. Di vir de tam teqînîbû û qeweta xwe bi carekê ve berdabû ser mejiyê xwe. Di dawiyê de tiştê ku Reyis qet li ser ne fiki-rîbû, bîr bir; bi kêfa dilê xwe û aqilê xwe re çend dangan kenîya û got:

”Min carekê wînda kir. Û heger ez ne kurdperwerekî mezin û xwîna mêrxasên kurdan di xwîna min de ne geriyaba, min ê di vê carê de jî wînda bikira...”

Reşo bi banga sibehê re di besta Domiza re li hidûd xist û bêdeng derbasî binya xetê bû. Xwe berda Qamişlê; hema di cih de texsiyek kirê kir û rast berê xwe da newala Nesarayê.

Danê sibehêke teboxê bû. Çekdar him di pişta rez û him jî di zinarê Mêşê de Li ber Heso û Sarê veketibûn û gefî li ser gefî li wan dixwarin. Ê Heso û Sarê jî berê xwe dabûn Pîr Kemêl. Meyroyê û Keyo bi hev re çend şev berê dîsa hatibûn xewna Heso.

Tîrêjên roka ku rast xwe berdidan çol û beyarên newala Nesarayê, bi ser qelaçên Zorava de meyl kişiyabûn. Dengê gabelekan, şalûr û zeloran ji nav rezê Hesoyê bûblanî û guhera Mexelan bi navtêdanên Reşoyê Sarê û Menca Xerzî re bûbûn yek û di binê konê Reyisê rihayî de, dilê evîndaran dialast. Sura bayê sibehê ji ser serê çiyayên Omeriya, Xerza, Botanê û zozanên Serhedê di şikeft, berqef, kozik û çeperan de disûrikî; dengê qîr û şîqe şîqa lawên bavan bi xwe re hiltanî û di guhên Reşoyê Sarê û Menca Xerzî de dicivand. Qîje wîja wan bû. Mencê ji aliyekî ve "xwîn bi xwînê! Heta bi mirinê şer û pevçûn bi te û tirkên te re, kurdfiroşo!..." û Reşo jî "bila bimire mala xayintiyê!..." digot. Ne bêhna kulîlkekê ji axê dihat, ne bihusteke şînayî hebû û ne jî dareke bi şax û per diyar dikir. Ji her aliyê vê newalê bêhna kizûr û barûdê difûriya. Pûş û pelaxê girtibû ser gorên bê kêl. Li vir pir xilt û gornebaş hebûn. Ji konê Reyisê û hinekî bi wir de, mirov ji qulên wan nikarîbû gavê biavêta. Ka ew kevokên ku bi şev û rojan li ser wan dihatin peyivandin? Ê ew refên bilbilên ku digotin? Ezman ji teyrik û tîlûran xalî bû. Ji bilî bazê ku di kêleka Reyisê de li ser maseya di rengê xwînê de xwe dabû ser hev û bi mitale xuya dikir, li erdê pêjna çûkekî jî ne dihat. Mewdel bi lingê bazê rastê ve bû.

Girêdayî bû. Di ruyê erdê de mîna devê maran hawêrdor qelîştêk vebûbûn. Gêrik pir bûn. Pêşî jî ewqas hebûn. Çend kerên bi sebil li piştta kon sekinîbûn. Xwînê li sebilan vedabû. Ji kon, reşê bergîlekê jî xuya dikir. Ji bereta kûçikê ku çend roj berê şewitandibûn, bi tenê qesefa sêngê mabû. Kûçik li meqerê filistîniyan çend gez nan xwaribûn. Berete li ser mextela komutanê herêma Botanê Bahoz bû. Bahoz ji Silîva bû. Birayê wî jî li çiyê kuştibûn. Mextela wî çend gavekî li jêra Reşo diket. Mirov tu ferq di navbera akademiya wan û kavilên Qûzo û Gurik de ne didît. Çend xirbek bi hişkeberê lêkirbûn û ser wan bi mircaqan, pûş û pelax û axê girtibûn. Pûtê Reyis wek senemekî li himberî akademiye li ser dikeke bilind çikilandibû. Pût xwerû zîv bû. Ji bilî koma çekdarên ku binê konê erebî dagirtibûn, ewqas jî bê sîleh li derdora kon di temenê de sekinîbûn. Jinên çekdar di piraniyê de bûn. Heta mirov dikare bibêje ku ji sê pişkan du pişk jê ew bûn. Bi hejmar çend kes ne tê de, hemiyên jî maddayî xuyanî dikirin. Servekirî bûn. Û hema hema yekê jî porê xwe ne şikenandibû. Ji dengê Mencê û Reşo pê ve deng ji tu kesî ne dihat. Car carê Reyis û hakim û sawciyê ku di çep û rastê wî de rûniştibûn, bi hev re dikirin piste pist, ewqas. Hakim keçeke sipehî û serhedî bû. Lê sawcî sirûcî bû. Sawciyê berî vî torî bû. Ji mehkemekirina Mencê û Reşo reviyabû û hevta çûyî li vir hatibû kuştin. Termê wî jî şewitandibûn.

Hêdî bi hêdî dinya germ dibû. Sipiyan ku mîna gêrikan girtibûn laşe Reşo û Mencê, agir bi canê wan dixist! Xwas bûn. Gêrikan dev lingên wan dikirin, lê wan di eynê xwe dernedixistin. Ay û ûyek ji bo xwe kêmaniyeke mezin didîtin. Şerwalê Reşo zîvar zîvarî kiribûn. Kevnekotekî

çakêtan bi ser fanêreyê bin cilan de lê bû. Porê Menca ser-tazî li gwîzên xistibûn û libadeyekî erebî bi ser fistanê wê ê şîfonî de lê kiribûn. Lê dîsa jî eniya vê şehlewenda guhera Mexelan, di nav van cilên wek qîrê de mîna heyva çar-deh şevî xuyan dikir. Zendê Reşo ê çepê di êşkenceyê de şikenandibûn. Pir zor dida xwe ku zendê xwe ê daliqyayî nelebitanda. Ser dev û ruyê wî hemû pelixandibûn û bêvî-la wî dax dabûn. Mîna vî wilo bi serê Mencê de jî anîbûn. Daxa li bêvîla wê ji a Reşo hîn jî mezintir bû. Çavên herdu xwîniyan girêdayî bûn. Dest û lingên wan jî. Du gavekî ji hev dûr bûn. Pir xwestibûn ku di devê çapiliyan re ba jî hema awirek di Reyis re bifirandana. Mehkemeyê çavve-kirî kuştina wan qebûl kiribû, lê Reyis li himber derketi-bû. Herduyan ne hevdu û ne jî Reyis dîtibûn.

Mencê û Reşoyê ku li ser pêyan bê talde li nêzîkî "Moristana Şoreşê" sekinîbûn, bêhemdî xwe ditewiyan û lingên xwe bi erdê ve didewisandin. Gêrik li dora wan zîz bûbûn û bi hawayê ku hevdu bi nêçîra xwe bihisînin, bi lez diçûn û dihatin û gez ji lingên wan didan. Li ser vê moristana mirovwxwîr girêdayî gelek kes ji bal van gêrikên ku bi qasî kêzikan girs bûbûn, hatibûn xwarin. Gêrikan komutanê herêma Colemergê yê sala 1992an, di çil deqîqeyekî de kuştibûn.

Keçek bariya!

"Hûn hemû jî hatine fîrotin!" got û dewam kir.

Pêl li komê ket. Reyis dengê xwe ji ê wê bêhtir hilda:

"Wê dêlika ajan, qehbika ajan, qeltaxa ajan hema bikujin!"

Çend çekdaran piştî ku Esmera batmanî dan ber qûnda-xan, kulm û pehînan, ew avêtin ber yekîneya kuştinê.

Yekîna ku ji bo kuştina Mencê û Reşo li wir amade bûbû, dest bi dest li ser kirin û ev keça wek çinarekê bê can li erdê vezilandin. Çend xortên ku xwe dadan cendekê wê, mîna mirarekî ew bi dû xwe de kişkişandin piştta kon. Yekîne ji yazdeh kesan pêk hatibû; hemiyana jî hîn nuh xeta simbêlan rast kiribûn. Sisê jê xerzî, ji van ên xerzî yek jê biraziyê Mencê bû; dudu jê torî, dudu omerî û ên din jî bûblanî bûn. Pismamekî Reşo jî di nav van de hebû.

Reşo bi haweyê ku ji mirinê natirse, di nava bêdengiyê de dengê xwe rakir:

”Ma gelo ne eyb e ku mehkemeya we ji a tirkan piçûktir be? Mehkemeyên wan digel ku ewqasî cenewar in, dîsa jî dihêlin ku qurban gotina xwe a dawî bibêje.”

Her kesî çavên xwe berdan ser Reyis û guhdan ser devê wî. Reyis jî piştî ku bêhnekê fikirî, bêyî ku bi kesî re bipeyive destê xwe bê keys heliqand. Destê wî li devê hakimê ket. Wî li xwe ne kir tiştêk û dîsa bi tirkî da nav:

”Bihêlin bila ev ajanê CÎAyê bibêje; ka em ê binerin bê wê çi gûyî bixwe! Lê xeberdana wî bila deqîqeyekê negire!”

Bi gotina wî re sawcî rabû ser xwe û ji cihê ku lê rûniştibû got:

”Ajanê CÎA û MOSADê, tu karî deqîqeyekê bipeyivî!”

Reşoyê ku dengê Reyis kiribû bi kêf got:

”Du gotinên min hene:

Yek, ez dixwazim seetekê bi Mencê re ya li pêş çavên we û ya jî di odeyekê de razêm...”

Wî hîn gotina yekê ne qedandibû, sawcî bi hêrs pê ve zeliqand:

”Ha ji we re ha, de ji xwe re ajanan nas bikin! Bêşeref

lawê bêşerefan! Heval hînî vî exlaqî dikirin. Kurdan keçên xwe teslîmî wî dikirin û wî jî bi keçan re, yanî bi namûsa gelê...”

Mencê bi lîlandina xwe re dengê sawcî fetisand:

”Eferim beranê mino! Tirsonekino, kurd wiha mêrxas in, ha!”

Reşo piştî ku dîsa dest pê kir, Mencê sekinî:

”Dudu, ez ê kuştinê me ji ber ku min dikarîbû termê te bi ên generalên tirko re di helîkopteran de rêyî Enqera te bikira û miletê kurd bi wê kuştinê derxista ronahiyê! Lêbelê min ne kir û bi ser de jî min tu kirî imperetor! Û tu jî ê kuştinêyî ji ber ku hîn ji serî de tu ev xayin bû!...”

Reyis dîn û har bû! Ji cihê xwe pekiya û êrişî ser yekîneya kuştinê kir:

”Qewad lawên qewadan, ma qey hûn jî ajan in! Li wan bireşînin!...”

Çekdarên ku di bin destê Reşo re derbas bûbûn, gotina wî ne kirin dudu. Bi qahr berê keleşkofan xistin textikê eniya wan û bi hilmekê re dawî li xwe, imperetoriya Reyis û tamamê pevçûna xwe anîn!

Di vê dema ku xwîna Reşoyê Sarê û Menca Xerzî di herxên newala Nesarayê de hevdu girtibû û bi lez dimeya, xwîna Heso û Sarê di koncal û kortikên besta Zorava de meyabû jî.